

[בסי' נג בר"י
ד"ה דענד
כמר]

「22」

י"ל כל זמן ששוכבים במצותיהן אלא כל זמן שהולכין לשכב ו
מי אומרים וכו' דכמים ור"ג חולקין על ר' אליעזר בסוף
 תנא (דף ז: ודף טי) אינם חולקין עם רבן גמליאל בענין ה
 בסייג דכמים היו עושין סייג להרחיק אדם מן העבירה ור'
 יוחנן מיד בלאת הכובעים תדע דהא אמרינן לקמן (דף ז:)
 קודם זמנה אין לו לומר כיון שלא הגיע עדיין עונת זמן קק'
 בים ויקרא קריאת שמע ויתפלל ואח"כ יאכל וכוין דחזינן דה'
 י שיתפלל מיד שמעינן דדברי הכל שריד לכתחלה לקרות
 דיעבד אינו יולא אלא עד חלות משום סייג ור"ג ס"ל דבד'
 א עד חלות אס עבר חלות מה יא' דינו שאם נאמר שלא יקק'
 ואית דאמרי דעבירה להו דאחר חלות קורא אותה בלא דבר'
 שטעבר זה הזמן אבל קריאת שמע שהוא מן התורה קורא א'
 י יס לו שבר כיון שיוצא מחיוב של תורה וא"ת ולמה אינו
 הברכות כדתנן (דף טז:) הקורא מאלו ואילך לא הפסיד ודייקו
 ההחמירו יותר מפני שהלילה הוא זמן שינה ואם ידע שיכול לל'
 להכריח עצמי לקרוא מיד כיון שאחר חלות אוכל ללאת ידי'
 היא מן התורה כל הלילה אינו קורא אותה אחר חלות שיכ'
 ה עצמה דכיון חזינן בלולב שמוחו מן התורה יוס ראשון
 ארבע אמות ברה"ר וגבי סדין בציצית נמי אע"פ שהתורה ח'
 תעשה לך דאלמלא משמע שהסדין שהוא של פשתן עם התכני'
 ב"ש גזירה משום כחות לילה כלומר שאע"פ שאם היה לובש
 כיון לילה אינה זמן של ציצית דמאות ציצית אינה מזהגת אר'
 וכל זמן שאין בו רחיה אין בו זכירה וגזרו יוס אטו לילה הה'
 י פטרו אותו בית שמאי ללבוש בלא תכלת משום גזירה דש'
 א נמי אע"פ שמאות קריאת שמע כל הלילה מן התורה אפי'
 נמי (דף טז:) כרבן גמליאל דאמר בסוף זמן קריאת שמע עד ש'
 דבא ליכא מאן דפליג עליה:וצירושלמי שואל על מה נהגו ה'
 כ"כ למה קורין אותה בצה"כ? ומהירי לא ללאת בה אלא לעמו'
 לקרואה צבית ללאת ידי חיוב של תורה לריד כל אדם להיות
 מפני שאותה שעל מטוה קורא אותה אחר אכילה ושתייה ור'
 ל מטוה מתוך שחושב שאינה אלא להברית המזיקין בלבד כר'
 די חובה מן התורה ומאות לריבות כוונה *דאפי' מי שאמר ש'
 י כוונה הלכ לקבל עליו עול מלכות שמים במורא ובאופה שר'
 קרא לפחות ב' פרשיות ראשונות שבהן עול מלכות שמים וט'
 בלבד ומפני כל הטעמים האלו לריד שלא להכוון ללאת ידי'
 נ: **א**לא כך הוא הענין שצבית הנכנסת יקרא קריאת שם
 וד בתפלה מתוך דברי תורה ויואל ידי קריאת הברכות ואח"כ
 חובה ויקרא אותה כולה במורא ובכוונה הלכ ואם לא יראה ש'
 יכיר צבית מלרים בזמנה דמשמע שריד לומר פרשה שלמה
 מלרים בצרכות בשעה שקרא אותה צבית הנכנסת לא מלר'
 קצ"ב לקרוא ק"ש ואומר מורי הרב שאין זה גבון שצרכה זו ל'
 ה אלא (ג) ואפילו על קריאת הפסוקים או קריאת תלמוד
 שקרא ק"ש לריד לבדך לאחר שקרא ק"ש אין לריד לבדך מאי'
 צים הויא לה צרכה שאינה סמוכה לחברתה וכל צרכה שאינה
 ברתה אין לחוש עכשיו כשאומר אותה על קריאת שמע א'
 ינה פותחת בצריך וחותם בה שומע תפלה מפני דכיון דבש'
 ה לא חיישינן להכי . ועדיין יס לשאל כיון שאינו זמן קריאת
 לילה לענין קריאת שמע ויס לומר שאע"פ שאינו לילה ממש
 ברצית כדלקמן *הכא נמי דייענין ליה לילה לקריאת הברכות

רבינו יונה מאימתי פרק ראשון ברכות

[כ"ה ספ' ד"ס
תפלת המנחה]

מפני אור כיון ששקעה חמה ואינו יכול להתפלל תפלת המנחה משם ואילך כדבעין למימר ב' תפלת השחר* וברכת אהבת עולם נמי אומרים אותה שהרי מצינו שעל קריאת פסוקים יכול לאמרה כדכתיבנא לעיל ולפיכך לא חיישין אס אומרים אותה קודם לאלת הכוכבים או אס אומרים אותה שתי פעמים וברכת גאל ישראל נמי אע"פ שהתקינו לאומרה בלילה כנגד יציאת מזרים שהיתה בלילה אפ"ה כיון שלא למדנו זכירת יציאת מזרים בלילה (ד' יב:) אלא מרבי דכל ימי חייך ואין כתיב שם לילה בפירוש אלא מיתור כל בלבד דרשין ליה לא חיישין אס אין אנו אומרים אותה בלילה ממש דכיון שלילה הוא לענין תפלת ערבית לילה הו' להזכיר יציאת מזרים והכי חזין לקמן (ד' ח:) שאלמרו שהקורא ק"ש של לילה קודם הנך החמה ואע"פ שהוא יום שכבר עלה עמוד השחר מזכיר מדת הלילה וכיון שאפי' כשמתחיל היום לבא אמרו שיואל אחר שיעלה עמוד השחר מק"ש כ"ש הכא שמתחיל כבר הלילה אע"פ שלא יאלו עדיין הכוכבים שיכול לומר מדת הלילה אע"פ שאינו יכול לקרוא ק"ש עומה וכי תימא כמו שיואל לשם דיעבד מק"ש עומה של לילה אע"פ שאינו לילה ממש ה"נ אמאי אינו יואל דיעבד אחר שקיעת החמה אע"פ שאינו לילה ממש ו"ל שכיון שהמורה תלתי אותה בזמן שכיבה ובשקיעת המורה אינו זמן שכיבה לשם ארס לפיכך אינו יואל בלילה שעה כלל אבל צבקר אע"פ שהוא יום יואל דיעבד מפני שעדיין זמן שכיבה הוא שקלל בני אדם שוכנין צבקר במטותיהן ולברכת המלך בצבורו והפסוקים שאומרים בלחש אין לחוש שיה' אינו אלא מנהג כדבעי' למימר לקמן הלכך קורא ק"ש בבית הכנסת עם הצבור בצרכותיה ומתפלל עומה ואינו קורא בכונה ללילת ב' ידי חובת ק"ש אלא הברכות והתפלה בלבד ואחר לאלת הכוכבים קודם שיאכל קורא ק"ש כו' או לפחות השתי פרשיות שבהן עול מלכות שמים ועול מות

ואומר ברכת אהבת עולם בלבד וקורא אותה בכונה ללילת ידי חובת של קבלת עול מלכות שמים ואע"פ שאינו אומר כל הברכות אין לחוש שהברכות אינן מעבדות ואחר שיאכל קורא פרשה ראשונה פעם שלישית סמוך למטתו כדי להזכיר המצות וזוהי יאל ידי ספק מהכל: **ורבינו** הא' גאלו ו"ל אומר בדרך אחרת שמתפלל עם הצבור בבית הכנסת ויקרא ק"ש כמו שאלמרו בירושלמי ולא יקרא הברכות גם לא יענה אמן בכונה ללילת ידי חובת אלא אס ירצה לאומרה עם הקהל בלא חתימה ובלא פתיחה הרשות בידו ולאחר יציאת הכוכבים יקרא ק"ש עם צרכותיה ללילת ידי חובתו ואע"פ שאינו סמוך גאולה לתפלה שהרי מתפלל תחלה וקורא ק"ש אחר עם צרכותיה לכונת חובת אפילו הכי מותר לעשות כן כיון שמתכוין למנוח להתפלל עם הצבור שהתפלה נשמעת יותר ומקובלת לפני המקום וראיה לדבר מדאמר' לקמן (ד' כו:) רב גלי של שבת בע"פ כלומר קודם שקיעת החמה ובודאי לא היה קורא ק"ש בלילה שעה כיון שלא יאלו הכוכבים נמצא שלא היה סמוך גאולה לתפלה ואפילו הכי לא היה חושש כיון שהיה עושה כן למנוח לקבל שבת מצעוד יום ולהוסיף מחול על הקודש שהוא מנוח גדולה הכא נמי אע"פ שאינו סמוך גאולה לתפלה כיון שמתפלל עם הצבור מותר: **ומי** שירצה להחמיר על עצמו יכול לעשות בדרך אחרת יותר בכונה שיקרא בבית הכנסת ק"ש והברכות בלא חתימה ופתיחה ויתפלל עם הצבור ואתה התפלה יתפלל* על שם נדבה שהרי אברים ופדרים של עולת נדבה נמי קרבין כל הלילה ואח"כ צביתו יקרא ק"ש אחר יציאת הכוכבים בצרכותיה בפתיחות וחתימות ויתפלל לשם *חובה וזוהי יהיה הכל מהוקן שאותה שצב"ה תהיה לעמוד בתפלה מוקד ד"ת כמו שאמרו בירושלמי ויקרא ק"ש בעונתה ויסמוך גאולה לתפלה ומה שמתפלל אותה הברכה [א] כדי לסמוך גאולה לתפלה הוי כמו שמחדש דבר בתפלתו וא"ל לחדש זה דבר אחר: **גמ'** ואע"פ שאין ראיה לדבר שאלמרו ואנחנו עושים במלאכה וכו' יש לשאול האין אמר שאין ראיה לדבר שצפירוש נראה מהפסוקים שיוציאת הכוכבים הוא לילה ואין לך ראיה גדולה מזו וגם במסכת מגילה (ד' כ:) מוכיח בפירוש מאלו הפסוקים שזה נקרא לילה ו"ל שמפני שאינו מוכיח מהפסוקים בפירוש שכל זה הזמן הוא זמן שכיבה אמר שאין ראיה לדבר ואע"פ שמוכח שהוא לילה: **דאמר'** דמאלת הכוכבים ואילך הוא לילה דוקא ג' כוכבים ציטונים אבל פחות לא הו' לילה דהכי אמר' במס' שבת (ד' לה:) כוכב א' יום ב' בין השמשות ג' לילה ואמרין עלה לא כוכבים גדולים הנראים ביום ולא כוכבים קטנים הנראים בלילה אלא ציטונים וכיון שכן ואין הכל בקיאות בין * (ציטונים לקטנים) לריך לזהר עד שיראו הקטנים וכן צמולאי שבת לריך לזהר ג"כ שלא לעשות שום מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים ואם הוא יום מעונן ימתין עד שיאל הספק מלבו ובע"פ ג"כ אם הוא יום מעונן יקבל אותו מצעוד יום מפני הספק וזהו עיקר היראה לזהר מהספקות ושלא לעשות המצות ע"ד ההרגל שעונש הספק יותר מהדולף וכן מצינו שעל הודאי מציא חטאת ואמרין (זבחים ד' מה) דחטאת (ג) דנקא כלומר שאפי' לא יהיו דמי כשבה או שעירה שיציא לחטאת אלא דנקא די לו בזה ודנקא היא מעה והוא שותם הדינר כדאמר' (קדושין ד' יב:) שש מעין כסף דינר ואם מציא חשם על הספק כגון שהיו לפניו ב' חתיכות אחת של שומן ואחת של חלב ואכל אחת מהן ואינו יודע איזה מהן אכל (זבחים שם וכריתות ד' כו: במסנה) לריך להביא * צ' סלעים שהם מ"ח מעין כי הסלע ד' דינרים והדינר ו' מעין אישתכח דב' סלעים הוו מ"ח מעין ועל הודאי סגי במעה א' בלבד והטעם בזה למה החמירו על הספק יותר מן הודאי ואומר מורי הרב שהוא מפני שעל הודאי משים האדם החטא אל לבו ודואג ומתחרט עליו וחוזר בתשובה שלימה אבל על הספק עושה סברות ואומר אותה

א כ' רב(ד)אנשי הקורא ק"ש קודם שאלה ג' כוכבים אס נחשוך לך לא יאל ידי חובתו ויתור ויקרא ויתפלל ואס לא נחשוך לך וטעם והתפלל אל יחזור ויתפלל שאלו לבינו הא' צבור שמקריבים לקרות להתפלל קודם לאלת הכוכבים איזה עדיף לגמרי צדיקו ולבית ק"ש עד לאלת הכוכבים או להמתין עד לאלת הכוכבים ולהתפלל ביחוד כדי לסמוך גאולה לתפלה והכי מוטב שיסתכל עמהם כדי שיסתכל בצבור אם הוא מפלג המנהג ולמעלה וימתין לקרות ק"ש עד זמנה: **ב** תוספות וסמ"ג עיין י"ח פליגי על זה בשם ר"ת ו"ל ואמרו דק"ש של בית הכנסת הוא העיקר שקורין אותה בצרכותיה ומה שאנו קורין אותה קודם לאלת הכוכבים משום דק"ל כדבי יחודה דאמר זמן תפלת המנחה עד פלג המנחה ה"ה נמי לענין ק"ש דמשם ואילך הילך זמנה וכן כתב מדרי' בשם ראב"ה ו"ל ורבינו משה מיימוני וטור ורב פלגיו ורב עמרם ורש"י ו"ל אולי בשית רבינו: לשון ריב"ז: **והצבור** פעמים קוראים מצעוד יום קודם לאלת הכוכבים מפני שזוהי צבור וכל אחר יואל אחר כן בקריאת שעת שקורא על מטתו אחר לאלת הכוכבים וכן הוא שיטת המורה ושיטת רבינו הגאון ומורי וקני כדכאמר שאין ראוי לקרות ק"ש בצרכותיה קודם לאלת הכוכבים כלל ורבי הוא כמבקר ברכה לנעלה ושיטת הגאון א"י הוא כדכרי המורה ורבינו הגאון ועליו הם סומכים וכן נראה בעיני גס שיטת התלמוד שלנו וכן עיקר כמבואר בקונטרס הראשון עכ"ל: וכבר הראה ו"ל ולא נכירא לי מה שביאר ר"ת ו"ל ראיה מתפלת המנחה שיהי עד פלג המנחה תפלות כנגד תמידין הקטן ותמיד הוי קרב והלך עד פלג המנחה אבל לענין ק"ש לאו זמן שכיבה הוא ומכאן דל"ל של שבת בע"פ אינה ראיה דלמא כדכרי' ס"ל דאמר תפלות בלחש תתקטס ומהא היה קורא אחר לאלת הכוכבים ונראה לקיים המנהג שאנו סוגרים כשאר התפלות שמקריבים שעת הק"ש לאלת הכוכבים ואע"פ דלית הלכתא כדכרי' אליעזר לגבי רבי יוחנן מכל מקום בתפלת הקילו וגם מתוך דחק נהגו כן לפי שהתקנין הצבור להפלת המנחה ואילו לא היו קורין את שעת ומתפללין תפלת הערב עד לאלת הכוכבים היה כל אחד ואחד הולך לביתו והיה מורה להם להקנות לאחר מיכן ולא היו מתפללין בלילה לפיכך נהגו העם לקרות ק"ש ולהתפלל קודם לאלת הכוכבים והמכו על בני מאלי כדכרי' אע"פ דלכתחלה אין לקרות ק"ש עד לאלת הכוכבים כסחמא דמתני' וכרי יחוש דפליג אדרי' כדכרי' עכ"ל: לענין ברכה ב"ש של המטה כי רב עמרם שריך לברך עליה אחר קדשו במצותיו וזונו על ק"ש דס"ל כדכרי' דק"ש של המטה עיקר ובהנחה אש"י העתקה מן החס' מי שקורא ק"ש על מטתו אין לריך לברך וגם אין לריך לומר אלא פרשה ראשונה ועוד ק"ש של המטה הוי מפני המצות ואין לברך על דבר שנתקן מאס סכנה וכן על נטילת מים אחרונים אין מברכין על כך עכ"ל

הגהות
הברכות
(ה) כ"ב וכו':
(ג) - כ"ב
א"כ: (ג) כ"ב
דנקא: (ד) מוצא
בעור סי' רל"ב

י"ג דההיא

דף ג

דף מ

הגהות
חזו"ת יא"ר
(א) ע"י לקמן
כרי' דף
ו' ע"ל:

[א] שקורא
אותה בברכה
כ"ל (בכחות
מאלפס יס'ן):

גדולי' לבינו
כ"ל

[אשם כרי
סלעים כ"ל]

שעשה ושירי ודאי הוא אחד מן התנאים הנזכרים (בתנאי זה) בענין הזה לסמוך עליו בשעת הדחק ועיקר קריאת ק"ש שנית דברי תורה הוא ויש בה להקל כדגס' בירושלמי ורבנן גמליאל פליג על רבנן ועבד עובדא כותיה שניה היא שניה לשטון ובכחה דוכתין אשכחן דחשו רבנן לשורח צבור וזמן יציאת הכוכבים בשבת' תני לה כלשון רבי אליעזר ובכריתות תני לה כלשון ר' יוחנן שניה יחיד הקורא אותה בביתו שלא באנום ששיר דמי לסמוך על שיעורא דמתני כדכרי' דרי' ו"ל:

המאור הקמן

שעשה ושירי ודאי הוא אחד מן התנאים הנזכרים (בתנאי זה) בענין הזה לסמוך עליו בשעת הדחק ועיקר קריאת ק"ש שנית דברי תורה הוא ויש בה להקל כדגס' בירושלמי ורבנן גמליאל פליג על רבנן ועבד עובדא כותיה שניה היא שניה לשטון ובכחה דוכתין אשכחן דחשו רבנן לשורח צבור וזמן יציאת הכוכבים בשבת' תני לה כלשון רבי אליעזר ובכריתות תני לה כלשון ר' יוחנן שניה יחיד הקורא אותה בביתו שלא באנום ששיר דמי לסמוך על שיעורא דמתני כדכרי' דרי' ו"ל:

השנות הראב"ד

שבי מקדימין שעה קודם הנך החמה מ"מ לאחר השחר היו קוראין כדאיתא בסדר תמיד ומפני אונס העסדר לא היו מתחייבים לא להקן החמה ולא להכיר בין תפלת ללון ויואלין ידי חובתן וכן אס אומרים לכל מי שמתירא מן האונס כגון משכים ללילת לדרך וירא שמה לא יוכל לעמוד במקום שריבים עמידה ואעפ"כ אמרו הקורא עומה לא יאל ידי חובתו לא יאל שחש מנוח האולי ואלא מאונס עשה ולפי שכן עושים כן בכל יום לכתחלה החמירו על הקורא עומה שלא באנום ואמרו שלא יאל כדי שלא יהא רגיל עומה ולעולם הקורא לאחר עמוד השחר יאל כדכרי שמעון אפילו צמוד שברי עמוד השחר יום הוא לדכרי הכל ולא אמר אבי' לק"ש בתיקון וגם ותיקין ענין לא קבעו להקן החמה מפני שלא תהא זמן ק"ש קודם לכן אלא מפני שיסמוך גאולה לתפלה ויתפלל ביום וכל מפני התפלה: פוק חמי שלשה שיעורין שבת כהן החמה לא נאלו לי ע"כ הארכנו ב"ש של שחרית לבמור דכרי זה ההס: וכן ב"ש של ערבית אין ספק שלא יאל קודם יציאת הכוכבים בין מאונס בין שלא מאונס והקולא

שמע בתר תלת שיעין בעיא רבי אחא מחמי' בידו א"ל רבי יוסי וחלא קרא בעונתה כלום אין קורין אותה אלא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה א"ל מפני ההדיוסות שלא יהו אומרים בעונתה הם קורין אותה נראה מזה כי עשרים וארבעה ברכות דעונתיה הוי מתפללין כעין מוספין והיו קוראין לפניה ק"ש בלא ברכות כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה [א] ועדיין אין לנו ראיה להקדים ק"ש קודם וטעם אלא ג"ל בין דנפישין פלוגתא דתנאי בהאי מילתא ולא איפסיקא הלכתא בהריא משום דחוקא דצבורא אס עשא כהדר מהם מה [א] ועדיין וכו'. א"ל דע כי בתענית צבור ובתענית של מעמדות מעולם לא התפללו אלא בסיבות גאולה לתפלה ובק"ש אכל היו מאחרים את הכל מפני שהיו מתחייבים את העם כדי לזכר צניעות דכרי כנושין ועניני תשובה וכן אכרי המעמד אומרים פסוקי דרמיה וסליחות והתענות מן השחר והיו מאחרים בזה עד שעברה שעה מן היום או יותר מ"מ היו כוללים בתוך פסוקיהם פסוק של שעת כמו שאנו רגילים לומר שעת ישראל וכו"כ וה' הוא האלהים שמה ימכנו אחר שלש שעות והוא היה הנקרא עיקר ק"ש ועל כן א"ל ר' יוסי קורא אשת"כ ב' הוי לו דבר זה פשוט ומה שאמר במס' יומא (דף לו:) הקורא עם אכרי משמר לא יאל מפני שהיו מאחרים ק"ש לגמרי כי זו מנהג הכנסת שדוה לזכר מנוח אכל מה שאמרו הקורא עומה אפי' קראו קודם ג' שעות לא יאל ידי חובתו מן המוכרח שהמנוח המוכרח שבת הרי הוא בתיקין או סמוך לזה והמאחר מזה כעין גוגי ממועד הוא ואכרי המעמד כבר היו מזהרין בזה לקרות את שעת בזמנה כמו שאמרו וכן אכרי משמר *המאחר זה וכן המאחר לענין ברכה קאי על הר"י בעמוד שלפני זה.

ו אלף בשעת הדחק כגון מי שהיה
לל בצורה חפלה ארוכה כל כך שאפילו
עצירה יש לו לזיזת ולבזוח מן הדברים
מן היעוור וכו' : **ומפני** המפלות .
רש"י
ובפ' תפלת השחר מפרש לה : מפני חשד .
שלא יאמרו זונות מוכנות עמו שם : ומפני
המפלות . שחומות חורבה רעושות והוא
משובן פן יעלו עליו : ומפני המזויקין : המזין
שם : אלהי אברהם בעצור . לפי שאברהם
קבע מקום לחפלו דלמסיק : אל יפסיע
פסיעה נסה - שלא יראה עליו כמו
משוי : לפרקא . כדי לשמוע הדרשה : קא
מחללי רבנן שבתא . דאסור לפסוע פסיעה
נסה בשעת דכתיב אש חצי משבת רנך :
אחורי בית הכנסת . כל פתחי בתי כנסיות
שלהן היה במזרח כדלמרינן (ב) במגילה
ואחוריקה היה למערב והמתפלל אחורי
בית הכנסת ואינו מזהיר פניו לבשריו
נראה ככופר במי שהצבור מתפללין לפניו :
חלף הוא טייעל . סוחר ערבי : דכו דבר
דו שמים דר וכו' רשות דלמרינן בסוכה
הא דעייל צבר כלומר כשתי רשויות : דלא
דרי סוגא . שאינו נושא משוי אלא נושא משוי
רואין שחממת טרדה עזר ואינו מזהיר
התפלה וכן אי מנח תפלין רואין שהוא
ירא שמים ואי איכא שני פתחים יאמרו
שיכנס בשתח האחר וכן אי איכא צי כנישתא
אחרתי
ואג אנא נמי מרהט דהיטא :
אחורי בהב"נ נקרא רשע שנא'
דלא מהדר אפיה לבי בנישתא
גברא דהוה מצלי אחורי בית
ההוא טייעא *חוייה א"ל כדו
שיה *א"ר יהושע בן לוי אסור
מתפללין : אמר אביי לא אמן
יבא שני פתחים ודליבא בי
בנישתא
ובין סוכה לענוה יהיה זוכה למדת
סודות מנא שבעבור דקדוק התפלה

ד'ת כ"א
אליהו אידמי
ליה כשייעא:

[א] ג"כ רשפ
(הגא"י) :

לשון ריאז
 ים מגדולי חכמים שהיה
 מחזיר פניו וגורם תלמודו
 בשש שקרין בתורה
 ואומרים בהאונים שלא
 סתדו כן אלף למי שדורשו
 אומנתו ע"כ: כתב מיימון
 ופסוק שאין תרגום
 קראו על פסמים ע"כ
 וי"א שג' שלטו כיו כמו
 תרגום דידתו :

לשון רמיו
והס' עקדומו ודיבן עקדו
לו כגרוס עקדו עקדו עקדו
ג' פעמים וכלבד שלם
יקדוים אלו יחזר לקדומו
לו כחלתו עקדו עקדו עקדו
הסנה אלו כל פרסה
ופרסה קורא בשנה שלם
קודם קריאת הסבור
ונראה בשני שף א' קורא
קורא הספרה בתוך ויו
השבע שלם הרי ויו
השבעים הסבור חמשה
בשבעה הסבור א' כ' ג' ד'
א כתב הסבור ג' נראה
הסבור עקדו עקדו עקדו
הסבור ומשמחה רשבה
המחילן קדומו א' הס'
הסבור דלל מקרי קדו
בשנה אלו מד' ויחילן
הסבור י' אלו י' א' ח'
כיוו אלו חסדו חסדו חסדו
בשבע עד חמשה חסדו
הסבור ויחילן חסדו חסדו
הסבור קודם חסדו חסדו
חילול ע"כ :

ד"ת ואית דמפרשי זה
כפי' עצמו שדחה הגמ'
ולא בזנתי מאי ואית
דמפרשי דקאמר

ב ואפי' עשרות ודינן
 כי ברחש זיל מיכדי'
 שאין די תרגום וקס
 הד"מ למד' אפי' רשון
 והשני ויכילא בנן ונראה
 דקס עשרות ודינן כל
 דקס פסדים עשרות
 תרגום ונס בירושלמי הוא
 משרהנ כל פ' א'
 דקס עשרות ודינן
 אפי' שאין זיך כל כך
 תרגום אבל ראובן
 ושמשון וכל דבס א'
 צריך לקרוא ב' עשרים
 מ"מ כגון להמיר כפי'
 רש"י וזו עדין לכל
 המעות למד דקס'
 כמו התרגום כי התרגום
 הוא שבילי עמי ארבע
 פסחים וידיע לזון הקדש
 וא"כ הוא הדין לעו
 לא מביינין זו ולא הנידא
 לפי שהתרגום משרהנ
 דברים שאין תרגום מחזק
 התרגום כדאמר רב יוסף
 אגמלא תרגומא דבאפי'
 קא' ונראה דהתרגום
 נפסדוהו תוכחו וזא' ידי
 תרגום כיון שמשרהנ
 כל מלה ומלה ע"כ:

ג' זמן הכנת הפסילין
בשחרית הוא משיבין
חזירו ברחוק ד' אמות
והוא שרגיל לראותו
לפרקים שאם רגיל בו
תמיד אפי' בלילה מכירו
כמו שמבואר בהלמוד
ארץ ישראל עכ"ל:

שיטת ריב"ב
 יסלים פשוטיו. מל כל
 שבת ושבת: אפי' עשרות
 ודיוקו. שאין בו הכנס:
 מתני' בין תכלה ללגן.
 פירשוהו גמ' בין תכלה
 שם ללגן שם. כלומר
 גיזה אמר שזכרם תכלה
 ויש בה מקומות שלא
 עלה שם הזכר יפה:
 גמ' שרוד. המור הכר:
 (להפלה) (להפליין). להשיט.
 תפילין:

[א] ובימרה. כ"ה בא"י :

היה מותר מפני שהיה סגי נהור ולא שרואה וחייב בקריאת התורה אסור ל שאינו רואה לשמוע ספר חוריה אלף ל שקבע עצמו לקרוא אינו פוסק בה בכלל אח"כ ודייק הכי מלישנא דאמר הוא מהדר אפיה וגרים ולמה היה צריך להודיעו שהיה חוזר פניו אלף ואולי ר"ל שקדם שהתחילו (ג) ס"ת.

היה מראה עצמו שלא היה רוצה
ללשמוע ס"ח לקרות ולפיקד היה מותר
לו והוא הדין, שזכמו זה הענין מותר
לכל אדם: **לעולם** ישלים אדם
פרשיותיו עם האזור וכ'. כלומר
שקודם שיקראו האזור הפרשה צבית
הנגסת יקרא אותה צביתו בין בשבת
עלמנו צבקר בין בכל אותו שבוע אבל
אין לו להקדים משבוע זה לשני שבועות
או לשלשה ויש בני אדם שנהגו לקרות
מעט בכל יום ויום מהשבוע ומסיימין
בשבת: **ואפי'** עשרות ודיבון. יש
מפרשים דקטו זה הפסוק מפני שאין

שלו תרגום וקאמז שאפי' הפסוקים ש
להם תרגום כגון פסוקים של צרכה כ
עטרת ודיבון שאין לו תרגום אונקלוס
שאין להם לא תרגום אונקלוס ולא תר
גרי: **מחנה** מ'מחנה: מרין חס ש

אלא בשעת הדחק ומהדרינן משיבירי
 של לבן ואין זה נכון שזה כשעלה עומד
 של תכלה ואחד של לבן ובשמירי ציין
 ציין תכלה לברית. יש מפרשים מלשון
 הרב רבי נתן בעל הערוך דכתיב הוסיף
 ומשם ואילך זמן קימה לרוב בני אדם
 מלשון הגז' הרמונים כלומר עד שעה
 וחצי"פ שבשאר מקומות (בשנה דף קמ"ג)
 עד שלש שעות שבעין זמן קימה לקצת
 פירושו הפילין והא' דאמרינן דזמן תפילין
 זמן תפילין הוא אלא שחכמים חששו
 כאחרים לא בא למעט שאין זמן קודם
 הזמן אין מורין לו ומה שאמר משיבירי
 והענין דתלו אותו בשיראה את חביריה
 כדיליף (שם מנ:) מהר"ד דרמב"ם אומר

שבה. מפי מורי הרב נר"ו: **תניא**
ובדאמרינן ע"ש עם חשיבה וחליו רטוב
להנך החמה אפי' הכי מורד דזמן התה
הוא בתרע פסק כוותייהו ואב"י נמי
מדקדיקין במצות והיו רוצים לסמוך גא
ואם היו מתחילים לקרותם מיד כשי
שתנך החמה ומלא של היו יכולין לס
למחיכות גאלה להפלה מודה שיוכל
בשעת הדקס שקורא אותה אחר שעל
אחר שעלה עמוד השחר דיבעד (י)

והוא עד ג' שעות כר' יהושע ורבי' י
יכול לעלות ולהתכנסות ולקרות עד של
צמים כד' שלא העבור זמנה ואם ח' ח' ח'
צמים ויקרא ולא חששו למה שאינו סו
סומך גאולה לתפלה שהרי "ח" י ש
החמה משיסמוך גאולה לתפלה הרי ג'
איפסיקא הלכתא בותיה ו"ח" מגין לנו
ומה שהיו מדקדקים וקורין קודם הגז
לריבין להתפלל מיד [ג'] היו מדקדקין
דיירארוך עם שמש יכולין הם לפרשו גב
חינה אלא עד הגז החמה לכתפלה דמ
כדאמרינן גבי תפלה [ו] (המנחה) ג'
עדיין ואם איתא שזמן ק"ש לכתפלה
סמיכת גאולה לתפלה הרי אפי' בלא
ק"ש [ו] "ח" ולסמוך גאולה לתפלה
לכתפלה היו מדקדקין שיקראו ק"ש
מגין לנו דותיקין סוברין כר' יהושע ד'
גם זה מדזריהם שסוברים דצדיעבז
היאך היו מלממין כ"כ שיגמרו אותה
כ"ל דצדיעבז יולא אחר הגז ולפיכך
דרבנן עדיין לא עבר זמן ק"ש של
חזירו ברחוק ד' אמות ויכירו עד סו
צדיעבז עד שלש שעות ואע"ל דאמרי
במהרה כל מה שיוכל והבי משמע צד
בשעה שהחמה זורחת היו נילוות נייר

המחיל על כל אדם את המעלה שיש לו, וכל אחד מהם יוכל להשיג אותה.

הוא בריה דרב יהודה א"ר מנחם אמר ר' אמי
לעולם אי ישלים *אדם פרשיותיו עם הצבור ^{טו}
ישנים מקרא ואחד תרגום *ואפילו ^{טז} עשרות י"ח
כ ודיבון שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור
שנים מקרא ואחד תרגום מאריכין לו ימיו

וַיִּשְׁנֹתָיו: **מִתְנִי*** מֵאִמְתִּי קוֹרִין אֶת שְׁמֵע בֶּשֶׁד
 ר' אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּין תְּכַלֵּת לִכְרַתִּי [*] עַד הַנֶּץ
 ג' שְׁעוֹת שֶׁבֶן דֶּרֶךְ בְּנֵי מַלְכִּים לַעֲמֹד בִּג' שְׁעוֹת
 כֹּאֲדָם שְׁקוֹרָא בְּתוֹרָה: **גַּמְ'** תֵּנִיא ר"מ אוֹמֵר כִּי
 (6) יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדִי שִׁיבִיר בֵּין חֲמֹר לַעֲרֹד אַחֲתָה
 בְּרַחֲוֹק אַרְבַּע אֲמוֹת וַיִּכְרִנוּ אִמָּר רַב הוֹנָא הִלְכָה
 ג' כְּאַחֲרִים לַקֶּרִית שְׁמֵע כּוֹתִיקִין דְּאִמֵּר ר' יוֹחָנָן וְח'
 הַחֲמָה תֵּנִיא נָמִי הִכִּי וְתִיקִין הָיוּ גּוֹמְרִין אוֹתָהּ

להם תרגום לריק לקרוא אותם שלשה פעמים וזה אינו נראה ש (7) ואחרים הרבה ולמה לא הזכירם וע"כ נראה דמשום לא תרגום ירושלמי שזה מכללתי ומלכתי לריק לומר אותו ש ירושלמי אפשר שדי ציחאמר אותם שתי פעמים ואפשר שצרי צחיהם ב' כלומר מאימתי זמן היום דמשם ואילך החלוקה

התכלה ללבוש בגמרא אמרינן בין תכלת שבה ללבן שבה *ואית
השחר מיד יכול להכירו ולפיכך נראה יותר כמו שפרש בתלמודו
לחוליא של תכלת לחוליא של לבן הוא זמן קימה ומשם ואילך מחמי
ור והבגדים דמתרגמין ברחי ובגלי ואינו נראה דמה ענין תכלת
זמן לבש שקורין היגיד ודומה לתכלת ולפיכך אמרו דמשיכיר בין
בי משמע צירושלמי : **עך** הגן החמה . כלומר סוף זמנה לכה
ומה מתחלת לזרוח בראשי ההרים : **ר'** יהושע אומר עד ג' שעות
וה' קמה) אין לנו פוסקין הלכה (ה) דכל ישראל בני מלכים הם
ויואל דביעבד : **אמר** אצ"י לתפילין כאחרים . יש ספרים
משיראה את חצירו ברחוק הרבצ אמות ויכירו לא משום ד
פני שהוא זמן שינה ושמה יפית בהן ואמרו (מנחות לו) הלכנו
לא תאכל לאשמעין שאם בא לשאול מתי הוא זמן נשיב לו מש
את חצירו פירוש בחצירו הרגיל אליו דאי בשאינו רגיל אפי
שום דכתפילין כהן ראה דכתב וראו כל עמי הארץ כי ש
אפשר שזמן התלמוד הוא ג"כ משיראה את חצירו או אפשר

מזו הכי ותיקין היו גומרין אותה עם הגן החמה כדי לסמוך גחלה
ומה חשיבה ממש אלא קודם חשיבה ואמר מורי הרב גר"ש
קריאתה קודם הוא דהלכה כבאחרים שאמרו משיראה את חביו
גביו סבירא ליה שלא בא אביו לחלוק על הפסק שפסק רב ה
לתפלה היו גומרין אותה עם הגן החמה כדי שיתפללו מיד
את חביו היה הרבה בין זה השיעור ובין הגן החמה והיה
גבולת לתפלה ומתוך כך היו לריבין לקרותה סמוך להגן
והיה לבתחלה משיראה את חביו ברחוק ד' אמות ויכירו וקודם
עמוד השחר כדכחצי לעיל . הגם למדנו שיש בזמן התחלת ק
בשעת הדחק והשנים זמן קריאתה לבתחלה והוא משיראה

ר' דלין [ב] זמנה לכתחלה אלף עד הכן החמה בלבד מרתקן
הכך החמה יעלה ויתבסס ויקרא ואם לאו יתבסס במים ויקרא
דזמנה לכתחלה אחר הכן החמה למה הנריכו אותה לקרותה ב
גאולה לתפלה מפני שראוי לחוש יותר שהכן החמה צניטים
עלות ולהתבססות ואין לך הפסקה גדולה מזו אפי' הכי רלו חכמי
המכאן בהדיא [ג] זמנה לכתחלה עד סוף הכן החמה ובדיע
יקון סוברין [ד] דזמן ק"ש לכתחלה אינו אלף עד (סוף) הכן דלמא
היו עושין זה מפני שאין זמן ק"ש לכתחלה אה"כ אלף מפני ש
ומרין אותה עם הכן החמה כדי שיסמכו גאולה לתפלה ולעולם
ק"ש כמו גבי תפלה שהכל היא בכלל יראה וי"ל דבהכרח אנו למז
המא לשון ייראוך עם שמש אינו רואה לומר בזריחת השמש דוק
היה: א"ר יוסי יהא חלקי עם מי שמתפלל (אותה) עם דמדומי
הכן כיון שזמן תפלה אינה בתחלת זריחת השמש דוקא למה
הדקדוק יכולין לסמוך שאע"פ שיקרא ק"ש אחר הכן מעט עדי
א ודאי אע"פ שזמן תפלה אחר הכן החמה הוא זמן ק"ש אינו
ניתה קודם הכן ושיגיעו לגלג ישראל בהתחלת הכן שמשם ואילך
יעבד ויאל עד שלש שעות דדילמא ס"ל דאפי' דריעבד אינו יואל
יאל אחר הכן מדחויקן שהיו גומרין אותה עם הכן החמה ואם
עם הכן החמה ממש היה להם לחוש שמא יעבור זמן ק"ש ולא
ו מלמלמין כ"כ שהיו חושבין אפי' אם נטעה פעם אחת בשיט
ה זמנה דריעבד עד ג' שעות: **ומצינו** למדין שאפילו לו
הכן החמה ובדיעבד בשעת הדחק יכול להתחיל ולקרוא אחר ש
זמנה לכתחלה אינה מהכן החמה ואילך אפי' אם לא קרא אור
בת יומא (דף לו.) דתנן התם הילני המולכה עשהה נברשת של
ממנה ובה היו יודעין שהגיע זמן ק"ש ואחר אביי (שם): לשא

חֹנֶס וְעֵבֹר הַזֶּמֶן ע"ל: [א]

בזל לאמץ על פה חבל אדם אחר
ס'ת חוזר פניו ומראה עליו
מחלה וראו אותו אנשי בה"כ
שקורו למנוחו לספר בשם בנין

רמזי
 שלמים פרשיותיו של כל שבת ושבת: ואפילו
 ומרות ודיבון. שאין צו חרגוס: מתני'
 וכל. ירוק הוא וקר' לזון כרתי (ב) כרשיני:
 מ' ערוד. חמור הר: לתפילין. להניח
 ופילין שמתה הכתן הוא קודם ק"ש:
 ונמלא

רית משיביר בין תבלת ללבן
החמה רבי יהושע אומר עד
וקורא מבאן ואילך לא הפסיד
י שביביר בין זאב לכלב רבי
ס אומרים כדי שיראה חבירו
באתרים אמר אביי ² לתפילין
קין היו גומרין אותה עם הנץ
עם הנץ החמה כדי שישמוך
גאולה

רי מלינו הרבה פסוקים אחרים שאין
הבי נקט האי קרא לאשמעינן דאפי'
מתרגום שיט לו והפסוקים אחרים
לומר אותם שלש פעמים. מפי הרב
מזן ה"ש ואם הראו הודם לבן לא יא'

וּפְרָשׁוֹ בֵּין בְּנֵי אֶחָד שֶׁל חֶלְתָּל לִבְנֵי יִירוּשָׁלַיִם שֶׁבְּחֻלּוֹת שִׁבְעִיּוֹת יֵשׁ אֶחָדוֹרָם ק"ס שֶׁל יוֹם: **רַבִּי** אֲלִיעֶזֶר אֹמֵר שֶׁלֹּא כִרְתִּי אֶלָּא וְדוֹאֵי הִבְנוּ כְּמוֹ שִׁפְרֵשׁ הָיָה לָזֶה הוּא זְמַן הַחֲמֵלֶת ק"ס לְבִתְחִלָּה הוּא הָיָה עַד שֶׁתֵּן הַחֲמָה וְהֵן הַחֲמָה הוּא שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ בְּנֵי מַלְכִּים לַעֲמֹד בִּג' שָׁעוֹת בָּהָא הִלְכָּה הִיא וְסוֹף זְמַן ק"ס הוּא וְגוֹרָסִים לְתַפְּלָה וּפְלִינָו לֵאלֹו הַסְּפָרִים לִילָה לֹא זְמַן תְּפִילִּין הוּא דוֹדוּאֵי לִילָה וְאִין מוֹרִין כֵּן וְחַבִּי דְאָמַר לְתַפְּלִין הָיָה שִׁירָאָה אֶת חֲבִירוֹ אֲבָל קוֹדֵם זֶה לֹא אַחֲרֵי כֵּה שָׁעוֹת לֹא יוֹכֵל לְהִבְדִּיר י"י נִקְרָא עֲלֵיךְ וְיִצִּיט שְׁמֹרְתוֹ בְּיוֹם זְמַנּוֹ מִשְׁכִּיר בִּין חֶלְתָּל שֶׁבָּה לְלַבְּבוֹ

ה' לתפלה. כלומר קודם הנך החמה
אז"ל ש' שהיטקין היו קורין אותו סמוך
יו ברחוק ארבע אמות דהא רב הונא
אז"ל אלף שאמר שהיטקין מתוך שהיו
בסתן החמה ויסמכו גאולה לתפלה
הם להתאחר אחר ק"ש ולהמתין עד
החמה אבל לאדם אחר שאינו חושש
לכן אין לו לקרות אלף בדיעבד אי"ל
ש שני זמנים [א] לדברי הכל הראשון
ותחבירו ברחוק ארבע אמות ויכריעו

וְרָק מִי שְׁמֹו (ד' כב:) יֵרֵד לְנִצּוֹל אֶל
 אֶלְמָחַ מִשְׁמַע דְּמַשׁ"ה הַנְּרִיבֹו לְקִרְתִּי
 יוֹסִים אֶלֶּל וְדֹא' מִפְּנֵי כִּךְ אֲמָרוּ יִתְכַסֶּה
 עֲבֹור זִמָּן ק"ש לְכַתְּחֵלָה וְאֵע"פ שְׁאִינוּ
 יִקְרָא ק"ש בְּזִמְנָהּ וְהֵיטֵב קוֹדֵם הַגָּזֵר
 ד' עַד שֶׁלֶּשׁ שְׁעוֹת כִּר' יִהְיֶשׁ דֹּהָא
 י"ל דְּאִפִּי' אַחֵר הַגָּזֵר הוּא זִמְנָה לְכַתְּחֵלָה
 זִמָּן הַתְּפִלָּה הוּא כְּשֶׁתִּשְׁנֶה הַחֲמָה וְהֵיטֵב
 זִמָּן ק"ש הוּא אִפִּי' אַחֵר הַגָּזֵר לְכַתְּחֵלָה
 יִסְמַח מִדְּבָרֵי וְיִקְוֶין דִּס' ל' דְּסוּף זִמָּן ק"ש
 אֶלֶּל לְאַחֵר שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט הַשֵּׁמֶשׁ בְּעוֹלָם
 מָה וְדֹא' ר"ל בְּעוֹד שֶׁהַשֵּׁמֶשׁ עַל הָאָרֶץ
 וְיִרְכִּיב לְהַטְרִיחַ וְלִדְקֹק כֹּל כִּךְ מִפְּנֵי
 הוּא זִמָּן תְּפִלָּה לְכַתְּחֵלָה וְיִוֹבֵל לְקִרְתִּי
 הַגָּזֵר וְחִילָךְ וּמִפְּנֵי שֶׁלֹּא יַעֲבֹר זִמָּן ק"ש
 מִן תְּפִלָּה וְיִסְמַח בְּגֹוֹלָה לְתַפְּלָה וְאִת'
 וְהַגָּזֵר הַחֲמָה וְחִילָךְ י"ל דְּבִהֲכֵרָה לְמַדְט'
 אִיתָא דְּרִיטוּ יוֹאֵל בְּדִיעֲבַד אַחֵר הַגָּזֵר
 יוֹי מְכַנְּסִין ק"ש בְּסַפֵּק כֹּזֵה אֶלֶּל וְדֹא'
 יֵרֵד לֹא נִחוּשׁ שֶׁאֵע"פ שֶׁעֲבַר זִמָּן ק"ש
 יִקְוֶין זִמָּן ק"ש לְכַתְּחֵלָה מִשִּׁירָה אֶת
 הַעֲמוּד הַשָּׁחַר וּבְסוּף גַּמִּי קוֹרָא ק"ש
 הוּא קוֹדֵם הַגָּזֵר י' לוֹ לְהַקְדִּים וּלְקִרְתִּי
 הַב' עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הַיֵּל וְאֲמָרִין עַלֵּה
 עֲמָא דִּירוּשָׁלַם כְּלוּמָר לֹא הִיא אֶרֶץ

זו
ויכול אהר הכן לקרות ק"ש ולבטוח אה"כ גאו

א מיי סייג
מהל תפלה
סמג עשין יס
טור א"ח סי'
רפה :
ב מיי ס"ג
מהל תפילין
סמג עשין
כב טור א"ח
סי' לומיי פ"ק
מהל ק"ג סמג
עשין יח טור
א"ח סי' כח :

[illegible][illegible]

רבינו יונה מאימתי פרק ראשון ברכות

שלשי הגבורים

א מיי"פ פ"ח מה' ברכות סג ע"ן כו טור א"ח ס"י רט : ב מיי"פ פ"ח מה' ק"ט טור א"ח ס"י טו :

הקריאה שקורא אח"כ אלא כשקורא מיד אצל ברכת התורה שתקטנו לחיוב קריאת התורה פוטרת כל היום ואין לרד לברך לכל פעם ופעם שקורא ולכאורה היה נראה לחלק בין מי שקראו כל היום או רובו ובין מי שאינו קורא בקביעות אלא במקרה דמי שקורא בקביעות דין הוא שיפטר בברכת התורה שאמר בבקר מפני שלדעת כן אומר אותה שיקרא כשיראה בין מיד בין אחר שעה כיוון שכוונתו עכ"פ לקרות או לשנות ויודע שיקרא אצל אדם אחר שאינו יודע אם יקרא אם לאו אינו מצריך לכונה שיקרא עכ"פ

רש"י
לתורה ולשירא : פתח דשכרא . בתחלת הברכה פתח על מנת לומר שהכל נהיה בדברו וכיון שהגיע למלך העולם נזכר שהוא יין וסיום דתמרה-שאלה בורא פרי הנפץ : פשיטא שיהא דהא אפילו סיים כל הברכה בדשכרא שאמר שהכל נהיה בדברו יא' : אלא הא קא מיבעיא לן פתח דתמרה אדעתא לומר בפס"ג וכשהגיע למלך העולם נזכר שהוא שכן ואמר שהכל נהיה בדברו : מאי בתר פתיחה אוליין שפתח אדעתא לומר בפס"ג והוי כמו שסיים כך ואין ברכה זו מוסיפה מידי (ג) שכן שאינו מין גפן : פתח בשחרית אדעתא לומר יוצר אור : וסיים כשאמר מלך העולם פעה וסיים פתיחתו אשר בדברו מעריב ערבים : יא' (ד) שהרי מזכירין מדת יום בלילה ומדת לילה ביום כדאמר' לעיל ממא' מעיקרא כי פתח על מנת לומר אשר בדברו מעריב ערבים היה דעתו לומר גולל אור והוי כאלו פתח אדעתא דשחרית וכן סיפא אופא' דלעולם אדעתא דתרוייהו פתח : ופתח ברכה אחרונה - בדנהמא על דעת לומר ברכת לחם דהיינו על המחיה ועל הכלכלה

הגהות הב"ח

(א) דאפילו (ב) חנינא : (ג) ברכה : (ד) ולא תפשוט מנייה לתמרה ושכרא דלגבי ברכות ערבית ושחרית הוא דמני למימר דכי פתח ביו וסיים ביו יא' : (ה) כ"ב ואינו כן : פס"ג : שלח אלא גם פס"ג פירשו שהתחיל אדעתא דלימא יוצר אור וכשאמר מלך העולם נזכר שאינו פתיחתו וסיים אשר בדברו מעריב ערבים : (ו) כ"ב כלומר מטעם שברך זו איכה למימר דלא אפשיטא הך צערא במחומה אלא לפס הסוגיא דר"פ קורא היה שמע"ד דאפ"ק שכלו' באמירה בלכד א"כ כוונה למ"ד מנ"א' כוונה :

(ז) דאי נמי :

הגהות חו"י

(א) ע"י בגמ' דכתי' למפסס מתניא דבר הכי ודמי לה :

חדושי אנשי שם

מדר"ם (א) אינו כן בפירש"י שלח אלא ה"ג והתחיל אדעתא דנישא יוצר אור ושכרא מלך העולם נזכר וסיים אשר בדברו מעריב ערבים :

וסיים ג' בדתמרי יצא אי נמי סיים בדנהמא ד יצא מאי טעמא תמרי נמי מיון ייניי אמר רבה בר (ב) חנינא סבא משמיה דרב כל יצאנו אומר אמת וייציב כ

לחתום אינו רשאי שלא לחתום : א"פשיטא
היבא דנקיט כסא דחמרא בידיה וקסבר דשכרא הוא פתח ובירך בדשכרא וסיים בדחמרא יצא (א) ואפילו סיים בדשיכרא יצא דתנן ועל כלם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא אלא היבא דנקיט כסא דשכרא בידיה וקסבר דחמרא הוא פתח בדחמרא וסיים בדשכרא מאי בתר פתיחה אוליין או בתר חתימה אוליין ולא איפשיטא בולקולא עבדינן ולא מהדרינן ליה דספיקא דרבנן דקולא תניא בשחרית פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים לא יצא פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר אור יצא בערבית פתח במעריב ערבים וסיים ביוצר המאורות לא יצא פתח ביוצר אור וסיים במעריב ערבים יצא כללו של דבר הכל הולך אחר חיתום ברכות : הבל לאיתויי מאי לאיתויי היבא ידאבל כ תמרי וסבר דנהמא אבל פתח וברך בדנהמא

וסיים ג' בדתמרי יצא אי נמי סיים בדנהמא ד יצא מאי טעמא תמרי נמי מיון ייניי אמר רבה בר (ב) חנינא סבא משמיה דרב כל יצאנו אומר אמת וייציב כ

בשחרית

כל היום ואין לרד לברך לכל פעם ופעם שקורא ולכאורה היה נראה לחלק בין מי שקראו כל היום או רובו ובין מי שאינו קורא בקביעות אלא במקרה דמי שקורא בקביעות דין הוא שיפטר בברכת התורה שאמר בבקר מפני שלדעת כן אומר אותה שיקרא כשיראה בין מיד בין אחר שעה כיוון שכוונתו עכ"פ לקרות או לשנות ויודע שיקרא אצל אדם אחר שאינו יודע אם יקרא אם לאו אינו מצריך לכונה שיקרא עכ"פ

כל היום ואין לרד לברך לכל פעם ופעם שקורא ולכאורה היה נראה לחלק בין מי שקראו כל היום או רובו ובין מי שאינו קורא בקביעות אלא במקרה דמי שקורא בקביעות דין הוא שיפטר בברכת התורה שאמר בבקר מפני שלדעת כן אומר אותה שיקרא כשיראה בין מיד בין אחר שעה כיוון שכוונתו עכ"פ לקרות או לשנות ויודע שיקרא אצל אדם אחר שאינו יודע אם יקרא אם לאו אינו מצריך לכונה שיקרא עכ"פ

כראוי : אמנם

שלא נתכוון לברך על השכר מתחלה כיון שנעשית המזוה יא' ואמאי לא איפשיטא וי"ל דאפי' מי שסובר דמנות אינן לריכות כוונה ה"מ בדבר באמירה (ו) בלכד ודאי לריכה כוונה שהאמירה היא בלב וכשאינו מכיין באמירה ואינו עושה מעשה נמא' כמי שלא עשה שום דבר מהמנות : **ורבינו** שמואל ז"ל סובר שאע"פ שמנות אינן לריכות כוונה וי"ל דאפי' מי שסובר דמנות אינן לריכות כוונה ה"מ בדבר באמירה (ו) בלכד ודאי לריכה כוונה שהאמירה היא בלב וכשאינו מכיין באמירה ואינו עושה מעשה נמא' כמי שלא עשה שום דבר מהמנות : **ורבינו** שמואל ז"ל סובר שאע"פ שמנות אינן לריכות כוונה וי"ל דאפי' מי שסובר דמנות אינן לריכות כוונה ה"מ בדבר באמירה (ו) בלכד ודאי לריכה כוונה שהאמירה היא בלב וכשאינו מכיין באמירה ואינו עושה מעשה נמא' כמי שלא עשה שום דבר מהמנות :

אינו יוצא והכא מהאי טעמא לא איפשיטא משום דקסבר דחמרא הוא פתח דחמרא ונתכוון שלא ללכת משכרא כלל אלא מחמרא ומזה הטעם אומר שנהגין העולם להבדיל ציתם במוציא שבת אע"פ ששמעו הם ונשיהן ובני ציתם ההבדלה בזה"כ ואין הברכה לבטלה מפני שבשעה ששמעו אותה בזה"כ היה כוונתם שלא ללכת בה כי אם בצוה שמצדילים ציתם והכא נמי כיון שנתכוון שלא ללכת אלא מן היין לא יא' : **והרמב"ם** ז"ל מפרש בענין אחר שפתח בדשכרא וסיים בדחמרא יא' ר"ל שגמר כל הברכה כמו אם היה שכן ואח"כ סיים ואמר בפ"ה קודם שישתה כגון שאמר בא"י אמ"ה שהכל נהיה בדברו ובפ"ה יא' כיון שסיים כראוי ואפי' סיים בדשכרא כלומר ששטה מיד שאמר שהכל נהיה בדברו וגמא' שהיה הסיום כמו בשכר יא' אלא היבא דנקיט כסא דשכרא בידיה וקסבר דחמרא הוא פתח דחמרא ונתכוון שלא ללכת משכרא כלל אלא מחמרא בסוף שהכל והברכה נאמרה כראוי וי"ל דלא איפשיטא וכיון דלא איפשיטא ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא דמספיקא א"כ ברכה לבטלה והאי אידך ברייתא דשחרית פתח ביוצר אור מפרש אותה שהתחיל בא"י יוצר אור ובשעת החתימה במקום בא"י יוצר המאורות חסם בא"י המעריב ערבים וכן כולה על זה הדרך כמו שכתבנו למעלה לפירש"י ז"ל ויש קושא לדרך הזה דבגמרא חזין דמדמי הגי' ברייתא אהדי וזהו הפירוש אינן דמות דחיתום האמור כבאן ר"ל חיתום מדבר א' בלכד או מיוצר המאורות או ממעריב ערבים וחיתום האמור למעלה הוא שבסוף אמר מענין אחד ובאותה חתימה עלמה אמר מתחלה מענין אחר וגמא' שצין בא"י ובין החתימה עלמה מפסיק ולפיכך נראה שהפירוש האחר הוא יותר עיקר : **ואע"פ** שההלכה מתפרשת בדוחק לפי ר"מ ז"ל אפ"ה לענין הדיון נראה ודאי שצ"כ יא' וכן ביוצר אור אם חסם בשחרית בא"י המעריב ערבים יוצר המאורות יא' ולא נחוש להפסקה מפי מ"ו הרבנ"ר : (י) **א"י** סיים בדנהמא כלומר שבמקום ברכת העץ ועל פרי העץ אמר ברכת המזון יא' דתמרי נמי מיון ייניי ולפיכך יוצא בזה"מ אדעתא דמא"כ בשאר פרי שג' ה' מינין ואמרו רבני לרפת ז"ל שגם על היין אם שתה אותו ושכח וזכר דהמ"ז [במקום] על הגפן ועל פה"ג יא' וכן נראה בפירוש בסוגיית הגמ' דאמרי' התם (דף לה) דחמרא סעיד ומשמח והוינן בה חי הכי ניכרין עליה שלש ברכות ומהדרי' לא קבעי אינשי עליה דמשמע דמן הדיון היה לברך עליה לכתחלה כמו על הפת אלא משום דלא

קבעינן

שיטת ריב"ב

לכאורה היה נראה לחלק בין מי שקראו כל היום או רובו ובין מי שאינו קורא בקביעות אלא במקרה דמי שקורא בקביעות דין הוא שיפטר בברכת התורה שאמר בבקר מפני שלדעת כן אומר אותה שיקרא כשיראה בין מיד בין אחר שעה כיוון שכוונתו עכ"פ לקרות או לשנות ויודע שיקרא אצל אדם אחר שאינו יודע אם יקרא אם לאו אינו מצריך לכונה שיקרא עכ"פ

לכאורה היה נראה לחלק בין מי שקראו כל היום או רובו ובין מי שאינו קורא בקביעות אלא במקרה דמי שקורא בקביעות דין הוא שיפטר בברכת התורה שאמר בבקר מפני שלדעת כן אומר אותה שיקרא כשיראה בין מיד בין אחר שעה כיוון שכוונתו עכ"פ לקרות או לשנות ויודע שיקרא אצל אדם אחר שאינו יודע אם יקרא אם לאו אינו מצריך לכונה שיקרא עכ"פ

59

רש"י
 דאי לאו הכי למה לו להדור : אבל כשאינו
 משלים לפתחו. אלא שדרך היוליו פגע בו
 בדרך שרי לו לשאול בשלומו : דקל לפיו
 יתקל. והיא פתלתו שמדקיקתו לצורא והדר
 וישם לדרך פעמיו לדרכי חפזיו : ויהי אלהים
 אמת. לכן אין מפתסיון בין אבי ה' אליהם
 ובין אמת : עול מלכות שמים. בפרשה
 ראשונה יש בה קבלת עול מלכות שמים :
 כאלו הקריבו זבח בלא נכסים. שמיניהם החרוה
 להקריבו עמה שנאמר וסכו רביעית ההין
 אף זה הקורא ואינו מניח תפילין אינו גומר
 את המנוח : ופס' : לנקביו : בעיניו עלותא-
 עלא

שמוע בין והיה אם שמוע לא
ויאמר לאמת ויציב לא ב' יפס'
כרבי יהודה ואמר רבי אבהו
אלהים אמת חוזר ואומר אמר
ואומר אמת ורבא אמר אינו
רבי יהושע בן קרחה בלמה קה'
מלכות שמים תחלה ואח"כ י'
שוהיה אם שמוע נוהג בין ב'

גמ' אמר עולא יכל הקורא ש
חייא בר אבא א"ר יוחנן כאלו
יוחנן הרוצה לקבל עליו עול מוט
וקורא ק"ש ומתפלל וזו היא א
תפילין וקורא ק"ש ומתפלל כ
קרבן שגא' ארחץ בנקיון כפי
חזי מר יהוה צורבא מרבננ
יקנה ידיי בצדור ובעפר ובקס
כתוב כל מידי דמנאי לייט רנ

הצבור צריך לצדק . מיהו לרעת רב ואפי' בלא זכרה ואם טעה והסתגלויות הכי נמי אינו אלא מנהג כיון וזל שמצרכין עליו מדאמרין (תענית) דלוגי אמר שמש מינה מנהג אבותינו שהתחילו ההלל וראה שהיו מצרכין לי' אם היו קורין פסוקים בעלמא אלא י"ט מעטמם כיון דחזא דמדלגי דלוגי מפני שמנגוס היה בכל הימים ולומר שהציור ר"מ בצול"ע מערבה אומר מור מצריקין אבל מנהג ההלל דליכא ש לפתחו אינו אסור אלא שנאמר ויר לו

אלא להקציל פניו קודם תפלה אל? דלא יפסיק כמו בין פרק לפרק שאיני ומשיב מפני הכבוד והגבון כמו שפירי בפסוק דלמפרס ואילל בגמ' ואחר ש**גמ'** חזר דאומר אמת וכו' כלומר כ ה' אלהיכם עם אמת וממוהין שיחתיני אמת אלא מחסיל מווייב וילך או מ תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו כך הוא דעולא ס"ל דכיון שהוא קורא שאומר אינו אמת ואט"פ שעשה המה המזוה עצמה אינה נעשית שלימה כיוי מלכות שמים מפי מורי הרב נר"ו: יתברך הגשמה שהיא במוח ובתפילין וכוה יזכור את הבורא וימעיט הגאולה ובשקורא ק"ש ומתפלל בעיני שמעטבה בראשו: **והורה** רבי יוחנן בר יהי שהיה קורא שמפסיק ומצרך ומתעטט ואמר' הסם שליח הוא דעוית כלומר דכמו שאמרו זה בתפילין כך הוא הדין עמהם כדאמר לעיל מפסיק אבל מזלג **ר"י** רב חסדא מאן דמהדר אמיוני הגמרא ואומרים רבני גרפת ז"ל דלא משמע תפלה מק"ש ומה טעם להוסיף קשיא לך ההיא דגרסין פסחים (נד) כבר תראה רש"י ז"ל דאינו ר"ל ליטות שמגבל אותם בטהרה ד' מילין וכן א

פ' אליהם לאמת: מחני'

עממה גם היו עושים יו"ט והיו חומרים הלל והיו חייבין לבדק על קריאתו חט"פ שלא
בגס שנעשה לכל ישראל דכתיב ובי תבאו מלחמה בחרגכם על הזר הזורר אחכם
ומר הלל ומה שאמר יחיד לא יתחיל רוצה לומר כשנעשה גם שלא כבטופי' [דכל] ישראל לא
א"כ בברכה ואומר דאפי' צבור נקראין יחיד דכל היכא דלא הוו כבטופי' דכל ישראל יחיד
נר מצוה מיקרו וכן נמא' כחובי' בהלכות גדולות

נר מצוה מיקרו וכן כמ
ומפרש דמא
גומר בזה אחר
שהצבור גומר
שאלו ימים
שאלו הצבור
בין יחיד לצבור
הכי שהצבור
זימים שאלו
היחיד וכו' ו
לשון יחיד חיי
על יחיד ממו

אמר לאמת ויציב ר' יהודה אומר בין
מר רבי אבהו אמר רבי יוחנן הלכה
מאי טעמא דרבי יהודה ג' דכתיב ו'ה' יימיו'
חזור ואומר אמת רבי יוחנן חזור
אמת והלכתא כרבא : מתני' אמר
והיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול
ל מצות והיה אם שמוע לויאמר מפני
לילה ויאמר ה אינו נוהג אלא ביום :
ילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ר' ^נ
(6) בלא מנחה וזבח בלא נסכים וא"ר
שלימה יפנה *ונוטל ידיו ומניח תפילין ^{ס' 97}
שלימה וכל הנפנה ונוטל ידיו ומניח
הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו
את מזבחך ה' א"ל ההוא מרבנן לרבא
ערבא ואמר מי שאין לו מים ליטול
ה שפיר קאמר מי כתיב במים בנקיון
דמהדר אמיא בעידן צלותא וה"מ
לח"ש

הוא ז"ל אין זה קושיא שהם מפרשים יחיד לא יתחיל כלל כלום
ומר עד יללוק ואינו מוחס בצברה אבל יש להקשות שה
א דירחא ואפילו הכי מצרכין על השני כמו על הראשון ועוד
ע לבצל חזא דהו קרי הלילא בראש חדש סבר לאפסוקינהו
מזדקאמר אקלע לבצל ולא אמר על לבי כנישחא משמע שצ
ה רואה להפסיק אותם שאם לא היו מצרכין אמאי סבר ל
אין והיה חושש שייו גומרין אותו ומש"ה סבר לאפסוקינהו שהיה
הג אבותיהם בידיהם ומה שלא הכיר במה שהיו אומרים לקרואו
העולם נהגו אח"כ להפריש ביניהם הלכך האזור (3) מצרכין
לא דמין אהדי שאין כל המנהגות שוות דגבי מנהג ערבה דליכא
קום מצרכין : **וירוקא** במשכים לפתחו וכו' ואמרו חכמי פרוז
סום ששמו של הקב"ה שלום כדצטין למימר לקמן *אבל מותר ל
פי' זה אינו מותר אלא כשהורך ללכת לראות לעסק מעסקיו או לשו
מתני' אלו הן בין הפרקים וכו' ר' יהודה אומר בין ויאמר למתו
כבוד ואינו משיב לכל אדם אבל מפסיק כמו באמצע שאר הפר
ז"ל שאינו מפסיק כלל אלא שמיר שיאמר אני ה' אלהים יאמר
יטמר לשאל מפני היראה או להשיב מפני הכבוד יפסיק כמו
מפני היראה או מפני הכבוד אחר שאמר אמת או כגון שסיים ק"
עמו צריך לחזור פעם אחרת אמת או לא והלכתא שאין צריך ל
מתני' אמר ר' יהושע בן קרחה למה קדמה שמע וכו' : **גג**
בר אבא ח"ר יוחנן כאליו הקריב (2) תודה בלא מנחה וזכח בלא
על ידכה והיו לטוטפות בין עיניך ואינו מניחן נמאל שמעיד ע
ק"ש אפ"ה עבר עבירה מלד אחר שהעיד עדות שקר על עמו
יו (7) עול מלכות שמים דה"ל כמי שמקריב תודה בלא מנחה וכו'
בצל עליו עול מ"ש שלימה וכו' טעם הדבר מפני שבתפילין שבר
משעבד גופו ומפני כך לו להשים אותם כנגד הלך שהלך היא ע
שעבד אדם ממונו אלא שלא הזכירו בכאן המזוזה מפני שמאות
זו היא מלכות שמים שלימה ומדאמר ומתפלל משמע שגם בתפל
ש"י ז"ל שאם לא היה הטלית מזומן לאדם קודם שיתחיל לקרות
ר וגומר ומתפלל והביא ראיה מדאמר בגמ' (דף יד:) רב קרי
ל ולא הביא התפילין מתחלה ולפיכך הניחם אחר שקרא ק"ש והבי
לו רבני צרפת ז"ל מפני שאין לדמות לציט לתפילין דתפילין מפ
אלא חובת מנח אין לו להפסיק בצברות של ק"ש כדי שיחטטק
הרי"ף ז"ל כתב בני מילי לק"ש אבל לתפלה צעי לאהדורי וכו' ו
אלא פירוש שהכניסו בספרי הגאונים הראשונים ואינו נכון דמ
מנחה ולפרש לזוהא ר"ל ק"ש ולא תפלה ולפיכך מפרשי' דבין לת
תפלה ולנטילה ארבע מילין דמשמע שהיור בעבור שיטול ידיו להטה
כמו שסבדין אלא כך הוא הפירוש שמי שאוכל חולין בטרהר
בה"ג שמתפללין בה בעשרר יש לו ללכת לשם ולהאריך ד' מילין

קרחה וכו' : גם' עדות שקר בענמו . מכנה הוא כלומר גרחה באומר מעולם לא

ל קריאתו חז"ל של
על הזר הזר אחד
גופי (דכ) ישראל
ל הזר הזר אחד
ל הזר הזר אחד

הגמילה עכ"ל ר"א"י
ויע' מה נקרא בין פרק
לפרק בגמילה מאחר
שצריך לקרות כולה ביחד
כדברת :
לשון ר"א"י
א והוא פשוט לפתחו
אבל אם פגעו בדרך
מוחר ליתן לו שלום עכ"ל
ב וי' וסמ"ג כצנז ב"ר
יפסין כד"ן בין פרק
לפרק אלא כמו בחמט
הפרק לנאכז מפני
היראה ולחובי
הכבוד וכו' פירש כמו
יפסין כמו אפילו כמו
בחמט הפרק אלא יאמר
אני ה' אלהיכם אמת וזה
יפסין כמו בחמט הפרק
ואם אמת אלהיכם אמת
כדי שלא להפסוק וסמ"ג
אח"כ הכתה א"ל לחזור
ולומר אמת אלא גומר
ובוכר ורומז אמן אלא
גמל וסמ"ג וסמ"ג
להפסול מיד ולא יפסוק
רק את ארצו על ארס כגון
גמל הניח תשלין קודם
ק"ש וזמננו על קודם
תפלה דינול להפסוק
והטחון כדי שיתפול
בשלין אבל לא יפסוק
לכד על טעמית ללבוש ע"כ
ולזה הכריז הסוד :

ולל דר"ח ואין זה כגון
במסכת * (שבת פרק
העבור מזכירין להמרי'
תחיל ור"ל לא יתחיל
נגמ' ומדקאמר דיחיד לא
מכלל דעבור דרד'
ה וכן כתב הרמ"ק ז"ל
בלא ברכה למשמע
קורא בלא ברכה אבל
שאינו חייב להתחיל
שני ימים טובים של
יח ראיה רבינו יעקב
בין לחזו דקא' מוגלי'
ת הכנסת היה קודם
לספוקינה ומאי אכפת
ליה כמו שהיו מוסיפין
לא היו חומרים לגמור
ל הלל דר"ח והראיה
לאלא חבטא בעלמא לא
ז"ל דאפי' במשכים
על:

וְכִתְּבֵהֶם הָרִאשִׁים מִכֶּל
 אֲמֹר יָדְךָ דֹּלְכָה כִּי
 שָׁמַעְנוּ וְכֵן כָּל הָאֲמוֹרָאִים
 לְעִיל וְלִדְבָרֵי הָאֲמוֹרָאִים
 פִּרְשָׁה זִינֹת בְּלִילָה וְכֵן
 מִשְׁמַע בְּשֵׁטֶל פֶּרֶק מִן
 מְדֻלְקֵן בְּנֵי רֵבִי יְבֹסֶה
 בָּר אֲלֵעָאִי שְׂחִי תַלְמוּדִי
 מִחֲבִין כְּנִי כְּבֹשֶׁת מִפְּנֵי
 שֵׁלֵא בִּי לִדְמֵי זִינֹת
 כְּבָדִין וְכָסֶם זִינֹת
 כְּבוֹד מִשּׁוֹם כְּבוֹד לִילָה
 וּמִדְּקָתָא תַלְמוּדָא הָאִי
 טַעְמָא וְשִׁבְךָ טַעְמֵי
 אֲדָרְבֵּי דַמְנוּתָא שִׁמְעִי
 דְּלִילָבָא דְּהִלְכָתָא נֶקֶט
 טַעְמָא וְכֹפֶר לְשׁוֹן זִינֹת
 הִבְיִין לְשׁוֹן פִּרְשָׁה זִינֹת
 בְּלִילָה דְּקֻדְמָא בְּנֵי אֲמֹר
 כִּי יוֹסֵף מָהֵה הוּא מְעִילָא
 הָאִי טַעְמָתָא וְכוּ' ע"פ
 מַעֲשֵׂה

נעשית בשעה אחרת
צריך שתפלל ותפילין
ש"ס והביאו אותו בעוד
ש"ס ומניח תפילין וללי

לל עמיהם והיה חומר
שהוא חובה להפלה

שיטת ריב"ב
 למע ליה לחדו : אצל
 בשמינו משיבם לפתחו
 אצל פגע בן בדרך שאלו :
 חסני' אלו בן יוסף הכהן
 וכו' . בין ויחמר לאמח
 ויציב הכי הוא כחשע
 הפרק לה ויפסיק שאל
 בלאו ממני היראה
 ולהשיב מפני הכבוד :
 גכ' הו' אלהים אמת .
 בשר און מפסיק' בין איני
 נלכויו : קמטיני' יוסס :
 הקב"ה מזה וז' יפס :

א ומה שסוּגין להטות
הרעל מעלה ומטה
ולא כדרכו רוחות העולם
זוהי משום רמיה. טור:
ב רב הא' וגאונים
סבירא להו דאסור
לרחוץ בלילה הראשון אף
אסונים וכן כל שבעת
ימים ולדברי התוספות
וסמ"ג ואשר"י מותר
לרחוץ אף בלילה הראשון
ומימיו הסכים לדעת
רבנו. וכתב עוד רב
הא' לאו כל האומר
אסונים אפי' שומעין לו
אבל ודאי אי מגליה
מילתא דאית ביה הא'
מילתא דאס' אינו רותק
בא לידי סכנה רותק
דמי לסכנה ורפואה
משום דאסונים כחולה
גדול הוא ממדה זו ולא
כלמי שנוהג בשני בנקיין
אסונים הוא אלא מי
שלא לידי סכנה אם אינו
רותק ט"ז: כתב הרמב"ן
מש' שכתב לא כל מי
שלאומר אסונים אפי'
ומתנהג בנקיות מדיין
לו יס' כיון אכל מה
שכתב שאלו אינו רותק
בא לידי סכנה לאו סכנה
משום אלא מטעם הרבה
וכא לידי מיתוס בך.
ירושלמי מקום שנהגו
לרחוץ אחר המטה
מרחצות אמר רבי יוסי
כדבי בון מי שמתיר
בכחיה עשה אותו
כאכליה ושהיה וכתב
הרמב"ן יראה מכאן שהיו
נוהגים במקצת מקומות
שהקדושים המדיין האכל
היו מרחצות אותו קודם
הכרח לפי ששאו אותו
כאכליה ושחיה שריכה
להם הכנה מפני שריכין
להעביר מהם וזהו
והיו מרחצות זו הכנה
ראשונה ואחר כך היו
נוהגין איסור ברחיצה
כל שבעה הלך אי אכא
דוכתא דנהיגי ברחיצה
זו אין ממחין ביום טור:

לומר לתלמידיו למה לא היה פוסק לכולה אלא ודאי משום דלא הו' אלא מדרבנן לא היה פוסק וזכרנו שאלו למאן דסבירא ליה דק"ש
דאורייתא אמאי לא היה פוסק מן הלמוד לק"ש כולה כמו שפוסק לשאר מלות כגון שופר וזכרנו שאלו למאן דסבירא ליה דק"ש
לקיים המצוה והלא אמרו כל הלמוד ואינו מקיים נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יאל לאויר העולם ומתוך זה שיטתו וזה שיטתו יבא שיטתו
וידחה שיטתו כלומר אין (ללמוד) [לדמות] זה לזה שהדברים שיש בהם מעשה אינן נידחין מפני הלמוד אבל מצוה שאין בה אלא חמירה בעלמא תדחה
מפני הלימוד ואע"פ שמלות חפלין יש גר מצוה
בהם מעשה והיה נראה שאינה נדחת
מפני הלימוד אפי' הכי במכילתא
אמרין* שמי שעוסק בחורה פטור מן
התפילין ואמרין התם דטעמא דמלתא
משום דבתפילין כחוב למען תהיה
חורה ה' צפיד וכיון שטעם התפילין
מפני החורה והוא עוסק בחורה כל י' ט
היום זה במקום תפילין ומכל מקום
לא בא לפטור שלא יתיחס בשעת
קריאת שמע ותפלה שזה לריך הוא
לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה
כדאמרין לעיל (סי' ט) אלא הרווחתו
בזה שאע"פ שהחוב כל היום פטור למי
שעוסק בחורה מפ' מורי הרב נר"י:
ודברת צס. צס ולא בתפלה
כלומר דק"ש יש לך רשות
להפסיק לשאלת שלום מפני היראה
ולהשיב מפני הכבוד כדאמרין לעיל
אבל לא בתפלה כדתנן (ד' ל) ואפי'
המלך שואל בשלמו לא ישיבנו ורבי
נרפת פירש צס יש לך רשות להשמיע
קולך אבל לא בתפלה כדאיתא (בבבב)
(ד' ד) כל המשמיע קולו בתפלתו הרי
זה מקטני אמנה: **בב** יש לך רשות
לדבר ולא בדברים אחרים כל' אפילו
בק"ש באילו יש לך רשות לדבר שהם
מפני היראה ומפני הכבוד אבל בדברים
אחרים אין לך להפסיק: **ודברת צס**
עשה אותם קבע שיהיו כל דברך בזה
וכן אמרו בירושל' מאן שהשח שיחת פ'
חולין עובר בעשה ושיחת חולין מקרי
כשמדבר בדברי הבאי אבל כשמדבר
בעסקיו ללורך פרנסתו אע"פ שאינה
שיחה של תורה מותר: **מתני'** חתן
פטור מק"ש לילה הראשון עד מולאי
שבת אם לא עשה מעשה פירוש מהג'
היה לכוס את הכחולה בדביעו וכל
חוקן הג' ימים והל' לילות שמים ד'
ועד יום ראשון היה טרוד לחשוב
מחשבות לעשות מצוה מפני שמהירא
שלא יעשה מעשה כרות שפכה ולפיכך
פטור אבל מזה הזמן ואילך אע"פ
שלא עשה מעשה חייב דכיון שכבר
ומפרש בגמרא (ד' ז') דאפילו עד מולאי
שבת לא פטרו אותו אלא כטורדא כזו
שטבעה ספינתו בים אינו פטור שיש לו
לשכך ולכיון: **גמ'** בשבת צדיק פטור
לעוסק (בחורה) [במצוה] ובלכתך בדרך
פרט לחתן דמקראמר
שלוך לומר למעט חתן מובלכתך בדרך
ולא מיעט אותו מטעם שהעוסק במצוה
פטור משום דאי מהתם הוא חמירא שאלו
פטור אלא בשעת מעשה בלכד ולפיכך
השומעין שאפי' שלא בשעת מעשה (דוקא)
[אם] הוא טרוד טרדא דמצוה פטור: **מתני'**
רחק בלילה הראשון שמתה אשתו וכו'
אינו כשאר כל אדם אסונים אפי' פ"ח
ז' משום דהוה ליה סכנה ולפיכך מותר
ואין זה נכון אלא אפילו בלא סכנה כיון
שיש בו גער מותר וראה לדבר מדחזין
ביום הכפורים שאסור בסיכה אפי' אמרו
(יומא ד' עז) שאם יש לו חטטין בראשו
סך כדרכו ואינו חושש הגה שאפי' בלא
סכנה התירו לו לטוץ וכיון שביום הכפורים
הוא מן התורה הקילו כל סכן באצילות
שרוץ אע"פ שאין שם סכנה כיון
שיש שם גער כדאמרין בגדרים (ד' פא.)
ערבוביתא דרישא דמיתא לידי עוירא
פירוש מתוך ההבך שנטעשה בראש
והמאכלות מוזיק לטינים אם מתאחר
לרחוץ: **גמ'** מאי עממא אניטה (לילה)
דאורייתא ביום היא דכתיב ואחריתא
ביום מר אינו מציא הפסוק לרואה אלא
לסימנא בעלמא שיום המיתה הוא יום
המחירות ובאותו היום הוא יום האניטה
מן התורה ורבנן הוא דגזרו בלילה ורבני
נרפת פ' יום ראשון אינו מן התורה אלא
מדרבנן אלא חזונו שלשון אנוני נאמר
בדברים ידועים שהוא אסור ביום ראשון
מן התורה שיום ראשון אסור לאכול מעשר
שני דכתיב לא אכלתי באוני ממנו וכן
לענין אצילות אסור ביום א' כדמשמע
בזבחים (ד' ק:) אבל לא מצינו בשום מקום
שיאמר שדין האצילות יהיה נוהג ביום
ראשון מן התורה והכי תנן בסנהדרין (ד' מו:)
ואין הקדושים מתאבלים עליו אלא חוגגין
דמשמע שחיי לשונות הוי ומאי דאמר
רבנן הוא דגזרו בלילה לא מפני שהלילה
בלבד דרבנן והיום הוא מן התורה אלא
כך ר"ל שאע"פ שיום ראשון הוא מדרבנן
כיון שהוא כעין של תורה אלא משום
גזירה באסונים לא גזרו רבנן ומציאין
ראיה מדאמרין בפ"ק דכתובות (ד' ג:) גבי מי
שהיה טבחו טבוח ויינו מווג ומת אביו
של חתן או אמה של כלה מכניסין את
המת לאחד ואת החתן ואת הכלה לחופה
וגוהג שבעת ימי המשחה ואח"כ נוהג
שבעת ימי אצילות ואם איתא דאצילות
יוס ראשון מן התורה אלא מדרבנן לא
חששו ועוד הביאו ראיה מדאמרין בבבב
(ד' מט) גבי פדיון כל ששהה ל' יום באדם
אינו נפל דכתיב ופדיוו מן חדש תפדה
חיבתי ל' יום ל' כלפני שלשים או כלאחר
ל' ומסקנא דיוס ל' כלאחר ל' לחומר
ואמר עלה התם ולענין אכל אינו כן אלא
יוס ל' כלפני ל' דקי"ל הלכה כדברי
המיקל באכל ואם איתא דאצילות יוס
ראשון מה"ה ה"ל למימר דמסקנא יוס ל'
כלאחר ל' לחומר גוהג אצילות דספיקא
דאורייתא לחומר: **ויי** להקשות לפי זה
הפסק מהא דלמרי' צפ' ואלו מנלחין (ד' יד:)
אבל אינו נוהג אצילות ברגל דכתיב
ושמחת בחגך אי אצילות דמצינא הוה
עשה דרבים ודחי עשה דיחיד וכו' דמשמע
שהאצילות מן התורה ולפי מאי דכתבין
לעיל דליכא מ"ד דאי מן התורה אלא
אנוניות בלחוד קראי דהא אמרין בזהדי
לשון אצילות ואפי' קרי ליה עשה ומתנאים
שאע"פ שאלו מדרבנן קרי ליה עשה
שכן מצינו הרבה מקומות בהלמוד שקורא
עשה לדבר שאינו אסור אלא מדרבנן כדאמרין
בזבחים (ד' לב:) דטבול יוס אם נכנס
במחנה לוייה עובר בעשה ובפי' מוכיח
במסכת *סוטה שאין צו אלא איסורא
דרבנן ואפי' קורא אותה עשה זו היא
שיטת רבני נרפת ז"ל: **אבר** הגאונים
והרי"ף ז"ל מפרשים דאצילות יוס ראשון
דאורייתא וכו' לליכא הפרש בין לשון
אנוניות ללשון

לדברי רבי יוחנן היא דסבירא ליה דבעי
כוונה בבוליה פרק ראשון כדכתבין לעיל
אבל לרבא לאו משום דבעי כוונה בבוליה
פרק ראשון הוא דאמר דבטלין ממלאכתן
אלא משום דלא לשוי לה עראי הוא כי הא
ידגרסין ביומא בפרק קמא* אמר רב יצחק
בר שמואל בר מרחא משמיה דרב הקורא את
שמע לא ירמוזו בעיניו א ולא יקרוץ בשפתיו
ולא יראה באצבעותיו ותניא רבי אלעזר
(ה) חסמא אומר הקורא את שמע ומרמוזו בעיניו
ומקריץ בשפתיו ומראה באצבעותיו עליו
הכתוב אומר "ולא אותי קראת יעקב וגו'
ואוקימנא בפרק ראשון ופרשי לה רבנן משום
דקא משיי לה עראי הכי נמי אי לא במילי ליה
ממלאכה קא משיי לה עראי דאי לא תימא הכי
קשיא דרבא אדרבא דהתם אמר רבא הלכה כר'
מאיר והבא קאמר (א) דבעינן כוונה בפרק
ראשון אלא לאו ש"מ כדאמרין כי היכי דלא
תיקשי דרבא אדרבא גרסין ביומא* ת"ר ודברת
בם ולא בתפלה ודברת בם בם יש לך רשות
לדבר ולא בדברים אחרים **ודברת בם עשה אותם קבע**
א"ת"ר הפועלין שהיו עושין מלאכה אצל בעה"ב
קורין ק"ש ומתפללין ואוכלין פתן ומברכין
לפניה ולאחריה שתי ברכות כיצד ברכה ראשונה
בתקנה שניה פותח ברכת הארץ וכולל לבונה
ירושלים בברכת הארץ וחותם בברכת הארץ
בד"א כשעושין בשכרן אבל בעושין בסעודתן או
שהיה בעל הבית מסב עמהם מברכין כתקן
ארבע: **מתני'** יחתן פטור מקריאת שמע
בלילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה
מעשה ומעשה בר"ג שנשא אשה וקרא לילה
הראשון שנשא אמרו לו תלמידיו לא למדתנו
רבינו שחתן פטור מק"ש בלילה הראשון אמר
להם אינו שומע לכם לבטל מכני עול מלכות
שמים אפילו שעה אחת: **גמ'** מנא הני מילי
דתי' בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך
בדרך פרט לחתן מבאן אמרו הכונס את
הבתולה פטור ואת האלמנה חייב דלא מריד:
מתני' רחץ בלילה הראשון שמתה אשתו
א"ל תלמידיו לא למדתנו רבינו שאבל אסור
לרחוץ אמר להם אינו כשאר כל אדם אסונים
אפי' פ"ח ז' משום דהוה ליה סכנה ולפיכך
מותר ואין זה נכון אלא אפילו בלא סכנה
כיון שיש בו גער מותר וראה לדבר מדחזין
ביום הכפורים שאסור בסיכה אפי' אמרו
(יומא ד' עז) שאם יש לו חטטין בראשו סך
כדרכו ואינו חושש הגה שאפי' בלא סכנה
התירו לו לטוץ וכיון שביום הכפורים הוא
מן התורה הקילו כל סכן באצילות שרוץ
אע"פ שאין שם סכנה כיון שיש שם גער
כדאמרין בגדרים (ד' פא.) ערבוביתא דרישא
דמיתא לידי עוירא פירוש מתוך ההבך שנטעשה
בראש והמאכלות מוזיק לטינים אם מתאחר
לרחוץ: **גמ'** מאי עממא אניטה (לילה)
דאורייתא ביום היא דכתיב ואחריתא ביום
מר אינו מציא הפסוק לרואה אלא לסימנא
בעלמא שיום המיתה הוא יום המחירות
ובאותו היום הוא יום האניטה מן התורה
ורבנן הוא דגזרו בלילה ורבני נרפת פ' יום
ראשון אינו מן התורה אלא מדרבנן אלא
חזונו שלשון אנוני נאמר בדברים ידועים
שהוא אסור ביום ראשון מן התורה שיום
ראשון אסור לאכול מעשר שני דכתיב לא
אכלתי באוני ממנו וכן לענין אצילות אסור
ביום א' כדמשמע בזבחים (ד' ק:) אבל לא
מצינו בשום מקום שיאמר שדין האצילות
יהיה נוהג ביום ראשון מן התורה והכי
תנן בסנהדרין (ד' מו:): ואין הקדושים
מתאבלים עליו אלא חוגגין דמשמע שחיי
לשונות הוי ומאי דאמר רבנן הוא דגזרו
בלילה לא מפני שהלילה בלבד דרבנן והיום
הוא מן התורה אלא כך ר"ל שאע"פ שיום
ראשון הוא מדרבנן כיון שהוא כעין של
תורה אלא משום גזירה באסונים לא גזרו
רבנן ומציאין ראיה מדאמרין בפ"ק
דכתובות (ד' ג:) גבי מי שהיה טבחו טבוח
ויינו מווג ומת אביו של חתן או אמה של
כלה מכניסין את המת לאחד ואת החתן
ואת הכלה לחופה וגוהג שבעת ימי
המשחה ואח"כ נוהג שבעת ימי אצילות
ואם איתא דאצילות יוס ראשון מן התורה
אלא מדרבנן לא חששו ועוד הביאו ראיה
מדאמרין בבבב (ד' מט) גבי פדיון כל
ששהה ל' יום באדם אינו נפל דכתיב
ופדיוו מן חדש תפדה חיבתי ל' יום ל' כלפני
שלשים או כלאחר ל' ומסקנא דיוס ל'
כלאחר ל' לחומר ואמר עלה התם ולענין
אכל אינו כן אלא יוס ל' כלפני ל' דקי"ל
הלכה כדברי המיקל באכל ואם איתא
דאצילות יוס ראשון מה"ה ה"ל למימר
דמסקנא יוס ל' כלאחר ל' לחומר גוהג
אצילות דספיקא דאורייתא לחומר: **ויי**
להקשות לפי זה הפסק מהא דלמרי' צפ'
ואלו מנלחין (ד' יד:) אבל אינו נוהג
אצילות ברגל דכתיב ושמחת בחגך אי
אצילות דמצינא הוה עשה דרבים ודחי
עשה דיחיד וכו' דמשמע שהאצילות מן
התורה ולפי מאי דכתבין לעיל דליכא
מ"ד דאי מן התורה אלא אנוניות בלחוד
קראי דהא אמרין בזהדי לשון אצילות
ואפי' קרי ליה עשה ומתנאים שאע"פ
שאלו מדרבנן קרי ליה עשה שכן מצינו
הרבה מקומות בהלמוד שקורא עשה
לדבר שאינו אסור אלא מדרבנן כדאמרין
בזבחים (ד' לב:) דטבול יוס אם נכנס
במחנה לוייה עובר בעשה ובפי' מוכיח
במסכת *סוטה שאין צו אלא איסורא
דרבנן ואפי' קורא אותה עשה זו היא
שיטת רבני נרפת ז"ל: **אבר** הגאונים
והרי"ף ז"ל מפרשים דאצילות יוס ראשון
דאורייתא וכו' לליכא הפרש בין לשון
אנוניות ללשון

אמ"י פ"ב מה' ק"ס פ"ב מה' ברכות א"ח סי' קא: ב"מ פ"ד מה' ק"ס סמג עשין יח טור א"ח סי' ע: גמ' פ"א פ"א מה' מנחות סמג עשין סי' ב טור יד סי' שפא: הגהות הב"ח (א) כ"ב ב: (ב) ראשון וכן ככל הענין: הגהות חו"י (א) כ"ע דרכא לה אמר מדי הכא: (ב) עי' בתורת האדם להרמב"ן: עמ"ס מ' בראשית כ' אמרין

עמ"ס מ' בראשית כ' אמרין

[illegible]

רבינו יונה מי שמתו פרק שלישי ברכות יב שלשהגבורים

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

שיטת
רבי"ב
גמ' והני גמי
הואיל ואיתנהו
בשמייה פ'י
איתנהו בשמי'
לא תעשה כל
מלאכ' דתנן כל
מלאכ' ל"ת בין
שה"ג בין שלא
הזמן גרמא
גמי' חייבות.
הכב כרב דודי
ז"ל גמי'
בברכת המזון
אי מדאורייתא
אי מדברבבבב'
לא אפשיטא
יאנה מוזילא
אחרים ידי
חובתן דילמא
דרכין היא ולא
איתא דרכין
ומסקא דאורייתא ואל דתנן באמת אמרו בן
שיעורא דאורייתא כשמוען בן שער דייבנו ליה
שלא אכל שיעורא דאורייתא מוזילא אחרים ידי
בפרק מנוסו: מהרהר. ק"ס בלבו כשמוע זמן
לחארי' דחויבא דאורייתא ולא לפניו דלאו דאורייתא הוא: ר' יהודה אומר וכו'.

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

א מיי' פ'ק
ופיי מהל'
הפלה ופ'כ
מהל' ק'ס סג
סי' ית יט א'ח
סי' מו סו ק'י:
[א] יב וכו'
חובתן אינו
מוזיל עד:
[ב] יב
והדומה:
(מא''):

חידושי
אנשי שם
ס'ה"ס (א)
ודקאמל
כסמון לרבינא
אע"ג דבעלמא
הרבור כדבור
דמי כבעל קרי
לא אסרו אלא
דבור דכתיב
והדומה י"ל
דמקום ענוות
ח מ' י' ל'ה
מטומאה וינאל
מנוסו:

לשון ריא"ז
היה שומע ומתפלל ושמע
האזין ענין קדושה
או אמן יהי שמיה רבא
אין ראשי לסוק אלא
שומע ומכין לבו עם
האזין ואח"כ חוזר
לתפלה וכן ביאר המורה
בפרק לולב הגזול וכן
ביאר הגאונים ואע"פ
שזמנא כעונה מזה
לענות לפיכך צריך לומר
שלא יתחיל תפלתו אלא
אם כן יודע שיוכל לענות
עם האזין בדברים
שאין יכול לאומנם ביחוד
כמנצח בקונטרס הראיות
בפרק לולב הגזול
א על זה רבו הדעות
כמו שהביאם הטור
אמנם נראה דנהרא
הנרא ופשיטא וכתב
הטור סי' ק"ו דהאידנא
נהגו שלא להאריך שם
דבר אפילו לתפלה:
לשון ריא"ז
אכל נהגו העם כדברי
האומר אין ד"ת מקבלין
קומא ואין אדם צריך
לפנות לקריו לא בריא
ולא חולה ואפי' בתשעה
קצין אינו צריך ומותר
בין ד"ת בין תפלה בין
בברכות ולא מותר חכמים
במנהג זה אלא הניחו
העם כמנהגם אף על
פי שנהגו שלא כהלכה
כמנצח בקונטרס הראיות:

שיטת ריב"ב
וכן למדנים: פ"ס ר'
יהודה אומר וכו':
ב"מ מגמגם וקורא
בעל קרי היה: כתלחא
סבי דכולהו לקולא:
לענין דתפלה דענין קריין
וכתב רבינו האי גאון
ז"ל וכו' והרב דודי ז"ל
כתב דתפלה לטענתא
לגמרי בין לדברי תורה
בין לקיש בין לתפלה:
מתני' לא יפסיק תפלתו
לגמרי אלא יקרי כל
ברכה וברכה כגון אלה
חוקי ב"ה חוק
הדעת: השינוי אבינו
בדור אלה ה' הרוש
בתפלה וכן כולם:
במים הרעים: מים
סדומים:

הגהות הב"ה
(א) ר"ב בזהבדב עס
ברכו ה' מה טעם בפרוט
פרשות משום: (ב) ר"ב
רב אומר: (ג) ר"ב בפרשות
מעשרה: (ד) ר"ב חק:
(ה) ר"ב וכלל ראשי:
(ו) ר"ב ולא:

(א) ר"ב על שאנו מודים
לך: [ב] ר"ב בלכד
שלם וכו': [ג] לשמן
הגדול: [ד] ר"ב לומר
חוקי סתמא כרי"א (פ')
והכלה כמנצח דאמר עד
הכן חתמה אפי' חתמה ר'
יוהנע ודלמא כוונתין
(בג"ז):

עין דף 3. פ"ס בחוס'
וברין שם סי' אלה רמב'
ד"ס רי"א הנשיא סי' .

שקדושה הוי ק"ש שאין לך דבר שקדושה יותר מדבר שיש בו עול מלכות שמים ואפ"ה אינו בכלל זה הדין דמותר לקרואה ביחוד וכיון שאנו רואים שק"ש אינה זזה הדין ומותר לקרואה ביחוד שמע מינה דכל דבר שקדושה אינו רואה לומר כל דבר שיש בו קדושה אלא הכי קאמר כל דבר שהותקן לאומרו בעשרה מתחלה משום קדושה אינו בפחות מעשרה ומשום הכי קורין ק"ש ביחוד (כמו בלכד) מפני שלא הותקנה מתחלה בעשרה וקדושה של יולר אור ג"כ לא הותקנה בעשרה כמו הקדושה של נקדישך א"כ קורין אותה ביחוד ותדע שלא הותקנה מתחלה בעשרה כמו נקדישך שכלל נוסח התפלות תורה אור

תמלא כחוצ צברכות יולר אור בנוסח היחוד הקדושה וקדושת נקדישך אינה כחוצה בנוסח היחוד דמשמע שזו בלבד התקינו בעשרה: וי"ש שמקשים על זה הפסק מדתן (במגילה דף כג:) אין פורסין על שמע פחות מעשרה התחילו עשרה והלכו להם מקלחם גומריין ומפרשיין דפורסין על שמע הוא כך שאחר שהתפללו הצבור בבית הכנסת היה אחד חוזר כל הברכות ואומר קדיש וברכו מפני אותם האנשים שלא הספיקו לבא מתחלה כדי שישמעו עכשיו ויתפללו בעשרה ופורסין הוא כמו מצרכין כדמפרגמין כי הוא יברך הזבח יפרוס דבחתא ור"ל מתחלה אין פורסין אלא בעשרה מפני הקדיש שיש להם לומר אותו אבל אם התחילו בעשרה והלכו מקלחן אחר שענו נקדיש ולברכו גומריין ואומר אם איתא שהיחוד יכול לומר קדושה של יולר למה הולך לומר התחילו בעשרה והלכו להם מקלחם גומריין דכיון שאין לו דין קדושה פשיטא שגומריין אלא מפני שאין יכולין לומר קדושת יולר אלא ב' (ג) ולכן הולך להשמיענו דהכא כיון שהתחילו מתחלה גומריין אפילו בלא עשרה ואומר מורי הרב נר"ו שאין זה הפירוש נכון שאם כדבריהם למה לא הקשה מזה המנהג למד היחיד אומר קדושה דהא בהדיא משמע מהאי מתני' שאין היחיד אומר קדושה אלא ודאי פ' אין פורסין על שמע הוא כמ"ש ר"מ שאע"פ שאמרו דעס דבשדות אגסי ולא מלי למיחי לבי כנישתא ופ"ל מוילין ידי חובתן מתפלה אפי' מק"ש אינן נפטריין אלא באמירה ובעניית אמן אינו פוטר אלא ב' ולפיכך אין פורסין על שמע כדי לפטור את השומע' בעניית אמן אלא ב' שאם לא כן אין עניית האמן כלום אבל אם התחילו ב' והלכו מקלחם גומריין ועוגין אמן אחריו ומסקנא דלא פסיק ונחלקו המפרשים אם שותק בשעת התפלה בשעת עניית הקדיש אם לא יש מפרשים שאינו שותק כלל דהא ק"ל שומע כעונה ואשתכח דהוי הפסקה כמו אם היה עונה וזו היא דעת רבינו יעקב ז"ל אבל רבינו האי גאון וסיעתו ורי"ף ז"ל אמרו ששותק כדי ליה הפסקה ושרי ודבר שתלוי בעמודי עולם אין לנו כח להכריע ביניהם ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד וכלבד שכיין לבו לשמים מפי מורי הרב נר"ו: בברך כחו. כלומר בכל כוונתו ומפני שיש בני אדם שאין הכוונה שלהם מתעוררת אלא על ידי הכח אחר בכל כחו אבל א"ל לתת קולות גדולות שיתלוללו ממנו בני אדם: ע"ש שאנו מודים: פ"י על שזכינו להודות לך: ועני' קדושתא בהדי צבורא ולא תימא דוקא לענות בלבד מותר אלא כל הציבות של קדושה אומר עם החזן תיבה בתיבה: שד"ה מגמגם כלומר שלא היה קורא הציבות בלחות אלא בגמגום ואפי' דמפרשי שהיה קורא כדרכו אלא שלא היה מוזכר האזכרות: שאין דברי תורה מקבלין עומא. יש מפרשים דלא שנה ק"ש ולא שנה קריאה אחרת לכל מיני אמריין אין ד"ת מקבלין עומא ואין זה נכון דבדאי לא אמרו אלא ב"ק בלבד אבל בשאר דברי תורה אסור דהא אמרי' כי דבר ה' בזה וגו' זה הקורא ד"ת במצואות המנוגפות והחמירו בזה יותר משאר כרייתות דכלל שאר כרייתות הכרת מכפר וזוהי אינה מכפר אלא אע"פ שנקרת עונה בה: בברבי יאשיה בכלאים. דסבר שאינו חייב משום כלאי הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרטל במפולת יד דקרא דלא תזרע כרמך כלאים דריש ליה כלאים לבד מכרמך ועל כן היו אומר דבשני מינים דהיינו חטה ושעורה עם החרטל דהיינו הכרם לוקה משום כלאי הכרם אבל בזמן אחד מותר מיהו אפילו בזמן אחד צריך ליזהר הרבה שאם זרע על המורה ואין בעפר העומד עליה גובה שלשה טפחים ודאי אסור דה"ל כהרבה והרבה (קדושין דף לט:) אפילו בח"ל אסורה והכי (ד) תנא בהדיא גבי גפן* בזמן שיש על גביה עפר גובה שלשה טפחים מותר לזרוע עליו ואם לאו אסור: ב' אחא זעירי אמר בטלוח לעבילתא ופ"ל דהא אמריין (דף כג:) דעזרא תקן טבילה לבעלי קריין והאריך היו יכולין לבטל תקנת עזרא ואפי' דאמר מפני שראו שלא היו יכולין הציבור לעמוד בה והגבון יותר שלא פשעה זאת התקנה בכל ישראל ותקנה שלא פשעה בכל ישראל* יכולין לבטלה וכתב רבינו האי גאון ז"ל דלא אמריין בטלוח לעבילתא אלא לגבי ק"ש אבל לתפלה אין מתפללין עד שירחצו ואפשר היה לומר שטוונתו לומר שירחצו בארבעים סאה אבל הרי"ף ז"ל כתב ולא טבילה דוקא אלא רחיצה בתשעה קצין ורחיצת ט' קצין צריך להטיל עליו בכלי שיוכל להריקה ממנו בלא שום הפסקה וכן מוכיח במשניות של סהרות וזה שכתב הגאון ז"ל דאין מתפללין עד שירחצו ואינו נראה למורי הרב נר"ו ואם אין לו מים או אפילו אם יש לו מים ואינו טובה או אינו רוחץ אפי' אינו מפיסד התפלה מפני זה דודאי אע"פ שהתפלה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל אין לו להפסיד מפני זה תפלתו וכו"כ ר"מ ז"ל (ה) בכל ראשי יציבות שצבבל תמחו עליו למה היה מיקל כ"כ בענין טבילות בעל קרי והוא ז"ל השיב להם שמימו לא בטל אותה אפי' שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בציבורו כ"א היואל מן הדין ע"פ ההלכה: מתני' היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקרי כלומר יאמר פהיחיה וסתמיה צבד ואם לחו יתכסה במים ויקרא וכל זה דקדקו חכמים ב"ק ש' בזמנה דלכתחלה כדי שלא תעבור הכן החמה (ו) שלא חששו למה שלא היה סומך גאולה לתפלה ולא האריכוהו לעלות ולהתכסות אלא שיקרא בחוק המים:

באמן יהא שמו הגדול מבורך ומסקנא דלא פסיק: גרסינן בפרק כל כתבי הקדש* ד"ק: א"ר יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו של ע"ש שנה שנאמר בפרוע פרעות בישראל (ה) מה מעם משום דברכו ה': גרסי' בסוטה* דף כ"ב: בזמן ששליח ציבור אומר מודים העם מה הם אומרים אחריו (ג) מודים אנחנו לך ה' אלהינו על שאנו מודים לך ושמואל אמר ה' אלהינו ואלהי כל בשר ע"ש שאנו מודים לך ר' סימאי אומר יוצרנו יוצר בראשית על שאנו מודים לך נהרדעי אמרי משום רבי סימאי ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייטנו וקיימתנו [ה] רב אחא בר יעקב מסיים בה הכי כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותקבץ גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעבדך ולעשות רצונך [ג] על שאנו מודים לך אמר רב פפא הלכך נימרינהו לכולהו דנימא הכי מודים אנחנו לך ה' אלהינו ואלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייטנו וקיימתנו כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותקבץ גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעבדך ולעשות רצונך [ג] בלבב שלם על שאנו מודים לך: כתב רבינו האי גאון ז"ל דמנהגא דרבנן כד עייל איניש לבי כנישתא ואשכח צבורא דמצלי בלחש דמעבב עד דמסיימי וכד פתח שליחא דציבורא מתחיל ה' שפתי תפתח ואומר בהדי שליחא דציבורא מילתא בלחש ועני קדושה בהדי צבורא ושפיר דמי למעבד הכי דלית בה הפסקה והא דאמור רבנן אם יכול להתחיל ולגמור היכי דמתחיל מקמי שליח צבור אבל כד מתחיל בהדי שליח צבור שפיר דמי: ד' יהודה אומר מברך לפנייהם ולאחרייהם* תניא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין עומא ומעשה בתלמוד אחד שהיה מגמגם וקורא למעלה מרבי יהודה בן בתירא ואמר לו בני פתח פיך ויאירו דבריך* שאין דברי תורה מקבלין עומא שנהגו הלא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינה מקבלת עומא אף דברי תורה אינן מקבלין עומא אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כתלחא סבי כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה כרבי יאשיה בכלאים כרבי אלעאי בראשית הגז כי אתא זעירי אמר בטלוח לעבילתא ואמרי לה בטלוח לנשילתא מאן דאמר לעבילתא כר' יהודה בן בתירא ומ"ד לנשילתא כרב חסדא רב חסדא לייט מאן דמהדר אמאי בעידן צלוחא איכא מאן דאמר האי דאמרי בטלוח לעבילתא בין לדברי תורה בין לתפלה ואיכא מ"ד הני מילי לדברי תורה אבל לתפלה צריך טבילה ולא טבילה דוקא אלא רחיצה במ' קבין וכתב רבינו האי גאון ז"ל כיון דגמרא ליכא בהא מילתא נקוט מנהג כ"י ישראל שכל בעלי קריין אע"פ שאין להם א* מים אין מתפללין עד שירחצו: מתני' * היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקרי ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תגץ החמה [ז] יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא ולא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה

מודים: ואשכח ציבורא דמצלי בלחש כלומר שהציבור מתפללין שמה עשרה: ואומר כהדי ש"ס מילתא בלחש. כלומר מתפלל עם החזן וה' שפתי תפתח עד קדושה ואומר קדושה עם הציבור: שהיה מגמגם וקורא. בעל קרי היה: נהוג עלמא כהני תלחא סבי. דכולהו לקולא הן: בדברי תורה. דבעל קרי מותר ללמוד דקדאמר הכא: כרבי יאשיה בכלאים. דאמר אינו מחייב משום כלאים עד שזרע חטה ושעורה וחרטל במפולת יד כלומר ביחד דהוי כלאי הכרם וכלאי זרעים יחד: כר' אליעזי בראשית הגז. דאמריין פ' הזרע ראשית הגז אינו נוסך אלא בארץ ולא בח"ל: לנטלות. נטילת ידים לתפלה כמו למסוק: אלא רחיצת הגוף בתשעה קצין. ששופך עליו: עד

מקום של מקום לא דיינינן ליה הפסקה ושרי ודבר שתלוי בעמודי עולם אין לנו כח להכריע ביניהם ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד וכלבד שכיין לבו לשמים מפי מורי הרב נר"ו: בברך כחו. כלומר בכל כוונתו ומפני שיש בני אדם שאין הכוונה שלהם מתעוררת אלא על ידי הכח אחר בכל כחו אבל א"ל לתת קולות גדולות שיתלוללו ממנו בני אדם: ע"ש שאנו מודים: פ"י על שזכינו להודות לך: ועני' קדושתא בהדי צבורא ולא תימא דוקא לענות בלבד מותר אלא כל הציבות של קדושה אומר עם החזן תיבה בתיבה: שד"ה מגמגם כלומר שלא היה קורא הציבות בלחות אלא בגמגום ואפי' דמפרשי שהיה קורא כדרכו אלא שלא היה מוזכר האזכרות: שאין דברי תורה מקבלין עומא. יש מפרשים דלא שנה ק"ש ולא שנה קריאה אחרת לכל מיני אמריין אין ד"ת מקבלין עומא ואין זה נכון דבדאי לא אמרו אלא ב"ק בלבד אבל בשאר דברי תורה אסור דהא אמרי' כי דבר ה' בזה וגו' זה הקורא ד"ת במצואות המנוגפות והחמירו בזה יותר משאר כרייתות דכלל שאר כרייתות הכרת מכפר וזוהי אינה מכפר אלא אע"פ שנקרת עונה בה: בברבי יאשיה בכלאים. דסבר שאינו חייב משום כלאי הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרטל במפולת יד דקרא דלא תזרע כרמך כלאים דריש ליה כלאים לבד מכרמך ועל כן היו אומר דבשני מינים דהיינו חטה ושעורה עם החרטל דהיינו הכרם לוקה משום כלאי הכרם אבל בזמן אחד מותר מיהו אפילו בזמן אחד צריך ליזהר הרבה שאם זרע על המורה ואין בעפר העומד עליה גובה שלשה טפחים ודאי אסור דה"ל כהרבה והרבה (קדושין דף לט:) אפילו בח"ל אסורה והכי (ד) תנא בהדיא גבי גפן* בזמן שיש על גביה עפר גובה שלשה טפחים מותר לזרוע עליו ואם לאו אסור: ב' אחא זעירי אמר בטלוח לעבילתא ופ"ל דהא אמריין (דף כג:) דעזרא תקן טבילה לבעלי קריין והאריך היו יכולין לבטל תקנת עזרא ואפי' דאמר מפני שראו שלא היו יכולין הציבור לעמוד בה והגבון יותר שלא פשעה זאת התקנה בכל ישראל ותקנה שלא פשעה בכל ישראל* יכולין לבטלה וכתב רבינו האי גאון ז"ל דלא אמריין בטלוח לעבילתא אלא לגבי ק"ש אבל לתפלה אין מתפללין עד שירחצו ואפשר היה לומר שטוונתו לומר שירחצו בארבעים סאה אבל הרי"ף ז"ל כתב ולא טבילה דוקא אלא רחיצה בתשעה קצין ורחיצת ט' קצין צריך להטיל עליו בכלי שיוכל להריקה ממנו בלא שום הפסקה וכן מוכיח במשניות של סהרות וזה שכתב הגאון ז"ל דאין מתפללין עד שירחצו ואינו נראה למורי הרב נר"ו ואם אין לו מים או אפילו אם יש לו מים ואינו טובה או אינו רוחץ אפי' אינו מפיסד התפלה מפני זה דודאי אע"פ שהתפלה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל אין לו להפסיד מפני זה תפלתו וכו"כ ר"מ ז"ל (ה) בכל ראשי יציבות שצבבל תמחו עליו למה היה מיקל כ"כ בענין טבילות בעל קרי והוא ז"ל השיב להם שמימו לא בטל אותה אפי' שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בציבורו כ"א היואל מן הדין ע"פ ההלכה: מתני' היה עומד בתפלה וזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקרי כלומר יאמר פהיחיה וסתמיה צבד ואם לחו יתכסה במים ויקרא וכל זה דקדקו חכמים ב"ק ש' בזמנה דלכתחלה כדי שלא תעבור הכן החמה (ו) שלא חששו למה שלא היה סומך גאולה לתפלה ולא האריכוהו לעלות ולהתכסות אלא שיקרא בחוק המים:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' תפלה ופ"א מה' ברכות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית טור א"ח סי' עט וטור י"ד סי' רפב:

גמ'

ואם אין בידו כסף
ועם עמו חבירו פליגי
אם יזכר טוב לתת אחר
לחברו או להביא בידו
וזהו בגמרא :

לשון ריב"ז
ואם היה בידו כסף של
תפילין היו אוחזין אותו
בידיהן ומכניסין אותו
עמהן כדי להגן עליהם :
ב' כ' הראש אצל כהן
בראש מותר להשתין
בהם כהן ערבי וגם
מותר ליהנות ארעי
כדאמרין בסוכה הנכנס
לישתין ביום חולך רזה
מניה ואם הי' שנת
ערבי מותר והלא אסור
להשתין דעתיהם נכנסה
שבתא ומאן מילתא
דעו מהם והיה אומר ר'
(יורה דעה) וי' וי' מתוך
דבר רבינו משה ז"ל מלאו
חיותו לדבר זה דודאי
היה דעת לא כיון אלא
כשעומד בקלות ראש
ומתוך אכל כשעומד
ביראה ומתעסק בצרכיו
אפי' ששוקק במלאכתו
ואומנאו ואין דעתו
עליה ממש אין זה נקרא
היה דעת דאחיה' ארץ
יכול להם להניח תפילין
כל היום וכן מצינו
כשמתעסקין בלא כח היותם
הדעת כי הוא שוכח הכלי
העולם ואין זה קלות ראש
ע"כ :

ג' מ"י פסק דבשבתא
ופריס סודר עלייהו מותר
לישת בהם ערבי ראשון בין
בדין ובקצת סמ"ג ואם
הם בידו מותר לישן בין
שבת ערבי בין קצת
והראש"ד וסמ"ג והראש"ם
אוסרין כשהן בידו לישן
כלל :

לשון ריב"ז
ואם היו מונחין בראש
יין בהם שנת ארעי אכל
לא שנת קבע שמה ישת
בין חללן ופריס הסודר
עליהן מותר לו לישן בין
קצת בין ערבי ובמה
שנת ערבי כדי הי' קצת
אחיה כמו שכתבנו בפרק
הבין בסוכה והילדים
שהיו נשמתיהן עמהן
חולצין אפי' ביום שנכנסו
לשבת ארעי שמה יבואו
לידי הרגל דבר :

ד' כ' הראש"ם ואם האמר
הי' אפסר בבה"כ
דליכא נטיות והלא הי'
אפסר לגדולים בלא
קנים וי"ל בבה"כ קצת
עושה צרכיו מיושב וכלין
מי רגלים וליכא נטיות
אכל כשמתין מעומד
אין כלים ואיכא נטיות
ע"כ :

ה' הראש"ם ובנוסף דאין
אסור במשוי רק
בשעור ד' קבין ומימיו
כתב כרכיו :
לשון ריב"ז
ואסור להניח משאוי על
הראש שיש בו תפילין
ואפילו משפחה שלחן אם
דרך משאוי טעמו ומה
שיש לתמוה על הרי"ף
והראש"ם כתבתי במקום
אחר בפרק :

שיטת ריב"ב
ליכנס לבה"כ : וכליל.
שאר חולצין בניהו על
מנת להנישן עד הבקר :
לא שנו דמותר להנישן
עמו בידו בבית הכסא
אלא שיש שבות וכו' .
כלל דשמעתי בבה"כ
קצת מותר לפנות ולהשתין
בביתו ותפילין בידו וזה
שיתלם ברחוק ארבע
אמות לפי שאין בו
נטיות מפני שערסו
חימום ואין נטיות המים
מגלות וקביעות בבה"כ
כבר פירשנו : אלא
כשה' בראש אסור אפי'
להשתין שמה יפנה כהן
וגנאי הדבר ובית הכסא
ערבי אסור להשתין
ולשתות בו ותפילין בידו
אפי' אפסר לגדולים בלא
קנים ואיכא נטיות ואין

ולא מפי ברייתא מ"מ למדנו מזה שהאחרים סוברים
ז"ל דהכי קאמר כשחולץ אותם גוללן כמין ספר תורה ואין
לריך להניחן בהם אלא אפילו בקרקע כדי שיהיו מזומנים להניחם כשירצה כיון
שמזומן כל היום אצל כשחולץ אותם כלילה כיון שא"ל להניחם כל הלילה אין לו להניחם על גבי קרקע אלא עושה להם כים טפח ומניחן ורבינו
האי גאון ז"ל מפרש דבנכנס לבית הכסא מיירי וה"ק כשנכנס ביום ולריך לחללם כדי שלא יכנס עממה לבית הכסא גוללן כמין ס"ת וז"ל

להניחן בכלי כיון שריך לחזור ולהניחן תורה אור
מיד אצל כשנכנס כלילה עושה להם
כים טפח ומניחן בתוך הכלי ומלגטין
כיון שאין לו לטולן ואמרין עלה לא
שנו דביום גוללן כמין ס"ת וסגי להו
בהכי אלא קשיש שהיה ביום כדי
ללוצן דכיון שעוד היום גדול ויכול
עדיין לקיים את המצוה לא נעריח
אותו לתת אותם בתוך כים אצל אם
לאחר שילא מצית הכסא אין שבות
ביום כדי ללוצן אין לו להניחם ק"ל אלא
לורך אלא עושה להם כים טפח ומניחן
בתוכו ומלגטין : **הואיל** ושרי
רבנן לא נעריח . כלומר לא אעריח
להתלמידים שישמרו אותם ויש ספרים
שגורסין (ג) אותו לנשך כלומר ישמרו
אותו מן המזיקין ויש מפרשים אשומר
אותם אני בעלמי : **והוא** ישתין בהם
מים . ודוקא בעודן בידו אצל בראשו
מותר להשתין בהם בבית הכסא ארעי
דליכא חשש נטיות כיון שהם בראשו
ומשום חשש שמה יפנה בהם נמי ליכא
כדכתבין לעיל וכן הא דאמר' לא ישת
בהם לא שנת קבע ולא שנת ערבי
בידו קאמר דכולה ברייתא בהכי
מיירי ועממא דמילתא דחיישין שמה
יפלו מידו אצל כשהן בראשו מותר
לישת בהם שנת ערבי דהכי אמרי'

בסוכה (דף כו) הנכנס לישן ביום רזה
חולץ רזה מניה ולא גזרינן ערבי אלו
קבע דגבי סוכה דשינה עלמה אסורה
אמרו דגזרינן ערבי אלו קבע אצל גבי
תפילין דאפי' שנת קבע עלמה אינה
אסורה אלא משום גזירה שמה יפנה ביה
לא גזרינן ערבי אלו קבע דגזירה לגזירה
לא גזרינן ויש לשאול דאפי' שנת ערבי
הי' מותר והלא אסור להסיח דעתו
מהם ובשעה שמתעסק במלא שמיסח
דעתו מהם ואומר מורי הרב ר"ד דמתוך
דבר ר"מ ז"ל למדנו חיותו לדבר זה
ודאי היסח הדעת לא הי' אלא כשעומד
בקלות ראש ובשוקק אצל כשעומד
ביראה ומתעסק בצרכיו אפי' ששוקק
באומנותו ובצרכיו ואין דעתו עליהם
ממש לא נקרא זה היסח הדעת
דאלת"ה הי' יכול האדם להניח תפילין

כל היום וה"ל כשמתעסק ליכא היסח הדעת דאדרבה בלילה עושה עומד יותר דרך מורא ושוכח הכלי העולם ולפי' מותר לישן בהם שנת ערבי :
סבין וקערה וכבר ומעות וכיוצא בהן . פירש"י ז"ל דסבין בידו אסור להתפלל מפני שנותן לבו על הסבין שלא יפול מידו ויזיקהו ואינו יכול
לכוין בתפלתו וכן קערה עם אוכלים מתירא שמה תפול ויפסדו האוכלים וטרוד לשמרה וכן הככר שמה יפול ויטקף והמעות שמה יתפזרו
וכן כל כיוצא בזה אצל שאר דברים שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר להתפלל בעודן בידו ומאי דמיבעי' לן בסוכה (דף מה) לולב מאי נלטרך
לפרש לפי זה דהכי קא' מצבי ליה לולב מי חיישין שמפני חשש שלא יפול הלולב ויפסל טרוד לשמרו ואינו יכול לכוין בתפלתו ואסור או
ללמא חביבה ליה מצוה ומתוך החביבות לא יפול ממנו ואינו טרוד בזה ומותר ומסקנא דחבובי מצוה עדיף ומותר ולא דייענין ליה כסבין
וקערה אלא כשאר דברים שאין בהם הפסד ואי' דמפרשי דמאי דקטן סבין וקערה וכבר ומעות לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט והוא
הדיון שאין לו ליטול בידו שום דבר בשעת התפלה אלא לולב בלבד שהסודר משום חבובי מצוה (ז) לא ימנע בזה כונת התפלה ולפי זה
הפירוש לריך לזכור שלא יקח אדם שום דבר בידו בשעה שיתפלל מפי מורי הרב ר"ד : **מ"ב** בית הכסא קבוע ליכא נטיות וכו' ויש
שואלין הי' אפסר דליכא נטיות והלא אמרו *א"ל לגדולים בלא לקנים וגמלא דאיכא נטיות בשעה שמתין ויש לומר דכי אמרינן

ליכא נטיות ה"מ מיושב דאין *מי רגלים כלים אלא מיושב אצל כשמתין מעומד אינו כלה ואיכא נטיות לפיכך אסור להשתין בהם
בעודן בידו שמה יפסד בלילה שמה יד נטיות שמה יד *לשפספס כדי שלא יראה ככרות שפכה ויזליא לעז על בניו שהם ממזרים אצל
בבית הכסא קבוע ליכא נטיות ולפיכך מותר ורבינו האי ז"ל כתב דבתי כסאות שלהם היו עשויין במדרון בענין שהיו כל המים יורדין ולא
היו שם נטיות כלל : **משום** רבי שילא אמרו אפי' מטפחות (א) *שלהם אסור להניחם על הראש מפני שגורא ביוון כשמיים עליהם שום
משוי ואפי' המתפחת שאוכלים בה ואפי' שלא יהיה בה שום טיטוף ויש ספרים שגורסין אפי' מטפחות שלהם אסור כלומר אפי' המתפחות של
התפילין שהוא דבר מועט אסור מפני שגורא ביוון משוי ורבינו משה ז"ל כתב שמוחר לשום המלגפת בראש ואפי' בשעה שמניח
התפילין גורא מדבריו שלא אסור אלא מטפחת שגורא ביוון כדכתבין אצל דבר שדרך לשום אותו כל היום בראשו כגון מלגפת וגלמלא וכיוצא
בהן מותר ויש שמקשים עליו מדאמר' בירו' ר' יוחנן לא היה מניח תפילין אלא מפסחאל לפסחאל והיה מחזיק לרישיה מפסחאל ועד עלתה פ'
ר' יוחנן היה חושש בראשו מקרידות ומפני זה לא היה מניח תפילין אלא פעם אחת בשנה כדי שלא יזיק אותו ואפי' מפני אותו פעם בלבד היה
חושש והיה לריך לחזק ראשו מפסח ועד עלתה ואומרים אם אי' דמותר לשום מלגפת או כובע על התפילין למה לא היה משים אותו בכל יום
וישים עליהם הכובע ולא יהיה לו היזק ואומר מורי הרב ר"ד שזו אינה קושיא דמי שהיה לו חשש גדול כזה שמפני פעם אחת היה לריך לחזק
לראשו מפסח ועד עלתה ג"כ היה חושש אפי' בכובע או במלגפת מפני שגורא התפילין מפסח בין הכובע והראש והרואה נכנס בנתיב ומזיק לו
אצל לשאר ב"א ודאי מותר : **ובמה** אמר אביי ריבועא דרייבא דפומבדיתא (ב) הי'מה הוא על הרי"ף ז"ל שהביא הכריי' של מעלה דאמר'

באיהו

הסמוכין לרה"ר שמא ישלחו אותן עובדי דרכים
ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח
תפיליו בחורין הסמוכין לרה"ר ובאה זונה
אחת ונמלתה ובאה לפני חכמים אמרה להם
ראו מה נתן לי פלוני באחנני כיון ששמע
אותו תלמיד כך עלה לגג ונפל ומת באותה
שעה התקינו שיהא אוחזין בבגדו ובידו ונכנס
אמר ר' מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי
הלכה גוללן כמין ס"ת ואוחזין בימינו כנגד
לבו אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן
ובלבד שלא תהיה רצועה יוצא מתחת ידו
טפח אמר ר' יעקב בר אחא אמר ר' זירא
ביום גוללן כמין ספר תורה ובליילה עושה להן
כים טפח ומניחן אמר רבה בר בר חנה אמר
ר' יוחנן לא שנו אלא שיש שהות ביום כדי
ללובשן אבל אין שהות ביום כדי ללובשן
עושה להם כים טפח ומניחן אמר אביי לא
שנו אלא שהניחן בכלי שהוא כליין אבל
הניחן בכלי שאינו כליין אפילו פחות מטפח
אמר רבה בר בר חנה כי הוינן אזלי' בתריה
דר' יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכסא כי
הוה נקיטא ספרא דאגדתא הוה יהיב לן

א' כסתא דתפילין לא הוה יהיב לן אמר הוואיל ושרו רבנן (ה) לא נמרח *ת"ר לא
יאחו אדם תפילין בידו וספר תורה בורעו ויתפלל *ולא ב' ישתין בהם מים
ולא ישתין בהן לא שנת קבע ולא שנת ערבי : אמר שמואל סבין וקערה
וכבר ומעות הרי אלו כיוצא בהן : ואף ע"ז נבדשו בבית הכסא קבוע כדאמר'
לעיל אוחזין בבגדו ובידו ונכנס בית הכסא ערבי אסור מ"ט בית הכסא קבוע
ד ליכא ניצוצות ולפיכך שרי ובית הכסא ערבי איכא ניצוצות ולפיכך אסור
אפילו לאוחזין בבגדו ובידו ולהשתין גרסינן בפ' המקביל *אמרי דבי רבי ינאי
ז' לתפלה ולתפילין ארבעה קבין לתפלה דתניא הנושא משוי על כתיפו והגיע
זמן תפלה פחות מארבעה קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל ארבעה קבין מניחו
ע"ז גבי קרקע ומתפלל ד' לתפילין דתניא הנושא משוי על ראשו ותפילין
בראשו אם תפיליו רוציצות אסור ואם לאו מותר באיזה משוי אמרו במשוי
של ארבעה קבין תני ר' חייא המוציא זבל על ראשו ותפילין בראשו הרי זה לא
יסלקם לצדדים ולא יקשרם בידו מפני שנוהג בהן מנהג בזיון אבל קושרן על
זרועו במקום תפילין משום ר' שילא אמרו אפי' מטפחת שלהן (א) אסור להניח
על הראש שיש בו תפילין וכמה אמר אביי ה' ריבועא דריבועא דפומבדיתא
אמר ר' יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ונכנס ופליגא דרבי חייא
בר אבא דאמר רבי חייא בר אבא מניחן על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת
א"ר

דף כב :
[דף יז ע"א]
(א) ג"ד ד"ט של
נחם : (ב) ד"ה
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי' שמה
שהד"ר להביא
הכריי' המכר
הוא כדי להודיע
לנו
תפלה (תפילין)
דמותר מד'
קבין משפילין
לאחוריו שם לא
היה מוכן לולי
הכריי' ואם
הדיון הוא כמו
שאומר הכריי'
מכר' ד"ד ז"ל
ועי' כ"כ מ"א
סי' מא :

דף מ.
יומא דף ל.
י"א של שלחן

לחזק בראשו וזהו גמרא מהו שיכנס אדם בתפילין בראשו לבית הכסא קבוע וכו' . לאו למימרא דבבית הכסא קבוע מותר בבה"כ ערבי אסור ואמרו להכי שילין
בה"כ קבוע שהוא מותר ליכנס בתוכו ותפילין בידו בראשו מזה מי חיישין שמה יפנה כהן וגנאי הדבר אצל בבה"כ ערבי לעולם איכא חשש דנטיות ויש מי שאומר דבבה"כ ערבי מותר ליכנס בו ולהשתין בו מים ותפילין
בראשו דחשש דנטיות ליכא אחר שכן בראשו ולא חיישין מני' לשמא יפנה כהן אחר שהם בבה"כ ערבי . מלא עכשיו בבית הכסא ערבי בזמן שתפילין בידו אסור להשתין ולהפסות בו משום נטיות דאי אפסר לגדולים בלא
קנים תפילין בראשו מותר ליפנות אסור משום גנאי ובית הכסא קבוע כהן בראשו אפילו להשתין אסור גזירה שמה יפנה כהן כשהן בידו מותר להשתין ולהפסות וזה דאמר רב הונא לקמן שבת ונכנס בתפילין וכו'
בתפילין בראשו מוקמינן לה אי נמי בתפילין בידו בבית הכסא ערבי ומשום גזירה דנטיות : חולץ תפיליו . שמה יפנה כשעומד ויתגנה בתפילין : וכן הדור לו . שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת צרכה .

לחזק בראשו וזהו גמרא מהו שיכנס אדם בתפילין בראשו לבית הכסא קבוע וכו' . לאו למימרא דבבית הכסא קבוע מותר בבה"כ ערבי אסור ואמרו להכי שילין
בה"כ קבוע שהוא מותר ליכנס בתוכו ותפילין בידו בראשו מזה מי חיישין שמה יפנה כהן וגנאי הדבר אצל בבה"כ ערבי לעולם איכא חשש דנטיות ויש מי שאומר דבבה"כ ערבי מותר ליכנס בו ולהשתין בו מים ותפילין
בראשו דחשש דנטיות ליכא אחר שכן בראשו ולא חיישין מני' לשמא יפנה כהן אחר שהם בבה"כ ערבי . מלא עכשיו בבית הכסא ערבי בזמן שתפילין בידו אסור להשתין ולהפסות בו משום נטיות דאי אפסר לגדולים בלא
קנים תפילין בראשו מותר ליפנות אסור משום גנאי ובית הכסא קבוע כהן בראשו אפילו להשתין אסור גזירה שמה יפנה כהן כשהן בידו מותר להשתין ולהפסות וזה דאמר רב הונא לקמן שבת ונכנס בתפילין וכו'
בתפילין בראשו מוקמינן לה אי נמי בתפילין בידו בבית הכסא ערבי ומשום גזירה דנטיות : חולץ תפיליו . שמה יפנה כשעומד ויתגנה בתפילין : וכן הדור לו . שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת צרכה .

א' מ"י פ"ה מה'
תפילין סגין
סי' יע א"ח סי'
ל' :
ב' מ"י פ"ד מה'
תפילין סגין
עשין סי' כב
א"ח סי' מג :
ג' מ"י פ"ה מה'
תפלה טור א"ח
סי' לו :
ד' מ"י פ"ד מה'
תפילין וסגין
עשין סי' כב
טור א"ח סי' פ
מא מכ :

מתוך בגדו ולא ירגיש : גוללן . בראש
שלהן : שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו .
שהרי יש בהן משום קדושה שהרי יש בהן
אותיות משד"י : ואוחזין בימינו . שלא בגדו
כדי שלא יפול : ביום כשהוא חולץ . בשביל
בית הכסא גוללן כמין ספר תורה כדאמרן :
ובליילה . כשחולץ בתוך ביתו על מנת
להניחם בצקר עושה כמין כים שחללו ספח
דחשיב הכלי אהל (ב) : לא שנו הא דאמרן
ביום גוללן : אמר אביי לא שנו . הא דבני
ספח : בכלי שהוא כליין . כים העשוי לנרין
כי כליין בשל אצלן הלכך בעינן דבר היכר
שיחזק בפניהם : הוה יסיב לן . לשמרו עד
שילא : לא יאחו כו' . שירא פן יפלו מידו
ולא יאה מתפלל כוונתו : סבין . שלא יפול
ויזיקנו וקערה דואן פן תשפך וכבר פן
יעקף ומעות פן יאבדו ואין דעתו מיושבת
עליו בתפלתו : בית הכסא קבוע ליכא נטיות
שיהא לורך לשפספס אותם בידו : בית הכסא
ערבי . דהיינו להשתין מים איכא נטיות
הניתנות על רגליו ואמרין במסכת יומא
(דף ל) שמהם לשפספס אותם שאסור
לאדם שילא בנטיות שעל רגליו שמה יראה
ככרות שפכה וגמלא מוציא לעז על בניו שהם
ממזרים ולכן אסור אפילו לאוחזין בבגדו
ובידו כשהוא משתין : חולץ תפיליו . שלא
ישתכר כשעומד ויתגנה בתפילין : וכן הדור
לו . כדי שיהיו מזומנים לו ויחזור ויניחם
בצרכה ז'

הגהות
הב"ח
(ה) לא נעריח
ת"מ מורי
לשון האש"ר
לענין : (ב)
לשפספס ביום
לקרקע :
(ג) ת"י אותו
נמחק : (ד) ולא
כ"ל :

דף כב :
[דף יז ע"א]
(א) ג"ד ד"ט של
נחם : (ב) ד"ה
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי' שמה
שהד"ר להביא
הכריי' המכר
הוא כדי להודיע
לנו
תפלה (תפילין)
דמותר מד'
קבין משפילין
לאחוריו שם לא
היה מוכן לולי
הכריי' ואם
הדיון הוא כמו
שאומר הכריי'
מכר' ד"ד ז"ל
ועי' כ"כ מ"א
סי' מא :

דף כב :
[דף יז ע"א]
(א) ג"ד ד"ט של
נחם : (ב) ד"ה
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי' שמה
שהד"ר להביא
הכריי' המכר
הוא כדי להודיע
לנו
תפלה (תפילין)
דמותר מד'
קבין משפילין
לאחוריו שם לא
היה מוכן לולי
הכריי' ואם
הדיון הוא כמו
שאומר הכריי'
מכר' ד"ד ז"ל
ועי' כ"כ מ"א
סי' מא :

דף כב :
[דף יז ע"א]
(א) ג"ד ד"ט של
נחם : (ב) ד"ה
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי' שמה
שהד"ר להביא
הכריי' המכר
הוא כדי להודיע
לנו
תפלה (תפילין)
דמותר מד'
קבין משפילין
לאחוריו שם לא
היה מוכן לולי
הכריי' ואם
הדיון הוא כמו
שאומר הכריי'
מכר' ד"ד ז"ל
ועי' כ"כ מ"א
סי' מא :

דף כב :
[דף יז ע"א]
(א) ג"ד ד"ט של
נחם : (ב) ד"ה
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי' שמה
שהד"ר להביא
הכריי' המכר
הוא כדי להודיע
לנו
תפלה (תפילין)
דמותר מד'
קבין משפילין
לאחוריו שם לא
היה מוכן לולי
הכריי' ואם
הדיון הוא כמו
שאומר הכריי'
מכר' ד"ד ז"ל
ועי' כ"כ מ"א
סי' מא :

דף כב :
[דף יז ע"א]
(א) ג"ד ד"ט של
נחם : (ב) ד"ה
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי' שמה
שהד"ר להביא
הכריי' המכר
הוא כדי להודיע
לנו
תפלה (תפילין)
דמותר מד'
קבין משפילין
לאחוריו שם לא
היה מוכן לולי
הכריי' ואם
הדיון הוא כמו
שאומר הכריי'
מכר' ד"ד ז"ל
ועי' כ"כ מ"א
סי' מא :

וְהַפְּרָקְסוּתוֹ הָיָה בְּגֵד הַתַּחְתּוֹן וְזָכַר
 מִזֶּה וְזֶה בְּפָנָיו עָלְמוֹ וּמִפָּנָיו שָׁזָה הַמִּלְבּוּשׁ
 וְהֵכָא גַּם מִזְבִּילָיו בְּאַפְרָקְסוּתוֹ ר"ל
 פְּרָקְסוּתוֹ תַּחְתּוֹן מִהַחֲלוּקִי: **וְאִסּוּר**
 גִּזְוֹן [ב] בְּמַתְנֵיוֹ עַל חֲגוּרֹו וּכְיוּנָא בְּזֵה
 וּפִירְשׁ רַבִּינֵי יִחָק הָזֶקֶן ז"ל דְּתָרִי
 הִיָּה רוּחָה לְהַתְעַמֵּק בְּאַמְנָע הַתַּפְּלָה
 דִּי שָׁלָא יָפּוּל אֲבָל כְּשֶׁהִ' נֹפֵל לְגַמְרִי
 וְהַפִּירוּשִׁים הִלְלוּ הִיָּה נִרְאָה שְׂאִין
 אִם הֵיכִים מִתַּחֲלָה בְּמָקוֹם שִׁדּוּעַ
 כְּלוּמָר כִּיּוֹן שְׂעוּשָׁה לְעוֹרֵר הַכוּוּנָה
 וְזָכַר מִזְלֹו בְּקֵלָא עַד דִּילְפּוֹן בְּנִי
 הָאֵל מִמֶּנּוּ: **מִדְּרָךְ** אַחֲרֵיו אֲרִבַּע
 לְהַתְפַּלֵּל וְאִם הִיָּה מְהֵלֵךְ לְפָנָיו הִיָּה
 שְׂעוּמִים וְכו'. כ' בְּעַל הַלְכוּת גְּדוּלוֹת
 וְזָמְרוּ שֶׁאִם הִיָּה מִתְפַּלֵּל וּמִים שׁוֹתִין
 הִיָּה בְּכָאן וִי"ל דְּלֹא דְמִי דִּהֲתַם כְּשִׁמִּים
 עוֹלָה לְאוֹנֶם דְּמַשֵּׁה אֲמַרִּין בְּה גְּלוֹי
 בְּנַפְשׁוֹ אִינֵי יִכּוֹל לְאַמְרוּ אֲבָל הֵכָא
 בְּהֵם חֲקִים אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים
רַב אֵלֶּה צַד אֲהֵבָה אֲמַר כִּי דְבַר ה'
 דִּיה בְּמִצְוֹת הַמִּטְוֹנּוֹת עָלָיו הַכְּתוּב
 וְאֵל בְּמִצְוֹת הַמִּטְוֹנּוֹת עֹנֶשׁוּ גְדוֹל
 הַעֹנֶשׁ חֲמוּר כָּל כָּךְ: **רַב** אֲמַר
 חֹשֶׁב שְׂעוּשָׁה מִזֵּה בְּקִרְיָאָה וְעוֹשָׂה
 עֲבִירָה

המאור הקטן
הא דאמרת בנב' אירי ואירי בגדולים ול"א הא באיש הא באשה שהאשה מגלה לפניה מפני צורך קטנים ש"א לגדולים בלא קטנים והאיש אינו מגלה לפניו ופזרשו בירושלמי שהיה הוה מפשלו לאחוריו ומפלו מים וחינו דאמרינן בגמרא דרכה דמילתא הכי הוא : הא דאמר ר' פאא ספח באשה עורה אוקימנא בנאשה ולק"ש ושוק באשה וקול באשה ושער באשה הכל עורה ואמר להסתכל בהן והרי"ף ז"ל השמיט כל זה :
וזה שכתב הרי"ף ז"ל ואע"פ ששהה כדי לגמור את כולה הויר לקום שפסק וכן בתקניות וכן בהלל וכן במגלה אבל בתפלה לומר אם שהה חוור לראש לא נ"ל שום הפרש בין תפלה לכל אלו אלא בכוון **אע"פ** ששהה כדי לגמור את כולה הויר לקום שפסק וכדאמרינא ברה"ה והרי"ף סמך על הא דרב אשי דאמר האי אם שהה אם לא שהה מבעי ליה אלא דכ"ע אם שהה כדי לגמור חוור לראש ח' והב"ע

השנות הראב"ד
אחריז לראש ח' הא גלויין כך תבד כמו שכתב חזק ז"ל ומה שכתב ז"ל מאוס דגברא דמיו הוא דשאני ליה לרב חשיכי הכי אטו בנ' שעות מי אפשי שלא יבא שם דמיו בתלמוד ולא מפליג ר' יוחנן בין סיכלא שם דמיו בין שלא יבא שם דמיו בתלמוד והא דאמרינן הכא גברא דמיו הוא לאו על שעת ההפסק קאמר אלא על שעת התפלה

ועוד וזה שכתב הרי"ף ז"ל ואע"פ ששהה כדי לגמור את כולה הויר לקום שפסק וכן בתקניות וכן בהלל וכן במגלה אבל בתפלה לומר אם שהה חוור לראש לא נ"ל שום הפרש בין תפלה לכל אלו אלא בכוון **אע"פ** ששהה כדי לגמור את כולה הויר לקום שפסק וכדאמרינא ברה"ה והרי"ף סמך על הא דרב אשי דאמר האי אם שהה אם לא שהה מבעי ליה אלא דכ"ע אם שהה כדי לגמור חוור לראש ח' והב"ע

מלכות
ועוד וזה שכתב הרי"ף ז"ל ואע"פ ששהה כדי לגמור את כולה הויר לקום שפסק וכן בתקניות וכן בהלל וכן במגלה אבל בתפלה לומר אם שהה חוור לראש לא נ"ל שום הפרש בין תפלה לכל אלו אלא בכוון **אע"פ** ששהה כדי לגמור את כולה הויר לקום שפסק וכדאמרינא ברה"ה והרי"ף סמך על הא דרב אשי דאמר האי אם שהה אם לא שהה מבעי ליה אלא דכ"ע אם שהה כדי לגמור חוור לראש ח' והב"ע

השנות הראב"ד
אחריז לראש ח' הא גלויין כך תבד כמו שכתב חזק ז"ל ומה שכתב ז"ל מאוס דגברא דמיו הוא דשאני ליה לרב חשיכי הכי אטו בנ' שעות מי אפשי שלא יבא שם דמיו בתלמוד ולא מפליג ר' יוחנן בין סיכלא שם דמיו בין שלא יבא שם דמיו בתלמוד והא דאמרינן הכא גברא דמיו הוא לאו על שעת ההפסק קאמר אלא על שעת התפלה

רבינו יונה מי שמתו פרק שלישי ברכות

ין שלשי הגבורים

א. מ"י פ"ב
וה"ל מהלכות
ק"ש סנהדרין
י"ח טור א"ח
ס"י עד ע"פ
ב מ"י פ"ג מה
ק"ש סנהדרין
י"ח טור א"ח
ס"י פ"ב
ג מ"י פ"ד מה
תפלין הלכה כד
ופ"י מהל' ס"ח
ס"י סנהדרין
כ טור א"ח
ס"י רמב"ם יד
ס"י פ"ב

ערות דבר : נראה בעשית . לנמנ"א
כלומר מחילה זכוכית או קלף דק מפסיק
בגמ"ס והוא נראה : התם בנראה כתיב .
והיה מחניך קדוש וגו' וזאת וזכית את
לחך ברכיו חליל מילתא והא הוי
מכוסה : מנעלה דרוק . שרוקק עליה ונרדק
מכסה אותה : במים הרעים . סרוחים : מי
המשרה . ששורה בהן פשתן וקנבוס וכן
מסריחין : עד שיתן לחומו מים . בגמ"ס
מפרש כמה מים יסיל למי רגלים שיהא
מותר לקרות ק"ש : לא שנה . שנתן את
המים לחוך הכלי קודם שהטיל בהן מי
רגלים לא שנה בסוף לאחר שהטיל בהן מי
רגלים : גרף ועבש . שניהן כלי חרס הן
אלא של רייני הוא קרוי גרף ושל מי רגלים
עבש : אסור לקרוא קריאת שמע כנגדן .
הואיל ומיוחדים לך ואע"פ שאין בחופן
כלום : ומי רגלים . ע"מון אפי' בכלי שאין
מיוחד לך : בין לפני המטה . שאין המטה
מפסקת בינו לבנים : בין לאחר המטה .
שהמטה מפסקת בינו לבנים : תחת המטה .
דלא הם כאלו סמוכים ומכוסים בארץ :
אפילו

נר מצוה
בעשית מותר לקרות קריאת שמע כנגדה
ערות בעשית אסור לקרות ק"ש כנגדה מאי
מעמא התם ויהיה מחניך קדוש אמר רחמנא
והא איכא והכא כתיב ו"ל יראה בך ערות
דבר והא קא חזי אמר אביי "צואה כל שהוא
מבטלה ברוק ואמר רבא א וברוק עבה אמר
רב צואה בגומא פורש סנדלו עליה וקורא ק"ש
בעי מר בריה דרבינא דבוקה בסנדלו מאי
תיקו ותיקו דאיסורא לחומרא אמר רב יהודה
נכרי ערום אסור לקרות ק"ש כנגדו ואע"ג
דכתיב בהו אשר בשר חמורים בשרם הא
כתיב בהו ערוה שנאמר ב יוערות אביהם
לא ראו : ולא יתבסה לא במים הרעים :
פרישנא הכי ולא יתבסה לא במים הרעים
ולא במי המשרה ויקרא ק"ש כלל ומי רגלים
לא יקרא עד שיטיל לחופן מים ח"ר כמה
יטיל לחופן כל שהוא ר' זכאי אומר רביעית
א"ל רבא לשמעיה עייל לי רביעית כר' זכאי
וכן הלכה לא שנא בתחלה ולא שנא בסוף
של מימי רגלים אסור לקרות ק"ש ה כנגדן
בין לפני המטה בין לאחר המטה
ר' שמעון בן גמליאל אומר לאחר המטה
מרחיק ארבע אמות וקורא רבי שמעון בן
בן מאה אמה לא יקרא עד שיניחם תחת המטה
או עד שיוציאם מאי מעמא
דר' שמעון בן אלעזר קסבר כל הבית כולו
הלכה כרבי ז שמעון בן אלעזר חניא בית
אסור לשמש בו מטהו עד שיוציאם או עד
שיניחם כלי בחוך כלי אמר אביי לא
שנו

א. כתב הרא"ש ירושלמי
ר' זירא ור' אבה
יתבין וחזין נראה ר' אבה
רקיק עליה א"ל ר' זירא
כמן ימא נענא כלומר
אין בטול הרוק מוטיל
אלא לשעה מועטת כמהלך
מן הים לענא שהוא דבר
מועט ואח"כ הרוק
מתיבש ומותר הנראה
למקומה ע"כ :
ב. כתב הרא"ש הלך
המל את הכר צריך
לכסות ערוה בשעת
הברכה ויש שנוהגים ג"כ
כשנזין את הקטן וי"א
לזין צריך והסכים
כרבינו יונה :
ג. כתב הרא"ש ורבינו
משה ז"ל כתב רביעית
למי רגלים של פסע אחת
ואם יותר צריך לכוסף
לפי השיעור :
ד. חז"ן ר"א
כלי נקי שאינו מיוחד
להן אס נחן לחופן רביעית
לוג מים מותר לקרות
ק"ש כנגדן בין שהיו
בכלי גדול בין שהיו
בכלי קטן ואפילו אם
היו מי רגלים רביעית
לזכרון ד' רביעית מים
לבעול בין שהיו מי רגלים
בכלי ונתן עליהן מים בין
שהיו המים בכלי ונפל
עליהן מי רגלים אם היו
מי רגלים פחות מרביעית
נראה בעיני שצריך מים
כנגדן לבעול כמבואר
בקונטרס הראשון :
ה. כתב הרא"ש ואע"פ
שאין בהם כלום ואפי'
הטיל בהם רביעית מים
לא מהני כיון דמיוחדים
לך הוה ליה כביית הכסא
ואפי' אין בהם רית רע
ומהני בכלי תלמודא
שמוכר גרף ועבש מיידי
בשל חרס ויש להספק
אם ה"ל הכי בעיניו של
ען ושל זכוכית ומסתבר
דבעי אסור מפני שהוא
מובטל בחומו ומלא
והוא אל כל זכוכית
מותר ע"כ :
ו. כר"ן גיאות פליג על
זו וכתב דכל הבית
חשיב כולו ד' אמות ור' ז
הוי פסק כעמוד :
לשון ר"א
היתה המטה גבוהה י'
ספחים הרי היא חולקת
רשות לעמה והגרף
והענין שהומדים תחתיה
אין כמכוסים ואסור
לקרוא כנגדן היתה גבוהה
מג' ועד עשרה הרי זה
פסק בתלמוד אם הם
כמכוסים תחתיה אם לאו
וסקיקו להחמיר . הוי
מוחזין אחרי המטה הרי
המטה מונחת בינו לבנים
ומותר לו לקרוא כנגדן
וכן הוי שעת רבינו
מנחם וזהו שלא היה
תחת המטה או תחת
מחזותיה חלל ג' ספחים
ונראה בעיני שצריכה
המטה שתהא רחוקה לחון
כמבואר בקונטרס הראשון :
ז. בגמ"ס ח"ר יוסי בעא
מיניה מרב הוה מטה
פחות מג' כלבוד דמי ד'
ס' ו' ח' ט' מ"א א"ל
לא ידענא כתב הרא"ש
רב אלפס לא הביא זאת
הבטיח כלל ונראה משום
דמפרש לה דאדרשניג
קא' ויהיו סבר דהלכה
כת"ק עכ"ל :

הגהות
רבי' :
(א) בית כ"ל :
(ב) ונפסק
כ"ל :
(א) כשנראה
כ"ל : [מוקף]
ומהל' כ"ל ותי'
הגה' נמחק :
(א) י"ב כל
עשרה כ"ל
(הג"ה) :

את הקטן לכסותו בשעת הברכה כדי שלא יראה ערותו וכוסמים על זה ויש אומרים שאין טורח לזה דהא חזין לעיל (דף כד.) שאם
היו בניו ובני ביתו קטנים והיה יושן עמם בטלית אחת שקורא קריאת שמע ואינו חושש וזו חז"ל ראוה דהתם חף על פי שישן עמם
בטלית אחת חז"ל ראוה את הערוה ומה טעם הוא לדמותו לראיית הערוה מהו נראה דודאי בקטן כל כך לא דייגינן ליה ערוה ואין צריך
לכסותו בשעת הברכה אבל בגדול כגון שנתגבר צוה ודאי צריך לכסותו בשעת הברכה דלא יראה בך ערות דבר קרינא ביה . מפני מורי הרב
גר"ן : לי רביעית כרבי זכאי ופירש ר"מ ז"ל רביעית למי רגלים של פסע אחת וע"פ זה השיעור צריך להטיל המים : ר' שנה בתחלה
ולא שנה בסוף כלומר לא תימא דדוקא כשהטיל הרביעית תהיה ואח"כ מי רגלים מותר משום דראשון ראשון בטיל כיון דמטיל אותו בבת אחת : גרף של רעי ועביט
אלא אפי' היו מי רגלים תחלה ואח"כ הטיל הרביעית מותר ולא אמרי' ראשון ראשון בטיל כיון דמטיל אותו בבת אחת : גרף של רעי ועביט
של מי רגלים אסור לקרוא ק"ש כנגדן וכו' נראה למורי גר"ן דכיון שמוכנים לך אין ציטול רביעית מוטיל ואפילו נתן רביעית מים זכים
בעביט של מי רגלים אסור לקרוא ק"ש כנגדו דכמו נראה דייגינן ליה ואסור מן התורה בין זה בין מי המשרה וכיוצא בהם דבכלל והיה מחניך
קדוש הוי ולפיכך חומר יותר ממי רגלים שאינם אלא מדרבנן כדאמרי' לעיל (כה.) מי רגלים לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד ואומרים
רבי זרפת ז"ל דדוקא אהם שלהם שהיו בשל חרס שהם מאוסים ביותר דייגינן כלאה ואין המים מוטילים אבל של מתכת או כגון שלגו
שמקלחם של זכוכית אם נתן בהם המים מותר : ר' שמועון בן גמליאל אומר לאחר המטה קורא מיד כלומר כיון שהמטה מפסקת ביניהם
אע"פ שאין ברוחב המטה ד' אמות קורא ק"ש מיד דסגי ליה בהכי אבל כשאין המטה מפסקת מרחיק ד' אמות וקורא ר' שמעון בן אלעזר אומר
אפי' בית בן מאה אמה לא יקרא עד שיניחם תחת המטה או עד שיוציאם מאי מעמא דר' שמעון בן אלעזר אומר רביעית כר' זכאי
על ד' אמות דמי ופסק רבינו יצחק בן גיאות ז"ל כרבי שמעון בן אלעזר ונראה שהסך על מאי דאמרי' בגמ' מאן שמענא ליה דאמר בית כולו כד'
על מה סמך שהרי רבא דהוא בתרא אמר אין הלכה כר"ש ז"ל כתב דלא תפרש לן בציוה מקום אחר ר"ש בן אלעזר זה ור"ה ז"ל פי' דשמעין ליה
אמות דמי ר' שמעון בן אלעזר (לחומרא) היא ור"ש ז"ל כתב דלא תפרש לן בציוה מקום אחר ר"ש בן אלעזר זה ור"ה ז"ל פי' דשמעין ליה
במסכת עירובין צ"פ שני (דף כג.) דאמר התם כל מקום שהוקף לדירה כגון הדיר והסהר [ב] והגנה ואפי' (ה) בבית חמשת כורין הרי הן כרשות
אחד ופי' אם לא הוקף מתחלה לדירה ממש ויש בו שיעור זריעת חמשת כורין או עשרה משתמשים בכולו דכולו כארבע אמות על ארבע
מתחלה לדירה אפי' יהיה ההיקף (יותר) גדול מאד שיש בו שיעור זריעת חמשת כורין או עשרה משתמשים בכולו דכולו כארבע אמות על ארבע
אמות דייגינן ליה ור' יצחק בן גיאות ז"ל אפשר שעל זה סמך דכיון דחזין בעירובין דהכי הלכתא שמעין דהכא נמי הלכתא כותיה וכולה ביתא
כד' אמות על ד' אמות דייגינן ליה ואין זה נכון דאם ביתא דמשהיה דעירובין תפרש לן כיון דהיה הלכה הוי לדברי הכל היאך היה חולק
רבא הכא על דבריו אלא ודאי לא איתפרש לן כמו שכתב רש"י ז"ל וכיון דלא תפרש הלכה כר"ש דהוא בתרא (ג) נפסוק הלכה כרשב"ג דאמר
לאחר המטה קורא מיד לפני המטה מרחיק ד' אמות (דף כה.) אמר רב יוסף בעא מיניה מרב הוה מטה פחות מג' כלבוד דמי
או לא ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה תשעה מאי אמר ליה לא ידענא עשרה לא קא מבעיא לי א"ל אביי שפיר עבדת דלא איבעיא לך
[ג] עשרה רשואה אחריתי היא ופי' רבינו האי גאון ז"ל דהכי מבעיא ליה מי אמרי' מטה שאין בגובהה שלשה טפחים כלבוד דמי ואם הגרף
עומד לאחר המטה לא הוי הפסקה ויטריך להרחיק שיעור ארבע אמות או לא אמרי' כלבוד דמי והמטה היא מפסקת ואין צריך להרחיק
ארבע אמות ואח"ל דפחות משלשה הוי לבד וצריך להרחיק ארבע אמות משלשה ועד תשעה מאי מי אמרי' כבר ילא מתורת לבד ומפסקת או
דילמא כיון שאין שם גובה עשרה לא דייגינן לה מחילה ולא הוי הפסקה עשרה לא קא מבעיא לי דודאי מחילה הויא ופי' הגאון ז"ל מפני
שמנהגם היה שהגזנות שלהם כולם כחומות וכיון שלא היה (ס) חדר דיכול לראותה כשיש בגובה המטה שיעור מחילה מותר ואין זה נראה
למורי הרב גר"ן דאם ביתא דמיידי במטה כחומה אמרי' הוי צריך רב יוסף לנמיר עשרה לא מבעיא לי ואביי נמי אמרי' אינטיריך למימר שפיר
עבדת דלא איבעי לך שזה פשוט הוא דעשרה מחילה הוי כדתינא ביהדי (ד' כה.) ואם היה שם מקום גבוה עשרה או נמוך עשרה יושב בלדו
וקורא ומי לא ידע בכל אלה דעשרה הוי מחילה ואפשר לתרץ לדבריו ולומר דמפני דאין ברוחב המטה ארבע אמות הו"ל לומר כן שאם לא
(כ) שאלו היינו אומרים דמשום מחניך קדוש יהיה אסור אפי' במחילת עשרה ומשום הכי אמר עשרה לא מבעיא לי שאע"פ שעומד בחוך ארבע
אמות המחילה מפסקת כיון שיש בגובהה עשרה ולא קרינן בה מחניך אבל נראה דוחק לפרש כן ונראה למורי הרב גר"ן דאפי' במטה שאינה
כחומה מיידי ומשום הכי הו"ל לומר עשרה לא קא מבעיא לי לאשמענא שאע"פ שהפסח לראותה אפי' כיון שיש בגובה המטה עשרה לית לן
בה ורש"י ז"ל מפרש דלמאי דאמרי' עד שיניחם תחת המטה קא' והכי מבעיא ליה לרב יוסף פחות משלשה כלבוד דמי וחשבינן ליה כמכוסה
דאילו היה עומד מכוסה בעלים ובכלים היה מותר והשתא נמי מותר או לא הוי לבד ולא דייגינן ליה כמכוסה ואסור ואם תמצי לומר דהוי לבד
ודייגינן ליה כמכוסה משלשה ועד עשרה מאי דייגינן ליה כמכוסה כיון שאין בגובהה עשרה או אמרי' דכיון דלא מתורת לבד לא דייגינן
ליה כמכוסה עשרה לא קא מבעיא לי דכיון שבגובה כ"ב ודאי אינה כיסוי למה שעומד בקרקע ואמר ליה אביי שפיר עבדת דלא מבעיא

שיעור ריב"ב
פי' ולא יתבסה וכו' :
במ' בתחלה שקדמו המים
למי רגלים בסוף שקדמו
מי רגלים למים : בין לפני
המטה . שאין המטה
מפסקת בינו לבנים : בין
לאחר המטה . שהמטה
מפסקת : קסבר כולי בית
וה' במ' סיחובין :

רבינו יונה מי שמתו פרק שלישי ברכות

עין משפט

אמי' וסמי' כחבו
הכח' מועיל כלי בתוך
כלי כמו מחיצה והכח' ש'
וכיו' יונה כחבו דאית'
מועיל לסת' רק מחיצה
ומי' ככל ספרי הקדש
אפילו בחומשים סמי' כלי
בתוך כלי :

הניחן בתוך עליהם והניח
עליהם בתוך תיבה של
ספרים הרי הוא ככלי
בתוך כלי שמי' העלית
אית' כליין וסמי' שאית'
לאית' כלי בתוך
כלי עושה לו מחיצה
עשה ואם יש לו בית
אחר לרי' להניחן בבית
אחר :

ב הני כתי' כסאות
דפרסאי וכו' פירש'
רש"י שכן בחפירה ופירש'
בדמיון ארבע אמות מן
הגומא והרע' מתגלגל
ונופל למרחוק ומיירי
שלי' כסאותיו וכו' וכתב ר"י
דבתי' כסאות שלטו אפי'
שסוקאומין רגילין להשלין
בין ואין ראו לקרות בהן:
בתי' כסאות של פרסאים
אפי' שיש בהן זואה
הרי הן כסאותין לפי
שכן עשיין במדרון
וזואה מתגלגלת למרחוק
ופי' כסאותין נקיים ואין
בס' שום ריח :

ג ורחום וכל הכניין
כתב מיי' שמת' שמת'
לחומין בבית הכסא
והכסא' כתב דלין לומר
רחום :

ד ולי' דכל הי' דלא
אמר רבנו דאיתו תיקו
לחומא דהוא לקולא' וי'
דמי' וקור' פסקו לחומא
והכסא' לקולא' ונראה
דפליגי דלדברי מיי'
והכסא' דוקא נגד
בית הכסא חדש מותר
לקרות אלו חסור
ולדברי רבנו והכסא' ד'
ורבנו יונה כסאות חדש
אפי' חסור מותר לקרות
והכסא' אף בתוכו :
ה הכסא' הני' לשון זה
וכתב ז"ל ואל' כתב
כאן דעדיין לחומא
כדכתב בגמ' דלעיל
דדוקא לו כסדלו משום
דהתם הוא ליה ספקא
דמילתא דלחומא אכל
הכסא' היל' תיקו ומלתא
דכתב דלא אסרה תורה
אלא בבית הכסא יב'
עלמ' אכל בהכסא' חדש
שלי' בו זואה אית' חסור
אלא מדרבנן מדבתי' ליה
בהזמנה בעלמא או
חיישין לבזיון או לא ולא
אפשטא ועדיין לקולא'
מיו' נראה מדקאמר רב
חסדא לעיל מתפלל אדם
כנגד הכסא' דלית בי' זואה'
מוקי לה בחדתי משמע
דבסודו אסור עביל :

שיטת ריב"ב

קמפרא . ארגו . לאר
על המלחמה מתרגמין
לדי על קמפרא : ככלי
בתוך כלי דמי דהא גלימא
לא כליין הוא : אכל חדש
לא . כלומר מותר להסתכל
כנגדו ברחוק ד' אמות :
ולגוי' בתוכו . כלומר
בקבוצ' ד' אמות : אם הוא
חדש . שהמין המקום
לבית הכסא' בעיל ולא
אפשטא : מתני' זכ'
שראה קרי' אפי' שנתמא
סומא' ז' משום זיבה ואין
טבילה זו מטהרת אפי'
לרי' טבילה לדברי תורה
כתקנת עזרא משום קרי'
וכן נדה שפלטת שכבת זרע
של תשמיש ששמה אחרת
קודם שראתה . פולטת ש'
הרי היא כעל קרי' לפי
שז' מטמא בפליטתו כל
ששה אכל לאחר ששה
כבר סביר' בגופה . מהא
מתני' שמע' דזבין וזבת
ונדות ויולדות כוליה
חייבין בתפלה ואין לריבין
טבילה דרייקין מניה
טעמא דזב שראה קרי' וכו'
ובפירקין מיי' אמרין
הבין והמזערין מותרין
לבעלי קרין תיקו עזרא
טבילה אכל לשאר סמא'ם
לא תיקו : רב דודי ז"ל הא דא"ר פפא טעם בשה ערוה חוקימא בגמי' בשהו ולק"ם ושוק בשה ושער בשה וקול בשה הכל ערוה ואסור להסתכל בהן והרב אלפסי ז"ל השמיט כל זה . וקפא לי הכותב אי הא דאמר רב חסדא שוק בשה ערוה להסתכל בה קאמר אחאי לא תחמיהין בגמי' עליה דרב חסדא מדרב ששת דמתהיין עליה מדרב פפא חלא נראה דבדי רבינו שלמה ז"ל פירש שוק בשה ערוה בשהו ולק"ם :

לך עשרה רשות אחת היא כלומר כיון שגזרה עשרה כבר נעשה משם ומעלה רשות בפני עצמו ומה שלמטה רשות בפני עצמו ואין זה הרשות נעשה כיסוי למה שברשות אחר וקשה על זה הפירוש דמאי קא מביעא ליה פחות מג' אי הוי כיסוי שזה פשוט הוא למה לא יהיה כסוי כשאר דברים וזה אפשר לדחותו ולומר דמיירי (א) כשטוגע במטה עלמה ומש"ה לריבא ליה למיבצי וזה דוחק ועוד דכיון דפחות משלשה מספקא ליה אי הוי כסוי או לא נראה דוחק לשאול מג' ועד ט' מאי ובלשון ואח"כ שאין זה דרך התלמוד (כיון שאין טעם לדמות) ורש"י ז"ל חשב להשמר מכל זה וכו' תורה אור

דלא גרסינן פחות מג' כלבוד דמי או לא דהאי לא מביעא ליה (ב) [אלא ה"ג פחות משלשה ודאי כלבוד דמי : אלא] משלשה ועד תשעה מאי וכו' ומלאנו ספרים מדויקים שגורסים מטה פחות מג' כלבוד דמי או לא אמר ליה לאו וכו' ותימה הוא זה היאך יכול לומר שהשיב לו רב הונא דפחות משלשה לא הוי לבד שזה אית' אפשר וזין לפירש"י וזין לפי רבינו האי יקשה למה לא כתב אותו הרב אלפסי ז"ל בהלכותיו דלפירוש רבינו האי ז"ל היה לו לכתוב לאשמועינן דאחר המטה בפחות משלשה (ג) [לא הויא הפסקה] ובעשרה הויא הפסקה וקורא מיד משלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולפירש"י ז"ל היה לו לכתוב להודיענו דין תחת המטה דאפי' ר' שמעון בן אלעזר דאמר בית כולו כארבע אמות על ארבע אמות דמי מודה דהיכא דהניח תחת המטה מותר ואין לרי' ארבע אמות והיה לו להודיענו דפחות משלשה הוי כיסוי ומותר ועשרה לא הוי כסוי ומשלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולחומרא . מפי מורי הרב נר"ו :

אבר הניחן ככלי בתוך כלי אפי' עשרה ככלי אחד דמי כלומר לא תאמר [א] עשרה שכן כליין הוא דדמו ככלי [ג] אחד [ד] (ה) אלא אפי' עשרה [ב] שאין כליין דייקין להו ככלי אחד ומיהו אפי' אחד לבדו [ג] שאינו כליין לא נתמעט מאחד ודייקין להו ככלי אחד ועם הכלי שהוא כליין הוי להו כלי בתוך כלי ומותר . (נלע"ד טעות בכתב) :

גרימא אקמטרא ככלי בתוך כלי דמי פירוש אקמטרא כלי שמכניסין בו הספר כדאמר (מגילה דף כ"ז) הגי' זכאי דחומשי וקומטרי דספרי ור"ל שהספר נתון בתוך אקמטרא שלו וגלימא מלמעלה ככלי בתוך כלי דייקין ליה : **ספר** תורה עושה לו מחיצה גבוהה עשרה וכו' ים שואלין ואמאי לרי' למחיצה גבוהה עשרה והא אמרין לעיל (סוף דף כ"ה) שיניחם ככלי בתוך כלי ואית' דמתרבי דהכא מיירי בשאין לו כלים ומי' עדיין קשה למה לא אמר ס' ותפלין כמו שאמר

לך עשרה רשות אחת היא כלומר כיון שגזרה עשרה כבר נעשה משם ומעלה רשות בפני עצמו ומה שלמטה רשות בפני עצמו ואין זה הרשות נעשה כיסוי למה שברשות אחר וקשה על זה הפירוש דמאי קא מביעא ליה פחות מג' אי הוי כיסוי שזה פשוט הוא למה לא יהיה כסוי כשאר דברים וזה אפשר לדחותו ולומר דמיירי (א) כשטוגע במטה עלמה ומש"ה לריבא ליה למיבצי וזה דוחק ועוד דכיון דפחות משלשה מספקא ליה אי הוי כסוי או לא נראה דוחק לשאול מג' ועד ט' מאי ובלשון ואח"כ שאין זה דרך התלמוד (כיון שאין טעם לדמות) ורש"י ז"ל חשב להשמר מכל זה וכו' תורה אור

שנו אלא שהניחן בבלי שאינו כליין אבלי שהניחן בבלי שהוא כליין עשרה מאני ככלי אחד דמי אמר רבא גלימא *אקמטרא ככלי בתוך כלי דמי : אמר ר' יהושע בן לוי ספר תורה א עושה לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים והני מילי היכא דאין לו בית אחר אבל יש לו בית אחר מנח ליה התם : כמה *ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות : אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא לא שנו אלא לאחריו אבל לפניו כמלא עיניו וכן לתפלה : לא יעמוד אדם כנגד בית הכסא ויקרא ק"ש ויתפלל ואע"פ שאין בו צואה דאמר ר' יוסי בר חנינא בית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה ודוקא ישן אבל חדש לא אמר רבא הני כסאי ב דפרסאי אע"ג דאית בהו צואה כסתומות דמיין : גרסינן ב' יציאות השבת *אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ ואוקימנא במרחץ חדש שעדיין לא רחץ בו אדם אבל מרחץ ישן לא ותניא הנכנס לבית המרחץ מקום שבני אדם עומדין לבושי' יש שם ק"ש ותפלה ואין צריך לומר שאלת שלום ומניח תפילין וא"צ לומר שאינו חולץ נכנס למקום שבני אדם מקצתן עומדים ערומים ומקצתן עומדין לבושי' יש שם שאלת שלום ואין שם ק"ש ותפלה ואינו חולץ תפילין ואינו מניח לבתחלה מקום שבני אדם עומדים ערומים אין שם שאלת שלום ואין צריך לומר ק"ש ותפלה וחולץ תפילין ואצ"ל שאינו מניח *אמר רב המנונא משמיה דעולא אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ משום שנאמר ויקרא לו ה' שלום כלומר שמו של הקב"ה שלמא הוא : אמר רב חמא בר

גוריא אמר רב שרי ליה לאיניש למימר ג הימנונא בבית הכסא ואע"ג דכתיב האל הנאמן שהוא כמה דאת אמר אלהא מהימנא אבל שם גופיה לא איקרי נאמן והזמנה לבית הכסא ד למיקם בגויה וצלווי איבעיא ולא ה איפשטא : **מתני'** יב שראה קרי ונדה שפלטת שכבת זרע צריבין טבילה ור' יהודה פ' פוסק : גמ' מהא מתני' שמעינן דזבין וזבת ונדות ויולדות כוליהו חייבין בתפלה דרייקין טעמא דוב שראה קרי ונדה שפלטת שכבת זרע הוא דצריבין טבילה הא זב שלא ראה קרי ונדה שלא פלטת שכבת זרע אין צריבין טבילה לדברי הכל וכן הלכה :

הדרן עלך מי שמתו

הדרן עלך מי שמתו

הדרן עלך מי שמתו

בבביתא שלמעלה ומשום הכי נראה למורי הרב נר"ו לתרץ כל זה ולומר דבביתא דאמר עד שיוציאם או עד שיניחם כלי בתוך כלי לצדיק קטני ור"ל בבית שיש בו ס' חסור לשמש בו המטה עד שיוציאו ותפילין עד שיניחם ככלי בתוך כלי אכל בס' לא מהני כלי בתוך כלי אלא להוציאו או לעשות לו מחיצה כדמפרש רבי יהושע ושאר ספרים דינן כתפילין ולרי' כלי בתוך כלי וכדאמר' לעיל גבי גלימא אקמטרא : **אבר** לפניו מלא עיניו ומי שקורא טבילה או סומא שאינו רואה לרי' להרחיק מלא עיניו כאלו היה רואה והבין פירשו בירושלמי ותימה הוא למה הוצרך לומר וכן לתפלה שזה פשוט הוא דכיון שמרחיק לק"ש כל שכן לתפלה שהחמירו בה יותר משאר דברים : **ורוקא** ישן אכל חדש לא כלומר אע"פ שאין בו עכשיו זואה כיון שהיה [ד] חסור מתחלה חסור הוא מן התורה משום והיה מחנין קדוש וכל דבר שאסור מן התורה ה"א חסור כנגד ד' אמות שלו אכל חדש אית' חסור כלל ואפי' בתוכו וכו"ש כנגדו . מפי מורי הרב נר"ו : **בתי** כסאי דפרסאי אע"ג דאית בהו זואה כסתומות דמיין ואומרים רבני נרפ"ז ז"ל דבתי כסאות שלטו אע"פ שהם עשויים כמו של פרסיים כיון שמי רגלים מוין שם תמיד לא דייקין להו כסתומות ואסור ורבינו האי גאון ז"ל כתב שאותן שלהם היו עשויים במדרון צענין שהמים יורדים מיד ולפיכך דייקין להו כסתומות ומותר אכל בהני דידן שאין במדרון חסור : **אבר** שם גופיה לא אקרי נאמן וכתב רבינו משה ז"ל שמותר לומר בבית הכסא רחום שאינו כינוי ולא מזינו שמו ממש שיקרא רחום והראב"ד ז"ל הגיה עליו שלא מזינו בשום מקום רחום על האדם ואסור לאומרו בבית המרחץ או צבהכ"ס ונראה דבדי רבינו משה ז"ל למורי הרב נר"ו דהא כתיב זרע בחדש אור לישירים חנון ורחום ולדיק וזה נאמר על הגדיק כי למעלה דבר צענין הגדיק ובהלחתו ואמר הון ועושר צבירו ולדקו עומדת לעד כי כשהגדיק יש לו הלחה מעושר וכבוד ועושה לדיקויו זרע במעלתו והלחתו והלדקות שעושה אור לישירים שמתפארים בהלחתו מפני שהוא רחום וחנון ולדיק : **והזמנה** לבית הכסא למיקם בגויה ולגוי' בעיא ולא איפשטא תורה אלא בהכ"ס עלמו או כל דבר של טיטף עלמו דומיא דזואה צבתי' דצוקה צו *בסדלו וטעם הדבר דהוא ליה תיקו בדרבנן דלא אסרה תורה אלא בהכ"ס עלמו או כל דבר של טיטף עלמו דומיא דזואה כדכתיבין לעיל אכל כשאין בו זואה אית' חסור אלא מדרבנן ומבעי' ליה הזמנה בעלמא אי חיישין לבזיון או לא ולא איפשטא ולקולא' עבדין דכל תיקו דרבנן לקולא' דיקא נמי דאמרין לעיל גבי לא יעמוד אדם כנגד בית הכסא ויקרא ק"ש ודוקא ישן אכל חדש לא ונראה למורי הרב נר"ו שר"ה לומר אכל חדש אית' חסור כלל דאפילו בתוכה מותר וכו"ש כנגדו : **מתני'** זכ שראה קרי ונדה שפלטת שכבת זרע לריבין טבילה פי' אע"פ שהטבילה אינה מועילה להם להעלותם מטומאתם שהזב והגדה טומא'ם שבעה וכשטובל הזב מיד שראה הקרי או הגדה מיד שפלטת ש"י נמצא שלא הגיעו עדיין ימי טהרתם ולא יצאו מטומאתם אפי' ס"ל לת"ק שצריבין טבילה קודם שיתפללו ור' יהודה סבר כיון שאין הטבילה מועילה להם אינם צריבין טבילה והאי דתנן שפלטת ש"י מיירי כשפלטת בתוך ג' ימים של תשמיש שאינו מסריח אכל אחר ג' ימים שהוא מסריח אית' מטמא ומתני' מקמי דטבטלו לטבילותא אכל השתא (ד' כ"ג) דטבטלו לטבילותא א"ל טבילה כלל :

הדרן עלך מי שמתו

אמי' וסמי' כחבו
הכח' מועיל כלי בתוך
כלי כמו מחיצה והכח' ש'
וכיו' יונה כחבו דאית'
מועיל לסת' רק מחיצה
ומי' ככל ספרי הקדש
אפילו בחומשים סמי' כלי
בתוך כלי :

הניחן בתוך עליהם והניח
עליהם בתוך תיבה של
ספרים הרי הוא ככלי
בתוך כלי שמי' העלית
אית' כליין וסמי' שאית'
לאית' כלי בתוך
כלי עושה לו מחיצה
עשה ואם יש לו בית
אחר לרי' להניחן בבית
אחר :

ב הני כתי' כסאות
דפרסאי וכו' פירש'
רש"י שכן בחפירה ופירש'
בדמיון ארבע אמות מן
הגומא והרע' מתגלגל
ונופל למרחוק ומיירי
שלי' כסאותיו וכו' וכתב ר"י
דבתי' כסאות שלטו אפי'
שסוקאומין רגילין להשלין
בין ואין ראו לקרות בהן:
בתי' כסאות של פרסאים
אפי' שיש בהן זואה
הרי הן כסאותין לפי
שכן עשיין במדרון
וזואה מתגלגלת למרחוק
ופי' כסאותין נקיים ואין
בס' שום ריח :

ג ורחום וכל הכניין
כתב מיי' שמת' שמת'
לחומין בבית הכסא
והכסא' כתב דלין לומר
רחום :

ד ולי' דכל הי' דלא
אמר רבנו דאיתו תיקו
לחומא דהוא לקולא' וי'
דמי' וקור' פסקו לחומא
והכסא' לקולא' ונראה
דפליגי דלדברי מיי'
והכסא' דוקא נגד
בית הכסא חדש מותר
לקרות אלו חסור
ולדברי רבנו והכסא' ד'
ורבנו יונה כסאות חדש
אפי' חסור מותר לקרות
והכסא' אף בתוכו :
ה הכסא' הני' לשון זה
וכתב ז"ל ואל' כתב
כאן דעדיין לחומא
כדכתב בגמ' דלעיל
דדוקא לו כסדלו משום
דהתם הוא ליה ספקא
דמילתא דלחומא אכל
הכסא' היל' תיקו ומלתא
דכתב דלא אסרה תורה
אלא בבית הכסא יב'
עלמ' אכל בהכסא' חדש
שלי' בו זואה אית' חסור
אלא מדרבנן מדבתי' ליה
בהזמנה בעלמא או
חיישין לבזיון או לא ולא
אפשטא ועדיין לקולא'
מיו' נראה מדקאמר רב
חסדא לעיל מתפלל אדם
כנגד הכסא' דלית בי' זואה'
מוקי לה בחדתי משמע
דבסודו אסור עביל :

אבר הניחן ככלי בתוך כלי אפי' עשרה ככלי אחד דמי כלומר לא תאמר [א] עשרה שכן כליין הוא דדמו ככלי [ג] אחד [ד] (ה) אלא אפי' עשרה [ב] שאין כליין דייקין להו ככלי אחד ומיהו אפי' אחד לבדו [ג] שאינו כליין לא נתמעט מאחד ודייקין להו ככלי אחד ועם הכלי שהוא כליין הוי להו כלי בתוך כלי ומותר . (נלע"ד טעות בכתב) :

גרימא אקמטרא ככלי בתוך כלי דמי פירוש אקמטרא כלי שמכניסין בו הספר כדאמר (מגילה דף כ"ז) הגי' זכאי דחומשי וקומטרי דספרי ור"ל שהספר נתון בתוך אקמטרא שלו וגלימא מלמעלה ככלי בתוך כלי דייקין ליה : **ספר** תורה עושה לו מחיצה גבוהה עשרה וכו' ים שואלין ואמאי לרי' למחיצה גבוהה עשרה והא אמרין לעיל (סוף דף כ"ה) שיניחם ככלי בתוך כלי ואית' דמתרבי דהכא מיירי בשאין לו כלים ומי' עדיין קשה למה לא אמר ס' ותפלין כמו שאמר

לך עשרה רשות אחת היא כלומר כיון שגזרה עשרה כבר נעשה משם ומעלה רשות בפני עצמו ומה שלמטה רשות בפני עצמו ואין זה הרשות נעשה כיסוי למה שברשות אחר וקשה על זה הפירוש דמאי קא מביעא ליה פחות מג' אי הוי כיסוי שזה פשוט הוא למה לא יהיה כסוי כשאר דברים וזה אפשר לדחותו ולומר דמיירי (א) כשטוגע במטה עלמה ומש"ה לריבא ליה למיבצי וזה דוחק ועוד דכיון דפחות משלשה מספקא ליה אי הוי כסוי או לא נראה דוחק לשאול מג' ועד ט' מאי ובלשון ואח"כ שאין זה דרך התלמוד (כיון שאין טעם לדמות) ורש"י ז"ל חשב להשמר מכל זה וכו' תורה אור

דלא גרסינן פחות מג' כלבוד דמי או לא דהאי לא מביעא ליה (ב) [אלא ה"ג פחות משלשה ודאי כלבוד דמי : אלא] משלשה ועד תשעה מאי וכו' ומלאנו ספרים מדויקים שגורסים מטה פחות מג' כלבוד דמי או לא אמר ליה לאו וכו' ותימה הוא זה היאך יכול לומר שהשיב לו רב הונא דפחות משלשה לא הוי לבד שזה אית' אפשר וזין לפירש"י וזין לפי רבינו האי יקשה למה לא כתב אותו הרב אלפסי ז"ל בהלכותיו דלפירוש רבינו האי ז"ל היה לו לכתוב לאשמועינן דאחר המטה בפחות משלשה (ג) [לא הויא הפסקה] ובעשרה הויא הפסקה וקורא מיד משלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולפירש"י ז"ל היה לו לכתוב להודיענו דין תחת המטה דאפי' ר' שמעון בן אלעזר דאמר בית כולו כארבע אמות על ארבע אמות דמי מודה דהיכא דהניח תחת המטה מותר ואין לרי' ארבע אמות והיה לו להודיענו דפחות משלשה הוי כיסוי ומותר ועשרה לא הוי כסוי ומשלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולחומרא . מפי מורי הרב נר"ו :

אבר הניחן ככלי בתוך כלי אפי' עשרה ככלי אחד דמי כלומר לא תאמר [א] עשרה שכן כליין הוא דדמו ככלי [ג] אחד [ד] (ה) אלא אפי' עשרה [ב] שאין כליין דייקין להו ככלי אחד ומיהו אפי' אחד לבדו [ג] שאינו כליין לא נתמעט מאחד ודייקין להו ככלי אחד ועם הכלי שהוא כליין הוי להו כלי בתוך כלי ומותר . (נלע"ד טעות בכתב) :

גרימא אקמטרא ככלי בתוך כלי דמי פירוש אקמטרא כלי שמכניסין בו הספר כדאמר (מגילה דף כ"ז) הגי' זכאי דחומשי וקומטרי דספרי ור"ל שהספר נתון בתוך אקמטרא שלו וגלימא מלמעלה ככלי בתוך כלי דייקין ליה : **ספר** תורה עושה לו מחיצה גבוהה עשרה וכו' ים שואלין ואמאי לרי' למחיצה גבוהה עשרה והא אמרין לעיל (סוף דף כ"ה) שיניחם ככלי בתוך כלי ואית' דמתרבי דהכא מיירי בשאין לו כלים ומי' עדיין קשה למה לא אמר ס' ותפלין כמו שאמר

לך עשרה רשות אחת היא כלומר כיון שגזרה עשרה כבר נעשה משם ומעלה רשות בפני עצמו ומה שלמטה רשות בפני עצמו ואין זה הרשות נעשה כיסוי למה שברשות אחר וקשה על זה הפירוש דמאי קא מביעא ליה פחות מג' אי הוי כיסוי שזה פשוט הוא למה לא יהיה כסוי כשאר דברים וזה אפשר לדחותו ולומר דמיירי (א) כשטוגע במטה עלמה ומש"ה לריבא ליה למיבצי וזה דוחק ועוד דכיון דפחות משלשה מספקא ליה אי הוי כסוי או לא נראה דוחק לשאול מג' ועד ט' מאי ובלשון ואח"כ שאין זה דרך התלמוד (כיון שאין טעם לדמות) ורש"י ז"ל חשב להשמר מכל זה וכו' תורה אור

דלא גרסינן פחות מג' כלבוד דמי או לא דהאי לא מביעא ליה (ב) [אלא ה"ג פחות משלשה ודאי כלבוד דמי : אלא] משלשה ועד תשעה מאי וכו' ומלאנו ספרים מדויקים שגורסים מטה פחות מג' כלבוד דמי או לא אמר ליה לאו וכו' ותימה הוא זה היאך יכול לומר שהשיב לו רב הונא דפחות משלשה לא הוי לבד שזה אית' אפשר וזין לפירש"י וזין לפי רבינו האי יקשה למה לא כתב אותו הרב אלפסי ז"ל בהלכותיו דלפירוש רבינו האי ז"ל היה לו לכתוב לאשמועינן דאחר המטה בפחות משלשה (ג) [לא הויא הפסקה] ובעשרה הויא הפסקה וקורא מיד משלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולפירש"י ז"ל היה לו לכתוב להודיענו דין תחת המטה דאפי' ר' שמעון בן אלעזר דאמר בית כולו כארבע אמות על ארבע אמות דמי מודה דהיכא דהניח תחת המטה מותר ואין לרי' ארבע אמות והיה לו להודיענו דפחות משלשה הוי כיסוי ומותר ועשרה לא הוי כסוי ומשלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולחומרא . מפי מורי הרב נר"ו :

אבר הניחן ככלי בתוך כלי אפי' עשרה ככלי אחד דמי כלומר לא תאמר [א] עשרה שכן כליין הוא דדמו ככלי [ג] אחד [ד] (ה) אלא אפי' עשרה [ב] שאין כליין דייקין להו ככלי אחד ומיהו אפי' אחד לבדו [ג] שאינו כליין לא נתמעט מאחד ודייקין להו ככלי אחד ועם הכלי שהוא כליין הוי להו כלי בתוך כלי ומותר . (נלע"ד טעות בכתב) :

גרימא אקמטרא ככלי בתוך כלי דמי פירוש אקמטרא כלי שמכניסין בו הספר כדאמר (מגילה דף כ"ז) הגי' זכאי דחומשי וקומטרי דספרי ור"ל שהספר נתון בתוך אקמטרא שלו וגלימא מלמעלה ככלי בתוך כלי דייקין ליה : **ספר** תורה עושה לו מחיצה גבוהה עשרה וכו' ים שואלין ואמאי לרי' למחיצה גבוהה עשרה והא אמרין לעיל (סוף דף כ"ה) שיניחם ככלי בתוך כלי ואית' דמתרבי דהכא מיירי בשאין לו כלים ומי' עדיין קשה למה לא אמר ס' ותפלין כמו שאמר

לך עשרה רשות אחת היא כלומר כיון שגזרה עשרה כבר נעשה משם ומעלה רשות בפני עצמו ומה שלמטה רשות בפני עצמו ואין זה הרשות נעשה כיסוי למה שברשות אחר וקשה על זה הפירוש דמאי קא מביעא ליה פחות מג' אי הוי כיסוי שזה פשוט הוא למה לא יהיה כסוי כשאר דברים וזה אפשר לדחותו ולומר דמיירי (א) כשטוגע במטה עלמה ומש"ה לריבא ליה למיבצי וזה דוחק ועוד דכיון דפחות משלשה מספקא ליה אי הוי כסוי או לא נראה דוחק לשאול מג' ועד ט' מאי ובלשון ואח"כ שאין זה דרך התלמוד (כיון שאין טעם לדמות) ורש"י ז"ל חשב להשמר מכל זה וכו' תורה אור

דלא גרסינן פחות מג' כלבוד דמי או לא דהאי לא מביעא ליה (ב) [אלא ה"ג פחות משלשה ודאי כלבוד דמי : אלא] משלשה ועד תשעה מאי וכו' ומלאנו ספרים מדויקים שגורסים מטה פחות מג' כלבוד דמי או לא אמר ליה לאו וכו' ותימה הוא זה היאך יכול לומר שהשיב לו רב הונא דפחות משלשה לא הוי לבד שזה אית' אפשר וזין לפירש"י וזין לפי רבינו האי יקשה למה לא כתב אותו הרב אלפסי ז"ל בהלכותיו דלפירוש רבינו האי ז"ל היה לו לכתוב לאשמועינן דאחר המטה בפחות משלשה (ג) [לא הויא הפסקה] ובעשרה הויא הפסקה וקורא מיד משלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולפירש"י ז"ל היה לו לכתוב להודיענו דין תחת המטה דאפי' ר' שמעון בן אלעזר דאמר בית כולו כארבע אמות על ארבע אמות דמי מודה דהיכא דהניח תחת המטה מותר ואין לרי' ארבע אמות והיה לו להודיענו דפחות משלשה הוי כיסוי ומותר ועשרה לא הוי כסוי ומשלשה ועד עשרה איבעיא ולא איפשטא ולחומרא . מפי מורי הרב נר"ו :

רבינו יונה תפלת השחר פרק רביעי ברכות

עין משפט

א ובערב שבת היו אומרים
באותה שעה קידוש על
הכוס ובמזמור שבת
אזכורין על הכוס בלילה
שעה והרבה לשון קדושה
זה עושה והרבה לעשות
כדברי זה עושה ונראה
בעיני שרואי להזכיר
באותה שעה יציאת מצרים
שמוכרין בלילה ומפני
עורת הזיכור היו נוהגין
הרבה פעמים לקרוא ק"ש
בכרטיסיה בלילה שעה
ומתפללין תפלת ערבית
כדי לשמור גאולה לתפלה
ובלילה קורא כל אחד
ק"ש על מנתו או פרק
אחד או שני פרקים כדי
לקרוא ק"ש אחר זאת
הכוכבים כמו שביארנו
למשל בפרק היה קורא
בתורה :

דעבד כמר עבד ודעבד כמר
עבד אע"פ שגורא מכלן
שם יראה יכול להתפלל ערבית מפלג
המנחה ואילך דלר' יהודה משם ואילך
אין זמן תפלת מנחה ולדברי רבנן
יכול להתפלל מנחה עד הערב אפ"ה
אין לו לאדם לעשות בענין שיהו
מנהגותיו כותרין זה את זה שם
יתפלל מנחה לפעמים מפלג המנחה
ואילך כרבנן ולפעמים יתפלל ערבית
בזאתו זמן קודם שקיעת החמה כר'
יהודה נמלך דבריו כותרין זה את זה
שפעמים דן אותו יום ופעמים דן אותו
לילה אלא יעשה כל שעה כמו רבנן
שיתפלל מנחה עד שקיעת החמה
ותפלת ערבית אחר"כ או כמו ר' יהודה
שיתפלל תפלת המנחה לעולם עד פלג
המנחה בלעד ויתפלל ערבית אחר"כ כל
זמן שירצה ואפילו קודם שקיעת החמה
ועשיו כיון שמהגנו להתפלל תפלת
מנחה אחר פלג המנחה כרבנן אין לו
להתפלל תפלת ערבית קודם שקיעת
החמה כרבי יהודה אלא לעשות הכל
כרבנן מיהו דיעבד אס' להתפלל תפלת
ערבית בזונה לאדם מפלג המנחה
ואילך יא' ולא מחייבין ליה לחזור
ולתפלל. מפי מורי הרב נר"ו :

אסור לעבור כנגד המתפללין וכו'
ודוקא כנגד פניהם אבל
בלדס לא חיישינן להעברה בעלמא :
א יתפלל אדם אחורי רבו ולא כנגד
רבו נראה בגמ' (ב) שהטעם שאסרו
להתפלל אחורי רבו מפני ההפסקה
כי שם יטקד רבו לפסוע ג' פסיעות
לאחוריו בעוד שהוא מתפלל ולא יוכל
להפסיק וכנגד רבו שאסור נראה
שהטעם הוא מפני שמשוה עצמו לרבו
וכל שכן אם חוזר אחוריו כנגד רבו
שהוא בזיוי יותר ואסור מיהו אם
מרחיק ארבע אמות נראה שמוותר
להתפלל אחוריו או כנגדו שזה כרשות
אחר בפני עצמו נראה :

והנותר שלום לרבו ר"ל שמקדים לו שלום ואין לו לתלמיד להקדים שלום לרבו אלא כמי שיש לו מורה ממנו ואינו יכול להקדים לו שום דיבור
מרוצ המורה וכן אמרו (שבת דף פט.) כלום יש עבד שמקדים שלום לרבו ומה שאמרו בהרבה מקומות כדי שאלת שלום תלמיד לרבו אינו
ר"ל אלא כדי חזרת שלום לתלמיד לרבו. מפי מורי הרב נר"ו : **האימור** דבר שלא שמע מפי רבו ר"ל שלא שמע ממנו ואומר אותו בשמו : **רב** לני
של שבת בע"פ כלומר היה מתפלל קודם שקיעת החמה ולאחר יציאת הכוכבים היה קורא ק"ש כעונתה ואע"פ שלא היה כוונת גאולה לתפלה כיון
שהיה מתכוון למוטע לקבל שבת מצעוד יום ולהוסיף מחול על הקדש לא חיישינן להכי וזהו מפלג המנחה ואילך דמשם ואילך יכול אדם לקבל
השבת בתפלתו אבל קודם לכן לא ובשרוזה להתפלל ולקבל עליו השבת מצעוד יום שהרי אמרו (שבת דף קכ.) ובלבד שלא יאחר י"ל
להדליק ולעשות שום מלאכה אחר"כ וא"ת והיאך יכול להדליק כל כך מצעוד יום שהרי אמרו (שבת דף קכ.) ובלבד שלא יאחר י"ל
דהני מילי כשאנו מקבל השבת עד הערב אין לו להקדים ההדלקה אבל כשמקבל שבת מצעוד יום ומדליק
תחלה סמוך לקבלת אע"פ שעוד היום גדול אין צדק כלום והיה אומר ה"ר יעקב מאורלינ"ש ז"ל שאע"פ שהוספת שבת די בכל שהוא אפ"ה אם
הוא מוסיף הרבה (ג) יותר בכלל תוספת היו וחייב עליו אע"פ שאפשר לומר שאינו אלא מדרבנן אפ"ה אסור לעשות בו שום דבר כמו תוספת
כל שהוא וכיוצא בזה אמרו לענין תרומה (ע"ז פ"ג ד"ג) שאע"פ שחטה אחת פוערת כל הכרי אפ"ה (הרומה פ"ד מ"ה) אם תרם הרבה הכל דייקן
ליה תרומה מיהו אם התפלל מצעוד יום בטעות שהוא יום מעונן והיה חושב שהיה לילה ואחר"כ זרחה השמש נריך לחזור ולהתפלל אע"פ שהתפלל
מפלג המנחה ואילך כיון שלא נהנינו להתפלל אלא אחר שקיעת החמה והתפלל בטעות ומותר בעשיית מלאכה שקבלת טעות לא שמה קבלתה וראיה
לדבר מדאמר בגמ' (דף כז.) וטעמא מי הדרא והא קאמר אבידן פעם אחת נחקשו שמים בעבים וכסבורין העם לומר חשיכה וצלו לבתי
כנסיות והתפללו של מולאי שבת בשבת ואחר"כ זרחה חמה וצלו ושאלו לר' ואמר להם הוואיל והתפללו ומיהדר' שאני צבור דלא מנחין
להו דמשמע דדוקא מפני טורח הצבור חששו ואינם נריכין להתפלל אבל ביחיד לא חיישינן לטורח והרב רבי משה בר יוסף גרוב"ו ז"ל אמר
שם טעם הצבור בערב שבת והתפללו מצעוד יום שהיו כסבורין שהיה חשכה אע"פ שלא נחייב אותם לחזור ולהתפלל מפני טורח הצבור ויואלין
באותה תפלה של שבת שהתפללו כבר אפ"ה מותרין בעשיית מלאכה ודייק הכי מדאמר שאני צבור דלא מנחין להו דמשמע שלא חששו אלא
משום טורח צלוחד אבל מפני קבלת השבת בתפלתם לא חששו כלל ומותרין במלאכה : **רבי** יאשיה מלי של מולאי שבת בשבת כתר רבי
האי גאון ז"ל שזה לא היה עושה אלא למוטע שהיה לו להחשיך על התחום לדבר מוטע כגון על עסקי המט או על עסקי חקן וכלה אצל שלא לדבר
מוטע כיון שכבר נהגו העולם להתפלל מנחה עד שקיעת החמה אין לו להתפלל ערבית אלא משקיעת החמה ואילך אלא כשרריך להקדים בעבור
דבר מוטע שיש לו לעשות כמו שאמרנו : **מאי** אין לה קבע אינה קבע כמאן דאמר תפלת ערבית רשות פי' בלשון אין לה קבע ככללים שני
דברים

שהרי תמיד של בין הערבים היה קרב והולך
עד הערב ר' יהודה אומר עד פלג המנחה
שהרי תמיד של בין הערבים היה קרב והולך
עד פלג המנחה ומפני מה אמרו תפלת הערב
אין לה קבע שהרי איברים ופדרים שלא
נתעבדו מבעוד יום היו קריבים והולכין כל
הלילה ומפני מה אמרו ושל מוספין כל היום
שהרי קרבן מוסף היה קרב והולך כל היום
כולו רבי יהודה אומר עד שבע שעות שהרי
מוספין קרבין והולכין עד שבע שעות אי זו
היא מנחה גדולה משש שעות ומחצה
ולמעלה ואי זו היא מנחה קטנה מתשע
שעות ומחצה ולמעלה פלג מנחה אחרונה
אחת עשרה שעות פחות רביעי איבעיא להו
לרבי יהודה עד ועד בכלל או דלמא עד ולא
עד בכלל ומסקנא * דעד ועד בכלל ודיקא
נמי דקחני העיד רבי יהודה בן בבא על
תמיד של שחר שקרב בארבע שעות שמע מינה עד ועד בכלל שמע מינה
אמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבבירא כוותיה : תפלת
המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה : אמר ליה רב חסדא
לרבי יצחק התם קאמר רב כהנא הלכה כרבי יהודה הואיל ותנן בבבירא
כוותיה הכא מאי אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי ואסיקנא השתא דלא איתמר
הלכתא לא כמר ולא כמר א מאן דעבד כמר עבד בומאן דעבד כמר עבד
אמר ר' יהושע בן לוי אסור * לעבור כנגד המתפללין איני והא רב אמי
ורב אסי עברי רב אמי ורב אסי חין לארבע אמות הוא דעברי אמר רב יהודה
אמר רב לעולם יאל יתפלל תלמיד לא לפני רבו ולא אחורי רבו ולא כנגד רבו
רבי תניא רבי אלעזר בן חסמא אומר המתפלל כנגד רבו והמתפלל אחורי רבו
והנותן שלום לרבו והחולק על ישיבתו של רבו והאומר דבר שלא שמע
מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל אמר רב חייא בר אבין רב ה' צלי
ישל שבת ו בערב שבת ורבי יאשיה צלי של מוצאי שבת בשבת איבעיא
להו רב צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר
קדושה על הכוס ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל מתפלל אדם של שבת
בע"ש ואומר קדושה על הכוס ורבי יאשיה צלי של מוצאי שבת בשבת
אומר הברלה על הכוס או אינו אומר הברלה על הכוס ת"ש דאמר ר' תחליפא
בר אבימי אמר שמואל מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת ואומר הברלה
על הכוס : תפלת הערב אין ילה קבע : מאי אין לה קבע אינה קבע כמ"ד
תפלת

וכנגדן תקנו תפלת ערבית : מנחה גדולה.
אם בא להקדים תמיד של בין הערבים
[אין] יכול להקדימו קודם שש שעות ומחצה
דכתיב בין הערבים מבי יטו כללי ערב
משחמה נוסה למערב דיינו משש שעות
ומחצה ומעלה דהיי שש וחצי שבע חמה
עומדת באמצע רקיע בראש כל אדם :
מנחה קטנה : זמן תמיד של בין הערבים
בכל יום הוא מתשע שעות ומחצה ולמעלה
כדתנן תמיד נשחט בשמנה ומחצה וקרב
בתשע ומחצה והתם מפרש טעמא : פלג
מנחה אחרונה : חלוק את [שתי] שעות
ומחצה הנותרים ביום לשנים נמלא פלג
אחרונה שעה ורביע קודם הלילה : עד
ועד . כלומר עד ארבע שעות דקחני ובי
שעה רביעית היא בכלל או לא היו בכלל :
בבבירא . מסכת עדיות קרי בבבירא לפי
שהלכה כמותן עדיות : כנגד רבו . אלל
רבו ומראה כאלו הן שוין ואחורי רבו נמי
יורא הוא : (אחוריתא כלומר אחורי רבו) :
והנותן שלום לרבו . כשאר כל אדם שאמר
לו שלום עליך ולא אמר לו שלום עליך רבי :
נוני

א מיי"פ מה
תפלי קור א"ר
סי' 5 קב :
(ויק"ר סדר
שמי' פ' יב
ורש"י הביא
במשנ"י לא בשם
הפסיקתא ועי'
במשנה אלפס'
במיי"פ מה'
ת"ת סג' עשין
סי' יג יט טור
י"ד סי' רמב :
ג מיי"פ מה'
תפלה ופ"ק
מה' שבת כ"ג
עשין כט טור
א"ח סי' רסו :
ד מיי"פ מה'
ורש"י מה' תפלה
סג' עשין יט
טור א"ח סי'
רמב"ם רסו :

ר"ת (א)
תפלת
מאז על דברי
זה המפרש
אין מוכח מזה
המשפט שאין
קרב ביותר מד'
שעות כי זה
המחשון מעדות
רבי יהודה
ורש"י ז"ל פי'
בעדותו של ר'
יהודה שאל
ועל תמיד של
שחר שקרב ד'
שעות ואוסף
רש"י ז"ל ותו
לא עכ"ד :
(ב) רש"י פירש
דמחוי כיוצא
והתוספות פירשו
דמחוי
כמשתחיה
לרבו ואולי
לדעתם אפילו
במקור ד' אמות
אסור : (ג) ראוי
לדעת אם זה
אפילו
ביותר משלש
המנחה תמי' :

שיטת
ר"ב
מנחה גדולה .
אם בא להקדים
תמיד של בין
הערבים אינו
יכול להקדימו
קודם שש שעות
ומחצה : מנחה
קטנה . זמן תמיד
של בין הערבים
בכל יום מתשע
שעות ומחצה
ולמעלה . פלג
מנחה אחרונה .
כבר פסקיה
במשנה :
בבבירא . מס'
עדיות קרי
בבבירא לפי
שהלכה כמותן
עדיות : התם
אמר רב כהנא .
גבי תפלת
השחר : דעבד
כר' יהודה וכל
ערבית
מאחת עשרה
שעות :
(מכלן ועד סי'
קד תכר כ"י)

המאור
עובדי דאבות דשמואל ולוי כי באו לסייע לאורחא ומרימר ומר וסורא בשבתא דרגלא ורב אשי דמצלו
מיושב בהרי צבורא וכו' צריכין תלמוד ושמינן מהא מדרב אשי ומדרבנן קשישא דלא עבדי כמאנה
דשמואל ולוי לפסוק גאולה לתפלה עירף ח' כר' שמעון בן אלעזר ואע"פ דלא אפשר ליה לצלויי מעומד
מצלי כל היבא דאפשר ליה וענית ק"ש לא מקרימין ליה מושים שעת הדיחא אע"פ שעלה עמוד השחר
והאחרין ליה עד הנן ההבנה :

הראב"ד
מולי וקרי קודם זמן אבל כר' שמעון בן אלעזר דמלי במהלך לא אמר אלא מוטע דלקדמה תפלה לק"ש כי היבא
דמלי מוטע וסד"ק :

הקמץ
רביע ולמעלה צריך לפרוש במלאכה כההיא
דאל רבי ירמיה לרב מי בדת ואמר ליה אין בדיקא ואם כפזר שחשבה ופעה והתפלל
מבעוד יום א"צ לפרוש והוור למלאכתו ואח"כ חוזר ומתפלל ומקבל עליו את השבת דשעוהא דיהורי הדרא
ורבים לא הורא ור"ם לחזור ולהתפלל דלא בסרחינן צבורא אבל להדרר במלאכה לא שגא יחיד ולא שגא
צבור כל היבא דשעוה שבת בשעות אינה קבלה והר"ף ז"ל לא כתב שכל זה כלום ואף לא שכל הנך
השגות

א"ה הגאון פסק כה"ק והא דאמר רב אשי לא חיון לרבנן קשיש דעבדי הכי בשבתא
דרגלא קאמר דניחא להו דעבדי הכי דקרי עס הנן ההמה ומולי ביום מיושב כותיקין ולא

פ"ק דשנת דמו
דנשל כופרים
אנו

מתני' דלא ישב אחד לפני הספר סמוך למנחה ולא
לך אחר המיקל וסהמא דתלמודא קאמר בהם ה' ל
יבינו לרבותיך במשנה 172 ו' מ"מ ביו: דאז

לֹאֲכֹל סְעוּדָה גְדוֹלָה וּבִמְנַחָה גְדוֹלָה אֲבָל סְעוּדָה הַשְּׁנֵיתָ קָמָא וְלִישָׁנָא בְּהֵרָא רַב אַחָא בְרִי יַעֲקֹב קָאֲמַר לֵהּ יְיָ בְּבִי וְלֹא הִתְשַׁנִּי מִיָּדִי אֲלִיבָא דִּידֵן ש"מ דְּהִלְכְתָּהּ

ענה סמוך למנחה גדולה מותר להתחיל וכן נמי פ
האף על גב דהאי דמשיני תלמודא בלישנא קמא הליכ
כדי ורב אלפס כתב בלישנא בתרא לחומרא אפילו

ממך ומנחה קטנה דנה חיישינן נחמשובי כלל צטעה
דריב"ל משני ולא קי"ל כוותיה משמע הא חליבא ד
סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה אסור עכ"ל :

ידן אין

רבינו יונה תפלת השחר פרק רביעי ברכות

עין משפט

א וספור כתב דף ברכה
תחית המיתם וברכה
בונה יושלים אם יולג
אותן מסלקין אותו וברכה
ראיה מן הירושלמי וז"ל
על דברי הסור שכתב
וז"ל ואני אומר מין
הוא ע"כ אהיבא קלי
דאי אברכת תחית
המיתם קלי ופליג על
הירושלמי א"כ כיון שאמר
תחית המיתם איתגבר
לן דלא מין הוא וכו'
דילג הו ברכה המיתם
היה לו לומר דאין
לסלקו דהא תחיתו
מחוס חד עטמא הוא
דמסלקי ליה ולי אברכת
בונה יושלים קלי דקאמר
ירושלמי דאין מחיתין
בביתא משיחוקאמר איהו
דקיי מין אהיבא למה
מסלקין אותו הכי כבר
אמר ברכה המיתם
ואתגבר לן דלא מין הוא
ובספר פירוש ומתנות
הארכתי דם כ"ד :

לשון ריא"ז
ב וזריך להפגל מעומד
ולא כשהוא מהלך כרגליו
וכשנעיד לשוב אין צריך
להזכיר ולהתפלל ואין
מתפלל הבינו בעיר אלא
כשנעיד לדרך או בשעת
הדחק כדברי הגאונים
שכל השנה כולה מתפלל
אדם הבינו כשהוא יושב
לדרך או בשעת הדחק
חזן מיומם הגשמים מפני
שצריך לומר שאלה בברכה
השנים ואין יכול להולל
בשעת ברכה שמה יעשה
אלה במוצאי שבתות
ובמוצאי ימים טובים
מתפלל הבינו אע"פ
שצריך לומר הברכה
בחזן הדעת הוא יכול
ותתלה ברכה היא יכול
להולל ולומר הבינו כי
אחרי בן קודש לחול
לדעת את דרכיך כמנהג
בקונטרס הראשון :

ג כ' הראש ב"ש ב"ג
שם שכתב אדם יעלה
ויבא או כל דבר שצריך
לחזור ולהתפלל יבין
דעתו וישמע מפי ש"ן כל
י"ח ברכות מראש עד
סוף וז"ל י"ח כדלמדין
בשלי ר"ה כשם שהוא
מוציא את שאליו בקי כך
מוציא את הבקי אע"פ
דלמדין הם דלא פטר
ר"ג אלא עם ששכחות
אריס דאניס וטרידי
אל דעיר לא היינו יכול
דלא התפלל כלל אלא
היבא שכתב התפלל מוצאי
את הבקי וכן פירש
בשאלות דרב אחאי פ"כ
ד רבני צפת פליגי על
זה ואמרי דאם היים
ברכה תחית המיתם
יכול להזכיר גבורות
גשמים בשומע הפלה
ומימיו ותוספות והנה
והראש והטור והב"ח
כדברי רבינו ואם נזכר
קודם שחייב ברכה
החיות המיתם הראש
כתב שאומרה במקום
שזכר באותה ברכה
הראש כתב שחזר
למשיב הרוח וכו' וזו
כתב דאפי' סיים הברכה
אם נזכר קודם שהתחיל
ברכה האחרת שיתחיל
בנתיב משיב הרוח וכו'
וכ"ה בברכה מברך
השנים ובברכה שאל
גשמים הרוח והראש
כתבו דאם הזכיר טל ולא
מזכר מחזירין אותו
ובני צפת כתבו דכי
הזכיר הזכיר גשמים
אם הזכיר טל סגי הכי
מזכיר שאלה משיב הרוח
הזכיר טל סגי ואם לא
נזכר עד לאחר שומע
הפלה אל לא עקר רגליו
מיומיו וכמ"ל והראש
כתבו שחזר לברכה
השנים ור"ה ורבינו צפת
כתבו לשומע הפלה :

לשון ריא"ז
וגרלה צעני שם טעה
ולא הזכיר גבורות גשמים
בתחית המיתם אם לא
נזכר עד שהשלים הברכה
חזר לראש ואם נזכר
בחזן הברכה חזר לאותה
ברכה שהרי אם לא
נזכר חזר לחזור :

גמ' אני רץ לחיי העוה"ב והם רצים לבאר שחת וא"ת ולמה הוצרך לחזור זה והלא הוא בכלל מה שאמר תחלה אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר וז"ל שהוא דבר בפני עצמו ור"ל כשאני רואה שעוברים הימים והזמנים אני מרגיש בעמלי שאני רץ בכל יום ומתקרב למיתה ומפני זה אני מנין לך לדרך כדי שאזכה לחיי העולם הבא אבל הם אינם מרגישין במיתתם כלל עד שעת המיתה ואינם מניינין לך לדרך. מפי מורי הרב גר"ו : **מתני'** ר"ג אומר בכל יום מתפלל אדם י"ח וכו' : **גמ'** הסדיר י"ח ברכות על הסדר ביבנה שמתחלה לא היו מתפללים אותה על הסדר אלא כל בר

אחד ואחד הברכה שהיתה לריכה לו ובא שמעון הפקולי לסדור אותם אחר כך על הסדר ולמד הסדר מכה הפסוקים כדל' בגמ' דמגלה (דף י"ז): **טעה** בכל הברכות כולן אין מעלין אותו ומ"ש העובר לפני התיבה וטעה יעבור אחר תחתיו זהו לפי טעה אבל כהן אחר שאין מסירין אותו מש"ל ולא קשיין אהדדי : **טעה** בברכה המניין מעלין אותו דחיישי' שמא מין הוא ומה שלא אמרו שאלו טעה ולא הזכיר תחית המיתם שמעלין אותו ג"כ מפני שברכה המניין יש בה קללה למינין וכשאינו אומר אותה אנו חוששין שמפני שהוא מין אינו רואה לקלל את עצמו אבל בברכה תחית המיתם כיון שאין בה קללה אין בזה היכר אם הוא מין או לא שאפשר שאפי' שלא יאמין הוא בתחית המיתם עכ"ל יאמר הברכה דמאי איכפת ליה אם יאמר מחיה המיתם כיון שאינו מקלל עצמו הלכך כיון שאפשר שיאמר אותה ויהיה מין ולא טבל להכיר אותו אפי' כשלא אמר אותה אין מעלין אותו עוד נזכר לומר שבתחית המיתם כשטעה אין מעלין אותו מפני שאפשר שהוא מין ומאמין בתחית המיתם : **והתוועים** בדעתך יספדו כלומר אותם שהם תוועים על דעתך יספדו לא ע"פ מזלם אלא אתה בעלמך תספד אותם ואם מזלם לטובה תהפוך אותו לרעה וכן גורסין בנכסחאות המדייקות והתוועים בדעתך תספדו וירושלמי ג"כ אומר בדעתך תספדו וקשיא לזה הפירוש דכיון דהבינו הוא מעין שמנה עשרה א"כ מהו השייכות שיש לזה עם ברכה השייכה שופטו שהוא כנגדה על כן נראה יותר כיון שר"ל והתוועים שהם ישראל המטומאים דברים בזה הגלות הארוך שפזז הק"ה לאותם ואינו משגיח בם יהי רצון שיספדו בדעתך כלומר בדיעתך אשר היא החמלה וההניח מל' וידע אלהים וזהו שהיה אומר הגביה איה קנאך וגבורתך המון מעין ורחמיך אלי התאפקו וגו' למה תתעב ה' מדרכך ואמר במקום אחר למה לאו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע בזה שמפני הסתלקות רחמי השם אנו תוועים בדרכיו הטובים כלומר שאנו אומרים שהוא אכזרי שהוא ה' ונאמרה שיש לנו בגלות וימלך עלינו לבדו ברחמים צדק ובמשפט והם דרכיו הטובים שאנו תוועים עתה מהם : **מפני'** שצריך לומר הבדלה בחזן הדעת ובגמרא (דף כ"ט) שאל כמו שאומר מעין כל ברכה וברכה משמנה עשרה למה אינו אומר ג"כ מעין הבדלה ויתפלל הבינו אפי' במוצאי ימים טובים ונשאר בקושיא ואפי' מילתיה דשמואל הלכתא הוי ואפשר לומר טעם בדבר דמשום הכי לא תקיט מעין הבדלה מפני שהבדלה אינה ברכה בפני עצמה כיון שהתקינו מעין הבדלה כמו שהתקינו מעין שחר ברכות. מפי מורי הרב גר"ו : **אמר** ר' אסי טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחית המיתם מחזירין אותו שאלה בברכה השנים אין מחזירין אותו מפני שזכר באותה ברכה הרב אלפסי ז"ל ומקלה נוסחי הגמ' והכי פירושא כשטעה ולא הזכיר גבורות גשמים שאלה בברכה השנים אין מחזירין אותו וזו היתה הגמרא שחזר לומר שכתבנו אלא בירושלמי *נראה כדבריהם דלמדין הם דלא פטר ר"ג אלא עם ששכחות אריס דאניס וטרידי אל דעיר לא היינו יכול דלא התפלל כלל אלא היבא שכתב התפלל מוצאי את הבקי וכן פירש בשאלות דרב אחאי פ"כ ד רבני צפת פליגי על זה ואמרי דאם היים ברכה תחית המיתם יכול להזכיר גבורות גשמים בשומע הפלה ומימיו ותוספות והנה ובראש והטור והב"ח כדברי רבינו ואם נזכר קודם שחייב ברכה החיות המיתם הראש כתב שאומרה במקום שזכר באותה ברכה הראש כתב שחזר למשיב הרוח וכו' וזו כתב דאפי' סיים הברכה אם נזכר קודם שהתחיל ברכה האחרת שיתחיל בנתיב משיב הרוח וכו' וכ"ה בברכה מברך השנים ובברכה שאל גשמים הרוח והראש כתבו דאם הזכיר טל ולא מזכר מחזירין אותו ובני צפת כתבו דכי הזכיר הזכיר גשמים אם הזכיר טל סגי הכי מזכיר שאלה משיב הרוח הזכיר טל סגי ואם לא נזכר עד לאחר שומע הפלה אל לא עקר רגליו מיומיו וכמ"ל והראש כתבו שחזר לברכה השנים ור"ה ורבינו צפת כתבו לשומע הפלה :

לשון ריא"ז
וגרלה צעני שם טעה
ולא הזכיר גבורות גשמים
בתחית המיתם אם לא
נזכר עד שהשלים הברכה
חזר לראש ואם נזכר
בחזן הברכה חזר לאותה
ברכה שהרי אם לא
נזכר חזר לחזור :

בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימין אני משכים לדברי תורה והם משכימין לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני רץ והם רצים אני רץ לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת וגו' : **מתני'** רבן גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה ר' עקיבא אומר אם שגורה תפלתו בפיו מתפלל שמונה עשרה ואם לאו מעין שמונה עשרה : **גמ'** הני תמני סרי תשסרי הויין אמר ר' לוי ברכה המניין ביבנה תקנה ת"ר שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני ר' גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם בבאן שיודע לתקן ברכה למינין ירד שמואל הקטן ותקנה לשנה

אחרת שכחה *והשקפה בה שתיים ושלש שעות ולא העלוהו אמאי לא העלוהו דף כ"ב. והאמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות כולאין א מעלין אותו טעה בברכה המניין מעלין אותו חיישינן שמא מין הוא שאני שמואל הקטן דהוא תקנה ודלמא הדר ביה אלא שאני שמואל הקטן דאתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב ואיתיבא ר' יהושע בן לוי לא שנו אלא שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה : ר' יהושע אומר מעין שמונה עשרה : מאי מעין שמונה עשרה רב אמר מעין כל ברכה וברכה ושמואל אמר הבינו לדעת את דרכיך ומול את לבבנו ליראתך לסלוח היה לנו להיות גאולים רחמנו ממכאוב ודשגנו בנאות ארצך והנפוצים מארבע כנפות הארץ תקבץ *והתוועים בדעתך יספדו ועל הרשעים תניף ידך וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתיקון היכלך ובהצמחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך מרם נקרא אתה תענה מרם נדבר אתה תשמע כי אתה עונה בכל עת צרה וצוקה ופודה ומציל ברוך אתה ה' שומע תפלה אמר רב נחמן אמר שמואל כל השנה כולה מתפלל אדם בהבינו חוץ ממוצאי שבתות ומוצאי ימים טובים מפני שצריך לומר הברכה בחזן הדעת : אמר רב ביבי בר אבין כל השנה כולה מתפלל אדם הבינו חוץ מימות הגשמים מפני שצריך לומר שאלה בברכה השנים וקאמרי רבנן (א) הני מילי בשעת הדחק אבל שלא בשעת הדחק אין מתפלל הבינו אמר ר' תנחום אמר רבי אסי ג' טעה ולא הזכיר גבורות גשמים ד בתחית המיתם מחזירין אותו שאלה בברכה השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול

לומר שכתבנו אלא בירושלמי *נראה כדבריהם דלמדין הם דלא פטר ר"ג אלא עם ששכחות אריס דאניס וטרידי אל דעיר לא היינו יכול דלא התפלל כלל אלא היבא שכתב התפלל מוצאי את הבקי וכן פירש בשאלות דרב אחאי פ"כ ד רבני צפת פליגי על זה ואמרי דאם היים ברכה תחית המיתם יכול להזכיר גבורות גשמים בשומע הפלה ומימיו ותוספות והנה ובראש והטור והב"ח כדברי רבינו ואם נזכר קודם שחייב ברכה החיות המיתם הראש כתב שאומרה במקום שזכר באותה ברכה הראש כתב שחזר למשיב הרוח וכו' וזו כתב דאפי' סיים הברכה אם נזכר קודם שהתחיל ברכה האחרת שיתחיל בנתיב משיב הרוח וכו' וכ"ה בברכה מברך השנים ובברכה שאל גשמים הרוח והראש כתבו דאם הזכיר טל ולא מזכר מחזירין אותו ובני צפת כתבו דכי הזכיר הזכיר גשמים אם הזכיר טל סגי הכי מזכיר שאלה משיב הרוח הזכיר טל סגי ואם לא נזכר עד לאחר שומע הפלה אל לא עקר רגליו מיומיו וכמ"ל והראש כתבו שחזר לברכה השנים ור"ה ורבינו צפת כתבו לשומע הפלה :

לשון ריא"ז
וגרלה צעני שם טעה
ולא הזכיר גבורות גשמים
בתחית המיתם אם לא
נזכר עד שהשלים הברכה
חזר לראש ואם נזכר
בחזן הברכה חזר לאותה
ברכה שהרי אם לא
נזכר חזר לחזור :

אני נהן : מיושבי קרנות . עמי הארץ העוסקים בדברי שיחה : מתני' מעין שמונה עשרה . מעין כל ברכה אומר בקול ומברך על כל אחת : גמ' ברכה המניין . היינו וכל המינים וכו' : ביבנה תקנה . לאחר זמן מרובה : והשקף . חשב לזכור אותה : דהוא אתחיל בה . התחיל לאומרה וטעה בלמנעיה : לא שנו . דלמחר בברכה

המניין מעלין אותו אם טעה בה : מעין כל ברכה וברכה . אומר בקול ומברך על כל אחת (ג) : הבינו . (ג) כנגד אלה חזן ומול את לבבנו כנגד הצינו לסלוח לנו כנגד סלח לנו ולהיות גאולים כנגד גאול ישראל וכן כולם : בנאות ארץ . לשון נוס כמו בנאות דשא ירבינו והוא כנגד ברכה השנים : והתוועים על דעתך . העוברים על דברך יספדו נגד דקס ומשפט לישנא אחרינא והתוועים במשפט על דעתך יספדו הסינים ללמדם לשפוט כדברך וכן עיקר (ד) וכן הוא בהלכות גדולות : בשעת הדחק . כיון דברך או במקום סכנה : גבורת גשמים . שאלה . וכן טל ומטר : ומוריד הגשם : שאלה . וכן טל ומטר : בעבורה

אחרת שכחה *והשקפה בה שתיים ושלש שעות ולא העלוהו אמאי לא העלוהו דף כ"ב. והאמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות כולאין א מעלין אותו טעה בברכה המניין מעלין אותו חיישינן שמא מין הוא שאני שמואל הקטן דהוא תקנה ודלמא הדר ביה אלא שאני שמואל הקטן דאתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב ואיתיבא ר' יהושע בן לוי לא שנו אלא שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה : ר' יהושע אומר מעין שמונה עשרה : מאי מעין שמונה עשרה רב אמר מעין כל ברכה וברכה ושמואל אמר הבינו לדעת את דרכיך ומול את לבבנו ליראתך לסלוח היה לנו להיות גאולים רחמנו ממכאוב ודשגנו בנאות ארצך והנפוצים מארבע כנפות הארץ תקבץ *והתוועים בדעתך יספדו ועל הרשעים תניף ידך וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתיקון היכלך ובהצמחת קרן לדוד עבדך ועריכת נר לבן ישי משיחך מרם נקרא אתה תענה מרם נדבר אתה תשמע כי אתה עונה בכל עת צרה וצוקה ופודה ומציל ברוך אתה ה' שומע תפלה אמר רב נחמן אמר שמואל כל השנה כולה מתפלל אדם בהבינו חוץ ממוצאי שבתות ומוצאי ימים טובים מפני שצריך לומר הברכה בחזן הדעת : אמר רב ביבי בר אבין כל השנה כולה מתפלל אדם הבינו חוץ מימות הגשמים מפני שצריך לומר שאלה בברכה השנים וקאמרי רבנן (א) הני מילי בשעת הדחק אבל שלא בשעת הדחק אין מתפלל הבינו אמר ר' תנחום אמר רבי אסי ג' טעה ולא הזכיר גבורות גשמים ד בתחית המיתם מחזירין אותו שאלה בברכה השנים אין מחזירין אותו מפני שיכול

לומר שכתבנו אלא בירושלמי *נראה כדבריהם דלמדין הם דלא פטר ר"ג אלא עם ששכחות אריס דאניס וטרידי אל דעיר לא היינו יכול דלא התפלל כלל אלא היבא שכתב התפלל מוצאי את הבקי וכן פירש בשאלות דרב אחאי פ"כ ד רבני צפת פליגי על זה ואמרי דאם היים ברכה תחית המיתם יכול להזכיר גבורות גשמים בשומע הפלה ומימיו ותוספות והנה ובראש והטור והב"ח כדברי רבינו ואם נזכר קודם שחייב ברכה החיות המיתם הראש כתב שאומרה במקום שזכר באותה ברכה הראש כתב שחזר למשיב הרוח וכו' וזו כתב דאפי' סיים הברכה אם נזכר קודם שהתחיל ברכה האחרת שיתחיל בנתיב משיב הרוח וכו' וכ"ה בברכה מברך השנים ובברכה שאל גשמים הרוח והראש כתבו דאם הזכיר טל ולא מזכר מחזירין אותו ובני צפת כתבו דכי הזכיר הזכיר גשמים אם הזכיר טל סגי הכי מזכיר שאלה משיב הרוח הזכיר טל סגי ואם לא נזכר עד לאחר שומע הפלה אל לא עקר רגליו מיומיו וכמ"ל והראש כתבו שחזר לברכה השנים ור"ה ורבינו צפת כתבו לשומע הפלה :

לשון ריא"ז
וגרלה צעני שם טעה
ולא הזכיר גבורות גשמים
בתחית המיתם אם לא
נזכר עד שהשלים הברכה
חזר לראש ואם נזכר
בחזן הברכה חזר לאותה
ברכה שהרי אם לא
נזכר חזר לחזור :

ברכות פ"ב
ה"ב ומעני
ז"ל ה"א

נאם לאו חוזר
לעבודה אף
הכא אם עקר
את רגליו חוזר
לכתחלה ואם
לאו חוז' לשומע
תפלה כ"ל
וע"ש בירושלמי
דכרכו' תעני':

הגהות
הב"ח

(א) כ"ב לשון
הגמ' כבודא
חוזר לעבודה
בשם שלום
חוזר לעבודה
ט':

(ב) ג"ב כחשא
עובדא וחי
משאש בכל
עיניי פרישת
העיוור גגון
עברה בעברה
יהי וכל זכריה
גליון וכו'
לרחם עליהם :

(ג) ג"ב חוק
קובע הוא ותי'
חובה נמחק :

(ד) כ"ב עיין
בפי' (ה) ג"ב
נמחוק :

והנני רחן ורחם ורחמים בעיניך ובעיני כל רואי ברוך אתה יהושוע תפלה
אמר אביי לעולם *לישתתקף איניש נפשיה בהרי צבורא אימת מצלי לה א"ר
יעקב אמר רב חסדא ו משעה שיאחו בדרך ועד כמה עד פרסה היכי מצלי
לה

הרב גר"י שאם אין לו מזומן בלילה כוס כיון שמבדיל למחר אין לו לחזור ולהתפלל אלא אם כן
מעשה ולא הזכיר ראש חודש בעבודה חוזר לעבודה וכו' עד ואם סיים חזר לראש וכתב בהלכות
ולהתפלל ה"מ כשתתפלל יחיד אצל אם מתפלל בבהכ"ם עם הצבור ולא הזכיר של ראש
התפלה די לו כשישמע ענין ר"ח מ"ש כיון שכבר התפלל ואי קשיא לך הא דאמרי' במסכת ר"ה (דף
חובתן ואמרי' עלה לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות דאניסי ולא מזו למימי לבי כנישתא והא
אונס ועומד בבית הכנסת י"ל דהא לא בא למעט אלא לאותן שעומדים בעיר ואינם באים לבהכ"ם
ואינם באים אין עליה ליצור מוטיאם אצל זה שעומד בבהכ"ם ובכך התפלל עם הצבור אלא ששם ולי
דייני' ליה ודוקא כשעומד עם מראש התפלה ועד סוף (א) ומחזקין לשמוע אותה מפי שליח צבור אצל
ומתעסק בשיחה אחרת ואינו שומע התפלה בכונה אין ש"ס מוטיאו וצריך לחזור ולהתפלל מפי מורי
לומר תחנונים אחר תפלתו וכו' נראה מכאן שמנהגם היה לומר תחנונים אחר שהיו אומרים יהיו לר
התחנונים היה לו לומר לא אמרן אלא כשלא אמר עדיין יהיו לראון אצל אמר יהיו לראון שהוא סוף הכל
אמר הכי משמע שמיד שהיו מסיימין תפלת שמנה עשרה היו נוהגים לאמרו וכן נראה יותר כיון מה
מה שאמרו דוד אחר סיים שמנה עשרה מזמורים ואם יראה לחזור ולאמרו פעם אחרת הרשות בידי ו
בחר בליתיה אמר הכי אלהי נגור לשוני וכו' עד יהיו לראון אמרי פי דמשמע שהיה אומר יהיו לראון
בחר בליתיה מיד שהיה מסיים התפלה בעמידה אלא אחר שהיה מתפלל היה אומר אלו תחנונים
אחר התחנונים אין בזה איסור ואין חוששין לזה שהרי אנו רואין שאפי' בצרכות עמלן (ע"י דף טו.)
כל צרכה וצרכה אומר ובודאי לא עדיף יהיו לראון מהצרכות עמלן וכיון דבאמצע הצרכות אומר
לראון מפי מורי הרב גר"י **מתני'** ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קצת וכו' המהלך במקום סכנה ית
את שארית ישראל ובהרבה ספרים טעו הסופרים וכתבו תפלה קצרה מעין י"ח ואיני כלום שאין זה מה
יהיו צרכיהם מלפניך בגמ' מפרש אותו בשני פנים והכי גרסו' הם אמר רב חסדא אמר מר עוקבא
כאשה עוברה יהיו צרכיה מלפניך ואיכא דאמרי אפי' בשעה שעוברים על דברי תורה יהיו צרכיה
ענין שיעשה שיעברו עבירה או שתכעס עליהם עשה בענין שלא יצטרכו לעם אחר אלא תראה צרכי
מתפלל כהן גדול ביום הכפורים (יומא נג:) ולא יצטרכו עמך ישראל זה היה ולא לעם אחר: **גמ'** ורבנן דרבינו
רבינו האי ז"ל וסבירא להו לרבנן דאע"פ שתפלתו דומה עליו כמשוי ואינו מתפלל (:) כמי שצריך ר' ח
אפי' הכי כיון שאומרו בנחת כמי שמבקש רחמים על עצמו הוא וגררר דרבנן מחמירין מזל אחד ומק
עליו כמשוי כיון שאומרה בלשון תחנונים תפלתו רחמים על עצמו הוא וגררר דרבנן מחמירין מזל אחד ומק
לו הדבר ביותר אפי' הכי אם אינו אומרה בלשון תחנונים אין תפלתו תפלה דלעולם אולי' אחרי אמרי
הפך מזה שלא יתפלל אותו לעולם כמי שתפלתו דומה עליו כמשוי ולא היה חושש לאמרה בלשון תח
ולא תחטא דבעל חמה רב פשע : לא תרוי ולא תחטא כלומר לא תשבע כדי שלא תבא לידי חטא כי
עניני הבורא יתעלה : **משעה** שיאחו בדרך ועד כמה פרסה בעל הלכות גדולות ז"ל אומר ש

חֲדוּשֵׁי
אֲנָשֵׁי שֵׁם
ר"ת (א)
וּמִתְחִיל לְשִׁמּוֹעַ
כִּי ק"ץ דְּאוּרִים
אֵע"פ שֶׁלֹּא שִׁמְעַת
יֵאֵל תַּפְלֵת שִׁינ'
הֵיטָו
אוֹלֵי
כַּשֶּׁמֶץ אוֹרִים
אֵינֶו יִכּוֹל
לְשִׁמּוֹעַ אֲבָל זֶה
שִׁיכּוֹל לְשִׁמּוֹעַ
לֹא:

שִׁמְשׁוֹת
רִיב"ב

מִתְנִי רַבִּי
אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר
וְכִי: וְהִי
בְּמִשּׁוֹ. וְסוּרִי
לְשׁוֹקֵעַ כְּלוּמֵר
חֵק קָבֹעַ בּוֹא
עַל דְּרִיךְ אֲנִי
יְדִי
לֵאמֹר
חֻבְתִּי: לֹא תִהְיֶה
לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה:
בְּהִי יִשְׁתַּחֲוֶה.
שִׁאֲמֵר
שְׁמוּרִיכִי
שֶׁתִּשְׁמְדִי
גִּלְיוֹן רַבִּי:

שובל להזור לה

וַיִּצְבֹּר וַיֵּשׁ שְׂמָקָיִם עָלָיו מִלְּמַדְמָרְיִן
בֵּין הַכְּפָרִים שֶׁכָּל הוּא בְּחֻקָּת כִּכְנֵה
וְחוֹמֵהֶדְרִינָן עַד פֶּרְסָה כְּלוּמַר בְּתוֹךְ
הוּא לְעַד כְּמֵה ר"ל עַד כְּמֵה הוּא אֲחִיזָה
רַשִּׁי
דַּעְתּוֹ לִילֵךְ שִׁתְּפֹלל תְּפִלָּה זוֹ עַד פֶּרְסָה
הִכָּל אִם אֵין דַּעְתּוֹ לְפֶרְסָה אִזּוֹ לֹא יִתְפֹּלֵל
תְּפִלָּה זוֹ : מִשּׁוּם טוֹב אֵל תְּקִירָה רַע .
הוֹאֵל וְיֻכַּל אֵין לְהִתְפֹּלֵל תְּפִלָּה זוֹ מִשּׁוּמַּד
שֶׁהִרֵי חֲבוּרָתוֹ הִיוּ שׁוּמְדִין לֹא אֶקְרָא רַע
לְהִתְפֹּלֵל מֵהֶלֶךְ וְאִעֵפִי שְׁמוּתָה : וְכִי מִפִּי
לִישׁוֹב . כְּשִׁנְיַע לְבִיטוֹ : זָרִיק לִלְוִי .
שֶׁהִרֵי לֹא הִתְפֹּלֵל כְּלוֹם מִתְּפִלָּה י"ח : אֵלֹא
שִׁנְיַת דַּחֲקֵה . מִקְּרָתִי בִּי מִי לִישׁוֹב
שִׁנְיַת דִּמְיוֹרִי בַּהֶלֶךְ בְּמִדְרָגָה : בְּרַחֲמֵי(ה) אֵלֹם
אֵין יֻכַּל לִירֵד . שְׁאִין לוֹ מִי שִׁיחֲזוֹ לוֹ אֵת
חֲמוּרוֹ כְּדַמְּיָה בְּנִמְרָא : גְּבִי שְׁאִין דַּעְתּוֹ
וְיִשׁוּבָתָה עָלָיו . כִּי קָשֶׁה לוֹ עֲבוֹד הַדֶּרֶךְ :
וְעוֹי שְׁאִין יֻכַּל לְכוּן הַרוּחוֹת . כְּגַד אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ דְּמִסִּיק לִקְטָן תֵּל שֶׁכָּל פּוֹסִים
לָהֶ : אֲחִירִי אֶפְרָתָה . שֶׁהִיא מְעַרְבֵי הַעֲרָה
בֵּית קִדְשִׁי הַקִּדְשִׁים עַד כּוֹתֵל מְעַרְבִי שֶׁל
עֲרָה וְהַשּׁוּמַד שֶׁם מֵחִירֵי פְּנִי לְבִיט הַכְּפָרָה
אֵל הַעֲרָה : בְּרַחֲמֵי אֵלֹם חֲבָרָה עִיר . לֹא
תִקְוָה אֵלֹם בְּזָבוֹר בְּחֻבּוּרָה עִיר אֵלֹם
לִיחִיד : שֶׁמֶם שֶׁל רִאשׁוֹן עֲרָרִי : (ב) מִקּוֹם
שֶׁיֵּשׁ בְּכָבוֹד מִקּוֹם שְׁאִין שֶׁשְׁעָרָה אֵין חִיחִיד
פְּעוֹר גְּבִי דְלִי וְהִדֵּר לֵי . וְלִמֵּה הִתְפֹּלֵל
שֶׁהִי תְּפִלּוֹת אֵלֹם אֲחֵת שֶׁל שְׁחִרִית וְאֲחֵת שֶׁל
מוֹסָפִין : מִשְׁקָרָא לֹא מְכוּוֹן דַּעְתִּיהִי .
וְחִירִיָּוִיהִי הִיוּ שֶׁל שְׁחִרִית : מֵאֵן בְּנִבָּא רַבָּה .
ר' יוֹחָנָן דְּאֶסְכֵּיד עָלֶיהָ וְדִיִּיק וְדִאִי דְּבִזְרָה
יִפֶּה שֶׁהִיא בְּצִלִּי תְּפִלָּה מוֹסָפִין : כְּמֵה
יִסְכֵּה

[illegible]

עומד בחו"ל יכין את לבו כנגד א"י לא
 ז"ל לכיין כנגד ירושלים שהי' כבר עומד
 את עומד בצפון חוזר פניו לדרום כדי
 לחזור פניו כלפי המקדש כמפרש ואזיל
 וספין אלא בחצר עיר דס"ל דכין שאין
 זו שאלו מהפגלים תפלת יוצר וא' תפלת
 וא' להפגל אותה והייט דלמחר ר' יהודה
 יקרא לא כוון דעמו וכו' כלומר מנין לך
 ולהתפלל מראש פעם אחרת ומהדרי'
 : **במה** ישהה בין תפלה לתפלה וכו'
 חזינו אומר אשרי בנתיים ולא שום פסוק
 כמה

(:73 973)

[illegible]

רבינו יונה תפלת השחר פרק רביעי ברכות כא שלמי הגבורים

אמרי' פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ב מו"פ"י מה' דרכות סג' עין כו טור א"ח ס' תכו : ג מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ד מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ה מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ו מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ז מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ח מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : ט מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב : י מו"פ"י מה' תפלת' סג' עין יק' טור א"ח ס' קבו תכב :

הדרן עלך תפלת השחר

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. הכוונה: היו שואין עשה אחת: במקום שהיו באין להתפלל: גמ' בכל ערב: יהיה מותר. ששאלם מראה את עצמו כעצב יסיה לו שחר: תפילין קא מנחא. וחס עדות שממלת קוני ומלכותו עלי: זמרא

הדרן עלך תפלת השחר

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. הכוונה: היו שואין עשה אחת: במקום שהיו באין להתפלל: גמ' בכל ערב: יהיה מותר. ששאלם מראה את עצמו כעצב יסיה לו שחר: תפילין קא מנחא. וחס עדות שממלת קוני ומלכותו עלי: זמרא

הדרן עלך תפלת השחר

החדש בומנו כאילו מקבל פני שכינה כתיב הכא החדש הזה לכם וכתוב התם וזה אלי ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים בכל חדש וחדש דיין אמר אביי (הלכך) צריך לומר מעומד מאי מברך כדבר יהודה דאמר רב יהודה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמים לעשות רצון קונם פועל אמת שפעולתו אמת וללבנה אמר שתתחדש עשרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים :

הדרן עלך תפלת השחר

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכונו את לבם למקום אפילו המלך שואל בשלומי לא ישיבנו ואפי' נחש ברוך על עקיבו לא יפסיק: גמ' מנא הני מילי אמר רב נחמן בר יצחק (אמר רב) אמר קרא עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה מאי וגילו ברעדה אמר רב אדא בר מתנה אמר רב במקום גילה שם תהא רעדה אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזייה דהוה קא ברח טובא א"ל וגילו ברעדה כתיב רב ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא חזייה דהוה קא ברח טובא א"ל לא סבר לה מר בבבל עצב יהיה מותר א"ל אנא תפילין קא מנחא ובלא כך למה דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי יאסור לו לאדם שימלא שחוק פיו קי בעודה

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש לאו דוקא כובד ראש אלא דרך משל הוא כלומר מפני שראשו הוא עיקר כל האיברים וכשמכביד אותו עליו כל איבריו נכנעים ויושב בהכנעה כך המתפלל לריך שיבד באימה ובהכנעה כדי שתהא תפלתו ראויה ומקובלת: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין וכו' אע"פ שהכרעה מקומות כשאוחר שעה אינו ר"ל שעה דוקא אלא זמן מועט הכא אינו כן אלא שעה ממש דהכי אמרי' בגמרא (דף לב:) היו שוהין שעה אחת קודם תפלה ושעה אחת בתפלה ושעה אחת אחר תפלה ושאלו התם כיון שכן היו שוהין בכל תפלה ותפלה תורתם ומלאכתם אימתי נעשית ומהדרינן מתוך שחסידיהם הם תורתם מתקיימת ומלאכתם מתברכת: כ"י שיכונו לבם למקום. י"מ כדי שיפנו טרדת המחשבות ויכונו באמירת התפלה ואין זה נראה למורי הרב כ"י דא"ל לא היה לו לומר למקום אלא לתפלת דהא חזינן לקמן כשהזכיר כונה לענין אמירת התפלה לא אמר למקום אלא המתפלל לריך שיכוין את לבו סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך אלא ודאי כך הוא הפי' כדי שיכונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום ויבטלו מלצם תענוגי העולם הזה והגאולותיהם כי כשיטהרו לבם מהבלי העולם הזה ויהיה כוונתם ברומומות השם תהיה תפלתם ראויה ומקובלת לפני המקום ועל כוונה זו נאמר תכין לבם תקשיב אזנך ומה שאמר תכין לבם מפני שכונת טהרת הלב מעצירות ומתענוגי העוה"ז לריבה סיוע מהמקום כענין שנאמר ותוכן לבות ה' וכתוב והכן לבבם אזנך ועל זה אמר תסייע אותם ותכין לבם שיהיה טהור כדי שתקשיב תפלתם תדע שכן הוא עיקר פירוש הדבר מדרמרי' לקמן סימן לדבר תכין לבם תקשיב אזנך ולמה אמר סימן והלא ראה ברורה הו' אלא מפני שעיקר הפסוק לא בא על כוונת אמירת התפלה אלא על כוונת טהרת הלב כשהזכיר אותו לשם כוונת אמירת התפלה אמר סימן לדבר: ואפ"ר נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק ואע"פ שאין לו להפסיק ולדבר אפילו הכי יכול ללכת כדי שישליכו מעליו שלא מלינו הליכה שנקראת הפסקה בשום מקום מיהו היכא דאיכא סבנה בכל ענין מותר להפסיק: גמ' וגילו ברעדה במקום גילה שם תהא רעדה טעם הדבר כדי שלא ימאץ מתוך השמחה לתענוגי העולם וישכח עניני הצורה על כן לריך לערב זה עם זה כדי שיהיה על הקו הממוצע ופשיטה דקרא כך הוא שאל שאל צר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו שבשעה שהאדם מחדש מולתו הוא עומד נראה ודואג אצל הקב"ה אינו כן אדרבה כשהאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו ישמח ויגיל באותה יראה מפני שבאמצעותה מתעורר לקיים המצוות ושם נעלם בקיומו שידוע כי שכרו אחר ופעולתו לפני ועל שמחה כזו תמצא שאמר בפסוק אחר עבדו את ה' ביראה וגו' ובפסוק אחר עבדו את ה' בצמחה ר"ל תעבדו את ה' ביראה ובאחרת היראה תשמחו ותגילו בה כמו שאמרנו ואע"פ שממחה אחרת אסורה כמו שהזכיר כתיב בהלכות הר"ף ז"ל לא נמצא כחוב אלא תפילין מנחא כהאי עובדא אלא באידך דרבי ירמיה ובטוב לבב וגו' אמר ליה וגילו ברעדה כתיב בהלכות הר"ף ז"ל לא נמצא כחוב אלא תפילין מנחא כהאי עובדא אלא באידך דרבי ירמיה בלחוד אצל בטוחאות מדויקות מאלו שגורסין כהאי עובדא נמי אלא תפילין מנחא שהיאך אפשר שאביי היה שמח ללא דבר מזה כיון שהשמחה שאין זה מזה אסורה אלא ודאי גם הוא השיב תפילין מנחא כמו שהשיב ר' ירמיה ופי' תפילין מנחא ר"ל שמחת מזה אני שמח כי חולה הייתי במצי' ולא יכולתי להצית התפילין זה כמה ימים מפני חשש הנקיות ועכשיו שנתרפאתי אני שמח בקיום המצוה הזו מתוך חפצי' בה: מפי מורי הרב נר"י: לא סבר לה מר בכל ערב עליו יהיה מותר כלומר בכל ערב שהאדם עובד יס' בו יתרון כדי שלא ישמח וימאץ אחר תענוגי העוה"ז ואינו רוצה לומר שישתדל האדם שיהיה עובד כלומר כלומר חולי הגוף וכשהאדם חולה אינו יכול לעבוד הצורה יתברך כראוי אלא שלא יהיה שמח ולא עובד כי אם על האמצעי ופשיטה דקרא עובד כלומר הוא מלשון עמל כמו בעצבון תאכלנה ור"ל כל עמל שהאדם עמל במלאכתו יס' בו תועלת ואפילו שאינו מרויח בה כלום תועלת יס' לו בה כיון שאינו יושב בטל שהצטלה מביא לידי שעמום ודבר שפתיים אך למחסור כלומר אצל כשיושב בטל ומדבר כל היום לא יבא לו מהדיבור כי אם חסרון שברוב דברים לא יחדל פגע: אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז וכו' י"מ שטעם הדבר מפני חורבן בעה"ק אצל שלא בשעת חורבן מותר ואין זה נכון דא"ל לא היה לו לומר בעוה"ז אלא משהרב בהמ"ק אסור לאדם שימלא

א שיערו בירושלמי כדי הילוך ארבע אמות סג' ב מו"י והא"ש והטור כהנו כרינו דדוקא בשחרית אין ש"ן חוזר אצל במוסף אף ש"ס מו"י וס' כתב שכן משמע בגמרא דאף בתפלת המוסף אינו חוזר: ג ובפירוש נאמר פליגי רש"י עם כל הפוסקים לרש"י כל שהוא נאמר ל"ס ש"ס ל"ס יחיד אינו חוזר אצל הפוסקים ס"ל דוקא ש"ס אינו חוזר אצל אפילו כשהוא נאמר חוזר וי"א דה"ס אף בשבת והטור סימן קפ"ו הביא כל הדעות ע"כ: לשון ריא"ז ויחיד המתפלל עם הצבור אין מחזירין אותו על עשותו מפני שזוהי התפלה מפי ש"ן כמנחה בקנט' הראיות וכן ביאר מו"י: ד כתב הרא"ש ולא סמכין על מה שהזכיר בשחרית ודוקא אהפלה שנידון לפניו סמכין ולא על התפלה שהזכיר בה כבר ולא סמכין נמי על מה שיכול לומר במנחה כי דוקא בשחרית ומוסף שנידון להתפלל כחיד הוא דסמכין מהפלה לתפלה אצל לא מהפלה המוסף לתפלת המנחה ע"כ: ה ואם לא הזכיר ר"ת ערבי' קי"ל דאינו חוזר י"א דוקא בלילה הראשונה אצל בשניה חוזר והטור: כהנו דאין לחלק והכי כתב הטור: ו והכי שם ע"כ יוס' מו"י מיום המנוח לא מיום קביעות ההמש' וע"פ פ' ברכות הלכנה והמנהג בברכת הלכנה על פי מסכת סופרים בריקוד לפניה ובתוספת דברים בטור: הוכח במסכת סופרים כך הוא ואין מברכין על היורה אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובכלים נאים כפ"כ וכן גירסת הטור:

הדרן עלך תפלת השחר

הדרן עלך תפלת השחר

שימלא

א מיי' כתב דלא נאסרו רק לחתנים ולכלות וכשהן של גדיל אצל נאסר כל אדם או אם הן של כסף לא והטור חתם עליו והאריך לבאר דעת המפרשים וכן סג' ע"כ :

לשון רי"ף :

וכן גזרו שלא לעשות לחתנים עטרת שחי' רגילין לעשות מאכל ומלח הדומה לבדולת ומזיירין אותן כגפית אצל עשין להן של מיני עשבים ולא גזרו על עטרת חתנים אלא לחתנים ולא נשים כמו שמבאר בגיטין כ"ט :

ב רש"י ומיימוני פסקו דדוקא בבית המשהה פלגין חומר אסור אצל אם אינו על היין שרי ובתוספות מסכימין לדברי רבינו מינו הטור כתב בשם מיימוני ואפי' שלא בבית המשהה נמי אסור לא שאל לשון עברי' לשון עברי' איזה לשון שיהיה הכל אסור אם לא לשבת המזבח יחידותעלה :

טור . ע"כ :

לשון רי"ף :

הנגיטות שמנגנין בשעת שני אדם מושכין משאלי או בשעת שמנהיגין הסווי"ל לחישה מותרין שאין אלא לתקן מלאכתן אצל הנגיטות שמנגנין האורגין או שאר האומנין באומנותן אסורין שאין אלא לשמת לבנם ודבר זה אסור בכל עת ואפילו הזמר שמזמרים בזה בלא כלי אצל אסור שנאמר אל תשמת ישראל אל גיל פעמים כמו שמבאר בפ"ק דגיטין שהוא נמשך אחר החסרונות ואחר המדות הרעות נעת שאלו הנגיטות של רומיים על ישראל והכיטו אותם בסוף בית שני גזרו שלא לנגן בכלי זמר שהן ענין תוספים וכטרת ואפילו לנגן בזה למיטותם אסור :

שימלא שחוק פיו וכו' ומדלל אחר הכי שמעי' שאינו חלוי בחורבן אלא אפילו בזמן בהמ"ק אחר שאסור למלא שחוק פיו בעוה"ז בשום ענין שהשמחה מרגילה את האדם שיסכה המלצה כמו שאמרנו למעלה ומאי דאמרין אימתי ימלא שחוק פיו ולשונו רנה זמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה לא מפני המקדש בלבד אומר אלא הכי קאמר אימתי ימלא שחוק פיו ויהיה השמחה מותרת זמן שינעשה עמנו נסים ויושיענו ולא באתו הזמן נשמה כדי לגלות נפלאותיו וגבורותיו ויאמרו הגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה ויראו בשמחתנו ויבשו ושמחה כזו שהוא שמחת הבורא היא מלוא גר מצוה גדולה משום פרסומי ניסא ודומה לזה מה שאמרנו במדרש* זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו הוי אומר בזה כלומר חט"פ שזה היום הוא יו"ט ונעשה לו בו נסים ונפלאות ואנו שמחים בזה אפילו הכי עיקר השמחה אינה בעבור יום טוב אלא בעבור ה' לפרסם את כל הגדולות ואת כל הנוראות שהוא עושה עמנו :

נסתלקה המלכא מראש כ"ג וכו' המלכא והמלכא נסתלקה הן כעין כובע והמלכא היתה בראש כ"ג כדכתיב ובמלכא בד יטוף שהיתה קטנה יותר מפני שלא היתה מכסה ה'ן שהיה בראש כ"ג בגובה של ראש כדאמר' (*במנחות) מקום היה נראה בין לין למלכא ששם מניח תפילין אצל האחרת שהיתה בראש כהן הדיוט שלא היה לו לין והיתה מכסה כל הראש קרוייה מלכא כד פ' רבינו יצחק בר אשי' ז"ל : **למאי** נפקא מינה לבטולי הא מקמי הא כלומר לבטל כשנגמרים האגשים בפיהם או בכלי גיגון ועוונות הנשים כדי שלא יבאו לעשות בענין אחר שהוא כאלו כעבורת והוא יותר קשה שבעשה שהן מנגנות האגשים עונים מתוך שמאריכות בדבור ומכניסין בזה האגשים באים יותר בנקל לירי עבירה : **מפני** שהתורה חוגרת שק וכו' דרך משל הוא מה שהתורה יכולה לומר ומה שיש לו להקב"ה להשיב :

הקורא פסוק בזמן מביא טובה לעולם שנא' ודבר בעתו מה טוב ראש הפסוק הוא שמחה לאיש* במענה פיו וזהו פירושו כשהדברים טובים בעיני האדם יש לו חשק לאמרם ומתוך שרואה אותם נאותים אינו מבקש עת ראוי שיאל מפיו כל דבר ודבר דבור על אפניו ואומר אותם לפעמים בלא עתם ואין מעלתם ניכרת והוא טעות אלא לבקש עת לכל דבר ודבר כי הדבר האמור בעתו כמה הוא טוב מפני שזני אדם מכירים ומרגישי' במעלתו וכמו כן אף על פי שקריאת הפסוקים טובה לכל העולם בכל זמן שקורא כל פסוק ופסוק בזמן הוא יותר טוב מפני שמועילין בני אדם באתה קריאה כיון שהיא בשעת הלך ונמלא שמביא טובה לעולם. מפי מורי הרב ר' יונה כדמפרש ואילו כדי שלא יטמך לחשוב עליה חמורה שאע"פ שאין מחלוקת בפסק אם היא חמורה להבין אותה יש לחוש שמה יחשוב בזה בשעת התפלה : **בנות** ישראל הן החמירו על עמנו שאפילו רואות טפת דם בחדל יושבות עלי' שבעת נקיים פירוש דין תורה כך הוא שהשבעה ימים הראשונים שראתה בזה האשה דם הם נקראים ימי נדותה ומסוף אלו השבעה עד תשלוש שמונה עשר יום הם נקראים ימי נידה וכל דם שתראה בכל אלו האחד עשר יום שאם ראתה בימי נדותה יום א' בלבד או ב' ימים ל"ש ראתה חמשה או ששה חשב ז' ימים בלבד בין הכל והיו ימי ראיית הדם בכלל ולאחר השלמת השבעה טובלת בלילה כדכתיב* כל חייבי טבילות טבילתן ביום חוץ מנדא ויולדת שטבילתן בלילה ואפילו ראתה ביום השביעי עלמו כיון שראתה ב' ימים של נדות טובלת בלילה ומותרת לבעול ולאחר שבעו אלו ה' ימים ונכנסו ב"א יום שצין סוף נדה לחלת נדה שהם ימי הזיבות יש לה דין אחר שאם ראתה בכל אלו הימים יום אחד או שני ימים בלבד היא זבה קטנה ושומרת יום כנגד יום כלומר יום נקי כנגד יום טמא שראתה בו דם לא שאל ראתה ביום ראה אחת לא שנה ראתה שנים ביום אחד סגי לה ומן הדין היתה טובלת למחר מיד שהנך החמה ומותרת לבעול דמקל היום ככולו אלא שחששו כי טמא באתו יום עלמו תראה דם אחר התשמיש ונמלא שסותרת המנין הראשון והויא לה טמאה למפרע ושמה באיסור ומפני התשמיש אסרו הטבילה שאם הטבילה טמא שאל לשמש ולפיק אינה טובלת עד הלילה וזה דוקא כשראתה בכל י' ימים אצל אדם ראתה ביום י"א בלבד כיון שנשלמו ימי הזיבות אינה יושבת שום יום נקי כלל וכן מפרש במסכת נדה (דף ע"ג.) ואם בכל אלו י"א יום ראתה ג' ימים נקיים נקראת זבה גדולה והיא חמורה יותר מן הגדה שזריכה לשבת ז' ימים נקיים ואין ימי הראיה בכלל כמו בגדה ואלו ב' ימים נקיים חזרה וראתה כל הימים הראשונים יפלו וזריכה אח' לחזור עוד ולמנות ז' ימים נקיים ואפי' חזרה וראתה לעולם סותרת ואינה עולה ממומלת הזיבות עד שהשבע שבעת ימים נקיים בלא שום ראיה כלל ומתוך מה שכתב רבינו משה ז"ל נראה שכוונתו שאל חזרה וראתה בתוך שבעת ימים נקיים אחר שנשלמו י"א יום שני זיבות דין נדה יש לה ואינה סופרת אלא ז' ימים עם ימי הראיה ואין זה נכון שבפירוש נראה במסכת ערכין (דף ה.) ובמסכת נדה (דף ע"ג.) שלעולם סותרת המנין עד שהשבע שבעה ימים נקיים בלא שום ראיה כלל כדכתיב* וכל זה הוא דין תורה אצל צנות ישראל מפני שלא היו כולן בקיאות באלו החילוקים ולא היו יודעות להפריש בין נדה לזבה ובין זבה קטנה לזבה גדולה החמירו על עמנו ויושבות על הכל ז' ימים נקיים כמו בזבה גדולה כדי ללאת מספק ואפילו בלא חומרא כל כך היו יכולין ללאת מספק כדאמרין במסכת נדה (דף ס"ו) רבי תיקן בשדה ראתה יום אחד מונה ששה והוא. שנים ששה והם. שלשה יושבת שבעה ימים נקיים פי' ככפרים מפני שלא היו כל כך בני תורה ולא היו הנשים יודעות אלו החילוקים כדי ללאת מן הספק תיקן להן רבי שבכל זמן שתראה יום אחד בלבד שתמנה ששה והוא ממה נפשך

בעוה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אימתי ימלא שחוק פינו ולשונו רנה בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על רבי שמעון בן לקיש שלא מלא שחוק פיו בעולם הזה מבי גמרה להא שמעתא מפומיה דרבי יוחנן רביה : גרסינן בגיטין בפרק קמא* שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור שרשט וכתב להו א"ל תשמח ישראל אל גיל בעמים ולישלח להו ב"שיר לא ישתו יין ימר שבר לשותיו אי מההיא הוה אמינא זמרא במנא הוא דאסור אבל זמרא בפומא מותר קמ"ל דאסור רבינא אישכחיה למר בר רב אשי דקא א גריל כלילא לברתיה אמר ליה לא סבר דהמר שנא' הסיר המצנפת והרים העטרה בזמן שמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלקה עטרה מראש כל אדם א"ל דומיא דכהן גדול בגברי אבל בנשי לא וגרסינן בסוף סוטה* אמר רב אודנא דשמע זמרא תעקר אמר רבא זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר קול ישורר בחלון חורב בסף אמר רב יוסף זמון גברי ועניין נשי פריצותא זמון נשי ועניין גברי כאש בנעורת למאי נפקא מינה לבטולי הא מקמי הא אמר ר' יוחנן כל השותה יין בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר הוי משכימי בבקר שבר ירדופו מאחרי בנשף יין ידליקם והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם וגו' מה כתיב בתריה לכן גלה עמי מבלי דעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא וגו' פירש גאון הא דאמרין זמרא בפומא אסור ה"מ כגון ב נגינות של אהבת אדם לחבירו ולשבת יפה ביפיו כגון שהישמעאלים קורים להם אשעא"ר אבל דברי שירות ותשבחות וזכרון חסדיו של הקב"ה אין אדם מיישראל נמנע מוצאת ומנהג כל ישראל לאמרן בבתי חתנים ובבתי משתאות בקול נגינות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמיחה בזאת גרס' בפרק חלק* תנו רבנן הקורא פסוק משיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקורא פסוק בבית המשהה בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת רבש"ע עשוני בניך ככנור שמנגנים בו הנברים א"ל הקב"ה בתי אם כן מה יעשו בני בשעה שהן אוכלים ושותים ושמים אמרה לפני רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו במקרא בנביאים ובכתובים ואם בעלי משנה הם יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הם יעסקו בתלמוד בהלכות פסח בפסח בהלכות עצרת בעצרת בהלכות החג בחג העיד ר' שמעון בן אלעזר משום ר' יהושע בן חנניה הקורא פסוק אחד בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר וידבר בעתו מה טוב : תנו רבנן* אין עומדין להתפלל מתוך דין והלכה אלא מתוך דבר הלכה פסוקה היכי דמי הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דאמר ר' זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם בחדל יושבות עלי' שבעת

המשהה פלגין חומר אסור אצל אם אינו על היין שרי ובתוספות מסכימין לדברי רבינו מינו הטור כתב בשם מיימוני ואפי' שלא בבית המשהה נמי אסור לא שאל לשון עברי' לשון עברי' איזה לשון שיהיה הכל אסור אם לא לשבת המזבח יחידותעלה :

טור . ע"כ :

לשון רי"ף :

הנגיטות שמנגנין בשעת שני אדם מושכין משאלי או בשעת שמנהיגין הסווי"ל לחישה מותרין שאין אלא לתקן מלאכתן אצל הנגיטות שמנגנין האורגין או שאר האומנין באומנותן אסורין שאין אלא לשמת לבנם ודבר זה אסור בכל עת ואפילו הזמר שמזמרים בזה בלא כלי אצל אסור שנאמר אל תשמת ישראל אל גיל פעמים כמו שמבאר בפ"ק דגיטין שהוא נמשך אחר החסרונות ואחר המדות הרעות נעת שאלו הנגיטות של רומיים על ישראל והכיטו אותם בסוף בית שני גזרו שלא לנגן בכלי זמר שהן ענין תוספים וכטרת ואפילו לנגן בזה למיטותם אסור :

א מיי' כתב דלא נאסרו רק לחתנים ולכלות וכשהן של גדיל אצל נאסר כל אדם או אם הן של כסף לא והטור חתם עליו והאריך לבאר דעת המפרשים וכן סג' ע"כ :

לשון רי"ף :

וכן גזרו שלא לעשות לחתנים עטרת שחי' רגילין לעשות מאכל ומלח הדומה לבדולת ומזיירין אותן כגפית אצל עשין להן של מיני עשבים ולא גזרו על עטרת חתנים אלא לחתנים ולא נשים כמו שמבאר בגיטין כ"ט :

ב רש"י ומיימוני פסקו דדוקא בבית המשהה פלגין חומר אסור אצל אם אינו על היין שרי ובתוספות מסכימין לדברי רבינו מינו הטור כתב בשם מיימוני ואפי' שלא בבית המשהה נמי אסור לא שאל לשון עברי' לשון עברי' איזה לשון שיהיה הכל אסור אם לא לשבת המזבח יחידותעלה :

טור . ע"כ :

לשון רי"ף :

הנגיטות שמנגנין בשעת שני אדם מושכין משאלי או בשעת שמנהיגין הסווי"ל לחישה מותרין שאין אלא לתקן מלאכתן אצל הנגיטות שמנגנין האורגין או שאר האומנין באומנותן אסורין שאין אלא לשמת לבנם ודבר זה אסור בכל עת ואפילו הזמר שמזמרים בזה בלא כלי אצל אסור שנאמר אל תשמת ישראל אל גיל פעמים כמו שמבאר בפ"ק דגיטין שהוא נמשך אחר החסרונות ואחר המדות הרעות נעת שאלו הנגיטות של רומיים על ישראל והכיטו אותם בסוף בית שני גזרו שלא לנגן בכלי זמר שהן ענין תוספים וכטרת ואפילו לנגן בזה למיטותם אסור :

רבינו יונה אין עומדין פרק חמישי ברכות כב שלמי הגבורים

נפסק אס רחמיה צימי גדה הנה מונה שבעה עם יום הראיה כמו גדה ואס אינה אלא זבה הרי מונה ה' ימים יותר דדי היה לה ציוס הראיה ויום אחר וכן כשרחמיה שני ימים מונה ששה והס שאס היא גדה הרי מונה כמו גדה ואס היא זבה הרי מונה חמשה ימים יותר ואס רחמיה שלשה ימים יושבת שבעה ימים נקיים דמה נפסק אס היא זבה הרי יושבת שבעה ימים נקיים כמו זבה גדולה ואס היא גדה הרי יושבת שלשה ימים יותר וזבה היה די ללאת מכל הספק אלא שכן אפי' זה החילוק לא רצו לעשותו ולרווחא דמילתא התקינו שתשכ על הכל שבעת ימים נקיים : ואיכא למידק בזה

התקנה שתקן ר' כשרחמיה צ' ימים שתשכ ששה והס והלא די צה' והס שאפילו היא גדה סגי לה בשתשכ שבעה עם ימי הראיה והתשובה בזה מפני שתשכ כי פעמים תראה יום הראשון צימי זיבתה ויום השני צימי נדוהה וגמלא שהיום הראשון שהיה צימי הויזה אינו בכלל שבעה ימי נדוהה שריך שבעה מיום שראתה דס צימי הגדות ואס לא היתה מונה אלא ה' בלבד נמלא שלא ספרה לימי הגדות אלא ששה בלבד עם יום הראיה שיום ראיה ראשונה אינו בכלל המנין כמו שאמרנו ולפי' התקין ו' והס כדי ללאת מזה הספק שאמרנו :

שאפילו רואות טפת דס כחדל וכו' י"מ שהחומרא היתה מפני שהיתה מראה הדס כעין החדל ואין זה נראה דמה חומרא היתה זו שזה מן הדין הוא דהא בהדיא קי"ל במס' נדה שדס כמראה החדל מצינא והחומרא ג"כ אינה מפני שהיה מועט כחדל שזה אף הוא מן הדין

כדתנן (ד' מ.) ומטמאה בכל שהוא אלא פשר הדבר הוא כך שאס היה חומר דס סתם היינו חומרים שאין בזה חומרא כל כך מפני ששלשה בתים הם בלשה חדר עליה ופרוזדור וכשהדס מרובה אפשר שמהיום שלשה ימים נעקר ויאל ציוס הראשון מעט צבית הפנימי וציוס השני נעקר (ב) מעט ויאל צבית האמצעי ועכשיו ציוס השלישי נתקבץ הכל צבית החיצון ואע"פ שאינו מן הדין שיחוש האדם לדס שבפנים אלא כשדוקת ורואה צבית החיצון אפילו הכי כיון שאפשר שיהיה בזה הענין היינו חומרים שראוי לחוש וא"כ אין בזה חומרא גדולה שהרי אפשר נעקר הדס מהיום ג' ימים ודין הוא שגדון אותה כמו זבה גדולה ותשכ ז' ימים נקיים אבל כשהדס הוא מועט רחוק הדבר לומר ששלשה משווין היו ובכל יום ויום נעקר משהו אחד וקא משמע לן שאע"פ שהוא דבר רחוק שדבר מועט (ג) כל כך שיהיה נעקר מהיום שלשה ימים אפי"ה החמירו על ענין ודנו אותו כאילו נעקר לגמרי ויושבת עליו ז' נקיים ואומר רבינו יצחק ז"ל שהאשה שלא ראתה דס אלא יום א' או צ' ימים בלבד ושמה הלילה הסמוכה ליום שראתה לריפה שתשכ ג' ימים תחלה ושבתה ז' ימים נקיים אח"כ מפני שבדאי פולטת שכבת זרע אחר השמיים וש"ז סמוך לג' ימים של תשמיש מטמא מפני שמסריח אבל מג' ימים ואילך אינו מסריח (אס לא) שנקלט ונעשה עובר ובמס' נדה (דף כב.) מפרש דבעיא ז' ימים נקיים לגמרי בלא שכבת זרע ואס לא תשכ תחילה ג' ימים סמוך לתשמיש נמלא שפולטת בתוך הז' ימים ואינס נקיים לגמרי ואית דבעי מימר שטומאת שכבת זרע אינה אלא לענין אכילת תרומה בלבד שהיא חמורה יותר ואין זה נכון שהענין הזה כתוב במסכת נדה ומה טעם נקל וגמאר שלא נאמר גבי נדה אלא גבי תרומה אלא ודאי הדין הוא כמו שכתבתי . מפי מורי הרב נר"ו :

מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתאס בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר פי' מן התורה אינו חייב לא בתרומה ולא במעשר אלא היכא דהיא [ה] דגן דכתיב ראשית דגן בין בשבלי' בין לאחר שדשו אותה כל זמן שלא נמראה לגמרי שעדיין קלת מהתבן מעורב בתוכה וכיון שראתה פני הבית בפטור אוכלת בהמתו ממנו ואפילו אכילת קבע דאין אכילת קבע לבהמה אבל האדם אינו יכול ללבוש ממנה אכילת קבע כל זמן שלא תרם אותה ולא עישרה ואפילו לאחר שנמראה ונעשית דגן לגמרי נראה מהירושלמי שיכול להערים ולפטור כשיערב זה תבן דגרסינן התם תני ר' הושעיא מרבה אדם דגן בתבן ומערים אותו לפטור מן המעשרות הנה נראה שאף לאחר שהוא דגן גמור יכול לפטור מיהו ל"ע אס לריך שיערב זו כל כך תבן שירבה על הדגן ואית דאמרי שאפי' האדם אוכל ממנו אכילת קבע ומאי דנקט כדי שתאס בהמתו אוכלת לאו דוקא אלא חורחא דמילתא נקט ואין זה נכון כלל דבהדיא אמרי' במסכת י"ט (דף יג.) הכנים שבולין לעשות מהם עיסה אוכל מהן אכילת עראי' משמע דדוקא אכילת עראי' החירו לו ללבוש הא אכילת קבע חסור עד שיתרום ויעשר : **המקין דס** לבהמת קדשים חסור בהגאה ומועלין בו כלומר מועלין בו מן התורה אבל לאחר שחטא אין מועלין בו אלא מדרבנן דכיון שנתכפר ב'דס' ודאי אין מועלין בו כדקיימא לן* אין לך דבר שנעשית מלואו ומועלין בו וכי היכי דאין מועלין בו לאחר כפרה ה"ל אין מועלין בו קודם כפרה כיון שנשחטה בהמה דכיון שראוי לכפרה כמי שכפר דמי ויש ספרים שכתוב בהם ומועלין בו מדרבנן וזה טעות ודאי לא אמרו שמעילתו מדרבנן בלחוד אלא אחר שחטא שהוא ראוי לכפר כדכתבין אבל קודם שחטא ודאי מועלין בו מן התורה לדברי הכל דכגון בהמה דיינין ליה והכי אמרינן בתמורה (ד"ל.) כיון דרבי זה כגופהו וכו' דאס איתא דמועלים בו מדרבנן קאמר מה בא להשמיענו (ד) רב הושע' שאפי' אחר שחטא מנינו לדברי הכל שמועלים בו מדרבנן כדאמרי' בהדיא* כל הדמים מוילאין אותם לנחל קדרון וגמכרים לגגנם לזבל ומועלין בהם הנה שבפירוש אמרו שמועלין בהם אחר כפרה שאס לא נתן הגגן הדמים מעל מדרבנן וא"כ מהו החידוש שמשמיענו רב הושעיא שקודם שחטא מועיל מדרבנן אלא ודאי ומועלין בו בלבד גרסי' ור"ל מועלין בו מן התורה כדכתבין וכן מצינו בגי' בטומאות מדוייקות. מפי מורי הרב נר"ו : **רבנן** עבדי כמתני' ורב שימי בר אשי עבדי כברייתא דתניא אין עומדין להתפלל לא מתוך שיהיה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בגביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת ותנחומים וכן תאני מארי וכו' זו היא גירסתו של הרב אלפסי ז"ל ורבי' יונתן ז"ל פירשה שלא יעמוד להתפלל אלא מתוך דבר הלכה פסוקה דאילו בהלכה שאינה פסוקה הא אמרי' לעיל דאסור ומה דאמרין דרב שימי עבדי כברייתא וכו' ר"ל שאע"פ שהיה מתפלל בכבוד ראש עדיין היה מחזר להתפלל מתוך הלכה פסוקה כמו שאומר בברייתא ורבנן לא היו חוששין לחזר אחר הלכה פסוקה אלא היו מתפללין מתוך כבוד ראש כמתני' ואין גירסא זו ולא הפירוש נראה למורי הרב נר"ו חדא דלא שייך למימר שלא יעמוד אדם להתפלל אלא מתוך הלכה ולא יפטר מחזירו אלא מתוך הלכה מטעם שסיימו הגביאים דבריהם בדברי שבת ותנחומים וכי כל שאר הדברים של הגביאים אינס ג"כ דברי תורה וכיון שהכל הוא דברי תורה מה טעם הוא לומר שמפני הסיוס שהוא של שבת לא יתפלל ולא יפטר מחזירו אלא מתוך הלכה ומה שפי' שר"ל מתוך דבר הלכה פסוקה ג"כ אי אפשר שהרי לא הזכיר בבאן הלכה פסוקה כמו שהזכיר למעלה אלא דבר הלכה סתם ועוד דאמרין בסמוך וכן אל יפטר אדם מחזירו אלא מתוך דבר הלכה ובודאי אינו ר"ל הלכה פסוקה דבשלמא גבי תפלה אמרו הלכה פסוקה כדי שלא יחשוב זה בשעת תפלה ויוכל לכיון בתפלתו אלא כשיפטר מחזירו מאי חיריא הלכה פסוקה אפי' הלכה שאינה פסוקה על כן נראה דלא גרסי' מתוך דבר הלכה כלל אלא הגבון כגירסת הספרים שגורסין ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים ולא מתוך עלילות ולא מתוך עגלות אלא מתוך הלכה פסוקה כגירסת הספרים שגורסין ולא מתוך דברים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת [ב] ותנחומין ולא גרסי' וכן תאני מארי אל יפטר אדם מחזירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו שזה דבר אחר בפני עצמו הוא וכו"ה פי' הענין שלא יתפלל מתוך עלילות ומתוך עגלות שיהיה עגל או עלל אינו יכול לכיון כראוי דעללה תפיל תרדמה ולפיכך כשרואה שהוא עומד בענין שלא יוכל לכיון מותר לו לשמוח כדי שיתקן איבריו שיהיו ראויים לעבודה הבורא ואע"פ שאמרנו למעלה שהשמחה היא חסורה זו היא מותרת ששמחה של מצוה היא כיון שעל ידה באה העבודה שהרי מצינו ג"כ שפי' השמחה היתה השכינה שורה דכתיב ועתה קחו לי מגנן ומאי דאמר שכן מצינו בגביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת ותנחומין ר"ל שכן מצינו שהגביאים סיימו דבריהם בדברי שבת כדי שעל ידי השבח יזכירו נפלאות הבורא יתברך ורבנן כיון שהיו מתפללין בכבוד ראש לא היו חוששין להתפלל מתוך שמחה אבל רב [שימי] אע"פ שהיה עושה כמו המנהג היה מחזר שיתפלל לעולם מתוך שמחה כדכתבין מיהו צירושלמי גרסינן תני לא יעמוד אדם להתפלל אלא מתוך שיהיה נאה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דברי

שבועת ימים נקיים רבא אמר כי האדאמר רבי אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתאס בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר אי נמי כי הא דרב הונא דאמר רב הונא אמר ויעירי המקין דס לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלים בו (ה) (מדרבנן) רבנן עבדי כמתני' ורב שימי בר אשי עבדי כברייתא דתניא אין עומדין להתפלל לא מתוך שיהיה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך עלילות ולא מתוך עגלות אלא א מתוך שמחה של מצוה וכן אל יפטר אדם מחזירו לא מתוך שיהיה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בגביאים הראשונים שסיימו את דבריהם בדברי שבת ותנחומין וכן תאני מארי בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא לא יפטר אדם מחזירו לא מתוך שיהיה

ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר

בתוך י"א יום שכן נדה לגדה : ומכניסה במוץ שלה - לבית קודם שימרח אותה שאין מתחייבת במעשר מן התורה אלא"כ רואה פני הבית משתמחה בכרי אבל לפי מירוח אין ראיית פני הבית קובעתה דכתיב ראשית דגן קרי ציה דיונק דהיינו מירוח לך כשמתכניסה צבית קודם מירוח לא נתחייבה במעשר מן התורה ורבנן אסרו אכילת קבע בדבר שלא נמראה מלכתו למעשר אבל אכילת עראי לא אסרו ואכילת בהמה היא אכילת עראי דתקן במסכת פילה מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות עד שימרח לך אוכלת ופטורה אבל הוא אסור באכילת קבע : אסור . הדס בהלכה ומועלין בו ואע"פ דקי"ל דאין מועלין בדמים ה"מ כשנשחטו בעזרה דכתיב ואני נתתיו [לכס] על המזבח לכפרה נחתיו ולא למעילה אבל בדם הקור מועלים כלומר אס הנהגה מציא קרבן מעילה והגך הוויין הלכות פסוקות שאין עליהם קטניות וחירותים שיהא צריך להרבה בהן : כמתני' . לעמוד מתוך כבוד ראש : כברייתא - דמיימי מ"ד

ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר

[א] היכא דלידגן דהיא וחיבה דהיא מתקין [ב] כתיב כתיב תחטום (בגמ') :

סוכה מט: ויחא נטוב"מ

יחא מט: וסמחים כב.

חולה בתוך ביתו אומר בברכת
 השנים אומר ר' יהושע בן לוי אע"פ
 בא לומר אחד תפלתו אפי' בסדר
 רב יהודה לעולם אל ישאל אדם
 צרכיו
 יש לומר דמאי דאמרינן שיתפלל כל היום
 ומהדרין כבר מפורש על ידי דניאל
 ואפי' כל היום כולו הרשות בידו וכבר
 יסוד ורגלים וכשהאדם משתחוה בזה הענין
 בראשו וי"מ שבאמצע התפלה היה כורע
 אלא ישאח ומתרינן (ב) להסם בסוף הברכה
 חות באמצע לית לן זה וטוב לפרש דהי
יבור יהא כוללן בבית אחד כבר מפורש
 עלה וזמנין תלתא ביומא וי"ל דאי מהסם
 בכל עת שהיה לריך וכמו כן כל אדם יכול
 נמיס ידועים שמעינן שחובה הוא להתפלל
 ותיא אפי"ה אינו שאל צרכיו עד שיתפלל כרי
 ואי ילפינן לפני ה' ישפוך שיחו שר"ל תפלה
 קל לשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה שנאמר
 כי הוי אמינא דלשוח בשדה ר"ל שי"א בין
 שר"ל שדיבור מסתמא דיבורים של תפלה
 וזה שאינו אלא דיבור של תפלה דכתיב לשוח
 מע תפלה אם בא לומר בסוף כל ברכה
 תפלה יכול לשאול כל צרכיו בכל ענין שירצה
 יכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר
 וכו' כיון שאינו אומר אותו (אלא) בעבור כל
 ה שפקטו חכמים לחיוב גמור אין לחוש במה
 ל המטבע שפקטו חכמים. והדין השלישי
 בלשון יחיד ואפי' באמצע הברכה והיינו
 בברכת החולים הסתם קאמר דמשמע דאפילו
 במה כמוכיח על המטבע שפקטו חכמים.
 וזהו דין לשון יחיד דהיינו שיהיה דין

ומסתחויים
ומודים דעל
לשכת בזה
אמרו ולא ג
מאמנע הכר
לקת המפר
דשות ורא
מר"ע כשה
מחפלי
לבין עמו א
מיתו בזוית
ומלאו
ההרת ממ
כריעות וסה

רשאי : גמ' תנו רבנן *העובר לפני התיבה פ
צריך לסרב ואם אינו מסרב דומה לתבשיל
שאין בו מלח ואם מסרב יותר מדאי דומה
לתבשיל שהקדיחתו מלח כיצד יעש' ראשונה
מסרב שניה מהבהב שלישית פושט רגליו
ויורד °אמר רב הונא במעוה בשלש ראשונות פ
חוזר לראש באמצעיות חוזר לאתה חונן
באחרונות חוזר לעבודה ורב אסי אמר
ומצוה *אני לכה קדם דא ומצוה קדם

הקל מוכחא מילתא שאינם עושין לכחות
לחוש: **מענה** בג' ראשונות חוזר לראש
לראש התפלה וזה תימנה דכיון שאינו
העיקר הדין וההתימה ויש בהם קרבן
מוסף אבל בימים שבנתיסגרה דדברי
הכל חין מחזירין אותו. מפי מורי הרב
גר"י: **ורב** חסי אמר המלציות אין
להם סדר רבינו האי גאון ורש"י ז"ל
פירשו שאין להם סדר כלל ולא טעה
ושבח ברכה אחת ואחר שאמר ב'
ברכות או ג' נזכר ששבח אותה א"ל
לחזור לתחלת הברכה שטעה זה אלא
אומרה במקום שזכרה ולדבריהם אם
שבח ג"כ בהשיבה שופעיט ולא אמר
המלך המשפט אין לריך לחזור להשיבה
שופעיט אלא אומר ברכת השיבה
שופעיט אחר הברכה שנוכר בהורי"ק
ז"ל הקשה על זה דא"כ הוה ליה קורא
הברכות למפרע ובהדיא אמרי' הקורא
את המגילה למפרע לא יא' וכן בק"ש
וכן בתפלה ולא מזית לרחות ולומר
דה"מ לכתחלה אבל דיעבד כגון זה
ששבח וזכר אח"כ יא' דהא אמרינן
בתוספתא בהדיא הקורא את המגילה
והשמיט בה פסוק א' לריך לחזור
מאותו פסוק ואמרינן התם וכן בתפלה
דמשמע דאפ' דיעבד אם טעה ושכח
הברכה או טעה ולא אמר המלך
המשפט בברכת השיבה שופעיט חוזר
לתחלת הברכה שטעה זה ואפי'
דאמרינן אין להם סדר ר"ל שאין להם
סדר כמו שלש ראשונות ושלש אחרונות
דאילו בראשונ' ובאחרונות חוזר לראש
ובאמצעיות אינו חוזר לאתה חוץ אלא
לתחלת ברכה שטעה, בה כדמפרש
ואזיל בהלכות: **אלך** ברכות שאדם
שוחה בזה בזה תחלה וסוף וי' וי' וי'
נותנים סמך לדבר מדכתיב יאקוד
ואשחיה לה' ואברך את ה' אלהי

ב' רש"י פירש ואלה
אחרים מן האלמנאות
שארצתם בחקום שזכר
לאל כבעמוד וכן כתב
רז בהי וה"ה אל טעה
ש"ז בענין אל יחיד
בהלך המסע והטפות
ומימינו וסמג פסק
כדרי"ג:
לשון ריא"ו:
טעה בכתוב אלמנאות
חוזר לתחלת ברכה שטעה
בה וגומר כל התפלה
כסדר משט ולהלן ואל
שנה סדר הברכות ולא
אחזק כדרי"ג הכי ואל
כמחלל תפלתו למפרע
ולא יא' כמו שביאר
ר' יצחק וז"ל:
ג עיי' סוף פרק מנא

דבכא קמא שדרו של
אדם לאחר שזכר
נעשה נחש וכו' שכל
כרע צמודים מזה כנגד
מזה שהיה לו לפרוע
ולחוקן כשהם ולא עשה כן
לכן נעשים שדרו נכנס :
ד' מ"י כהן דבכור אין
כרעין אדרבי וחסור
כהן על שדרו מיימוני
ואינו נאמץ כן בירושלמי
לדאיהא הנה מעשה בלחם
שעשה יוסף מרמי
והעבירו רבי יוחנן
בשמע דקאי דוקא אש"י
לדא שיער העברה א"ל
בש"י ומוסר שדרו חזן
לימוד להסגל לאחי
יכול לגמור קודם שיער
ש"י למודים כדי שלא
יבא נראה כדובר אם
הרב

ע. בהודאה ה'ז מגונה מוקמין לה בהודאה שבהלל ושכררכת המזון . עוד :

בין ראשונות לאחרונות והו הסדר האמור בהם אבל אמצעיות לגבי חרדי מתפלל למצוה וזו פירושו של רב אמי ביא דתניא ששעון הפסולי הסדיר והיינו דנקם במימריה לישאדאין להם סדר לפרש לנו אותה ברייתא השנויה וזך על פירושו בדבריו חבדייתא וז"ש שיש לנו לסמוך עליו ועל הגאון וז"ל:

[illegible]

עם שליח הצבור בהודאה רבי זעירא אמר
בהודאה של הלל ובהודאה של ברכת המזון
הוציאו לו את הכף ואת המחתה* אמר ר'
בן לוי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות
לאחריו

ט לחון : עד שיראה איסר כנגד לבו פירש"י ז"ל דכל כן
ר בלבד ורבינו האי גאון ז"ל פירש שגריך שיסחה כל כך
ישחה כ"כ עד שהטבור שעומד כנגד לבו יעשה גומא ויראה
קטנה כמו איסר שהוא קטן : **הבזרע** (א) בהודאה ש
אומרים בהלל ובהודאה של ברכת המזון על הכל ה' אליהם
ימים בגשמת כל חי ולך לבדך אנחנו מודים שחיו נכון שהרי
אלו בלבד ולא הזכיר הודאה של גשמת כל חי מפני שאין אומרי
יכיר אלא אלו אכל ה"ה לכל שאר הודאות שאין כורעין בהם

והוא בתחלת ברכה או בסופה לא ישתה אלא באבות או בהודאה והא דתניא בס

המאור

מן שה האמצעיות ואדכר לה לאחר שנבר אש וזוכרה ודייו והרי"ף דחה דברי הגאון כמ"ש ברב אסי למחני שאין האמצעיות בכלל הסדר על החדר אין הסדר אמור אלא על הראשונות

השגות הראב"ד
 על סדר יפה על פי זקנים וגב
 וכלל וקצת שלל יקרא אמצעות
 בזה ומקשים לזה מזה ויבין
 להם סדר גלומר אין להם הספ

האיגאון ז"ל היכא דסעה באמצעיות כגון דשבת ו
 כיון דאמר רב אסי אין להם סדר אומרה במקום
 א דשמעון הפקולי הסדיר ול"נ דרבי הגאון וזהו שב
 מעון הפקולי ואע"ג דכתב הזכיר שמנה עשרה ברכה

וְכוּ'. אִלּוּ כְבוֹד הַגָּאון יֵהא מוֹנֶה בְּתַקְמוֹת אִבּ
מִכָּל דְּרֵיבֵי לֹא נִתְגַּלַּה טַעַם הַגָּאון וְז' אֲבָל זֶה
שָׁעָמָה וּמְדַלָּה חֲמֵר הִכִּי מִשְׁמַע לִי לְגִאון שְׁמוֹ
יִרְבֵּי ז' הֵם מְדוּקְדָּקִים יוֹתֵר וּמְיוֹשָׁפִים מִכֻּמָּה
שֶׁיֵּמְרָאִים אֵיךְ לִמְעַן וּכְמֵה הֵם מִשְׁתַּלְּלִים
אֵיךְ נוֹזֵא דְבַר מִשְׁבּוֹתוֹ אֲלֵא מִרְאִים גְּדוּלָּה. וְכֹ

אחא ז"ל שאין דין רבעי נוהג בחולו ל
שחומרים שאינו נוהג אלא בדרם בלבד
בא"י אמ"ה אקב"ץ על חילול הדרם ויא
יהיה הגדה לשם אדם ממנה שכר ה
רש"י

ברכה מעל^ומאי תקנתיה אמר רבא ילך אצל
חכם^[6] מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבא
לידי מעילה: אמר רב יהודה אמר שמואל

א הכרז ויבט פליג על
ז וכתב דאמילן וואס
לרפואה נעבדן ווי אן איינע
דעת העורר ושאר
פוסקים כרבינו:
ב מיימוני פליג על א
ושבח שמעבר שכל
וכל אלה הפוסקים כרבינו:
ג שמואל בערבר (ד' 97 עט.) שאמר
ז' (אם לא יצאנו מן המדבר ונאמר ונאמר)

אבל היבא דאכיל ליה על ידי
הכלל כל שהוא עיקר ועמו ט
שתי ליה משתאי אזוקי מוזיק
יהודה אמר בורא פרי האדמ
דלא רגילי אינשי לספויי ק
נמי שהכל דאמר שמואל קר
קורא דרב יהודה אמר בורא

נחתן הוא שמן הרבה לתוך אניגרון ובווע
פפת הוויא ליה הפת עיקר ושמן טפל ותנן זה
ה מברך על העיקר ופוסר את הטפלה ב ואי
ה ולא מברך עליה: ג' קימחא דחיטי רב
ורב נחמן אמר שהכל ומסתברא כרב נחמן
א והכין פסקו רבנא וכן קמחא דשערי
זוויא וקמחא דשערי מברכין עליהן שהכל
פרי האדמה ושמואל אמר שהכל והלכתא
כשמואל

לכבני אדם ומא' דאמר' בשבת צפרק
מניחין אותה היו אומרים לה' הארץ
שמתחלה קודם שיצרכו היה של הקב"ה
הוא שאלו שכבר צרכו עליו בתחלה כך
מא' ומצרכין עליו ב"פ העץ כמו על
אדם דסעיד ומשמח קובע ברכה לעצמו:
אמר השתיה אינה אלא מפני השמן שירכב
בגדו שט"י עיבוד נראה שעושה לרפואה
מ' מערב השמן עם [ב] סלקא ובוטע אותו
ממנו כדאמר' (שבת ד' קפ:) כל האוכלים
אניגרון מותר דוקא כשלא יעבד אותו
אחר אלא ב' תגאל' בשלא יעבד אותו
אחר יעבד אצל ע"י דבר אחר יעבד אלא
ובוטע אותו במהרה בלא שום עיבוד
ועוד פירשו רבני גרפת ועוד אומרים
הפני עצמו בשום ענין שהשמן לצדו
למה ע"י הפסח הויא ליה הפסח עיקר וכו'

י' קודם צרכה לה' הארץ ומלואה אחר צרכה והארץ נתן
 'ה היות של לודקיא שהיו מציאן לפניו שולחן של זהב וכסף
 השמים שמים לה' והארץ נתן לפני אדם הוא מפני זה הטעם
 צרכה והאבילה היו אומרים שנתנה לפני אדם ובהיתר אכלו
 בצרכין עליו ב"פ העץ דאע"ג דאישתני למעלותא במילתיה
 תקנו לומר עליו ב"פ היות כמו על היין ומהדרין דחמרא מ
 ע"ג א'ניגרון דה"ל שמן עיקר דכיון שפושא מפני חשש הגרון ט
 לחושש בגרונו לא יערענו בשמן כלומר לא יעכב השמן בתוך
 'ה סמיני: **אבר** נותן הוא שמן הרבה לתוך א'ניגרון וזבולע כליו
 דרך לשחוטוג"ג בלא רפואה מותר ולא גזרינן משום שחיקת
 לרפואה דכיון שדרך אכילה ושחיה כך מותר ובי אמרינן דע
 רון אסור שהעיסוב מראה שהוא דרך רפואה הלכך אינו מ
 י' החושש בגרונו לא יערענו בשמן לא בא לומר דשמן לצדו
 ירוב דב'י' אחרים אכל נותן הוא שמן הרבה בתוך א'ניגרון
 רפואה כלל כיון שערבו עם דברים אחרים ואינו מעכב אר
 יוכיב כלל ונפרש שלא יערענו מלשון ערעור ור"ל שלא ישת
 גרון וזבולע כדרכו והלשון שכתב ה'י"ק ז"ל אכל היכא דאכלי

באן קודם צרכה כאן לאחר צרכה
כל כתבי הקדש (דף ק"ט.) צ
ומלוואה וכשהיו מסלקין אותה היו אומרים
והיו אומרים לה' הארץ ומלוואה ולאחרת
פי' רבינו יצחק הזקן ז"ל: **שמן** זית
הזיתים ובגמרא (דף ל"ה) שאל למה
ודוקא היבא דחשש בגרונו ופי' ל
הגרון ומצרך עליו: **דלתני**
וחסור לעשותו בשבת משום גזירה דשח
שאי"פ שעושה אותו עכשיו לרפואה כיו
אדם אוכל וכל המשקין אדם שותה ואם
בגרון אבל אם מעבב אותו אפי' ע"י
כלל ושיהיה ע"י אניגרין: **ובמאי** דא
ה"ק לא (ו) בשמן בשום ענין אפי' ע"י
דבכי האי גונא לא מיחזי כמאן דעביד
שנוכל ליישם זה הפי' ולומר דלא איירי
אזוקי מזיק אבל טוען שמן הרבה לתוך

תימה הוא מה לריך בכאן לכתוב זה
ודוקא היכא דחשש בגרונו (משמע) * (ר)
ליה ואינו מבצר עליו כלל שאין זה דרך
האדמה וכו' דס"ל לר"י דכי היכי דכו

מהצרכה שלו: **ורב** נחמן חמר שהר
רגילי אינשי לספויי קמחא ואין זה גרא'א
חובלני מליה דרב יבדח בשמואל ור'

אע"ג דאישתני לא נסתנה ברכתו ומצט

ואמר מי דמי האם ליכא עילויא חאחר
מכא סברא אין לנו להניח סברת רבא
כדבריהם שפוסקין לקולא מזה הטעם
אין דרך בני אדם לאכול ויבין שרצ
לפרך ולומר דה"ק אין לדמותם זו לזו ד
חשובה יותר ואפ"ה כ"ז שלא הגיע לאור
יחזק חזקן פי' דרב יהודה ורב נחמן
האדמה כמו הבוסם את החטה שדרך
האלה כרז יהודה דרבי אדוא בתרא
אכלי ליה אינשי מפני שמוזק אבל במקמ
בני אדם לאכלי **נמצא** עשוי ש
יהודה ורב נחמן נחלוז בזה והלכה כרבי

וְכִי אֵינְנוּ מְרַחֵם הַכֹּהֵן לְאֶשְׁמוּעִין שֶׁהִפֵּת הוּא עֵינֶק וּפּוֹטֶר
מִבְּרֶךְ עֲלֶיהָ אֵלֶּה שֶׁבָּנִי וְהִי שֶׁהִלְי' מִשְׁתַּחֲוִי בִּצְפִי נִפְשִׁיהָ שֶׁ
אֵלֶּה שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁמִּזִּיק אֵין מִצְרִינִן עֲלָיו כֻּלָּם. מִפִּי מוֹרֵי הָרֶב נִרְאִי
אֵת הַחֲמָה מִבְּרֶךְ בִּפְ הָאֲדָמָה הֵ"ל עַל הַקֶּמֶחַ דֹּאעִי
וְכִינִן דִּישְׁתֵּנִי אִישְׁתֵּנִי . וְכַתֵּב הִרִי"ק וְהַגְּאוּנִים ז"ל דִּהְיָ
מִוֹרֵי הָרֶב נִרְאִי מִפִּי שִׁבְגָּמ' נִרְאִיהַ בְּפִירוּשׁ דִּהֲלַכְהָ כִּר' יְהוּדָה
בֶּן קָהִי כוּתִי' דְּסִבִּירָא לְהוּ דִּשְׁמַן זֵית מִצְרִינִן עֲלָיו בִּפְ הַעֵץ
עֲלָיו בִּפְ הָאֲדָמָה וְכִינִן דִּרְבָּא דִּהוּא בְּתֵרָא סוֹבֵר כִּרְב' יְהוּדָה
הֵבֵא אִיכָא עֵילוּיָא אַחֲרֵינָא בִּפְת אִפִּי' כִּינִן שֶׁלָּא הִיָּה דוּחָה
בְּצוּר סִבְרַת רַב נַחֲמָן וְעוֹד דִּרְב' נַחֲמָן גּוֹפִי' לֹא אֲמַר שֶׁהֵבֵא מִ
לֹא לִרְב' נַחֲמָן לִמַּר מִי דְמִי הֵתָם דֶּרֶךְ הוּא לֵאכּוֹל הַשְּׁמָן עֲלָיו
עֲלָמוֹ לֹא אֲמַר מִזֶּה הַטַּעַם הִיאָךְ יוֹכִינִן הֵם לִפְסוּק כְּמוֹתוֹ מִמֶּנּוּ
ס לִיָּה לִיָּה עֵילוּיָא אַחֲרֵינָא] הֵבֵא אִיָּת לִיָּה עֵילוּיָא אַחֲרֵינָא] בִּפְת
הַעֵילוּי הוֹאִיל וְהוּא גְרוּב עֲבָשְׁיו עַל יְדֵי זֶה הַשִּׁטּוֹי שֶׁאִינוֹ רִאִי
נַחֲלֵקוֹ דְּבִרְב' בְּקֶמֶחַ סוּלֵת אֵלֶּה (** בְּשִׁבְצוּלִים שֶׁחֲרָבָה בְּעוֹדֵם לִ
עֵלֶה בְּכָךְ וְרַב נַחֲמָן ס"ל דְּכִינִן דִּישְׁתֵּנִי אִישְׁתֵּנִי וְהֵ"ל שֶׁדֶּרֶךְ
זֵיתָה ס"ל וּמִבְּרֶךְ עַל (ה) הַשִּׁבְצוּלִין שֶׁל חִטִּין שֶׁחֲרָבָה בִּפְ הָאֲדָמָה
וְכִינִן לֹא נַחֲלֵקוֹ וּמִסְבָּרָא לֹא נָדוּן אִוִּיתוֹ כְּמוֹ קֶמֶחַ שְׁבוּלִים [ג.] וְהִיא
וְכִינִן הִדִּין בְּקֶמֶחַ סֵלֶת כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב הִרִי"ק ז"ל שֶׁאִינוֹ מִבְּרֶךְ עֲלָיו
נַחֲמָן שׁוֹה אִינוֹ דוֹדָאֵי הֲלַכְהָ כִּרְב' יְהוּדָה וְלֹא נַחֲלֵקוֹ בְּזֶה כִּדְכַתְּבִינִי
שְׁבוּלִים שֶׁחֲרָבָה אִוִּי הַקֶּמֶחַ שֶׁלָּהֵן עֲלָמוֹ מִה יִבְרַךְ לְבִסּוֹק י"ל שֶׁכֵּתֵב
זֶה שֶׁלָּא מֵאִינוֹ הַסּוֹכֵר נוֹסֵחַ זֶה בְּתַלְמוּד בְּשׁוּם מָקוֹם וְהִיאָךְ
זֶה וְהִי הַמִּינִי לִרְיִכִים בְּרַכָּה לְאֶחָרֵיהֶם בְּשׁוּם הַתּוֹרָה וְהִיאָךְ יִפְתֵּן
מִנִּי נִלְרִיךְ (ט) בִּיאוֹר מִזֶּה ס"ד : **קָרָא** רַב יְהוּדָה אֲמַר
ד' ס' יִנְדִּי וְכִינִן דְּנִסִּי אֵלֶּה בְּהִנָּה . (** בְּמַתָּה שֶׁנִּלְרִינִי .

מיני מאכל ודאי כיון דאמר מעיקרא
טעמא מערב לשם שום דבר כלל אוקי
מזקי **קמחא** דחיטי רב יהודה אמר ב"פ
ד'אישתני לעילויא אישתני ולא ירד
ל' כרב נחמן וטעמא דידהו משום דלא
ד'אמר' ההם א"ל רבא לרב נחמן לא
א"ע"ג ד'אישתני לא נשתנה ברכהו ה"ע
ה'לכתא כותיה וא"ע"פ שרז נחמן השיב
ואוור מכה משנה ולא מכה ברייתא אלא
געס שאין דרך בני אדם לאכלו ואם
די אנגירון כדכתיב לעיל אבל קימחא
געס שהוא לא הוציר אוורו כלל ואפשר
ע"י יואל מכלל הדין הראשון שקובע ברכה
לאכילה מצרכין עליו שהכל (א) ורבי
יס ורבי יהודה ס"ל דמצרב עליהם ב"פ
וכילה בך אין מצרכין עליו אלא שהכל
הוא ועל של שעורים שהכל משום דלא
טעמא מערב עליו אלא שהכל כיון שאין דרך
לא שהכל ולא מטעם שלו שסובר שרז
אלא מסבבה אמרינן הכי ואפי' אליבא
שמצרב על העד ועל פה"ע ג"כ מצרב
אמר אנחנו נוסח מעגמנו ואם נאמר
עגמו מחיוב הטורה . ורבינו משה
טרא פרי האדמה וכו' קורא הוא ראש
הדלה

שחוקת סמוני וברא מלחמה: קימחא דחייט' רב יאודה אמר עבד' וכו'.
סבר אמי' דלחשתי במיתותי קרי' כשאר כוסס חייט' וכן נחמן סבר דאזיל
על ידי חסד כל מבערס עני' אר' חסד: ר' חייא' . לנשט שאי' .
נשט' דגד'ס כלל סבר סבד' דר' חלילנות הוסק בשט' וכו' וסבני' מ'תקשא

בבית ומיזם או מיקום אחרים ע"י ממשל או דבריהם אחרים

ההקדש: דכתיב ל' הארץ ומלואה. ומוקמי' ליה לקמן גירון ואריך לתת בו שמן הרבה דהוה ליה שמן עיקר קד ומצרך על האיגרון ופוטך את השמן. איגרון מ' ירה דהוי גרונ וליני גרנו וכיון דלא בלט ליה חס

ויעשה עין: רב יוסף
אמר וכו'. בגמרא נמי
מפרש טעם רבי יוסף
אמר בפסא אובלח
ואין זה פירו' של הדקל
לפיכך מנצח עליו בפסא
ושואל את שכל. הואיל
והוא לקחא גרסי' חמשי
ערווין ב' כלל מפרש
ר' יורא ב' הוא חמשי
מגרסיס הוא חמ' ואין
אפיתחא דרב יוסף אמר
קא רבי וולכחא בינא
מסכת ערווין: קלף.
ורבם ומוחמסין כחשואו

רבינו יונה

ומזה

תרדמי
 אנשי שם
 ד"ת (א) כגור
 אלמתי'א
 ודורו
 ודומיהם נחלה
 זה המפרס
 חליבא דמתי
 אלו לסופרי
 ודומיהם לפני
 שאלו חסידים
 נאכלים דרך
 מאכל להם חלג
 דרך לפתן כמ
 דייא ושאלו
 מעשה קדרה
 וגם אין כהנ
 חזק להם חזק
 סופגין
 הווא'לי'
 ודומיהם
 להם יש עושה
 ע'פ'ל שש
 (ב) מה'ה
 וסיונו דומי
 דפת העש
 ממנו
 לכותה
 כהני
 גומרת בו חיו
 אלה העושה
 (ג) חלמא יבי
 דמתיחא הנא
 אכילה אף ע
 דמתיחא
 לרפואה אכיל
 חביב יום וש
 וס'
 כשת
 לענין קרבה
 דאיתא מניה
 מנני
 אכילה
 חלמא לו א
 רהוי' דנר'ש'
 ודורו
 כהנ
 אכילה וחו
 לרפואה
 חסיד
 מביני
 לפני ולא כל
 ע'פ' כהנ'ה מ
 ס' ח'ב'ר'ק
 ולקמן
 שריקון
 בשם החוסם
 לא לפני

שֶׁהָבֵל : עַל הַיְּהוּדִים הָיָא
דַּפֵּת מַה פֶּת שִׁנְשַׁתְּנוּ עַל יְדֵי
מִשְׁמִיחַ דֹּאבֵי וְזֹאת אוֹמֶרֶת שׁ
דְּהָא רַב וְשִׁמְוֵאל וְר' יוֹחָנָן כּוּ
הָכִי יוֹצֵאִין בְּרִיקָא הֲשֵׁרוּ וּבִמְ
בְּרִיקָא הֲשֵׁרוּ אֲבָל לֹא בִמְ
דַר"מ אֵלָּא בִמְצֵה מִשּׁוּם דִּב
יוֹסִי מוֹדֵה דְשִׁלְקוֹת בְּמִלְתִּיּוּ
וְאִפִּילוּ ג' תּוֹמֵי וּכְרַתִּי . קָרָא
וְכַד שְׁלִיק לְהוּ מִבְּרַךְ עַלִּיהֶוּ
דְּאִינְשִׁי לְמַכְלִינְהוּ בְּחַיּוּתֵיהוּ
עַלִּיהֶוּ בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה : א
שֶׁאֵבֵל זֵית מְלִיחַ וּבִיכָר עֲלִיּוֹ

שִׁנְיָהִם הַמּוֹצִיא כִּיּוֹן שָׁלָא לְשׁוֹ אוֹתָהּ מִתְחַלֶּה חֵלָל לְבַשֵּׁל חֻזֵּק וְ
וְלֹא נִעֲשִׂית לְחִילָה חֵיבֵית מִפְּנֵי שְׂכִיּוֹן שֶׁעֲשָׂה כְּשֶׁחָר פֶּת דַּעֲ
חֹזֵר פֶּת הַנֶּעֱשֶׂה לְחִילָה בְּלֹא חֵלָה וְהִי חֹמֶר־י בְּגָמִ' (דף לז:)
וְרַח אֹרֶךְ

אֲמִירָתָא דֶּאֲרַעָא מְבָרְכִין עֲלָה בּוֹרָא מִיּוֹנִי
מִזְוֹנֹת וְאִם קִבֵּעַ סְעוּדָתֶיהָ עֵילוֹה מְבָרְךְ
עֲלָה הַמּוֹצִיא וְשִׁלֵּשׁ בְּרֻכּוֹת מִרְזוּטָא קִבֵּעַ
עֲלָה וּבִרְיֵךְ עֲלָה הַמּוֹצִיא וְשִׁלֵּשׁ בְּרֻכּוֹת אִמֵּר
מִרְבֵּר רַב אִשִּׁי וְאִדָּם יוֹצֵא בֵּה י"ח בְּפִסְחָא
אִשִּׁי הָאִי יְדוּבִשָּׁא דְתַמְרֵי אִמְבָּרְךְ עֲלֵיו שֶׁהִכֵּל
מ"ט וְיַעֲרָה בְּעֵלְמָא הוּא וְתַמְרֵי דְעֵבְדִּינְהוּ
טְרִימָא מְבָרְךְ עֲלֵיהֶן בּוֹרָא פְרִי הָעֵץ מֵאִי
טַעְמָא בְּמִלְתֵּיהוּ קִיּוּמִי כְּדַמְעִיקָרָא : שְׁתִּיתָא
רַב אִמֵּר שֶׁהִכֵּל וְשִׁמּוּאֵל אִמֵּר בּוֹרָא מִיּוֹנִי
מִזְוֹנֹת אִמֵּר רַב חֲסֵדָא וְלֹא פְלִיגִי הָאֵבֶעְתָּה
וְהָא בְּרַכָּה עָבַה דְלֹאכִילָה עֲבִדִּי לָהּ בּוֹרָא
מִיּוֹנִי מִזְוֹנֹת וְכִדָּם דְּלִבְנִימָא וְכִדָּם לֹא מְבָרְכָה

מר בורא פרי האדמה : *קתני ירקות דומיא
האור אף ירקות שנשתנו ע"י האור אמר רבנאי
לקות מברך עליהן ב"פ האדמה וקיימא לן הכי
להו סבירא להו דשלקות ב"פ האדמה ותניא נמי
במשל שלא נמוח דברי ר"מ ר' יוסי אומר יוצאים
במשל אע"פ שלא נמוח ולא פליג רבי יוסי עליה
ענין טעם מצה וליכא אבל בעלמא °אפילו ר'
יו קיימי ומברכינן עליהו בורא פרי האדמה
חייא וסלקא וברובא מברך עליהו שהכל
בורא פרי האדמה וכן כל מידי דלאו אורח'נה
מברכינן עליהו שהכל ואי שליק להו מברכינן
מר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את רבי יוחנן
תחלה וסוף שמעין מנה דכל יהיבא דאיכא
בזית

אלה בורא מיני מזונות שאין קביעות בזה אכילה לעולם:
דמפרש דדוקא כשאניו בעין אמרינן דזיעה הוא אכל אר
דיא אמרינן במסכת חולין בפרק העור והרוטב (דף קב):
י ערלה לא חשיבי שאר משקין אלא זיעה בעלמא גבי דבר
תיתא רב אמר שהכל איז דמפרשי שעושין אותה מקמח
ש עשו אותה עצה כמו שדרך לעשות אותה לאכילה מזכר
ת אותה לרפואה מזכר עליה שהכל ומאי דאמר' רבה דלרש
ה שיצרך שהכל דודאי משני שאוכל הדבר לרפואה אינו גורע
ין הוא שותה אלא (ג) ה"ק אם היתה רכה כמו שדרך לעשות
בעינן טעם מזה וליכא ותימה הוא זה הלשון שלא מליני דבעינן
יכא וזו כיון שהיא מבוסלת הויא לה מזה עשירה: **אפי'**
ואפי' תומי וברתי וכן דעת הגאונים ז"ל דתומי וברתי כמו
הוא משום דאמר' בגמ' (דף לה): דרש רב חסדא בשם ר
מזכרין עליהם שהכל ואני אומר כל שתחלו צפה"א שלה
צפה"א] משכחת לה בקרא חייא סלקא וכרוז פירוש שמה
לפיכך מזכר עליהם צפה"א שהיא צרכה חשובה יותר אלא
באכלים חיינן ומזכרין עליהם צפה"א אכל לאחר ששלקם א
שאלו רואים דתומי וברתי חשובים יותר על ידי הבישול זה
לגמון אין בהן טעם כ"כ כמו מתחלה והגאונים ז"ל [א] הכי פ
א דאמר ואני אומר כל שתחלו צפה"א שלקו שהכל חולק הו
א ולא נתנו חילוק בין מתחלתו שהכל ולבסוף שהכל וכיון דרב
אפי' תומי וברתי שתחלו צפה"א כששלקן מזכר עליהם צפ
חשובים דרב חסדא לא בא לחלוק עם הראשונים אלא להב
ש"אומרי' שלקות מזכרין עליהם צפה"א (ג) וסופן שהכל
קים הם דרב שאניו נאכל כמות שהוא חי ומשביח על ידי הבי
פרי האדמה ודבר שנאכל כמות שהוא חי וגרוע מחמת הביש
לה בורא פרי האדמה ולאחר הבישול שהכל ואפילו כשבישל אור
יין שאין השבח בא להם אלא מחמת דבר אחר ואם הוא דבר
מזכר תחלה צ"פ העץ ולאחר הבישול ג"כ בורא פרי העץ ו
קודם בישולם ואע"ג שמבשל אותם עם הדבש הגאונים הם ש
זה דעת רבני לרפת ז"ל: **אני** ראייתא את ר' יוחנן ש

ובעצרי אטרי' סוף ע"פ שבילות עצה
א לעשות מהם דרך פת כלל וכן כל כיוולא
מא יס לחוש מפני מראית העין שהרואה
מעמיד מוכיחין עליה עשהה בענין חייבת
זה כלמודים פטורין ופירוש כלמודים
קמ"ב פתן ארובין ומוס"ה פטורה דכיון
ששניה בה ליכא למיחש מפני מראית
העין . ור' יצחק הזקן ז"ל אמר שכל
דבר שפטור מן החלה פטור מהמזויל
ושלש דברות . ונראה למורי הדב
נר"ו שיש להעמיד חילוק הדבר בענין
זה שאם היתה בליתו עצה מתחלה
ואח"כ רכבו אותו ע"י משקין חייב
קמ"ב בחלה שכיון שכבר היתה הבליה עצה
באותה שעה נתחייב בחלה שחיוב
החלה תלוי בגלגול אבל אין מברכין
עליו המזויל שברכת המזויל תלויה
בלחם וזה כיון שנתבטל מתורת לחם
אין מברכין עליו המזויל ולא ג' דברות
וכבר הארכתני בזה בפסחים ט"ז :

חנו לומר שההפך שיש בין עריות
 זו לעריות שאמרו למעלה שזו עשויה
 בקרקע כמו שדרך לעשות השוכנים
 בזהלים ולמעלה מדבר בשנעשה
 בכלי ר"ל בדירה עצמה ולפיכך חינו
 מדרך עליהם המוניח ואינה חייבת
 בחלה מפני שכל ידי שאופין אותה
 בקרקע חין עושין אותה עבה ואי
 אפשר שתהיה צלולה כמו שאר
 עיסות: [א] קצת סעודתיה עילות
 מדרך עליה המוניח ושלש צרכות
 וחומר רבינו יצחק הזקן ז"ל דדוקא
 בהי ובצילתא בזה מושיל קציעות אצ
 באלו התקיקין הדקין ביותר שעושי
 בשני צדלים וקראו (ה) חילול"א ח'

[illegible][illegible][illegible]

ירקות שאין דרכן לאכלן חיינ כגון התרדיו והכרובים והדלועים וכיוצא בהן אס
רם הראיות בראיה ו' :

הסכל וכו' בדבר שמדריך עליו במ"מ במתקין לאכילה. והטעם לפי שאין לשר
לאכל פירות האילן ופירות הארץ לא בשתמה ברכתן אלא אכילת רשואה כדאמרינן
ומנא בחושבנא גברות: מהני' על ידיקות אומר וכו' גמ' אף ידיקות ששנה ע'
ומתקין עליהן בפס'א: שלקות. יקח שדרכו לאכלן חי ושלקן כגון תומי ודגים וכו'
מלוקין בפס'א: ובתבוסל שלל נימוח. אלאהן שלקות במתקין קיימי וכן כל מדי
ידיקות שדרכן לאכלן חיין ולא מתבוסלין כגון טען והדומה לו אם שלקן והואיל
הכל: איך חייל בר אבא אי רבאמי אה' ר' יוחנן וכו'. כעב הדב דודי ז"ל איב
אלפסי: ז"ל ופחות מכות פני' ברכה בתכלהא הא דתנן כל העשין ברכה לאחרי
טעון

שיטת ריב"ב
 לרפואה אין מברך עליו אלא
 מזון נופל על אצילת רפואה
 שכן וזית ברים פריקין דלא
 האור ואפה כמלתייהו קיימ
 מברכין עליון דין מין ויין
 וכו' וכן נראה כי הכותב
 מדבר מחלשם מברך עליהם
 דהוא עליון על מה שמברך

זועה בעלמא כוא. ואינו פרי לנרד עליו בשה"ע: טרימא. כל
 שתיחא. מחבל העשו מקליות שתיכשו בתורם בעוד שהשכלים לא
 דמעתה לאדוקומחא דרבה גופא לאכילה קא עבדי זה וכה לאפר
 במתכוין לאכילה ומר במתכוין לרפואה ומש"ה מותרת בשבת דס
 קא מוכיין ורפואה מציילא קא כורא כהבא דחקן לא האלויין
 שהיחא רכח לרפואה בחדור קא עבדי לה היחא חותרה בשבת דוד
 קא היחא דבר שאין דרכו לעשותו אלא לרפואה. ולפום כפי
 לאכילה קא חידדי לה ובכא לרפואה קא מוכיין ושאן לא חידדי

נתי פחור
ב' ואפיר
לא נראו
פרורין פה
לא פליג
למד על
הנזמה דל
למימר דפ
הלכתא כח
ודוקא היט
אפי

א נפק רבי פסחים
כח רבינו דאסור
באכילה ושתייה והאסור
ורבינו יונה כתבו דדוקא
בשתייה אסור ולא באכילה
ומן הדין על מגדל עז
שכתב דדעת רבינו כדעת
הראב"ד ז"ל וזה אינו
ישר ומי' והרא"ש ועוד
פסקו כרבינו :

ב כתב הרא"ש ומביין
שחלו בדעת האדמו"ר
יש ללמוד מכאן דאפילו
בחול נמי אס דעתו נמי
לשתות יין אחר המזון
אין צריך לברך עד כאן
לשון :

ג ואינו דומה ליון שלמי
המזון שטקרו הוא
לשתייה ופוטרי יין שלאחר
המזון שם הוא לשתות
וגרסה דעיי' שלא נאמר
זה אלא על הסתם אבל
אם נתכוין לפטור יין
שלאחר המזון בברכת יין
שבתוך המזון הולכים
אחר דעתו ואין צריך
לחזור ולברך על היין
שלאחר המזון וכן
במקומות הללו שאין צריך
לקבוע שתי' לאחר
המזון ולפני המזון כיון
שצריך על הכוס ראשון
פוטרי כל שתייתו בין מה
שבתוך המזון הסעודה בין
מה שבתוך המזון הסעודה
כאמרו ר' יונה מנחם
הכל צורך המזון הוא
ומתחלה היה דעתו
לפטור את הכל בין
בשאר ימות השנה בין
בשבתות וימים טובים
שבתוך המזון היין תחלה
כמבואר בקונט' הראשון
בראש י"א :

ד ומה' אומר שלא
אמר אחד מברך לכולן
אלא בברכה שלפניו
אבל בברכה שלאחריו
כל מקום שאין שם ברכה
זימון אין אחד מברך
לכולן אלא כל אחד
מברך לעצמו ואין שיעור
התלמוד דבריו אלא אף
בברכה האחרונה של יין
ובל שאר פירות אחד
מברך לכולן והוא שיהיו
שלושה או יותר מכלל שכן
חשיבין אגודה וראוי לומר
הן כבוד עם הדת מלך
אבל אם היו שנים מזה
ליתכן וכל אחד מברך
לעצמו בין בברכה
שלפניהם כגון ברכה
המוציא ושא' ברכות
ובין בברכה שלאחריהם
כמבואר בקונט' הראשון
בפרק שלפניו :

שיטת ריב"ב
דקו"ל בתלמודי דרכ
דאמרי' בגמ' דיון שבתוך
המזון כשלא בא להם יין
לפני המזון אינן פוטרי
שלאחר המזון דזה לשון
אביתו בתוך מעיו וזה
לשון וכבר כתב הרב
דודי ז"ל בענין הזה :
מתני' בא להם יין
בתוך המזון ולפני
המזון לא בא להם שאינו
בא להם לפני המזון לא
היה יין שבתוך המזון
ושלאחר המזון טעון ברכה
וכוונת מתני' בשבתות
ובימים טובים היא שנויה :

וימים טובים ואם צריך על היין שלפני המזון פוטרי את היין שלאחר המזון : **ברך** אכסא קמא ואכסא קמא דברכתא פי' על כוס של בהמ"ז כמו
שאלו נוהגין עכשיו : **ורב** אשי צריך אכסא קמא ותו לא צריך כלל אלא שהיה אומר ברכת המזון בלבד ושותה מיד בלא ברכת בהמ"ז שהיה
סובר שהברכה שצריך בכוס ראשון פוטרי הכל אע"פ שמפסיק בנתיים ואומר ברכת המזון לא דייקא ליה הפסקה כדאמרי' בפסחים (ד' קא)
חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם להתפלל או לקרוא חתן וכלה אם הגיעו שם זקן או חולה כשחורים אין טעוין ברכה למפרע וכו' דלא
דייקא ליה הפסקה כ"ש שהברכה נר מצוה
עלמה אינה הפסקה והלכתא כמר
זוטרא דצריך אכסא קמא ואכסא
דברכתא (א) אבל אם סילק דעתו
מלשונות ואמר הב לן ונברך צריך
לחזור ולברך קודם ברכת המזון משום
דזה לשונות וזה לשונות כלומר היין
שמתוך המזון הוא לשונות המאכל
והיין ששותין אחר המזון הוא לשונות
ולפיכך אין היין שבתוך המזון פוטרי
אותו אלא צריך לחזור ולברך עליו
אבל אם שתי' קודם (ברכה) המזון אותו
היין שהוא לשונות פוטרי מה ששותה
בסוף שהוא גם כן לשונות וזה היה
בימינו שהיו מסלקין את השולחן קודם
ברכת המזון אבל עכשיו שאין אנו
נוהגים כן אפילו לא צריך (על היין)
קודם המזון הברכה שבתוך *קודם
הסעודה פוטרי כל מה ששותה אחר
המזון ואין צריך לחזור ולברך אלא
א"כ סילק דעתו מלשונות לגמרי :

ואומר ר' יצחק הזקן ז"ל דדוקא
היין שבתוך המזון אינו
פוטרי לאחר המזון דאין לשונות
פוטרי לשונות אבל היין שלפני המזון
פוטרי את היין שבתוך המזון שהיין
תחלה כשמוקדם אין צריך לחזור ולברך בתוך הסעודה ולא תימא דוקא כשמברך בשעת קידוש מפני שאין קידוש אלא במקום הסעודה
ודעתו לאכול ולשתות ולפטור בזה הברכה [וכן בהבדלה] כיון שמבדיל וצריך ואוכל מיד אבל בשאר ימים כיון שאם ירצה לא יאכל
[ודכוותה בהבדלה] דיש הבדלה שלא במקום הסעודה אינו פוטרי אלא אפי' צריך מתחלה בין להבדלה בין לשתיה בעלמא שרצה לשתות
אותו היין פוטרי ליון שבתוך המזון ואין צריך לברך פעם אחרת בתוך הסעודה ולשתות פוטרי לשונות כדאמרי' ויש ר' ר' ליה מדאמרי'
(פסחים דף ק:) שבני אדם שקדשו בבית הכנסת אחר רב ידי קידוש יאלו ידי יין לא יאלו ורבי יוחנן אומר ידי יין נמי יאלו ואין צריך לחזור
ולברך בבית דם"ל דשינוי מקום אין צריך לברך אבל אם לא היה משנה מקומו כגון שמבדיל ואוכל מיד נראה שלא היה צריך לחזור ולברך
על מה ששתה בתוך הסעודה (והפ' לרב) כיון שאין שם שינוי מקום דברכת היין שצריך מתחלה לשונות פוטרי מה ששתה באמצע הסעודה
שהוא לשונות. מפי מורי הרב גר"ו : **מתני'** היו יושבין (שנים) כל אחד ואחד מברך לעצמו כלומר אם אכלו בלא שום הזמנה אלא שהיו יושבין
וכל אחד ואחד התחיל לאכול ולא הסכימו לאכול ביחד אינם מברכין וכל אחד ואחד מברך לעצמו ואם הסבו אחד מברך לכולם י"מ הסבו
מלשון הסבה ור"ל כשהסבו ביחד כמו שדרך לעשות באכילה קבע מטרפין ואחד מברך לכולם ורבינו האי גאון ז"ל פירש הסבו מלשון סיבוב
ור"ל כשיסבו כולם סביב שזה מורה על הישיבה של קביעות דמתרגמי' וישבו לאכל לחם ואיסתתרו למיכל לחמא : **ואומר** רבינו יצחק
ז"ל דבין בברכה המוציא ובין בברכה המזון מיירי ומביא ר' ר' ר' גמ' (דף מג) אומר רב לא שנו אלא פת דבעיה הסבה אבל יין
לא בעיה הסבה לא ובודאי לא היה אומר רב ביין בענין ברכה שלאחריו שזה פשוט הוא שבשום ענין אין זימון לפירות וצריך לברך כל אחד
ואחד לעצמו ור' יוחנן ג"כ לא היה אומר שבהסבה מזמן עליו אלא ודאי בברכה שלפניו איירי ובי דיין איירי בברכה שלפניו ה"ל כשאמרו
גבי פת לא שנו אלא פת דבעי הסבה בברכה שלפניו אמרו . ועוד מביא ר' ר' ר' דמתני' בברכה המזון נמי איירי מדאמרי' בגמ' (דף מג) כי
נח נפשיה דרב הוה הדרי רבנן אבתריה וקא מצביא לכו הסבו דוקא אבל ישבו לא קם רב אלא וקריע אומר נח נפשיה דרב ואפילו בהמ"ז לא
גמרי' דאלמא משמע בדיא דמתני' דקתני הסבו אחד מברך לכולם בהמ"ז נמי מיירי . ויש שהיו מעמידין המשנה בברכה המוציא בלבד
והיו אומרים דברכת מזונות ר"ל ברכת מוציא וא"ל לדוחק זה שיותר נכון לפרש הלשון כפי משמעותו ולהעמיד המשנה בין בזה ובין בזה :
ועוד אומר רבינו יצחק ז"ל כי בימינו שהיו השלחן ומפות לפני כל אחד ואחד היה צריך שיסבו כדי שיטפרו כולם אבל עכשיו שמנהגו
לאכול כולנו בשלחן אחד ומפה אחת א"ל הסבה אחרת אלא בזה בלבד מטרפין ואע"פ שכל אחד ואחד אוכל מכלכו אחד מברך
לכולם בין [ב] בהמוציא בין בברכה המזון . ובירושלמי (בפירקין י"ה ה"ו) אמרי' אומר ריב"ל בשבועה כן היא מתניתא באורחים אבל בעה"ב
בתוך ביתו לא תני רבי חי'א אפי' בעה"ב בתוך ביתו פי' ריב"ל ס"ל דבאורחים שדרך לתת לכל אחד ואחד כפ"ע ואינם יודעים קביעות אינם
מטרפין אלא כשהסבו יחד מתחלה אבל בעה"ב עם בני ביתו אפי' לא הסבו יחד מתחלה מטרפין אחר האכילה שכל בני הבית נגדרי' אחר
בעה"ב ור' חי'א ס"ל שאפי' בני הבית אינם מטרפין עם בעה"ב אלא כשהסבו וגררה למורי הרב גר"ו שהלכה כריב"ל דאמר שבני הבית אפי'
לא הסבו מטרפין עם בעה"ב משום דהוא בתרחה טפי : **בא** להם יין בתוך המזון כאו"א מברך לעצמו אע"פ שאם הסבו אחד מברך המוציא
וברכת המזון ופוטרי את האחרים אפי' אם הביאו להם יין בתוך הסעודה צריך כל אחד ואחד שצריך על היין לעצמו ומפרש בגמ' (דף מג.)
טעמא מפני שאין בית הבליעה פנוי ופי' רש"י ז"ל שמחך שאוכלין אינם משימין לבם לברכה שאומר לפיכך אינם יולאין באותה ברכה וצריך כל
אחד ואחד לברך ואין זה נראה שאע"פ שאוכלין יכולין לשמוע הברכה . ויש מפרשים שמתוך שאין בית הבליעה פנוי אין יכולין ללכת
בעניית אמן משום (ברכות דף נ"א.) שגא' ימלא פי תהלתך ואם אומר אותו בעוד שאוכל נמלא (ג) שאין אומר אותו כראוי וזה הפירוש הוא נכון
אבל לא מהטעם שלהם שמהלך אחת יכול לאומרה כראוי אם ירצה ואע"פ שהמאכל צפוי אלא ודאי הגבון הוא מפני שאינם יכולים לענות אמן
מפני הסכנה וכן נראה בירושלמי (הל"ו) בפירוש דגמרי' התם כאו"א מברך לעצמו מפני שאין בית הבליעה פנוי אומר ר' מנא דאם אמרה הדין
דעמי' בגו מוכלא אסור מימר ליה אסותא בגין ככנתא הנה נראה בפירוש דמשום סכנתא נגעו בהמ"ז מורי הרב גר"ו : **לאחר** המזון
אחד מברך לכולם כלומר אחר שסיימו מלאכול כיון דליכא סכנה ויכולין לענות אמן אחר המזון וכל האחרים יולאין וזה היה בימינו שהיה
מנהגם לסלק את השלחן ולאחר סילוק השלחן היו צריכין לחזור ולברך פעם אחרת שדומה כסעודה אחרת צפני עלמה אבל אנו שאין מנהגנו
לסלק את השלחן כיון שצריך על היין שבתוך המזון אין צריך לחזור ולברך אלא כלל אלא אם סילק דעתו שלא לשתות כלל דכל זמן שלא סילקו
השלחן בתוך הסעודה מיקרי' : **ודקא** אומר על המוגמר פירוש מנהגם היה להביא מוגמר אחר מאכלם כדי להרית ריח טוב ופרש"י ז"ל
דאסיפא קאי והכי קאמר אותו שצריך לאחר המזון ופטר את האחרים והואיל ונתנו לו מעלה אחת נתן לו ג"כ מעלה אחרת ומצריך על המוגמר
ופטר את האחרים ואע"פ שאין דרך להביא המוגמר אלא לאחר סעודה כלומר לאחר ברכת המזון ובאותה שעה כבר עברה הסעודה לגמרי
ואין אנו חייבין לתת לזה לברך אפי' עכשיו שהביאו אותו מיד אחר כיום האכילה קודם ברכת המזון אותו שצריך על היין שלאחר המזון
מברך על זה והגאונים ז"ל פירשו דכשהביאו אותו באמצע הסעודה מיירי וארישא קאי דקתני הסבו אחד מברך לכולם ור"ל אותו שצריך
המוציא הוא מברך על המוגמר ואע"פ שאין מביאין אלא לאחר סעודה כלומר אע"פ שאין דרך להביאו אלא לאחר שסיימו לאכול קודם שיברכו
ברכת המזון ואם היו מביאים אותו באותה שעה היה אחר יכול לברך (ג) שסעודה אחרת נראית אפי' הכי עכשיו שהביאו אותו באמצע הסעודה
זה שהתחילו לתת לו כבוד בתחלת הסעודה וצריך המוציא נתן לו ג"כ כבוד לכל שאר הדברים עד תשלום הסעודה והוא מברך על המוגמר
ופטר את האחרים והכי משמע בירושלמי (בפירקין ס"ה ה"ו) בדיא דגרסינן התם מה בין מוגמר לבין מוגמר כולוהן מריחין יין אחד הוא
שטועם דאלמא משמע דבתוך הסעודה איירי ומשום הכי בעי מה בין מוגמר לבין שצין שמביאין בתוך הסעודה כל אחד ואחד מברך לעצמו
ובמוגמר אחד פוטרי לכולם ומהדרי' מוגמר כולוהן מריחין וכיון שנהגים מזה כולם כאחד האחד מברך ופוטרי את האחרים אבל ביין כששותה
האחד אין האחרים נהגין ולפיכך צריך שצריך כל אחד ואחד לעצמו . ואכתי איכא למידק לפי דעת הגאונים ז"ל דמפרשי שבאמצע
הסעודה

איכא אמימר בריך על כל כסא וכסא מר
זוטרא בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא רב
אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך אמר רב
אחא אנא כמאן נעביד אמימר אמר אנא נמלך
אנא ומר זוטרא אמר אנא דעבדי בתלמידי
דרב דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו
יתבי בסעודתא הוה קאי עילוייהו רב ייבא
סבא אמרי ליה הב לן ונברך ולבסוף אמרי
ליה הב א לן ונשתי אמר להו הכי אמר רב
כיון דאמרי'תון הב לן ונברך איתסר לבו
למישתי וכן הלכתא : *רב יצחק בר יוסף
איכלע לבי אביי ביום טוב חזייה דברך
והדר בריך א"ל לא סבר לה מר להא דרבי
יהושע בן לוי בריך על היין שלפני המזון

דעתא דהכי צריך : אכסא קמא ואכסא
דברכתא . דברכת המזון הוי הפסק. נמלך
אנא . שאינו יודע אם אשתיה יותר וכל
כוס וכוס מתחיל בו השתייה : דזה לשונות .
לאכילה שבמעי' הוא בא שלא היו רגילין
לשתות בתוך האכילה : מתני' היו יושבין .
כלל היסב משום : כל אחד מברך לעצמו .
דאין קבע סעודה בלא הסיבה שיושבין
ומסין על דליהן השמאלית ע"ג מסה
ואוכלין ושותין קרוי הסבה : בא להם בתוך
המזון כל אחד מברך לעצמו . דאין בית
הבליעה פנוי כדמפרש בגמרא ואין מכווין
לברכה : והוא אומר על המוגמר . אותו
צרכות שצריך על היין מברך על המוגמר שהיו
פב: רגילים להביא לפניהם לאחר אכילה אצקת
רוכלין על האש במחנות לרית טוב ומברך
עליו

פוטרי את היין שלאחר המזון אמר ליה אנא נמלך ב אנא בא להם יין
בתוך המזון אפי' בשבתות וימים טובים אינו פוטרי את היין : שלאחר
המזון משום דזה לשונות וזה לשונות דקיימא לן (א) בתלמידי דרב דאמרי
אינו פוטרי : **מתני'** היו יושבין [א] כל אחד ואחד מברך לעצמו הסבו אחד
מברך לכולם בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו
לאחר ד המזון אחד מברך לכולם והוא אומר על המוגמר אף על פי שאין
מביאין

פוטרי את היין שבתוך המזון שהיין
תחלה כשמוקדם אין צריך לחזור ולברך בתוך הסעודה ולא תימא דוקא כשמברך בשעת קידוש מפני שאין קידוש אלא במקום הסעודה
ודעתו לאכול ולשתות ולפטור בזה הברכה [וכן בהבדלה] כיון שמבדיל וצריך ואוכל מיד אבל בשאר ימים כיון שאם ירצה לא יאכל
[ודכוותה בהבדלה] דיש הבדלה שלא במקום הסעודה אינו פוטרי אלא אפי' צריך מתחלה בין להבדלה בין לשתיה בעלמא שרצה לשתות
אותו היין פוטרי ליון שבתוך המזון ואין צריך לברך פעם אחרת בתוך הסעודה ולשתות פוטרי לשונות כדאמרי' ויש ר' ר' ליה מדאמרי'
(פסחים דף ק:) שבני אדם שקדשו בבית הכנסת אחר רב ידי קידוש יאלו ידי יין לא יאלו ורבי יוחנן אומר ידי יין נמי יאלו ואין צריך לחזור
ולברך בבית דם"ל דשינוי מקום אין צריך לברך אבל אם לא היה משנה מקומו כגון שמבדיל ואוכל מיד נראה שלא היה צריך לחזור ולברך
על מה ששתה בתוך הסעודה (והפ' לרב) כיון שאין שם שינוי מקום דברכת היין שצריך מתחלה לשונות פוטרי מה ששתה באמצע הסעודה
שהוא לשונות. מפי מורי הרב גר"ו : **מתני'** היו יושבין (שנים) כל אחד ואחד מברך לעצמו כלומר אם אכלו בלא שום הזמנה אלא שהיו יושבין
וכל אחד ואחד התחיל לאכול ולא הסכימו לאכול ביחד אינם מברכין וכל אחד ואחד מברך לעצמו ואם הסבו אחד מברך לכולם י"מ הסבו
מלשון הסבה ור"ל כשהסבו ביחד כמו שדרך לעשות באכילה קבע מטרפין ואחד מברך לכולם ורבינו האי גאון ז"ל פירש הסבו מלשון סיבוב
ור"ל כשיסבו כולם סביב שזה מורה על הישיבה של קביעות דמתרגמי' וישבו לאכל לחם ואיסתתרו למיכל לחמא : **ואומר** רבינו יצחק
ז"ל דבין בברכה המוציא ובין בברכה המזון מיירי ומביא ר' ר' ר' גמ' (דף מג) אומר רב לא שנו אלא פת דבעיה הסבה אבל יין
לא בעיה הסבה לא ובודאי לא היה אומר רב ביין בענין ברכה שלאחריו שזה פשוט הוא שבשום ענין אין זימון לפירות וצריך לברך כל אחד
ואחד לעצמו ור' יוחנן ג"כ לא היה אומר שבהסבה מזמן עליו אלא ודאי בברכה שלפניו איירי ובי דיין איירי בברכה שלפניו ה"ל כשאמרו
גבי פת לא שנו אלא פת דבעי הסבה בברכה שלפניו אמרו . ועוד מביא ר' ר' ר' דמתני' בברכה המזון נמי איירי מדאמרי' בגמ' (דף מג) כי
נח נפשיה דרב הוה הדרי רבנן אבתריה וקא מצביא לכו הסבו דוקא אבל ישבו לא קם רב אלא וקריע אומר נח נפשיה דרב ואפילו בהמ"ז לא
גמרי' דאלמא משמע בדיא דמתני' דקתני הסבו אחד מברך לכולם בהמ"ז נמי מיירי . ויש שהיו מעמידין המשנה בברכה המוציא בלבד
והיו אומרים דברכת מזונות ר"ל ברכת מוציא וא"ל לדוחק זה שיותר נכון לפרש הלשון כפי משמעותו ולהעמיד המשנה בין בזה ובין בזה :
ועוד אומר רבינו יצחק ז"ל כי בימינו שהיו השלחן ומפות לפני כל אחד ואחד היה צריך שיסבו כדי שיטפרו כולם אבל עכשיו שמנהגו
לאכול כולנו בשלחן אחד ומפה אחת א"ל הסבה אחרת אלא בזה בלבד מטרפין ואע"פ שכל אחד ואחד אוכל מכלכו אחד מברך
לכולם בין [ב] בהמוציא בין בברכה המזון . ובירושלמי (בפירקין י"ה ה"ו) אמרי' אומר ריב"ל בשבועה כן היא מתניתא באורחים אבל בעה"ב
בתוך ביתו לא תני רבי חי'א אפי' בעה"ב בתוך ביתו פי' ריב"ל ס"ל דבאורחים שדרך לתת לכל אחד ואחד כפ"ע ואינם יודעים קביעות אינם
מטרפין אלא כשהסבו יחד מתחלה אבל בעה"ב עם בני ביתו אפי' לא הסבו יחד מתחלה מטרפין אחר האכילה שכל בני הבית נגדרי' אחר
בעה"ב ור' חי'א ס"ל שאפי' בני הבית אינם מטרפין עם בעה"ב אלא כשהסבו וגררה למורי הרב גר"ו שהלכה כריב"ל דאמר שבני הבית אפי'
לא הסבו מטרפין עם בעה"ב משום דהוא בתרחה טפי : **בא** להם יין בתוך המזון כאו"א מברך לעצמו אע"פ שאם הסבו אחד מברך המוציא
וברכת המזון ופוטרי את האחרים אפי' אם הביאו להם יין בתוך הסעודה צריך כל אחד ואחד שצריך על היין לעצמו ומפרש בגמ' (דף מג.)
טעמא מפני שאין בית הבליעה פנוי ופי' רש"י ז"ל שמחך שאוכלין אינם משימין לבם לברכה שאומר לפיכך אינם יולאין באותה ברכה וצריך כל
אחד ואחד לברך ואין זה נראה שאע"פ שאוכלין יכולין לשמוע הברכה . ויש מפרשים שמתוך שאין בית הבליעה פנוי אין יכולין ללכת
בעניית אמן משום (ברכות דף נ"א.) שגא' ימלא פי תהלתך ואם אומר אותו בעוד שאוכל נמלא (ג) שאין אומר אותו כראוי וזה הפירוש הוא נכון
אבל לא מהטעם שלהם שמהלך אחת יכול לאומרה כראוי אם ירצה ואע"פ שהמאכל צפוי אלא ודאי הגבון הוא מפני שאינם יכולים לענות אמן
מפני הסכנה וכן נראה בירושלמי (הל"ו) בפירוש דגמרי' התם כאו"א מברך לעצמו מפני שאין בית הבליעה פנוי אומר ר' מנא דאם אמרה הדין
דעמי' בגו מוכלא אסור מימר ליה אסותא בגין ככנתא הנה נראה בפירוש דמשום סכנתא נגעו בהמ"ז מורי הרב גר"ו : **לאחר** המזון
אחד מברך לכולם כלומר אחר שסיימו מלאכול כיון דליכא סכנה ויכולין לענות אמן אחר המזון וכל האחרים יולאין וזה היה בימינו שהיה
מנהגם לסלק את השלחן ולאחר סילוק השלחן היו צריכין לחזור ולברך פעם אחרת שדומה כסעודה אחרת צפני עלמה אבל אנו שאין מנהגנו
לסלק את השלחן כיון שצריך על היין שבתוך המזון אין צריך לחזור ולברך אלא כלל אלא אם סילק דעתו שלא לשתות כלל דכל זמן שלא סילקו
השלחן בתוך הסעודה מיקרי' : **ודקא** אומר על המוגמר פירוש מנהגם היה להביא מוגמר אחר מאכלם כדי להרית ריח טוב ופרש"י ז"ל
דאסיפא קאי והכי קאמר אותו שצריך לאחר המזון ופטר את האחרים והואיל ונתנו לו מעלה אחת נתן לו ג"כ מעלה אחרת ומצריך על המוגמר
ופטר את האחרים ואע"פ שאין דרך להביא המוגמר אלא לאחר סעודה כלומר לאחר ברכת המזון ובאותה שעה כבר עברה הסעודה לגמרי
ואין אנו חייבין לתת לזה לברך אפי' עכשיו שהביאו אותו מיד אחר כיום האכילה קודם ברכת המזון אותו שצריך על היין שלאחר המזון
מברך על זה והגאונים ז"ל פירשו דכשהביאו אותו באמצע הסעודה מיירי וארישא קאי דקתני הסבו אחד מברך לכולם ור"ל אותו שצריך
המוציא הוא מברך על המוגמר ואע"פ שאין מביאין אלא לאחר סעודה כלומר אע"פ שאין דרך להביאו אלא לאחר שסיימו לאכול קודם שיברכו
ברכת המזון ואם היו מביאים אותו באותה שעה היה אחר יכול לברך (ג) שסעודה אחרת נראית אפי' הכי עכשיו שהביאו אותו באמצע הסעודה
זה שהתחילו לתת לו כבוד בתחלת הסעודה וצריך המוציא נתן לו ג"כ כבוד לכל שאר הדברים עד תשלום הסעודה והוא מברך על המוגמר
ופטר את האחרים והכי משמע בירושלמי (בפירקין ס"ה ה"ו) בדיא דגרסינן התם מה בין מוגמר לבין מוגמר כולוהן מריחין יין אחד הוא
שטועם דאלמא משמע דבתוך הסעודה איירי ומשום הכי בעי מה בין מוגמר לבין שצין שמביאין בתוך הסעודה כל אחד ואחד מברך לעצמו
ובמוגמר אחד פוטרי לכולם ומהדרי' מוגמר כולוהן מריחין וכיון שנהגים מזה כולם כאחד האחד מברך ופוטרי את האחרים אבל ביין כששותה
האחד אין האחרים נהגין ולפיכך צריך שצריך כל אחד ואחד לעצמו . ואכתי איכא למידק לפי דעת הגאונים ז"ל דמפרשי שבאמצע
הסעודה

א מי"פ"ד מה'
ברכות סג'
עשין סי' כו
טור א"ח סי'
קסו קעד

רש"י

הגהות
הב"ח

(א) נ"ב ואפי'
(ב) כ"ב ע'
לקמן סי' קפ"א :
(ג) ששסעודה
כ"ז :

הגהות
הרי"ר

(א) לא הני
תלמידי דרב
הי"ל ושי'
בגמ' :

[דף ע"ב]

[א] לאכול :
[ב] ככרת
המוציא :
(סג"א) :

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ישי ברכות לא שלטי הגבורים

אמרי"פ"ד ופ"ו
מה' ברכות סג
עשין כו עור
ח"ט ס" קעד
ב מיי"פ"ט מה'
ברכות סג
עשין כו ח"ט
קעד רח
כו :

הסעודה מיירי היאך יברך האחד באמלע ושיפער את האחרים והא' איכא למיתש משום סכנתא כדחיישין ביה שיברך כל אחד ואחד שאם יברך אחד ויעטו האחרים יבואו לידי סכנה . ונראה למורי הרב גר"ו שלא היו עושין אמן כלל אלא בשמינה בלבד היו נפטרין וכך פירש הירושלמי מה בין מוגמר ליהן שצין לר"ך שיברך כל אחד ואחד מפני שהם אינם יכולים לענות אמן מפני הסכנה ומוגמר אין אלו חוששין לסכנה בעת שיענה אמן ומהדרינן מוגמר כולו מריחין ויהי אחד ואחר מריחין אותו וסודו ונהנין ממנו

רש"י עליו בורה עלי בשמים: אלא לאחר סעודה ולאחר ברכת המזון ואינו כלל מעטין סעודה מכל מקום מי שברך על היין שהתחיל בברכות אחרונות גומרין : גמ' בדוכתא פלן . במקום פלוני דכיון דקבעו להן מקום בתחלה בדבור וענה והזמנה הוי קביעות אצל (א) אכלו יחד מאילין במקום אחד אין זה קביעות: הואיל ואין בית הבליעה פנוי ואין לב המסובין אל המזכר אלא לבלוע : מכלל דאיכא עדיף מיניה . ואפ"ה כיון דהוא התחיל לחלל עבד לאידך : הנוטל ידיו תחלה . במים אחרונים הוא מוזמן לבסמ"ו: תורתו. קיטור עשן שהוא מתמר ועולה

דף סג.

דאמרי ניזיל ניכול נהמא בדוכתא פלוני ויהי נמי בעי הסבה *ברבי יוחנן (דאמר רבי יוחנן) ואם הסבו אחד מברך ב' לכולם בפה"ג ואם לא הסבו כל אחד ואחד מברך לעצמו שאלו את בן זומא מפני מה "אמרו בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אמר להם הואיל ואין בית הבליעה פנוי : והוא דאומר על המוגמר : הוא מכלל דאיכא עדיף מיניה מסייעא ליה לרב דאמר רב חייא בר אשי אמר רב כ"ל הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא מוזמן לברכה אמר ר' זירא א"ר ירמיה מאימתי מברך על המוגמר משתעלה תמרתו

[דף לה ע"א]

הגהות
הב"ח
(א) י"ב ישנו
כו' במקום
אחד יחד
(ב) י"ב כלומר
לפי' הגאונים
שפירש
דארישא קאי
כלומר אותו
שכיר המזיא
הוא אומר על
המוגמר נראה
הדברים לפי
זה דמוגמר
שהביאו בתוך
הסעודה מיירי
וכו' : (ג) מיירי
וכו' המוגמר
ולא קאמר :
(ד) דל"ן כנ"ל
(ה) י"ב וכדי
להודיע וכו' :
(ו) והוא מכלל
כי מדקאמר
והוא כו' :
(ז) דעדיף
כנ"ל :

מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה : גמ' דוקא הסבו הוא שאחד מברך לכולם המוציא אבל לא הסבו לא ואי אמרי ניזיל ניכול נהמא בדוכתא פלוני אף על גב דלא הסבו אלא כל אחד ואחד מברך כמאן דקביעי דמו ואחד מברך לכולם בדרתני עשרה שהיו מהלכין בדרך אע"פ שכולם אוכלים מכבר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו עלו וישבו אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מברך אחד מברך לכולם א ואוקימנא בגון

היינו אומרים שיברך כל אחד ואחד היו שוהין הרבה אחר שהריחו אותו ונמלא שהיו נהנים מן העולם בלא ברכה ולפיכך יותר טוב שיברך האחד ויפטר לאחרים בשמינה בלבד ואע"פ שלא יענה אמן משינה מן העוה"ז בלא ברכה שעה גדולה כל כך אצל ביה"א לומר זה העפעס שהאחד בלבד טועם והאחרים אין להם הנאה בשתייתו ולפיכך (יש) [אין] לחוש אם שוהין הרבה וכיון שאינם יכולין לענות אמן כל אחד ואחד מברך לעצמו : ולפי סברת הגאונים ז"ל נמלא שאחד המזון ושאחר הסעודה פירוש אחד להם שהכל ר"ל אחר סיום המאכל קודם ברכת המזון ואף על פי שעינה הלשון אין בכך כלום דמשום דמטיקרא חייבי ביהן שהוא מזון נקט לישנא שלאחר המזון אצל בסוף שהמוגמר אינו מזון שעינה הלשון ואמר לאחר הסעודה (ג) וגררין הדברים

הוא אומר על המוגמר ולא אמרו והוא אומר על היין כי שמינה הלשון אין בכך כלום דמשום דמטיקרא חייבי ביהן שהוא מזון נקט לישנא שלאחר המזון אצל בסוף שהמוגמר אינו מזון שעינה הלשון ואמר לאחר הסעודה (ג) וגררין הדברים

הוא אומר על המוגמר ולא אמרו והוא אומר על היין כי שמינה הלשון אין בכך כלום דמשום דמטיקרא חייבי ביהן שהוא מזון נקט לישנא שלאחר המזון אצל בסוף שהמוגמר אינו מזון שעינה הלשון ואמר לאחר הסעודה (ג) וגררין הדברים

הוא אומר על המוגמר ולא אמרו והוא אומר על היין כי שמינה הלשון אין בכך כלום דמשום דמטיקרא חייבי ביהן שהוא מזון נקט לישנא שלאחר המזון אצל בסוף שהמוגמר אינו מזון שעינה הלשון ואמר לאחר הסעודה (ג) וגררין הדברים

פנו ואין אי ראו לשמוע ולענות לחבירו : ד והראב"ד פירש דקאי אמלן דאמר ברכת המזיא ומי"ו פסק כרבי"ו וטור ורבינו יונה האריכו בזה :

שיטת ריב"ב

היינו כהא בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו אין דין המוגמר כן . ומפורש דבר זה בתלמוד ירושלמי מה בין מוגמר ומה בין יין מוגמר כולו מריחין ויהי אחד ואחר מריחין אותו וסודו ונהנין ממנו

הקמן

בכל הברכות שבתוך הסעודה לפיכך זכה לברך על המוגמר שבא בתוך הסעודה ויש אחר גדול ממנו שמברך ברכת המזון כדבר חייא בר אשי אמר רב דאמר הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא מוזמן לברך ברכת המזון וה"ה שמברך על המוגמר שבא לאחריה [ש] שאמר שהוא גדול שבכולן אין לאחר ליטול רשות לעצמו בפניו אלא מדעתו וזה שבידך על המוגמר שבתוך הסעודה בלא רשות לא מפני שהוא גדול אלא מתוך שזכה בברכת היין [ב] שקדם גמר סעודה וזה אף בברכת המוגמר שבא בתוך הסעודה דמטיקרא דמטיקרא שמיני דאע"ג דלא אמר תתקין רבנן יצא : בושלי כמרא שהכל אבל תמרא דיוקא בורא פרי העץ ועל הביעא ועל הקופא ועל הירקות ועל הים בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות אבל מצות וריחני אין בהם ברכה לאחריהן . כל זה לשון הרב דודי ז"ל : תמרה . קיטור העשן שהוא מתמר ועולה :

השנות הראב"ד

שמברך המזיא והוא שמברך על המוגמר בחייה מקום שיבוא אפילו תוך הסעודה מדלג מפניו ביה ואע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר כהמ"ו וכבר נפירה קביעות כל הסעודה וזאתו מוגמר אין שם ויקח הנוטל כלל אפי' הכי כיון שזה קודם ברכה הנוטל מברך שאין נעבירין אותו ונגדולתו שנתנו לו תחלה לאותה סעודה ודייקין בנמרא מדקאמר הוא מכלל דאיכא דעדיף מיניה שאלם היה גדול והתוב המועלת עליו בכל זכרי הסעודה לא היה כריך להזהיר עליו שהוא שכל יברך על המוגמר ושי"מ אין מותר סעודה מועלת על הגדול אלא על הרגיל או שיכול הגדול ליתן רשות לאחר לברך כענין שעשה רבי לרב וכדבר חייא בר אשי שאלם היה התוב המועלת על הגדול אין הגדול רשאי לפטור ממנה כי הוא מבזה במלת אלא לא נתן לגדול אלא מפני כבודו ואם נדרש לאחר הדשות בידו והוא הדך הישר : [ב] שקודם וכו' . א"א זה אינו נראה והלאהמוגמר קודם ליהן

עין משפט

א כְּרָאֵם וְהַטּוֹר כִּתְּבוּ
 שִׁמְרֵךְ לְנֹעַם מַשְׁמִימָה
 וּבְרִיתוֹ יָחַד כִּתְּבוּ דְסִגִּי
 כְּמֵה שְׁמִינִי הֵן בְּתוֹרָה
 וְכֹסֶם מֵחִיזֵה מִן שִׁירָה
 יְזַכֵּם יֵן פִּתְחִיתִי וְשִׁלְמִי
 מִמִּין אִי וְהַטּוֹתִי יִשְׁרָה
 מִהַשְׁלֵמִן כְּרָאֵם וְהַטּוֹרִי
 וְהַטּוֹר כִּתְּבוּ שִׁמְרֵךְ
 לְנֹעַם מַשְׁמִימָה וְכֹסֶם
 שִׁכְנֵה עַל פִּתְחִיתִי :
 לְשׁוֹן רִיאָה
 וְכֹסֶם לְפָנֵי פֶה
 שְׁלִימָה וְפֶה פְרוּסָה יֵן
 שִׁינֵי חֹרֵם לְבָבֵךְ
 הַפְּרוּסָה שְׁבִייתִימָה קִרְוָה
 וְיֹדֵעַ שְׁמִים עֲקִיִים דְּכִרִי
 שִׁינֵי שְׁמִינִי פְרוּסָה
 כִּתְּבוּ שְׁלִימָה וְכֹסֶם
 בְּפִרוּסָה :

ומצרך עליו ונפל מיניה [מהו] דמצרכין
 גמ' ומחלה כלומר כשמצרך על המים
 רכה כבר הלכו להם ללא חיישון להני
 לא יצאנו ולפיכך צריך לחזור ולבדק על
 ה האחרים ומיתה הוא למה לא הכיר
 צ צדקן והוא לא אחי צידו כמו שהזכיר
 פסוקים ב' צבוגלא לקמיה דודאי אם * (לא) מלא
 ו' אחיו אין צריך לחזור ולבדק פעם
 אחרת וגרלה שטעות סופר הוא :
 *תאני רבי חייא אין מוצרכין על
 הפת אלא בשעה שהוא פורס אמר
 ר' חייא בר אבא הלא אמרת מאן
 דקסיב פוגלא ומצרך עליו והוא לא אחי
 צדיקה צריך לבדקה עליה זמן תגיינות

אוהו ויגמך לחזור ולברך פעם אחר
עליו זמן תשיינות מה בינן לבין אמה
שבגדה ושוחה לשמות [א] אין לריר לו
שהלכו כיוון דעתו מתחלה [לכך] שידו
רשי"י
מברך על הפתיתין . אם ירצה או אם
הפתיתין גדולים לריר לברך עליהן : ויזיל
ידי שניהן . ידי מחלוקת של רב הונא ור'
יוחנן : מניח הפרוסה תחת השמנה ובוטל
או משייבין או מנחת מהן לא יבטל : ויש
לחם עוני כתיב . ודרך עני בפרוסה לכן
בטל על הפרוסה : שקיל תרתי . לוקח
שתייה בידו ובוטל מנחת זמם : ריפתה
לעירובא . לחם שעירבו זו אחרת עירוב
ליתור : מול כרוך . מי שבוטל וקודם
שפעם מן הפרוסה בטל ממנה והוא
ליושב אלנו ואמר לו מול מפרסת הברכה
ואטל ואפילו סח בין הברכה שצריך ברכה
המזיא ובין האכילה אין לריר לחזור ולברך
אע"פ דליהא הפסקה אין כדאמי' במנחות סח
זמן תפילין לתפילין חוזר ומברך וכן בספסו
הסך כך שיהא זורר ברכה ולא יח
וכן הביאו מלה לרבי יוחנן זורר ברכה היא
לריר לעל בן הפרוסה שתהא נאכלת
בפעם : גביל לחורי . גביל את המורסין
במים לזורר השוורים : בטלה לאלתר . ולא
המתין עד שהיו מביאין מלה או לפתן :

* (הוא סוף של
הירושל' הנ"ל)

שיטת ריב"ב

אם ביזרו לפני פירוק
אפי' אין בך כוונת מלכות
אשר חלום הנוצח בדמיון
לעיל וכיון דשלישית מלאה
אל תשובה אם ביזרו
לפניו פתחיו ושלחו
לדעתם דר' יוחנן מנכר
לכאמרי כל פתחיו ופוטרי מה
פשתיתו וכן הוה אמר
מנכר וכו' הלאה מנכר
ידיו וכו' ויהי קיימל
אכל פרוסה של חטין
ושליש של פרוסה של חטין
ר' יוחנן מודה דחייב
לגבך על הפרוסה של
חטין אי משום דקדיל
חביב עדיף חטין אי משום
דאוריין מוקדם בפרוק
דכוסה ארץ חטא ושעור
וירא שמיך קיימין חטין
מאות חטב ומאות של חטין
מאות פרוסה של חטין
בחוץ שליח של פרוסה
ובצוע ובפסח אפי' פרוסה
של חטין מיהא פרוסה
בחור שליח ובצוע מן
הפרוסה וכו' בדכתיבי
בספר המעשר: קול דברך.
הבצוע שבע שטעום חטין
הפרוסה שזדע ממח-
הבטות לתי שאלו ואחר
אמר מן מפרוסת הפרוסה
אפי' שם ביניהם אכל
קדיל לחזור ולגבך ואפי'
דאוריין הוא הפסוק
דכתיב "ממנהו נתן
תפילין לתפילין נתן
ביניהם קדיל לגבך וכו'
בפסוק דרס קול סיחה
אורכ דרכה ולא מיפסקא:
גביל לתורי. גביל אח
מורסן במים
שעורין :

דברי חייא טאס נפל חסידות נאון צריך
לחזור ולבדוק פעם אחרת למדנו מסובד
הירושלמי שטעם ה' חייא אינו אלא
מפני חשש שפסול מידו וילמדך
לחזור לבדוק פעם אחרת ולפיקר היה
אומר בן ר' ואע"פ שבוה חולק עם התלמוד
שלנו (ה) אצ"ה למדנו מהירושלמי
שמי שצריך על הדבר ונפל מידו ואינו
מונא צריך לחזור ולבדוק כשחוזר
ואוכל מאותו המין: וכן למדנו שמי
שצריך ברכה שאינה צריכה יש לו לומר
ברוך עם כבוד מלכותו לעולם ועד וכן
כתב הרמב"ם ז"ל: ויש שאומרים
שזה לאחר שאמר אלהינו מלך העולם
אבל אם לא הזכיר עדיין מלכות אלא
ברוך אתה ה' בלבד יש לו לסיים ולומר
למדני חקך כדי שיהיה כקורא פסוק
ולא יהיה מזכיר שם שמים לבטלה. מפני
מורי הרב גר"צ דסג גאון ז"ל:

כי חוינן בי רב כהנא הוה שקיל תרתין ובעצ
וה מיקלע להו ריפתא דעירובא בשבת מברכין
ואתעביד ביה מצוה חדא נעביד ביה מצוה
ד טול כרוך אינו צריך לברך הביאו מלח הביאו^ר
מר אפי' הביאו לפתן הביאו מלח אין צריך לברך
לברך ורב ששת אמר אפילו גביל לתורי גביל
ר' יהודה אמר שמואל אסור לאדם שיטעום
מתו שנא' ונתת עשב בשדך לבהמתך והדר
שמואל משום ר' חייא אין הבוזע רשאי לבצוע
פני כל אחד ואחד רבה בר שמואל איקלע לבי
ריש

משנה כתיב : אמר רב אשי
 חדא : רב אמי ורב אסי כי ה
 עליה המוציא אמרי הואיל
 אחריתי : *אמר רב *שול *כר
 לפתן צריך לברך ור' יוחנן א
 גביל לתורי גביל לתורי צריך
 לתורי אין צריך לברך דאמ
 כלום קודם שיתן מאכל לבה
 ואכלת ושבעת אמר רבה בר
 עד שיביאו מלח או לפתן

שמות קז

[ד' לב ע"א]

צדק

הביאו לפניהם פתיתים ושלימים
על הפתיתים ולא שגף פתיתים גדולים
אלה מן המובחר לברך על השלמים אבל
שום הכי נראה כמו שפרס רבינו יעקב
ד על הפתיתים שהם גדולים מן השלמים
פתיתים ורבי יוחנן אמר אף על פי שיש
כל כך פת כמו בפתיתים גדולים וא"כ
רסום של חטים ושלמה של שעורים
ול חטים ופומר את השלימה של שעורים
ני שלמעלה היה מדבר בזמן אחד ולפיכך
הפרוסה לדברי הכל דחשוב עדין:
זין תורף לזה שבהנחה בלדב, מקיים את
שיניח עמה השלימה: **שלוש** אתה
ז ופומר את השלימה של שעורים אלא
יאה שנחלקו ואומר רבינו יעקב ז"ל שמהיה
בענין עצמו אלא תלוי הוא במחלוקת אחר
לא כי אלא (אני אומר לעולם) חזי בלל
אמר תורמין בלל קטן שלם ס"ל שאע"פ
ה של שעורים שאע"פ שהפרוסה יותר
גדול וס"ל דחשוב עדין וכיון שהחזי הוא
ה של חטים שהיא מוטעמת יותר ופומר
הני קמיה דרב נחמן והכריע ואמר מניח
התלמידים והכרעת בענין שיעשו כדברי
שוב אזלינן דהא חזינן דתלמודא כותיה
בדיא כל מקום שיש כהן כ"ע לא פליגי
פי דרבתו למדנו מכאן דין אחד דכיון
ס של חטים אלא שהפרוסה היא מסולת
שעורים כדכתבין. מפי מורי הרב גר"ו:
ובוצע מהפרוסה משום לחם עוני והכי
שנה אין לו פת שלימה והוא לר"ך לבצוע
ומר כיון שזה מענין עשיית המזלה הוא
ס שם בענין השמיטה כגון שאחר ששחט
העוף

ו'כו' לכאורה משמע דרב הונא רוצה לומר שמבדק אף
 אם צריך על השלמים שפותר את הפתיתים ורבי יוחנן סובר
 בפיתיתים וסיים בפרוסה ואמר אבל פרוסה של חטים [ב] ו
 רוצה לומר פתיתים גדולים ושלמים קטנים ורב הונא אמר מבדק
 אלא הכי קאמר מבדק על איזה מהם שירצה ואפילו על א
 אחר השלמים דשלמים מזה מן המובחר ואף על פי שאין ב
 אהשלמים גדולים יותר ולפיכך שינה הלשון ואמר אבל
 שהיה שלימה והיא גדולה מהפרוסה אפ"ה מבדק על הפרוסה
 על הפרוסה ולא אמר מזה מן המובחר כמו שאמר למעלה מ
 כאן שהן שני מינים האחד גרוע מחבירו אמר שצריך לבדק ע
 ליהמה על הפרוסה או בתוכה ובזע י"א אומרים בזע משתיהו
 אחת אלא ודאי בזע הפרוסה שהיא משל חטים ומקיים ההידור
 התלמידים וא"ת והלא דברי הכל שמבדק על הפרוסה של חטים
 הפרוסה בתוך שלימה והיאך אמר ששמת שלום בין התלמידים ש
 הפרוסה של חטים ופותר את השלימה של שעורים אינו בזה ה
 אכן *תורמין כלל שלם קטן אבל לא חצי כלל גדול ר' יהודה אומר
 אמר סבר חשוב עדיף ומר סבר שלם עדיף כלומר תנא קמא
 יול שתורם מזה שהוא שלם ס"ל נמי בפרוסה של חטים ושלמי
 על השלימה דבחר שלם אזלינן ור' יהודה דאמר לעולם חצי כלל
 בפרוסה של חטים ושלמה של שעורים שמבדק על הפרו
 ה אותו רב (ד) במחלוקת תנא קמא ור' יהודה ובא אח"כ תנא
 את שתייהן אמר לו שלום אחי [א] ושלום למשתכח ששמת שלום ב
 נ גראה דהלכתא כר' יהודה דאמר חצי כלל גדול וסבר דבחר
 פרוסה של חטים ופותר את השעורים. ועוד דבגמרא אמר'
 ' דמשמע דדברי הכל הוא לכל שאר דברים דחשוב עדיף: ר' י
 וול שהוא סובר שחשוב עדיף היכא דיש לו פת שלימה ופרוסה ושני
 ון שאינה חשובה כל כך אלא דינם בפרוסה של חטים ושלמה של
 לתוך שלימה ובזע כלומר מניח שלימה להידור מפני המועד
 של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה וי"ל כמו שדרך העני שכל
 וע אלא בפרוסה: **מור** כרוך טול כרוך אינו צריך לבדק כ
 יה הפסקה ואין צריך לחזור ולבדק ומזה למדנו לענין שחיטה ש

אמר רב הונא מברך על הפתיים
ולא שנא פתיים קטנים וכל שכן ש
קשה למה שינה הלשון לאלתר (ב) ופתח
ז"ל דהביאו לפנייהם פתיים ושלמים
ולא בזה למעט שלא יברך על השלום
לפניו פתיים גדולים יש לו לחזור
הזכיר ענין אחר בדין חטין ושעור
וחתא לאשמועינן אע"ג דליכא תרתי
ומשום הכי אמר בבבלי דדברי הכל מב
אין זו אלא מלוא מן המובחר אלב
יירא שמים מקיים שתייה מניח
שתייה ודי לו בשיבוע את
[א] ושלוס למשתך שמת שלום בין
שאמרו כדי לקיים את שתייה שמיח
שאמר התלמוד דדברי הכל מברך על

הגהות
הב"ה
(א) יצ"ל
מזרין שלמים :
(ב) יצ"ל דפסתי :
(ג) יצ"ל וקאמר
י' רמיה ב' :
אבא : (ד) יצ"ל
ב' אבא :

[א] ושלמים
משמך [ב] אפי'
לחזור
לרין
והשאר נמחק
[ג] יצ"ל וכו' :
[ב] תורם
משלמים כו'
וכי' דאמר חזי'
כל דגול כו'
(האפי') :

(פ"צ דתרומות)

המאור הקטן

מאן דמוקים לה כתנאי כהאי גוונא ליכא מאן דפליג ואי לא עביד הכי אין תופסין אותו בכך כיון דאוקימנא לר"י כדברי הכל ובפסמא אפי' פרוסה של חסין ושלשמה של חסין מניה פרוסה בתוך שליטה ורובעו מן הפרושה משום דכתבי לחם עוני מה דרבו של עני בפרושה אף כאן בפרושה ומבשר על כית אחד מן הפרושה מתייבז ונאכלת מצה ויש בדרים הללו בחילוק בפרש"י ובהלכות ה"י"ף אינם מצווים כל הצורך ומה שכתבתי ראוי לסמוך עליו:

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ששי ברכות

עין משפט

א ואם פת נקיה הוא
אין צריך בשם ואם
הפת מחוץ לפתח
במלך כעין שלטון
בשם ויאלץ מיד : טור :
ב יא דאם דילג מלכות
יא והתוספות נסתפקו
בה ויש אומרים דאם
אמר מלכות אפילו לא
אמר טעום יא ויא
שצריך הכל ולזה הסכימו
רוב הפוסקים :
לשון רי"א :

העוף האחד אמר שיתנו לו האחר או כל כיוצא בזה לא דייגינן ליה הפסקה ואין צריך לחזור ולברך על השמיטה האחרת: לית דין צריך בשם
י"מ מלשון כי בושש משה ור"ל זה הפת הוא פת נקיה ומוטעם מאליו וא"ל להעביר עד שיצאו הליפתן להטעימו וי"מ אין זה צריך [א] לפתח
כי הוא מוטעם מאליו והוא מלשון היאכל הפל מבלי מלח דמחרגמי' כמה דלא מתאכל בשם מדלית מילחא* : מתני' בירך על פירות האילן
בפה"א יא שגם האילן יונק מן האדמה וגמלא שבכלל פה"א הוי ולפיכך יא אכל כשצריך על פירות הארץ בפה"ע לא יא שאין שם עץ כלל :
ע"ה החומץ ועל הטבולות ועל הגובאי נר מצוה
אומר שהכל נהיה בדברו פירוש
טבולות הפירות שגפלו קודם שישלן
וגובאי הוא חבז שיש לו ד' סימני
סורה כדאית' במסכת חולין (דף נט.)
וא"ל והיאך מברך על החומץ כלל
והא לאו בר אכילה הוא כדאמרין
ביומא (דף פא:) שאם שמה חומץ
ביומא כ"כ שהוא פטור וכל דבר שאינו
ראוי לאכילה קי"ל שאין מברך עליו כלל
כגון זנגבילא ובישחא (במכילתין דף לו:)
שאין מברך עליה כלל כיון שאינו חשוב
מאכל ביומא כ"כ שהוא פטור וכל דבר
שאינו ראוי לאכילה כדאמרין לעיל
(טז) כס פלפלי ביומא דכפורי פטור
ויש לתרץ דגבי חומץ אף על פי שהוא
פטור כשיעור רביעית כיון דקי"ל שאם
שמה ממנו הרבה חייב מפני שנהנה
ממנו בשתייה מרובה לענין ברכה נמי
לא יא מתורת אוכל ולפיכך מברך
עליו מיהו נראה דברביעית או פחות
מברביעית מברך עליו בתחלה מפני
שלא (א) יגנה מן העולם בלא ברכה
ואינו מברך לבסוף כיון שאינו חשוב
שתייה ביומא אכל ביותר מזה שחשוב
שתייה ביומא כ"כ מברך עליו תחלה וסוף.
מפי מורי הרב נר"ו : רבי יהודה
אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין
עליו י' מפרשים לומר דלא קאי אלא
אחומץ וטבולות בלבד שהיו טבולים
מתחלה ונפטרו אכל בגובאי כיון
שעומד טעמו בו לא הוי מין קללה
ומודה דמברכין עליו ויש מפרשים
דאכלהו קאי דאפי' גובאי שלא נפטר
טעמו כיון שמזיק לעולם ואוכל התבואה
אין מברכין עליו : גמ' על הזמית ועל כמיהן ופטירות אומר שהכל נהיה בדברו פי' בערוך שהמקד נקרא זמית שכן בלשון יון קורין למרק
זמית וכמהין נקראין חותם הקרקע ונבראין משומן הארץ ונקראין בלשון טורמח"ש ופטירות הן מין אחר שגדלין לפעמים בעלים
ונקראין בלשון פוגנו"ש : מתני' היו לפניו מינים הרבה וכו' : גמ' מחלוקת כשצרכותיהן שוות כגון אחרונות וזית דרבי יהודה סבר מין
ז' עדיף שכיון שארץ ישראל נשתבחה בהם יש לו לברך על זה ופטור את האחר כיון שברכה אחת להם ורבנן סברי דחביב עדיף.
וגר"ה למורי הרב נר"ו דהכי קאמר אותו שהוא חביב יותר יש לו להקדים בתחלה ואפי' שאינו משבעת המינין ואפי' שאינו רואה לאכלו
אלא אחר שיאכל האחר אפי' יש לו להקדימו ויאכל ממנו תחלה מעט כדי שיברך עליו תחלה והוא חביב עליו יותר וכיון
שצריך על האחרונות פטור את הזית כיון [ב] שהברכה כולה אחת הוא : ורענן פסקא פסקו הגאונים ז"ל הלכה כר' יהודה דאמר מין ז'
עדיף ואפי' דפליגו רבנן עליה וסמכין על מאי דאמרין : בסמוך כל המוקדם בפסוק הוא קודם בצרכה וכיון דז' המינים ענמם יש לו להקדים
המין שהזכיר הפסוק תחלה ממילא שמעינן שיש לו להקדים שבעת המינין למין אחר ואין לדחות ולומר דהתם מיירי כששניהם שוין וחביבין לו
דכיון שאין הא' חביב מחבירו יש לו להקדים אותו שסידר בפסוק ראשון אכל כשהאחד חביב מחבירו יש לו להקדים החביב כרצון ואפי' היה
האחרון שבפסוק זה א"ל לאמר מזהאמר' עליו בסמוך (דף נא:) רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי לקמיהו תמרי ורמוני שקיל רב המנונא וברך אתמרי
וברך אתמרי ברישא א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רב יוסף כל המוקדם בפסוק זה הוא קודם בצרכה וכו' ואם איתא דמייירי רב יוסף
בשאין האחד חביב יותר מחבירו כשצריך רב המנונא אתמרי ברישא אחרי קאמר ליה לא סבר לה מר להא דרב יוסף וכו' דלמא דרב
המנונא משום הכי בריך אתמרי מפני שהיו לו חביבין יותר אלא ודאי מאי דאמרין כל המוקדם בפסוק הוא קודם לצרכה בכל ענין נאמר בין
שהיו חביבין לו שניהם בשוה בין שהיה האחד חביב מחבירו יש לו להקדים אותו שמכר בפסוק ראשון וכיון דז' המינים ענמם יש לו להקדים
אותו שמכר בפסוק ראשון ממילא שמעינן דכ"ש דיש לו להקדים מין מו' המינים למין אחר כדברי ר' יהודה. מפי מורי הרב נר"ו : אבר' כשאין
בצרכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וזה לשון הגמ' והרי"ף ז"ל הוסיף ואמר איזה שירצה יקדים ועולא בל להשמיעו ב'
דברים האחד שיקדים אותו שהוא רוצה יותר דכיון שהוא חביב לו יותר יש להקדימו על כל פנים ואפי' לא יהיה מו' המינין שלא נחשו אם מקדים
אחר לו' המינין כיון שהחביב לו יותר ואין בצרכותיהן שוות ואפי' שאינו רוצה בו אלא לאחרונה אפי' הכי כיון שהוא חביב לו יותר יש לו
להקדימו עליו שצריך עליו תחלה ויאכל ממנו ואפי' יאכל מן המין האחר ויברך עליו ואפי' יחזור ויאכל מהפרי הראשון שהתחיל וא"ל
לחזור ולברך עליו פעם שנית שזה שאלב צרכותיהן האחר ויברך עליו לא הוי הפסקה כיון שדעתו היה לאכול מזה ועוד בל להשמיענו
שאם בריך תחלה על המין האחד בפה"א והביאו לפניו (ב) מין אחר שצרכתו בפה"ע צריך לברך עליו בפה"ע ואינו נפטור בצרכת בפה"א
שצריך מתחלה על הראשון ואפי' ששניו בריך על פירות האילן בפה"א יא זהו כשמתכוין לברך על אותו הפרי עצמו אכל הכא שבשעה
שאמר בפה"א לא נתכוין לברך על פרי העץ צריך לחזור ולברך בפה"ע שאינו נפטור בצרכת בפה"א : והרי"ף ז"ל סתם דבריו כצחן ולא הפריש
בין שהברכה אחת מעולה מחברתה בין שאינה מעולה בכל ענין אחר שיקדים איזה מהם שירצה :

נר מצוה

ריש גלותא אפיקו ליה ריפתא בצעה לאלתר
אמרו ליה הדר ביה מר משמעתיה א אמר להו
לית דין צריך בשם : מתני' בירך על פירות
האילן בפה"א יא ויא ועל פירות הארץ בורא
פרי העץ לא יא ויא ועל כולם אם אמר שהכל
נהיה בדברו יא *ועל דבר שאין גידולו מן
הארץ אומר שהכל נהיה בדברו על החומץ
ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל נהיה
בדברו רבי יהודה אומר כל שהוא מין קללה
אין מברכין עליו : גמ' ועל כולם אם אמר
שהכל יא : איחמר רב הונא אמר חוץ מן
הפת ויין ור' יוחנן אמר אפילו פת ויין והלכתא
ברבי יוחנן : אמר רב יבב ברכה ב שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ורבי
יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות והזכרת השם אינה ברכה וקי"ל כרבי
יוחנן דאמר בעינן הזכרת השם ומלכות : יעל דבר שאין גידולו מן הארץ
אומר שהכל : ת"ר ועל דבר שאין גידולו מן הארץ כגון בשר בהמה וחיה
ועופות ודגים אומר שהכל נהיה בדברו על הפת שעפשה ועל היין שהקדים
ועל תבשיל שעברה צורתו אומר שהכל נהיה בדברו על החלב ועל הגבינה
ועל הביצים ועל הדגים ועל החומץ ועל הנובלות ועל הגובאי אומר שהכל ור'
יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו ועל המלח ועל הזמית ועל
כמהין ופטירות הוא אומר שהכל נהיה בדברו : מתני' היו לפניו ימינין
הרבה רבי יהודה אומר אם יש ביניהם ממין שבעה עליו הוא מברך וחכמים
אומרים מברך על איזה מהם שירצה : גמ' *אמר עולא מחלוקת כשברכותיהן
שוות כגון אתרוג וזית דר' יהודה סבר מין שבעה עדיף ורבנן סברי ג' חביב
עדיף אבל כשאין ברכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וחזור ומברך על
זה ואיזה שירצה יקדים : אמר רב יוסף ואיתימא רבי יצחק כל המוקדם בפסוק
זה הוא מוקדם לברכה ארץ חטה ושעורה וגו' : רב חסדא ורב המנונא הוו
יתבי בסעודתא אייתו לקמיהו תמרי ורמוני שקיל רב המנונא וברך אתמרי
ברישא א"ל רב חסדא לא סבר לה מר להא דאמר רב יוסף ואיתימא רבי יצחק
כל

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

קמח

ע"ה בערוך ע'
בשם ותבין
דברי רבינו
ובשעת רבינו
מוכח בשניש :

א מיי' פ"ח
מל' ברכות
סמ' עשין כו
טור א"ח סי'
רו :
ב מיי' פ"ק מה'
ברכות סמג
עשין כו טור
א"ח סי' יד :
ג מיי' פ"ק מה'
ברכות סמג
עשין סי' כו
טור א"ח סי'
ד מיי' פ"ק מה'
ברכות סמג
עשין סי' כו
טור א"ח סי'
ה מיי' פ"ק מה'
ברכות סמג
עשין סי' כו
טור א"ח סי'

[א] ר"ב מלח .
[ב] ר"ב שברכה
אחתות' כולה
נמחק : (הגא')

דברים ח

הדרוש
אנשי שם
מה"ש (א)
פי' ואינו
לכם
דומה
פלפלי וזנגביל
יעשהא דהאם
לא נהנה אכל
בשמיית חומץ
אף ע"ג דלא
חשוב
כדחוינן ב"ה
כמה מיהא הוי
ואינו יודע מי
דחקו מעשה
לחלק בברכה
בין
אחרונה בין
שתייה מועטה
לשתייה מרובה
בלא קאי :
(ב) והביאו
לפניו מין
אחר וכו' נ"ל
לפי' לאמר
שצריך לאלא אפי'
שכר הביאו
לפניו שניהם
מונחים לפניו
כשצריך בפה"א
לא יא כו ידי
העץ וכמו שפי'
רש"י כדדא :

כל המשנה ממעטע שטעמו כחמים בברכות לא יא ידי חובתו וקיימא לן ר' מאיר ור' יוחי הלכה כר' יוסי :
פי' ועל דבר שאין גידולו וכו' . וטל הטבולות פירשם בגמרא בושל' כומרא תמרים שהם שדופי תמה אכל
תמרי דזיקא בפה"ע : גובאי . חגיגים טהורים מין קללה חומץ וטבולות וגובאי על ידי קללה הם בלאים : זמית
שלגמא בלע"ז . כמיהם ופטירות צולט בלע"ז : מתני' היו לפניו מינין הרבה וכו' : גמ' אכל כשאין ברכותיהן
שוות וכו' אפי' שיש ביניהם ממין שבעת המינין כגון זמית דברי הכל אף זה שירצה יקדים : כל המוקדם בפסוק
זה קודם לברכה . אפי' דק"ל חביב עדיף כשברכותיהן שוות לפטור וכשאין ברכותיהן שוות להקדים ה"מ כשבאו
לפניו ממין שבעת המינין וממין דעלמא אכל אס בלא לפניו מפירות שבעת המינין כגון ענבים ותאנים או קליות
של חטים וענבים ותאנים המוקדם בפסוק הוא קודם לברכה אם ברכותיהן שוות כגון ענבים ותאנים לפטור ואם אין
ברכותיהן

שיטת ריב"ב

בשם . עיכוב כלומר פת נקיה הוא זו ואינה צריכה לפתח . ויש לפתח לית דין צריך בשם אין להם זה צריך מלח
או לפתח היאכל הפל מבלי מלח דמחרגמי' כמה דלא מתאכל בשם מדלית מילחא* : מתני' בירך על פירות האילן
בפה"א יא שגם האילן יונק מן האדמה וגמלא שבכלל פה"א הוי ולפיכך יא אכל כשצריך על פירות הארץ בפה"ע לא יא שאין שם עץ כלל :
ע"ה החומץ ועל הטבולות ועל הגובאי נר מצוה
אומר שהכל נהיה בדברו פירוש
טבולות הפירות שגפלו קודם שישלן
וגובאי הוא חבז שיש לו ד' סימני
סורה כדאית' במסכת חולין (דף נט.)
וא"ל והיאך מברך על החומץ כלל
והא לאו בר אכילה הוא כדאמרין
ביומא (דף פא:) שאם שמה חומץ
ביומא כ"כ שהוא פטור וכל דבר שאינו
ראוי לאכילה קי"ל שאין מברך עליו כלל
כגון זנגבילא ובישחא (במכילתין דף לו:)
שאין מברך עליה כלל כיון שאינו חשוב
מאכל ביומא כ"כ שהוא פטור וכל דבר
שאינו ראוי לאכילה כדאמרין לעיל
(טז) כס פלפלי ביומא דכפורי פטור
ויש לתרץ דגבי חומץ אף על פי שהוא
פטור כשיעור רביעית כיון דקי"ל שאם
שמה ממנו הרבה חייב מפני שנהנה
ממנו בשתייה מרובה לענין ברכה נמי
לא יא מתורת אוכל ולפיכך מברך
עליו מיהו נראה דברביעית או פחות
מברביעית מברך עליו בתחלה מפני
שלא (א) יגנה מן העולם בלא ברכה
ואינו מברך לבסוף כיון שאינו חשוב
שתייה ביומא אכל ביותר מזה שחשוב
שתייה ביומא כ"כ מברך עליו תחלה וסוף.
מפי מורי הרב נר"ו : רבי יהודה
אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין
עליו י' מפרשים לומר דלא קאי אלא
אחומץ וטבולות בלבד שהיו טבולים
מתחלה ונפטרו אכל בגובאי כיון
שעומד טעמו בו לא הוי מין קללה
ומודה דמברכין עליו ויש מפרשים
דאכלהו קאי דאפי' גובאי שלא נפטר
טעמו כיון שמזיק לעולם ואוכל התבואה
אין מברכין עליו : גמ' על הזמית ועל כמיהן ופטירות אומר שהכל נהיה בדברו פי' בערוך שהמקד נקרא זמית שכן בלשון יון קורין למרק
זמית וכמהין נקראין חותם הקרקע ונבראין משומן הארץ ונקראין בלשון טורמח"ש ופטירות הן מין אחר שגדלין לפעמים בעלים
ונקראין בלשון פוגנו"ש : מתני' היו לפניו מינים הרבה וכו' : גמ' מחלוקת כשצרכותיהן שוות כגון אחרונות וזית דרבי יהודה סבר מין
ז' עדיף שכיון שארץ ישראל נשתבחה בהם יש לו לברך על זה ופטור את האחר כיון שברכה אחת להם ורבנן סברי דחביב עדיף.
וגר"ה למורי הרב נר"ו דהכי קאמר אותו שהוא חביב יותר יש לו להקדים בתחלה ואפי' שאינו משבעת המינין ואפי' שאינו רואה לאכלו
אלא אחר שיאכל האחר אפי' יש לו להקדימו ויאכל ממנו תחלה מעט כדי שיברך עליו תחלה והוא חביב עליו יותר וכיון
שצריך על האחרונות פטור את הזית כיון [ב] שהברכה כולה אחת הוא : ורענן פסקא פסקו הגאונים ז"ל הלכה כר' יהודה דאמר מין ז'
עדיף ואפי' דפליגו רבנן עליה וסמכין על מאי דאמרין : בסמוך כל המוקדם בפסוק הוא קודם בצרכה וכיון דז' המינים ענמם יש לו להקדים
המין שהזכיר הפסוק תחלה ממילא שמעינן שיש לו להקדים שבעת המינין למין אחר ואין לדחות ולומר דהתם מיירי כששניהם שוין וחביבין לו
דכיון שאין הא' חביב מחבירו יש לו להקדים אותו שסידר בפסוק ראשון אכל כשהאחד חביב מחבירו יש לו להקדים החביב כרצון ואפי' היה
האחרון שבפסוק זה א"ל לאמר מזהאמר' עליו בסמוך (דף נא:) רב חסדא ורב המנונא הוו יתבי לקמיהו תמרי ורמוני שקיל רב המנונא וברך אתמרי
וברך אתמרי ברישא א"ל לא סבר לה מר להא דאמר רב יוסף כל המוקדם בפסוק זה הוא קודם בצרכה וכו' ואם איתא דמייירי רב יוסף
בשאין האחד חביב יותר מחבירו כשצריך רב המנונא אתמרי ברישא אחרי קאמר ליה לא סבר לה מר להא דרב יוסף וכו' דלמא דרב
המנונא משום הכי בריך אתמרי מפני שהיו לו חביבין יותר אלא ודאי מאי דאמרין כל המוקדם בפסוק הוא קודם לצרכה בכל ענין נאמר בין
שהיו חביבין לו שניהם בשוה בין שהיה האחד חביב מחבירו יש לו להקדים אותו שמכר בפסוק ראשון וכיון דז' המינים ענמם יש לו להקדים
אותו שמכר בפסוק ראשון ממילא שמעינן דכ"ש דיש לו להקדים מין מו' המינים למין אחר כדברי ר' יהודה. מפי מורי הרב נר"ו : אבר' כשאין
בצרכותיהן שוות דברי הכל מברך על זה וזה לשון הגמ' והרי"ף ז"ל הוסיף ואמר איזה שירצה יקדים ועולא בל להשמיעו ב'
דברים האחד שיקדים אותו שהוא רוצה יותר דכיון שהוא חביב לו יותר יש להקדימו על כל פנים ואפי' לא יהיה מו' המינין שלא נחשו אם מקדים
אחר לו' המינין כיון שהחביב לו יותר ואין בצרכותיהן שוות ואפי' שאינו רוצה בו אלא לאחרונה אפי' הכי כיון שהוא חביב לו יותר יש לו
להקדימו עליו שצריך עליו תחלה ויאכל ממנו ואפי' יאכל מן המין האחר ויברך עליו ואפי' יחזור ויאכל מהפרי הראשון שהתחיל וא"ל
לחזור ולברך עליו פעם שנית שזה שאלב צרכותיהן האחר ויברך עליו לא הוי הפסקה כיון שדעתו היה לאכול מזה ועוד בל להשמיענו
שאם בריך תחלה על המין האחד בפה"א והביאו לפניו (ב) מין אחר שצרכתו בפה"ע צריך לברך עליו בפה"ע ואינו נפטור בצרכת בפה"א
שצריך מתחלה על הראשון ואפי' ששניו בריך על פירות האילן בפה"א יא זהו כשמתכוין לברך על אותו הפרי עצמו אכל הכא שבשעה
שאמר בפה"א לא נתכוין לברך על פרי העץ צריך לחזור ולברך בפה"ע שאינו נפטור בצרכת בפה"א : והרי"ף ז"ל סתם דבריו כצחן ולא הפריש
בין שהברכה אחת מעולה מחברתה בין שאינה מעולה בכל ענין אחר שיקדים איזה מהם שירצה :

הגפן ועל פרי הגפן ואחר כך על העץ ועל פרי העץ :

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ששי ברכות לב שלמי הגבורים

אמרי"ם מה' ברכות סג' עשין כו א"ח סי' קצו: ב מיי"פ מה' ברכות סג' עשין כו א"ח סי' רד:

שמעין ליה ממתי' דקתני (דף מ.ב.) בירך על הפת פטר את הפרפרת אלא בא להשמיענו שפעמים שאפי' הפת נמי טפילה שלא תאמר שלעולם אין הפת טפילה מפני חשיבותו קמ"ל שפעמים היא טפילה שאין עיקר אכילתו בעצור הפת ואין מזכיר עליו: **גמ'** באוכלי פירות גיטוסר שנינו פי' פירות גיטוסר הם מתוקים ביותר ואינם נאכלים אלא עם מלח הרבה כדי שהמתיקה לא יזיק להם ואוכלים אותם עם הפת וגמולא שהפת טפילה אל הפירות ולפיכך מזכיר על הפירות ופטר את הפת: **מתני'** אכל תאנים ענבים ורמונים מזכיר עליהם ג' ברכות דברי ר"ג וכו'. מפרש בגמ' ריש"י

כל דבר מלוח: גמ' פירות גיטוסר. ארץ ים כנרת אותם פירות הם חשובין יותר מן הפת: כל שהוא מחמשת המינים. מין דגן הם והם חסידים ושעורים וכוסמין שזולת שועל ושיפון וכוסמין הוא מין חסין שזולת שועל ושיפון מין שעורים: כל שהוא משבעת המינים. האמורים בפסוק שאינו מין דגן: הא לן והא לכו. רב חסדא היה מצביל לכך היה חותם על הארץ ועל הפירות דעל פירות (א) קאי: לאפוקי

הגהות הב"ה (ה) ג' דעלמ': (ב) לחמ' כ"ל: (ג) שבעת כ"ל: (ד) ותי. ברכות נחתק. (ה) ברכה מעין שלש כ"ל: (ו) ר"ב ע"ן: (ז) ע"ן קלח: (ח) שמכר: כ"ל:

חדושי אנשי שם ד"ת (א) לא הכתיב דבריו אף כי ידוע שזו נוסחא דבריהם דלא לא שמיטין לר"ג דאית ליה ברכה ג' רק בו מ"י כ"ס ודכוותיה נשמע לרבנן:

[א] ועל סייג (בגמ')

[דפיקין] סוף [א"ל]

[בפיקין] סוף [א"ל]

שהפת טפילה לו זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופטר את הטפילה: **גמ'** ומי איכא מידי דהוי מליח עיקר ופת מפל אמר רב אחא בר רב עולא באוכלי פירות גיטוסר שנינו: **מתני'** אכל תאנים וענבים ורמונים מברך עליהן שלש ברכות דברי ר"ג וחב"א ברכה אחת מעין שלש ר"ע אומר אפי' אכל שלוק והוא מזוננו מברך עליו שלש ברכות השותה מים לצמאו

אומר שהכל רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות: **גמ'** אמר ר' יעקב בר אידי אמר ר' חנינא כל שהוא מחמשת המינים בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין א שלש אמר רבא בר מארי אמר רבי יהושע בן לוי כל שהוא משבעת המינים בתחלה מברך עליו ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר ליה אביי לרב דימי מאי ניהו ברכה אחת ב מעין שלש אמר ליה דחמשת המינים על המחיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שנתת לעמך והנחלת את אבותינו רחם ה' אלהינו ע"י ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך ובנה את ירושלים עירך במהרה בימינו ונאכל מפריה ונשבוע משובה ונברכך עליה בקדושה ובטהרה כי אל טוב ומטיב אתה ברוך אתה ה' על הארץ ועל ג המחיה

דפירי ד על העץ ועל פרי העץ דחמרא על הגפן ועל פרי הגפן מוחתם במאי חתים רב חסדא אמר על הארץ ועל הפירות רבי יוחנן אמר על הארץ ועל פירותיה אמר רב עמרם ולא פליגי הא לן והא להו [א] וכן על היין חותם ע"י הארץ ועל פרי הגפן: השותה מים לצמאו ה אומר שהכל לאפוקי

מפני שצריך לומר מעין שתי ברכות ואין זה מתקבל ולשון יאל לגמרי משמע ובגמרא מפרש דרבן גמליאל שלא היה חושש למה שהפסיק ארץ אשר לא במסכנות בינתיים והיה אומר שעל כל (א) ברכות המינים צריך ברכה שלש משום דסבירא ליה דארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא בא למעוטי אלא כוסם את החטה ולפיכך אמר לחם לאשמועינן דדוקא בלחם או בדבר שהוא מזון מברך ברכה שלש אבל כוסם את החטה אפי' שהוא מין חטה אינו מברך עליו ברכה ג' ומכאן יש ללמוד שהכוסם את החטה מברך עליו לבסוף בורא נפשות דודאי רבן גמליאל סבור שעל כל שבעת המינים מברך ברכה שלש שהפסיק בינתיים בא למעט כוסם את החטה שנתמעט מדין השאר שאין מברכין עליו ברכה ג' כמו בלחם ענמו אבל (ד) בברכה מעין שלשה מברכין עליו ומרבין גמליאל נשמע לרבנן דבי יבבי דר"ג היה ממעט הכוסם את החטה מברכה שלש והיה סובר שמברכין עליו מעין שלש ה"ל רבנן דאמרי שעל הפירות של שבעת המינים מברך מעין שלש ממוטעין נמי כוסם את החטה מברכה מעין שלש שלא יאל חשוב כוסם את החטה שאין דרך אכילתו כל כך כמו אוכל הפירות ענמם אבל בברכה בורא נפשות רבות ס"ל דמברך לסוף וכן אם אוכל קמח ממש מברך לסוף בורא נפשות רבות ויש שהיו חוששין לאכילה שכלים שחרקן והקמח מפני שהיו מסתפקין בברכה שבסוף והיו סבורין כיון שהחטה משבעת מינים חייב הוא לברך עליו לבסוף בברכה מעין שלש והיה מסופק להם הברכה מאיזה נוסח יאמרו אותה שלא מזינו מעין שלש בפרי האדמה וסמכו על הירושלמי* דגרסין התם רבי ירמיה בעי הלן דלוחלין כולת מהו דתימא מברכא סופא אמר רבי אסי דהבין לא אכיל רבי ירמיה סלת מן יומי ואין צורך לזה דרבי ירמיה מפני שהיה חושב שמברכין עליו ברכה מעין שלש והיה מסופק בנוסח הברכה שלא מזינו נוסח הברכה מעין שלש בפרי האדמה כמו במיני מזונות וביין ובפירות העץ ולפיכך לא היה אוכל אותו כלל אבל עכשיו שאנו אומרים מכלל דסבירא להו לרבנן שמברך עליו לבסוף בורא נפשות רבות (ה) כדכתיבין לעיל מותר לאכלו בלא שום מיוחד ויברך עליו לבסוף בורא נפשות רבות וכן כתב רבי' משה ז"ל. מהו מתוך הירושלמי נמלנו למדין שכל דבר שיהיה מסופק בברכה אחרונה שלו שאין לו מן הספק לאכול אותו בפני ענמו אלא יאכל אותו על ידי הפת כדי שלא יטערך לברך כלל דפת פוטרת כל מיני מאכל: **מתני'** רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות ומסרונם. דס"ל ר' טרפון שאינו מברך עליהם לבסוף כלום ולפיכך היה אומר שמברך עליהם מתחלה בורא נפשות רבות והלכה כה"ק (ו) שצריך עליהן מתחלה שהכל וכן עמא דבר לברך עליהם מתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות: **ובירושלמי** (סג) חותם לה בשם ומוסיים הכי בורא נפשות רבות ומסרונם על כל מה שבראח בא"י חי העולמים וגרלה למורי הרב נר"ו שזה מטבע קטור הוא וכיון שלא הוזכר בתלמוד שלנו לא נחתום בשם מספק ונכון לומר חתימת הברכה בלא שם ונימא בא"י ב"ג רבות ומסרונם על כל מה שבראח ברוך חי העולמים ופירוש בא"י חמ"ה ב"ג רבות וכל מה שצריך וחסרון מלשון רק כל מחסורך ועל כל מה שבראח דבוק עם סוף הברכה: **גמ'** כל שהוא משבעת המינים בתחלה יברך עליה ב"פ העץ ולבסוף ברכה אחת מעין ג'. ואיכא למידק מאי קמ"ל ריב"ל מתני' היא דקתני בהדיא (אבל) אכל ענבים ותאנים ורמונים חתמים אומרים מברך ברכה אחת מעין שלש וי"ל דאי ממתי' הוה אמנא דבכל מילי קא אמרי רבנן דמברך ברכה אחת מעין שלש ואפי' אינה מו' המינים והיינו יכולין לומר דמדר"ג נשמע לרבנן דבי יבבי דחזוין דרבן גמליאל אמר שאם אכל ענבים ותאנים ורמונים שמברך שלש ודאי לרבן גמליאל לאו דוקא ענבים ותאנים ורמונים דהא שמעין ליה בהדיא דס"ל דעל כל ל' המינים שהזכירו בפסוק מברך שלש ברכות ה"ל רבנן דאמרי ברכה אחת מעין שלש לאו דוקא בשבעת המינים בלבד אלא בכל מילי סבירא ליה (א) דמברך ברכה אחת מעין שלש לפיכך הוצרך ריב"ל לאשמועינן דבשבעת המינים בלבד אמרו אבל בכל שאר הדברים אינו מברך לבסוף אלא בורא נפשות רבות. מפי מורי הרב נר"ו: **דחמשת** המינים על המחיה וכו'. על המחיה היא מעין ברכה הון ועל ארץ חמדה מעין ברכה הארץ רחם ה' אלהינו עליו מעין בונה ירושלים: **כי** אל טוב ומטיב. אינה מעין הברכה אחרונה ואפי' שיש בה מעין ברכה רביעית לא אמרי' מעין ד' מפני שלא הזכיר אלא שלש של תורה. וכתב הרמב"ם ז"ל ששבעת מוסף בה מעין שבת כמו שמזכיר בברכה שלש ולאחר שיאמר מעין ברכה ירושלם קודם שאמר כי אל טוב ומטיב אתה יאמר ונחמנו בשבת קדשך והכי משמע בירושלמי* דגרסין התם וצריך להזכיר בה מעין המאורע א"ר זירא הואיל וחש לה רבי ירמיה צריך מיוחד: **דפירי** על העץ ועל פרי העץ. וי"ל על העץ פרי העץ ועל תנובת השדה ואין זה נכון כי לשון על תנובת השדה לא הותקן אלא על חמשת המינים בלבד וכשאומר על המחיה ועל הכלכלה יאמר על תנובת השדה שזה מעין ברכה הון אלא על הגפן ועל פרי הגפן וכן בפירות על העץ ועל פרי העץ הוא מעין ברכה הון ומיד שאמר על העץ, ועל פרי העץ יש לו לומר על ארץ חמדה וכו' אבל לשון על תנובת השדה אינו טפל אלא בה' המינים כענין שנאמר ויאכל תנובת שדי: **ורא** פליגי הא לן והא להו. כלומר לדין שאין לנו בארץ ישראל יאמר על הארץ ועל הפירות אבל בני ארץ ישראל כיון שיושבין בארץ מפני שבה הארץ יש להם להזכיר פירות הארץ בפירוש ולומר על הארץ ועל פירותיה וכשמציאים פירות חווה לארץ לא"י על הספק אין צריך לשנות המטבע של חווה לארץ אבל מספק יש לעשרם וכן עשה רבינו הרב נ"ר הלכה למעשה: **ובן** על היין חותם על הארץ ועל פרי הגפן. ויש שהיה לחתום בה על הגפן ועל פרי הגפן ואין זה נכון אלא כמו שכתבתי חמשת המינים

א כח רבינו יונה דברכת מעין שלש הוי דרבנן וספור כתב דהיא מדאורייתא ונפקא מינה היכא דמספקא ליה אם אמרה אם לאו לרבינו יונה אינו חוזר ולטור חוזר:

לשון ריב"ז ובברכה אחרונה של פת שהיא ברכה המזון וכן ברכה שבעת המינים ובברכה חמשת המינים שהיא ברכה אחת מעין שלש ברכה זו מן החובה שנאמר ואכלת ושבעת ובברכה ואם נהפך לו אם בירך ואם לא בירך חוזר ומברך מספק הואיל והיא מן החובה אכל ברכה הראשונה וכן כל שאר הברכות אפילו האחרונות מדברי סופרי' הם ואינו חוזר ומברך מספק כמבואר בקונטרס הראיות כחלת הפסק: ב נוסח ברכה מעין ג' רבו הדעות וכתבתי באורך בספר המחלוקות כס"ד:

ובשבתות וימים טובים אומר בה מעין המאורע בברכה על המינים מיימון וספור לא מילקו בין ברכה המחיה לשאר הברכות דבבבול אומר שצריך להזכיר בה מעין המאורע וסמך כתב בשם ר"י דלא נהוג הכי האידנא בברכה היין ובברכה הפירות וכו' הולך לשעמו שאמר שאין הסיבה ביון אלא הסוד כתב דיש הסיבה ביון כאשר כתבתי במקומו: מעשה נמלנו למדין דלמיימון וסמך צריך להזכיר מעין המאורע בברכה על המינים ולטור צריך להזכיר מעין המאורע בכולן מי יתן וידעתי סברת מילוק המיימון דהא אין סברתו כסברת סמך' כאשר כתבתי במקומו וז"ע:

לשון ריב"ז ג וחיתם לבסוף על הארץ ועל המחיה בדברי רבינו יצחק וכן רוב המפרשים. ומי' אמר חותם גם בלאו על הארץ ועל הפירות ודברי רבינו יצחק עיקר כמבואר בקונטרס הראיות בראיה ב':

ד מיימוןי כתב שחיתם בברכה היין על הארץ ועל הפירות וכן כתב סמך' בשם ר"י ודברי הטור כדכינו: מיימוןי וסמך' כתבו שאם אכל פירות משבעת המינים ואכל עממן חסותין שאין צריך לברך בורא נפשות רבות על החסותין וכיוצא בזה שם הם פרי העץ ומדברי בשם מהר"ם ז"ל כתב שצריך לברך ב"ג וגם ברכה מעין שלש והשנה מים ויין זה אחר זה נראה דאם שהה היין תחלה למד' דיין פוטר כל מיני משקין ברכה מעין שלש פוטרת ואם שהה מים תחלה אפי' דצריך לברך על כל אחד ואחד לפניהם ילאחריה:

לשון ריב"ז יאל שאם אכל פירות של שבעת המינים ושמה יין ואכל גם דייסא של חמשת המינים כוללן בולן בברכה אחת ואומר על המחיה ועל הכלכלה על הגפן ועל פרי הגפן על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה כו' וחיתם ג"כ על הארץ ועל המחיה ועל הפירות ואין שיעור התלמוד כדבריהם אלא צריך לברך על כל דבר בפני עצמו שאין עושין מלות תבילות כמבואר בקונטרס הראיות בראיה ב':

ה דוקא שמה מים דהא נהנה מהן. טור:

שיטת ריב"ב

ולא כן נראה מעיקר הגמ' אלא כחמרא נמי חתים על הארץ ועל הפירות וכן כתב הרב ר' משה ז"ל וכו' נמי מסבירא דאילו הוה חתים דחמרא על הארץ ועל פרי הגפן דכל היכא דמדבר ען בפירי מדבר גפן כחמרא וכו' ישנה ען הגפן מכל ען אכל כחמרא דחמרא בפירי על הארץ ועל הפירות ולא מדבר ען כחמרא נמי חתים על הארץ ועל הפירות ולא מדבר גפן:

גמ' פירות גיטוסר. ארץ ים כנרת חשובין הפירות מן הפת: מתני' אכל תאנים וכו' שלוק. של יק: גמ' כל שהוא מחמשת המינים. בתבשיל וכוסמין וזבולת שועל ושיפון שלשן מין שעורה הן כך כתב רבינו שלמה ז"ל. וקשה לי הכותב הא דגרסין במס' פסחים בפרק כל שעה תנא כוסמין מין חטה ונפקא מינה לענין הרומה דאין תורמין ממין על שאינו מיי: כל שהוא משבעת המינים. ולא מין דגן: ר"ל לן והא לכו. לבני ארץ ישראל על פירותיה לבני ככל על הפירות: איכא מאן דאמר דחמרא חתים על הארץ ועל פרי הגפן

ומיימוני כתב דחנקתיה
אומנא פטור מזכרה בין
לפניו בין לאחריו ולזה
הסכימו רוב הפוסקי' וי"א
דוקא לפניו פטור אבל
לאחריו חייב :

וחסות להבטיחו ולגומלו
 שהקצו יחיו
 כלום לא לפגוע ולא להחריב
 חילין
 שחין משפעת המינין
 מברכין בנות ואפי'
 בורה נפשות עולות ואפי'
 מתנה המינין אם לא
 בשו כעין ויחלף אלה
 בשלן בעין וילך נמוחו
 הואיל ואין מברכין עולין
 בתהלם במיין אין מברכין
 עולין לבסוף אלה בורה
 נפשות רבות :
 א כתב הראש' ונסדר
 רב עמרם ז"ל
 דהנקיטה אומלת' להמיר'
 לא בעי ברכוי שדרו בים
 רב פלטין רב אביי ראש
 ישיבה מקח' לילשה' לא
 ליבדוק' שכלל משום
 אדמים לנחם דהנה מברך
 בזכר אלה נבירה דמטעמא
 הוה משום לולא מטעמא
 ואיכ' מה לי לפגוע מה לי
 להחריב אלא ודאי חזן
 גרין לבדוי' כלל לא
 לפגוע ולא להחריב וגם
 קם לדברי רב פלטין
 מה הוצרך לנפות לנחמו
 למטועין מחזן דהנקיטה
 אומלת' פסיקא' אהוה
 הוה אלא ודאי רב אה
 למטועין חזן מברכה
 (ראשונה) [אחרונה] ע"כ :
 לשון ראש' :

ב כל תכונות נרין יסירה
משמעותן לשער כוון
סכל נהים (בקטן סיו"ד)
דבריו וחיוו מבקר
סכל נהים (בגטל)
וכן בורא פרי משמעות
צדקה כמו יולר הרים
צורה רוח כמו שמבור
יבורים פקדון אלן דברים
וכן המוילא לתם מן ההק
משמעותו הוילא:
ולענין צדקה אחר לא
המוות המוילא כדבר
דאפילו בני משרד לא
היו מביקין אלה האר
התפילין ולא אחר הוילא
והאר המות והמדרכי
כח בשם רז"ה"ר קדקס
יזרד דדוקא אלה התפילין
אין מביקין אלה האר שאר
מות מביקין ארז"ר
לשמור מביקין פלוית לפי
מה שהיה ממות:

לשון ריא"ו
 כל שטען דערקל לפניו
 שטון דערקל לאחרינו חוץ
 מריח בשמיים שטענדיג
 על ריחם בתהלה ואין
 מערכין עליהן דסוף וכן
 על הכחות כגון על הכח
 השליט ועל מות זיוית
 ונשילת לולב ושאר כל
 הכחות מערכין עליהן
 בתהלה ואין מערכין עליהן
 זכרון וכן ח"ו
 במערכין כסביו מסתקין
 השליטן אקד"ו לשמור הקיו
 ונלאה עיניו שאין זהם
 חייב לבדק על סתקון והם
 רזה לבדק מערך ואין בזה
 מבוש דערקל לנפול ואחר
 כל שזה הכחות אינו חייב
 לבדק כל עיקר כמבואר
 קודם הבריות כדלית' פה
 סמ"ג ורבינו יונה כתב
 דוקא הו"א קטב
 עינאם בידה בתהלה דברת
 המואלי או לדידי בשיטה
 או אינן רשאיין להקל
 וברא"ה וסבור כדו
 דף על פי שלא דרכו
 המואלי בתהלה בידה
 חל' שח"כ קטב
 בחילוי ידה נקטבו לזיומן
 מיור יתרה דגם כסמ"ג
 ורבינו יונה חתמו לא
 דברו המואלי תהלה אה
 ר"ו לחייב עיני דמיומו

רשחין דע"כ לא קחמר רב
אין אחד פוטר את הבירו
והטור דמזכרין וכן השיג

מה עמא דבר . בתחלה
מוך ממלות וריחני : ה
בסוף פרק שמיני שהה
העולם על המחיה ועל
על הך חמדה וכו' וחו
בסוף על זה בפני ענינו
בסוף ברכה אחת מעין
זל ובראם מדבריו שאם

פירות העץ של שבעת המינים מזכיר
שפרטיו של"ל העץ שנזכר בו ולומר פה"ל
בבחימה על הארץ . והורו ר"ח ורבי
לכאחזת לבולם ויאמר כל' הזה כל' על
בבחימה כל' על הארץ ועל המוחה
ועל פרי הגפן ועל פרי העץ :

לאפוקי הי'א דתנקתים אומלם.
 כהצ רב עמרם גאון
 ז"ל בשם רב פלמיי ראש ישיבה ז"ל
 שמתחלה אינו מצרך עליו כיון שלא
 יהיה שותה להגדה אלא לבסוף כיון
 שסבבר נהנה ממנו מצרך עליו בורה
 גפשות רבות ואין זה נראה לרבני
 גרפת ז"ל דהא דלמרי' (לעיל דף לו.)
 רבי חושב בגרונו לא יערכנו בשמן
 מ"ד כיון דלרפואה קא מכיין לא ליצרך
 קמ"ל כיון דרית ליה הגדה מיניה
 רבני ברוכי דלמלא משמע שבשאר
 דברים שדרך לשתות או לאכול להגדה
 דלמרי' שיצרך ואע"פ ששותה אותה
 לרפואה כיון שנהנה מצרך עליהם
 אכל במים שאין בהם הגדה כלל אלא
 בשעה שהוא ללא כיון שאינו שותה

אותם עכשיו חלל להגלל מן העבר איננו רוצה ורצ' יוסף דאמרי תרזויהו אין ה' דחמרא מעליא הוא מזכרין עלייהו צ' ואפיק' ד' חמרא הוא זה הוא צייטת ש' ולא מזכרין עליו צפה"ג ואפשר שמפ

ישראל שאלו כחמא חייבין לזמ
בקיטותא חייבין לזמן
אותם ומורי כ"ר אומר שהנכון כמ
לכולם ודייקין עלה בגמ' (דף מב:) ה
ואחד מברך לעצמו ישבו אע"פ שכל א
ניזיל וניכול נהמא בדוכתא פלן דכין ש
בדיא בירושלמי ישבו ואלכו וכו' דמש
דאמרי ניזיל וניכול נהמא בדוכתא פ
שהכילה קובץ אותם ומדלא שניין הכ
הכי כל אחד ואחד מברך לעצמו ואין
מזגרא חלל ודאי בל להשמיטנו שאל
ליה : **אבר** דמאי. דמאי הוא דבר ש
הכסנאין דמאי משום דרוב עמי האר
ממקום למקום וכיון שמות' להכסנאין
ומעשר ראשון שיעלה תרומת
מעשר דכהני ותרומתם

לזימון ובגמרא (כ) פריך פשיטא ומר
גדולה לכהן שהוא אחד מוחמשים שנת
ראשית דגןך והלוי כדי שלא יחסרנו
שהיה דגן והנה שזה הלוי חייב להוסיף
בכל כדפריש' דכתיב והרמותם ממנו
ממנו' שאע"פ שכבר פקע מיניה מזלו
לא דיינין ליה איסור וממטרף עמו לו
לבעלים באכילה עד שיפדו אותו דכת-
אילו יכול ליהנות ממנו עד שיפדו ובג-
ולא נתן את החומש שהפדה ממעשרו
חמישית יוסף עליו וכתיב בהקדש וגמ-
ל'ה איסור וממטרף לזימון : והשם
והכסוי . מוקים לה בגמרא
אבל עכל . אילו ממטרף מפני
התורה אילו חייב אלף דומיה
ניטלה תרומתו . ומקשין בגמ' פשיטא
שהקדימו בכרי כלומר שאחר שהיה
ממנו תרומת מעשר וקמ"ל דע"כ ש-
הרימו אותה . ואיכא למידך דמיעיק
ובסיפא קרי ליה לא ניטלה תרומתו מ-
כיון שלא הגיע לו שעת חיוב תרומתו
אלא כשהקדימו לכרי שהגיע שעת החי-
התרומה שהגיע שעת חיובה לניטול דר

עו יונה חלה שחין הייבין לזמן חבל האם רצו הרשות
 יוב הפוסקים מכחישים לדעת התוס' ובהפלה לכ"ע
 גליו הראב"ד ז"ל ודברי התוס' ורש"י דף מט נראה ש

הכל ונצטוו צורא נפשות והסיון דכל ש
רוין. אריי ספוקין. כתב הרב ר' משה ז'
יין ואכל המרים ואכל הנשיל על המטה המיני
הנכללה וכל הגפן ועל פרי הגפן ועל המטה
ס ב"א על הארץ ועל המהים ועל הפירות וה
ועל או צפני עמוד. אכל תאנים או ענבים
על והיא כוללת הכל מפני שכולן פירות וכן
אכל הפסחים או כיוצא בזה וסעי' יין שיש לו

על הארץ ה"ה גמי שביין ז"ל על הארץ שאין צימיהם ש
כל שחר המינים די שיאמר פרי העץ שהוא שם כולל אבל
עקב שם אבל מיני מזונות ואכל פירות משבעת המינים
יה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל הגפן ועל פה"ג *] ו
מצוה

לאפוקי מאי אמר רב אידי בר אבין לאפוקי
א*דחנקתיה אומצא : רבי טרפון אומר-
בורא נפשות רבות : אמר ליה רבא בר רב
חנן לאב"י הלכתא מאי אמר ליה פוק חזי
מאי עמא דבר : תנו רבנן אחד שכר תמרים
ואחד שכר שעורים ואחד שמרי יין מברכין
עליהן ב שהכל אחרים אומרים שמרים
שיש בהם טעם יין מברכין עליהן בורא
פרי חגפן רבה ור' יוסף דאמרי תרזיון

הדרן עלך כיצד

ישלשה "שאכלו כאחת חייבין ד' לזמן ארבע
תרומתו ו^ומעשר שני והקדש שנש
מזמנין עליהן אבל ה' מבל ומעשר ראשון ש
צריך עליהם כלל לא בתחלה ולא בסוף : **שמרים** שי
כאחרים ובצבא בתרא צפרין המוכר (ד' 15) ק"ל דלי רמ
ג אבל בפחות מזה אע"פ שיהיה בו טעם יין חין מצרכין כ
שהיו חזקים אבל במקומות שאין היינות חזקים כל כך אפילו
לא פירש רבינו הגדול הרב אלפסי ז"ל הדבר וכתב סתם

הדרן עלך כיצד מברכין

מ' דמיירי כשקצבו עמון ביחד מתחלה להמוציא ובלא להשמיט
ש'ע"פ שלא דברו המוציא ביחד ולא קצבו מתחלה חייבין לז'ו
הפי' הראשון שאין חייבין אלא כשקצבו לאכול ביחד מתח
ו' אין אכל ישבו לא ורמינהו עשרה בני אדם שהיו מהלכין
אחד אובל מכברו אחד מצדך לכולם קמני ישבו א'ע"פ שלא
בימו לאכול במקום קבוע או ידוע כמאן דהסבד דמי ודאי
שאלבו כבד ואם כדברי האומרים [*שאין] לר'ך קביעות לז'
הא הוה מני לתרוזי דהסם מש"ה אמרי' דישבו אחד מצד
מעין דפשיטא להו דבי אמר' אחד מצדך לכולם כשקצבו
בילה קובעת אותם [*ידקא נמי] דקמני והשמש שאלב כויה
ששאר כבי אדם אינם מנטרפין אלא בשיטת קצב השמש
אם ספק מעושר כגון תבואה שנלקחה מעם הארץ וכיון דק'י
מעשרין הם אם אכל ממנו מנטרף לזימון וי"מ אכסגאין אלו
לאורחין ואי כבי מפקר להו לנכסיה וכו' עני וחזי ליה השתא
ה' מעשר ראשון היה נותן ללוי והלוי היה נותן מאותו מעש
זוט תרומת ה' מעשר מן המעשר וכיון שניטלה תרומת ה'
כגון שהקדימו כצבולים פ' מן הדין הוא שקודם שיניצ'ו
הגדלה קודמת לכל דרחמנא קרייה ראשית וחיובת אינה
המעשר מהתרומה גדולה הקדים לכתן והלוי לישראל כשהיה
עו תרומת מעשר אכל אינו חייב להוציא ממנו תרומה גדולה
תרומת ה' מעשר מן המעשר תרומת מעשר אחרתי לך
תרומה גדולה כיון שלא היה דגן בשעה שנתן לוי אפ"ה
: **ומעשר** שני והקדש שנפדו פ' המעשר שני היו א'
אלא הוכל לאכול בשעריך מעשר דגן וגו' וכתוב ובי ירחק
(דף מז: מ:) פריך פשיטא דכיון שפדאם מותרים לו באכילה ו
יש לו להוסיף חומם כדי שלא יערים ויפדה אותו בפחות
ומימית כהך ערבך עליו וקס לו וקמ"ל ש'ע"פ שלא נתן
ש' שאלב כויה . מקשה בגמ' (שם) פשיטא ומתוך מהו ד'
ד"ר גרי חמת הם אכל השתא אינו מנטרף דכבד גזרו

אָסור לַל אַדס וּמִקְשָׁה בְּגָמ' פֿשיטא וּמִתְרָן צִטְבֵּל טֹבֵל
הַיּוֹזָא הַשֶּׁדֶה וּקִמָּ"ל דִּלְע"ג שִׁאִינו טֹבֵל מִן הַתּוֹרָה חִינוּ מ
זִיאֹמֶר שֶׁאִס נִיטֵלָה תְּרוּמָתוֹ מִזֶּמֶרְךָ שְׁמַעִין דְּהִיבָא שֶׁלָּא
גְּמוּד וְהִגִּיעַ לַחֲבוּב תְּרוּמָה גְּדוּלָּה הֵלֶךְ הָלִיו לְיִשְׂרָאֵל שִׁקְדִי
זֶמֶן מִמֶּנּוּ תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר אָסור לוֹ בִּזְכִּילָה כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לוֹ חִיּוֹז
קָרִי לִיה נִיטֵלָה תְּרוּמָתוֹ כִּשְׁנִיטֵל מִמֶּנּוּ תְּרוּמָת מַעֲשֵׂר
שֶׁלָּא נִיטֵלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָּה אַע"פ שֶׁנִּיטֵלָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָת
הַ קָרִי לִיה נִיטֵלָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁהָרִי נִיטֵלָה מִמֶּנּוּ הַתְּרוּמָה שֶׁהִגִּיעַ
וְלֹא הַפְּרִישָׁה קָרִי לִיה לֹא נִיטֵלָה תְּרוּמָתוֹ אַע"פ שֶׁנִּיטֵלָה מִ
זֶמֶן תְּרוּמָה גְּדוּלָּה: **יְבִעִישָׁר** שֶׁנִּי וְהַקִּדָּשׁ שֶׁלָּא כִּפְדּוּ. ב.

ס' וה"ה לג' שבאו מג' חבורות שהיידים: ה' רש"י כתב דכי היכי דגבי בהמה באחד מוזהר את חבירו ועיין בטור ה"ח ס' הקנ"ד: הכל עובל או דבר חי מיימון: לשון ריא"ו אין מוזמנין אלא על דבר המותר באכילה אבל דבר האסור

שיטת רב"ב
הרב ופס"א צמחך בסוף על זה בפני עמנו
ההיין, ויוד כחז רבס' הו"ל כסוף פרי
הזה איה מעין ברכה רבישית. ויש מי
היבין לזמן. להודין לזמן להזהר בלש
כסלים לזמן הו"ל קדוים את הכדן על
הדומה גדולה וקמ"ל דממש ראשון זה
כסלים הו"ל ודיושלים להזהר פרימו ושל
עמם כחית דגו הו"ל להזהר פרימו. ויש

אלא שצײן כשמוזכיר שם פרי ז״ל שם
 זײן לעולם עומדת וכולם יש לו להזכיר
 זה יין שכולל הכל ביחד ויואל בצרכה
 עץ ועל פרי העץ ועל ארץ חמדה וכו'
 ריט״י

לשאפוקי ממאן דהנקתיה אומנא . שאינו
שותה המים לנמאו כי אם לרפואה : פוק
חזוי מאי עמא דבר . היאך הם נוהגים
ויכבד וגו' לצרך בתחלה שיהל נהיה דצברו
וילבסון צנ"ר . וחסרונם לרכי סיפוקן :

הדרן עלך כיצד מברכין
שלישה שאכלו כאחת חייבין לזמן.
להזדמן יחד לצירוף זכרה בלי
רבים

אין הלכה ג באחרים :

ברכין

רמאי ומעשר ראשון שנמלה
והשמש שאכל כזית והכותי
נמלה תרומתו ומעשר שני
והקדש

ה'ן טעם יין מצרך עליהם צפה"ג כו' .
לתא ואפיק ד' חמרא מעליא הוא וכיון
ונראה דמה דאמר' דאי רמא תלתא
י תלתא ואפיק ד' לא דייגין ליה חמרא
הלכה כאחרים. מפי מורי הרב נר" :

[illegible]

חזי ליה ומטריך לזימון עם האחרים:
ולו מעשר לכהן והוא הנקרא תרומת
המנוסח לא בוי 37ר האסור ומנוסח

וְרָאִינוּ שֶׁל לֹא הִפְרִישׁ תְּחִלָּה תְּרוּמַת
לְאַחַר שִׁמְרָח שֶׁהוּא דָגוּן גְּמוּר דְּכִתִּיב
וְלִזְכֹּן וְלִזְכֹּר לֹא שִׁינָן לֹא הִמְעָשַׁר שֶׁל קוֹדֶשׁ
זֶה עַל הַלֵּוִי חֵיוֹב אֵלֶּה מִתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר
תְּרוּמַת גְּדוּלָּה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְקָמ"ל
שֶׁיִּטְעֵלָה תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁהֵגִיעַ חֵיוֹבָהּ
לְאוֹתוֹ הַדְּבָעִים בִּירוּשָׁלַם וְהִיא אֲסוּר
הַמָּקוֹם וְזֶרֶת הַכֶּסֶף בִּידָךְ וְכֵן הַקֹּדֶשׁ
יֵקֵץ לְזִמְנוֹ וּמִתְחַדֵּן כְּגוֹן שֶׁנֶּחֱן אֶת הַקֶּרֶן
וְדִכְּבִיב וְאֵם גֹּאֵל יִגְאֹל אִישׁ מִמַּעֲשְׂרוֹ
הַחוּמָשׁ כִּיִּן שֶׁנֶּחֱן אֶת הַקֶּרֶן לֹא דִיִּינִין
זֶה שֶׁמֶשׁ אֵין לוֹ קְבִיעוּת קָמ"ל דִּקְבַּע :
ס' וְעַשְׂרוֹם עֲכו"ם גְּמוּרִים :

כָּנַן כְּגוֹן שֶׁזָרַע בְּצִיָּץ שֶׁאִינוֹ נִקְוֶה דַּמָּן
 קָ לְזִימָנוּ: **(מַעֲשֵׂר** רִאשֹׁן שֶׁלָּא
 הָיָה תְּרוּמָתוֹ חֵטִי מִטְּרָף וּמִתֶּרֶץ כְּגוֹן
 הַמַּעֲשֵׂר שֶׁלֹּא וּמִלִּחוֹת הַמַּעֲשֵׂר הָרִים
 יוֹמָה גְּדוּלָה כְּשֶׁהֵגִיעַ לִיד הַלֵּוִי וְלֹא
 יִ"פ שֶׁלֹּא נִטְעָה מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָה
 מַעֲשֵׂר וַיֵּשׁ לֹמֵר כְּשֶׁהִקְדִּימוֹ בְּשָׂבִוּלִים
 וְזֶה חִיבוֹת דִּהְיִינוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר (ג) שְׁנֵי
 תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁהָיָה לֹא נִטְעָה מִמֶּנּוּ
 מִקְשִׁינִן פְּטִיטָה לְכִיוֵּן שֶׁלֹּא נִפְדּוּ אִינוֹ
 מִטְּרָף

האחד פוטר את חבירו ה"ג גבי זכרת המוציא ובש
תב מיימוני דאין מזכרין עליו לא בתחלה ולא בס
ה אין ראוי לזכך עליו ולזמן עליו לפי שהיא מזה

בפני עמנו וכו"ס אם חלל תפוסים או כיוצא בזה וכן ידוע שמי שתקן בצרכים שמשנין שלם קודם התקומה כי אמר שלח תקום ברכה דביטוי חלל בצדו"ס בלדד : וכן כגון נכדד : שמשלם הרומותו . בגמ' ומקמי' נכר שלו בצדלים והכרשים ממנו הרומות מעשר ול' שבלין פסור תרומות גדולות : ומעשר שני שישלם ויחלל : והכסף שחלל כדית . שישלם ימי אינדיקטין לאשמועינן דלעמי דלמנו לאיסור

אמיו' פ"ה מה'
ברכות סמג
עשין כז עור
חז"ח סי' קג
קלד :

הגהות
הב"ח
(א) קובע כ"ג:
(ב) ת"ז נמחק:

[דף לו ע"ב]

ג'י'ד'ת ולעניי

וַיֵּלֶךְ אֹתָם הַשֵּׁנִים יְדֵי זִמְזוֹן דְּרִיזוֹן שְׁהָא
ז"ל ש'יאמר ב'רוך הוא ומצורך שמו תמיד
ת'הם ומצורך ויאמר ב'רוך אלהיו ומצורך
ל'ריך לומר אם מלא ש'היו חותמין בצרכות
רע"י

מזי למימר שאלנו משלו : הא דלשכחינהו.
דלמר המזמן גברך אומר איוב ב'רוך הוא
ומצורך אבל לשכחינהו דעני ב'רוך הוא
שאלנו משלו עני בתרייהו אמן : הא דעני
אמן בסוף כל צרכה וצרכה . התם הוי
מגושה : אית תנא תני . יש תנא ששומה
הרי זה חכם : ואורח מצרך . צרכת המזון :
וקרובים לעיר . כדי שיוכל לראותם תדיר
וליעד מה לצריך : עד היכן צרכת זימון .
שצריך להיות שלשה פסוקים שנים לא
יאמרוהו וי"מ עד היכן צרכת זימון שהיחיד
צריך להספיק אכילתו לשנים ולהמתין
מאכילתו : רב נחמן אומר צריך להמתין
עד ב'רוך שאלנו משלו : ורב שש אומר .
עד שיצרכו צרכת (ב) הזמן ואז היחיד אורכ
לפניו ורס גומרת צרכת זימון וכן פירש
בעמוד רב אלעזר עוד פירוש אחר : שנים
ושלשה . פעמים שצרכת (ג) הזימון הם
שתי צרכות פעמים שהם שלשה כי"ד כשהם
שלשה שאלו יחד מצרכין שלש צרכות
וכשהם שנים מצרכין שתי צרכות כדמפרש
ואילו הדיקה צרכת זימון עד דמי צרכת

חדושי
אנשי שם
ד"ת (א) ז"ע
איך מהייב זה
כאן תנ"י :

והיה לטובת צרכי הויכוח על דין ושב
שנים חין ואומרים חלף ברכת הארץ וצונו
ירושלים וכשן שלשה מצרכין שלם ברכות
עם הין (ד): סבר עד נצרך. לששן מוספין
נצרך חשיב ליה ברכה לפי שיטת האלפס
אריך לפרש בענין אחר כלמוכה בעמוד:
גלשן
בה דברים ויצלח מאד בכל נכסיו
לפניו ולא לפנינו שום הרהור
ינו מעתה ועד עולם ג' עד היכן
רב שישת אמר עד הון כלומר
הן לצאת שיושב עד שאומרין
יו היא ברכת הויכוח ורב ששת
(6) דתני חרא (א) שנים ושלשה
ששש וארבעה מאי [ג] לאו
זא ובהא קא מיפלגי דמאן
אמר שלשה וארבעה סבר עד
נברך
בבבך אמן והטוב והמטיב חנה עיקר שהיא
אחר צונו ירושלים הרי זה משוכח כדי לחלוק
החושש שיכירו הפועלים ויזולו בה למה היה
לענות אמן ברכתיבין: **נמצינו** למדין
דאמן אחר גאל ישראל שהוא סיום ואין צונו
והאי ז"ל שאחר אכילת פירות שצריך לבבך
אמן הרי זה דרך צורות לא אמרו חלף
הנהגין [ד] (וכן) חס אחר שיבך ברכה
בברכה נקראת וצריך לענות אמן ור"ס ז"ל
אף יותר אבל בברכה אחת בלבד אין לו
לעד שאומר ערבית יענה אמן אבל לא
אמת ויציב בלבד חינו עונה אחריה אמן.
כה נקראת ואפי' בשחרית עונה אמן אחר
עניית אמן אחר הבוחר בעמו ישראל
הברכה והדבר שמצרכין עליו וכן הסכים
המאן שמנהגם היה שהבוצע היה עומן
רצני לרפת ז"ל שזה כשהאורח הוא בן
לבבך יבך ואם לאו יכול הוא לבבך:
ז"ל דהיי קא מיבעיא לן עד היכן ברכת
שיאמרו נצרך שאלכלנו משלו וצטובו חיינו
ליה דכל זה וימון מיקרי וכשהג' אריך
אריך ג' וד' וכו' ובהא קא מיפלגי דמ"ד
ברכות דהיינו כשהוא יחיד שאין לו לומר
ותו וכשאינם שלשה לא וברייתא דתני ג'
ד' ברכות דהיינו כשהג' בני אדם שיש
להם

ע
זה שלישי חינו
אחת

[illegible]

יד מ"ד של ארבע קסב עד נכד /1/ להפסקה ארבע נכסו/ עס הויזמן ויטיו
למ"ד קיום וכלם הויזמן והמטיב אז דלחוייאלה שנים כפועלים של גמא ארס
רבי ויזר בשס רבי המוש ארז וזל חלחל ואבשר למפס אז חלחל מפאק לש
א קא חלל חלחל מפסק לבנים וע"ק מה שזריך לפרס הייזמן דייטות קייזי א
ברכת הייזמן ותיא חייך /2/ ור"ס עד היכן ברכת הייזמן כלומר שאם חלל
עו או בור ברכת הייזמן דר גט ארז עד הזן אל כלל ויזל כפאלי חלל חלל
ע ברכת ראשית וכו' /וידע הב' וכו' /וידע הב' /וקאמר דייטין כדממ" לפי שכל
לג' הנשים בלבד ויזמן בריחה עס ברכת הייזמן /3/ ברכות וקו"ל כר"ר
אז ולדידיה א' היחיד חומר ברכת א' ויחיד המפסק ב' כמבואר חומר
הזן וכו' וכו' כתבו דלדק' א' מכן לזלח אז יחיד המפסק לבנים זריך להמתין
עד שיעדוהו והמפסק עס שחזר ברכת הזן אז איזו חולל חלל לברכת הארז הכר
ז' יז י' ע' חתמה ותכניה בספר החזקיות בס"ד ודברי מייזמן דבדי

שיטת ריב"ב

נכד : שהמזמן חומר נכד שחלנו
לקחתי נכד : שממזכין עיזין
ירוש' : שהוא סוף כל הברכות

[illegible][illegible]

מפורש בהלכות הרי"ף ז"ל אבל מה שכתב בהלכות במקום הזה
יכמו שאנו רגילים לפרש הוא הנכון. והוא דתניא השמש שעמר
מזמנות לעצמן הלכות קבועות הן אע"פ שהם הדיקים הרב :

וי"א לזקן בלחש ברכת המזון אלא בי"א לו בסוף זימון קודם כ"ס
וזהו המפורש וכן גמ' והבנו כדברי רבינו ור"ם ודלעיל קיימי
קורא לראש כד' לאומה על הסדר ואמר רב זכור משמיים ורחבי הדפסס
ותא' מים שכן תקנו תכנים שי"א המכרך חוזר ואומרה על הסדר כ'
וכן עמ' דבר :

שכרי בשאמר שמואל אל יזיף אדם עמנו הקשו עליו כו' מן המנהג בשל
ג'ם הכי החזיר עמנו אל הכלל ויזכורנו אחרו על ברכת התורה מכ
דך החזיר עמנו לכלל כ"ס ז"ל אלא ש"מ דאמרי :

יוד ושלמה תקנו בונה ירושלים
ושלמה תיקן על הבית הגדול
יבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר ;
ברכת הוֹן שניה ברכת הארץ
מטיב ובשבת מתחיל בנחמה
מתחיל בנחמה °שאומר נחמנו
והעלנו לתוכה ונחמנו בה כי
עמו ישראל בבנין ירושלם תניא
וובה ורחבה בברכת הארץ [6]
וזכור בה ברית רבי יוסיאמר
צריך

הם הב' חלקים שלא חמרו חלה שהד' א"ן
מאלל ירק או ששתה היה גרסה שמלטרק
זית דגן קשיא ליה לבה"ג ז"ל הי"ך אפשר
ועשה דכתיב ואכלת ושבעת וברכת והי"ך
לחם דרבנן ומפיק דלוריי"תא ומחוק כד
נזכר אינו מוזיל. וכן דעת ר"ם ז"ל
הד"ן היה שאפי' מי שאינו אוכל כלל
ובאין סבר שז"ן שנהגה ונתייב צרכה
מתחיל צנחמה ומסיים צנחמה ואומר
ו צנחתימה שיאמר אחר ר"ה והחליצו
מזר בחול ולא להוסיף עליו כלל וכשמכיר
בבאו בבאין להודיענו שר"ך לשנות הלשון
יר הענין הוא שאומר ולסב"א זו נוסה
זוגנו פרנסנו כלכלנו שהוא שאלת לרכ"ו
שהיו אומרים בחול היו אומרים בשבת
יום הספרי ז"ל דהא אמרי' לקמן (דף
בב"ן ירושל'ם ה"ל חותם בשתיים צנחמת
אסור אבל כיון שאומר מנחם עמו בב"ן
ממנה שהתקין בהבינו וישמחו לדיקים
ירושלם עירך הגה שאמרו בב"ן עירך
בשתיים ולפיכך נראה שיותר נכון הוא
בן נחמה בסיוס הצרכה אין לר"ך לומר
ל הנחמות וחותם בזה' בונה ירושל'ם :
ו שנשתבחה א"י בזה הלשון דכתיב אל
ר ברכת הארץ על אבילתו יש לו ג"כ
להזכיר

פועת בנחמה וחוות מנחם עמו ישראלי לשון ריא"י
לכנין ירושלים ואומר זה קדושת היום בלחמנו כשב
כתב הראש"י ז"ל מה שבי' הרי"ף ז"ל שחזות מנחם ע
אלהם היא אומרים מנחם עמו וכוונת ירושלים הוא שחז
שהיא מעין ב' ברכות על הכדיקים ולירושלים אבנ

[illegible]

ב. אלפסי ז"ל וכן נראין הדברים :

א מיימוני וסמ"ג ומרדכי כתבו דאם שנה פחות מרביעית דמנכר לפניו ולא לאחוריו על הגפן וכו' מסופק בזה וכתב דלגלגל ידו ספק טוב שיהיה לשנות פחות מכונית או יותר מרביעית וכנסו של ברכה בזימון לא יספיק פחות מרביעית וכן ביום ברכה דמחיר וס"ג כתבו דבכוס של ברכה לעולם אינו עשוי ברכה משני שלש אחריי ואלו הסופקים כתבו דעשונה ברכה משני שלש לאחוריו גם בברכת המזון ופליגי כמה נריך שיטתו בין ביחוד בין בזימון איכא למאן דאמר דאפי' לא שנה אלא כוונת עשון ברכה לאחוריו ויש אומרים דלריך רביעית :

ב וכן איכא במשכנת סופרים דאסור לאכול דייסא בפת במקום קף . התוספות והרא"ם וריב"ז יונה ומרדכי כתבו דסומכין סקעיה בפת במידו דלא ממאין והוא דרין דאכולין דייסא והביא בפת עשון כעין קף . וריב"ז מנהגל וריב"ז תם ומיימוני ספקו כריב"ז וזאכרין לאכול דייסא בפת אפי' אכל ממנו משע ככל פס' :

לשון ריא"ו

אסור לאדם להפסיד את האוכלים לפיכך הנהגו ליתול ידיו לנתפס או לקריאת שמע אל יטול ידיו בזמן שיש בו מים בין אין בו מים וכן אסור לפסוע זיתים כדי להפסיד את ידיו כהן מפני שכן נפסדין וכן אין מפרדין את הפת להפסד אדם כהן ידיו אכל עושה אדם כל זכריו בפת במקום שאין בו הפסד ואין בו מנהג בזמן הכהנים כקונטרס הראשון וכן הוא שיטת כל התלמוד כפרק במה טומיין : ג' וכו' וזכרין הנהגה בראש התהן וכו' וכן ליתול שלש לזרוע אלא במקום נקי . בגמ' מיימוני :

ד ואם נזכר בעת שהיו המשקין בתוך פיו עד שלא נלטו כתב ר"ח דאין מנכר עליהן דהואיל ונדרתו דתרו וכן נראה דעת מיימוני והרא"ם כתב דמנכר עליהן ברכה הראויה להם בפתה כיון שזוכר עד שלא נלטו :

ה ואם ספק אם בירך או לא כתב הטור בשם מ"י פ"ד מהלכות ברכות שחזור ומנכר וכתב הטור ונראה דאין מנכר מספק כיון שהוא מדרבנן וכן כתב סמ"ג . ונראה שהוא טעות דלא כשעטנין בדברי מ"י תמלא שכתב דבספק ברכה מוסיף אינו חוזר ומנכר דהו"ל ספק דרבנן : ו רבינו תם פ"י ח"י היינו מוזהב ולא מוזהב כשזמנו בכוס וכשנמנע לברכה הארץ טותן בו מים כראוי ויטות שלש אפי' מניגה וכן כתבו רבינו יונה והרא"ם ומרדכי ורש"י פ"י שנהגו בכוס חי אי נמי מוסיף מן התבית לשם ברכה חי ר"ל פריש"ק בלעז ויש אומרים כי חי קאי אכוס דנטי שיהיה בכוס שלם וכתב הטור דקוב לאת ידי כולם :

שיטת ריב"ב

מתני' אין מברכין על היין וכו' : גמ' ממשכין יין בלימודות . משום סימן טוב ואין כלל משום בזיון והפסד . לפי שמקבלין אותו נראה פי האיטור בכלי : בימות החמה . שאין מים בדרכים : בולטן במשקין . דאי אפשר לטקן לזרדין : ולא פולטן . לפי שמסירין : מידו דלא ממאין . ממי למה לי פולטן ליסלקיה

שאפי' אוכלות ב' ב' בתים השמש מלרפן ומפרש דמתני' דקתני ב' חבורות שהיו אוכלות בבית אחד לאו דוקא בבית אחד אלא אפי' בשני בתים אם מקנתן רואין אלו את אלו מלטרפין ואם אינן רואין אלו את אלו והיה השמש צניהם השמש מלרפן ומאי דתנן בית אחד אורחא דמילתא נקט ויש סויע לסברה זו מהירושל' [דגרסי' התם רבי ברכיה מוקים לאמורא על תרעיה מליעטא דבי מדרשא] ומזמנין אלין לאלין וכו' אמרי' התם בהדיא לא נלכרה אלא לב' בתים ואם רשות הרבים מפסקת צניהם נראה שאינם מלטרפות בשום ענין : [דגמ' (דף ג.)] אמרי' רבה תוספאה אמר שלשה שהיו אוכלין גר מצוה וקדם אחד מהם וזיכך אינהו נפקי בזימון ידיה ואיהו לא נפיק בזימון ידיהו כלומר אפי' שכבה זיכך נגרר אחר השנים מאחר שהם רבים ומלטרק עס האחרים לפטרם מזימון כיון שעדיין לא ברכו אכל הוא לא נפטר בזימון שלם שמאחר שכבר בירך אין זימון למפרע ותימה הוא למה השמיט הרי"ף ז"ל לכתוב זה ואין לדחות ולומר שאין הלכה משום דק"ל אין זימון למפרע ולפיכך השמיטו שזה אינו דמי אמרי' אין זימון למפרע וזה כשטעו כולם וברכו בלא זימון אי נמי ברכו השנים שאין הב' נגרדין אחר האחד לפוטרו מן הזימון לאחר שכבר ברכו אכל כפי האפי' גוגא שעדיין השנים לא ברכו ודאי לא נאמר אין זימון למפרע בעבור היחיד שזיכך ומלטרק עס השנים לפטרן מזימון וכו' ר"מ ז"ל :

מתני' אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים וכו' : גמ' מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים וכו' . פירוש ברכה טעונה כוס והיכא שיש לו יין יש לו לברך ברכת המזון בכוס אפי' היחיד שמברך בלא זימון לריך שיברך בכוס ואין מברכין בו עד שיתן לתוכו מים מפני שהייתו שלם היו חזקים ואין השבח ניכר בתוכו עד שיהיה בו מים כמו שנפרש לקמן ב"ד :

אין מניחין בשר חי על הפת טעמא דמילתא משום דמימאין ועוד אפשר לתת בזה טעם אחר מפני שיתערך להדיחו מפני הדם הגדבק בבשר ואין מעבירין כוס מלא יין על הפת כי שמא יספך מהיין על הפת והי' מיאוס :

ואין סומכין את הקערה . גם בזה הטעם הוא מפני מאיסות כי שמא יספך מהמרק על הפת ומתוך מש"ב הרי"ף ז"ל הברייתא סתם נראה שסובר שכמו שאין מניחין בשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת כד הוא הלכה שאין סומכין את הקערה בפת : ואין זה נראה למורי הרב גר"ו דגמ' (דף טז.) אמרי' בהדי' דשמואל סובר כר' אליעזר ואמר דעושה אדם כל זכריו בפת ואפי' שר' אליעזר הוא יחיד אלא רבים שהברייתא אינה סוברת כמותו אפי' כיון שאנו רואין האמורא סוברת כמותו נפסקו הלכה כמותו ויהיה מותר לסמוך הקערה בפת מיהו דוקא בהאי בלחוד סובר שמואל שהוא מותר אכל במאי דאמר' אין מניחין בשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת ודאי אפי' שמואל מודה שהוא הלכה מפני שאין הפת מאוס כל כך כשהמרק נפל על הפת כמו כשנפל עליו היין וכו' בלחוד פסקי' הלכה כשמואל דאמר עושה זכריו בפת שאינו מאוס כל כך אכל בשאר מודה שמואל דאסור דהא שמעינן ליה בהדיא דאמר במס' שבת פ' במה טומיין (דף טז.) כל מידי דממאין אסור : ממשכין יין בלימודות לפני חתן וכלה ולא נחוש בזה משום ביזוי אוכלים דביזוי כזה מותר משום שמחת חתן וכלה :

לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה אכל לא בימות הגשמים . מכאן נראה שמנהג שעושין בהרבה מקומות לזרוק חטים או שעורים על החתן או על הכלה בשעה שמוליכין אותם לחופה שאין נכון לעשות כן אלא בימות החמה בלבד או בימות הגשמים בזמן יבוסת המים מעל הארץ שאם ירצה יכול ללקוט אותם אפי' אכל כשהארץ לחה יש לחוש לביזוי אוכלים כדחזינן שחששו בזריקת החטים הקללים ואגוזים ואין זורקין לא חתיכות של בשר ולא ככרות של פת ואפי' בימות החמה אסור מפני ביזוי אוכלין : ואם לאחר שגמר סעודתו נזכר אינו חוזר ומברך . מ"ש הרי"ף ז"ל משום דנראה ונדהה בל' להודיענו המסקנא של ההלכה ומפני שרבינא חולק על זה בגמ' ואומר שאפי' שגמר סעודתו חוזר ומברך כדאמר' עכל ועלה בעלייתו אומר אקב"ו על העצילה והיה סובר דכי היכי דבטבילה מברך אחר שטבל הה"ג דמברך אחר שאכל ודחי' שאני התם דאכתי גברא לא חי כלומר לא דמי דהתם לא היה ראוי מתחלה לברך ולפיכך מברך אחר שטבל אכל בכלל שהיה ראוי לברך מתחלה והיה לו לברך קודם כדאמר' כל המלות כולם מברכין עליהם עובר לעשייתן ונדהה שלא בירך אינו חוזר ומברך : ומשגרו' לאנשי ביתו מפרש בגמ' שכנסו של ברכה מחברך פרי בטנה וכדי שיניח ברכה אל ביתו אמרו שישגרו לאנשי ביתו . אנו אין לנו אלא ארבע הדחה ושטיפה כו' . אומר ר"י הוקן ז"ל שלא להריב הדחה ושטיפה אלא משום שירי כוסות אכל היכא שהכוס נקי מבית ומבחוץ א"ל הדחה ושטיפה וכבר נהגו העולם הדחה ושטיפה מיהו היכא דלא שמו בו בשעת האכילה ועכשיו בשעת הברכה מוסיף אותו נקי נראה שבודאי א"ל הדחה ושטיפה : וי"מ דמי' ר"ל שאין בו מים כלל וקשה לדבריהם מאי דאמר' לעיל (דף טז.) שאין מברכין ברכת מזון על היין עד שיתן לתוכו מים והיכי אמרי' הבא שריך שלא יהיה בו מים כלל והרי"ף ז"ל גורס בגמ' כמו הספרים שגורסין חי אמר רב ששת עד ברכת הארץ ומתוך דמאי דאמר' שיהיה חי ר"ל שער שיתחיל ברכת הארץ לא יטיל בו מים כלל ומאי דאמרין אין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים מיידי מברכת הארץ ואילך שמיד שיתחיל לזכור שבת הארץ לריך שיהיה היין מוזהב כדי שיהיה שבתו ניכר בתוכו שהייתו היו חזקים ואין מעלתם ניכרת אלא ע"י המים עוד נוכל לומר לפי זה הפי' שהטעם שהלריכו שימוזג אותו בברכת הארץ מפני שכשנותן בו מים בשעה שמזכיר הארץ מראה לכל העומדים שם שבת א"ל שהיין שלה חזק ולריך מים הרבה הלכך עד שיתחיל בברכת הארץ לריך שיהיה חי וכשמתחיל ברכת הארץ טותן לתוכו מים ולא קשיין אהדי ואין זה ההיורז נראה למורי הרב גר"ו דלישנא לא מוכח הכי דמדקאמר' ליסנא דאין מברכין עליו משמע שאין לברך עליו כלל אפי' ברכת הון עד שיתן בו מים ועוד ששיעור היין של בהמ' הוא רביעית כדאמר' במס' שבת (דף עז.) המוסיף יין כדי מציגת כוס יפה מאי כוס יפה כוס של ברכה ומפרש' התם שר' רובע רביעית וכיון שכוס של ברכה לריך רובע רביעית מיון ממש בלא מים כלל ומטיל בו אפי' שלשה חלקים ממים שהוא השיעור הראוי להטיל בו בשעת המציגה כדאמר' כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא ואם כדברי הרי"ף ז"ל שאומר שלא יטיל בו מים כלל עד ברכת הארץ נמלא בשעה שמטיל [רובע] רביעית יין בכוס מניח ריקס מהכלי שיעור ג' רביעית עד שמגיע לברכת הארץ וכיון דבעינן מלא היאך איפשר לומר שבשעה שיאמר ברכה ראשונה שיהיה די במעט יין שיהיה בשטח הכלי ויהיה כל הכלי ריקס (א) : ע"כ כן נראה שהנכון כמו שפי' רבינו יעקב ז"ל דמי' ר"ל מוזהב ולא מוזהב סויע מדאמר' בירושל' גבי בן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל תרטימר בשר ורביעית יין חי ופירשו לשם מוזהב ולא מוזהב כמי' דאמר' חי עד ברכת הארץ ר"ל שער ברכת הארץ

לד אחר ולברך : משום דנראה ונדהה ואינו חוזר ונראה : בנפלי . טוסות : אין מסיחין משיחזו עד שיברך .

א מ"י פ"ז מהלכות ברכות טור א"ח סי' קע"א קפ"ג : ב מ"י פ"ח מהל' ברכות ט"ז ע"ש כו ע"א סי' קטו קע"ב : ב מ"י פ"ז מהל' ברכות סמ"ג ע"ש כו ע"א סי' קטו קע"ב :

הגהות הב"ח

(ה) ז"ל וכו' מפרש' בגמ' על הא דת"ר יין עד שלא נתן לתוכו מים אין מברכין עליו כפי"ג אלא כפי"ע וטולין ממנו לידים (ב) בולטן ז"ל :

(ה) תא"פ (הג"א) :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) מפני שיותר כהל' המיעוט במיעוטים מהרוב כריבויי וכה"ג אמרינן כהכנס דק בשעתין דק בס' קבין תרקב בס' תרקבים :

תהלים ע"א בקרא תפארתך

תהלים ע"א בקרא תפארתך

רבינו יונה אלו דברים פרק שמיני ברכות לט שלמי הגבורים

חדושי
 אנשי שם
 מהר"ם (א"פ)
 ע"כ היות
 מזון קודם לנר
 ובי"ב דמתי'
 הא תני נר
 קודם ור"א
 יבדל על המזון
 קודם לניי הרי'
 קטוביא עומדת
 נר י"ב
 להקדים לנבירי
 השנה ואית'
 יקדים א"כ לניי
 ומזון א"כ נר
 גרדי
 בבלול
 להקדים ולא
 להפסיק במזון
 ובמתני' קטני'
 מזון ואחר כך
 סבדל' וכל ללא
 פריך להדיא
 בירך על הניי
 נר קודם משום
 דיין לא הוצרכ'
 בשמחה :

אומרים מאור ואחר כך בשם
כדברי מי שהוא אומר בשמים
מברך על המזון תחלה ואחר
דתנן נר ומוזון בשמים והבדלה
ב"ש וב"ה על ברכת המזון ע
בברכת המזון דהיא שלש ב
להבדלה על הפת עסק בהא
וכי תימא מתניתין [ג] דקתני ב
דבני מערבא דהכא קתני ומוזון
מאור והתם מאור ואח"כ בשם
בהכי דלא גמרינן אלא לגלויי
הא מתניתין במוציא שבת לי
מי גרזו ומאור אלא ודאי דהא

ז' אבא ורב יהודה בשם רב אמרי הלכה
אחר כך מאור כיצד יעשה על דברי בית הלל
על היין ואח"כ על הנר וכו' ועל האמתניתין
רסנין נמי התם תניא אמר ר' יהודה לא נחלקו
בא בתחלה ועל הברדלה שהיא בסוף אלמא
נות עסקינן ולא בברכת המוציא ולית לה
גיתין כלל הלכך אין ב מבדילין על הפתכלל
' דילן משמיה דר' יהודה (א) פליגא אמתניתין
התם קתני בהמ"ו הבא לב"ה בשמים ואח"כ
וכיון דפליגא לא גמרינן מינה ולא איכפת לן
האי מוזן דקתני במתניתין בהמ"ו היא ותו אי
הוא אמאי לא קתני לה לקידוש בהדי הנך
סנני רמוציא שרת [ג] לחוד הוא וכו' בהבין

תחילתו וצפון התקינו שיחמך זכר
היין בסוף: **בירך** על המזון הנר
קודם. כלומר זכר שני במשנה
בפירוש לר"ה נר תחלה בירך על הנר
הבדלה קודמת כלומר אס נאמר שיכרך
על הנר תחלה נמאל שגריך שיכדיל מיד
שכן הוא הסדר שלהם שיהיו סמוכות
ו לו שמיך שיואל השבת נהנה מן
האור ונמאל שהבדלה קודמת לזמנ"ו
ומהדריקן נשמעינה מן הדא שחיו
כמו שאתה חומר דנר קודם הבדלה
ושהבדלה קודם זכרית המזון דתניא
אמר רבי יהודה לא נחלקו ב"ש וכו'
וב"ה חומרים בשמים ואחר כך מאור
ובו הלכה וזה חולה הירושלמי וזו

וזהו את הכוס :
 וחס אין לו יין איחא
 בפרק ר"א (פסק י"ז) אמר
 ר' מנא בידי דחס חיבי
 להבדיל מקרב ידו לאור
 הנר ואומר בורא מאורי
 האש חס בידי דחס
 פושט ידיו לאור סוככים
 ואם תקדורו שמים צננים
 חולב אכן מן הארמה
 ואומר המבדיל בין קדש
 לחול וכתב רב עמרם
 ואכן לא סבירה לו כפי
 אלא אין מנדיין אלא על
 היין ואפילו על הפת אין
 מנדיין וכן פירש
 החספיה שכן מנדיין
 על הפת אכל מנדיין
 על השכר אם הוא חמץ
 מדינה והגאונים כתבו
 א"ל אם אלו מנדיין על

דמתניתין: **על הגר ולא על**
הבשמים של מתים. גר של מתים מפני
שאינו עשוי להאיר ובשמים של מתים
מפני שאינם עשויים להאיר אלא להעביר
ריח רע של מת ואין מזכרין על הגר
עד שיאחזו לאחורו שהם הוא צענין
שאינו יכול ליהנות ממנו כ"כ שיכול
להכיר בין מטבע למטבע איין לו לצדק
עליו כדמפרש בגמרא (דף נג:) ועל
זה סמנו העולם להסתכל בצפרנים
בשעה שמזכרין על הגר להרחאות
שכבר יכול ליהנות ממנו ולהכיר בין
מטבע למטבע ומה שנהגין להסתכל

זלפרנים יותר משאר הדברים מפני
שהם בגופו ומזומנים אליו יותר ו"א
מפני שגדלים והגידול הוא סימן ברכה
נהגו להסתכל בהם לסימן טוב בהנכנסת
השבע: **גמ'** אבל אור של חיה ושל
חולה מצרין עליו. שמאחר שהולך
י(ד)מצער יום לא נחוש למה שהולך
לאורך החיה והחולה שזה כיון שעשו
מפני הסכנה אין בזה חשש איסור
ישראל שהלך מנכרי מצרין
עליו: שאף על פי שהגר של הנכרי
אסורה כיון שאינו מצרך על אותו

[illegible]

מלחמת ה'
 יוא היה מהלך חזק למדינה והוא וכו' מכל זה לא הוזכר הדבר אלפסי ז"ל כלום :
 בן שמוע אופן רבינו מפי הרהקת מניחותיו ונכונגו דיוט בלכותיו : וענין
 מנבדך ווע"ג דלא שמוע והוא דלא אילן ככר פירש בלכות שהרי כתב משנתו
 בן יוחנא ומה שפירש יוסף יב"ל ע"ל דלא מתייב כסם דמתייב למנבדך וכו'
 כסם וענה ולא שמוע לא יא' והסם לבון משנתו בשמוע וזו בשלא אכל היה
 על גבדיו פסחים אמר ליה רבינא לרבא שמעת מינה ברכה טעונה כוס ואמר
 יחיות וכו' למדנו שאין ברכה טעונה כוס ולא שיהא צריך כלל שם לא נסתפק

[illegible]

יש באור: **מתנ"י** אין *מברכין לא על הנר
על הנר ולא על הבשמים של מתים ולא על
מברכין על הנר עד שיאותרו לאורו: **גמ'** נר
זמנים של נכרים משום דסתם מסיבתן לע"ז:
לוי ושלל שבת אין מברכין עליו מאי לא שבת
אבל אור של חיה ושל חולה מברכין עליו. **דף**
וילקת והולכת כל היום כולו מביאין ממנה אור
הדליק מן הנכרי או נכרי שהדליק מישראל
מברכין עליו גזירה משום נכרי ראשון ועמוד
ויוץ לכרך וראה אור אם רוב נכרים אינו מברך
ואם

[illegible]

אם מחצה על מחצה "מכר" והא' התנאי
תחת החממה לא חוזיר מכל זה והר"ף ז"ל
אביל הכי פירשנו בבמרא אלא פירש זה
מזה ליה רבינא לרבא שמעת מינה ברבא
ולמדים מזה שאין ברבא מעונה כיום
מיון וכו' והלכה כב"ה דשמעת מינה
בפלוגתא דתנאי והא' התנאי הכנסם
השנות הראב"ד

(ג) ליבא למשמע מינה [*דמב] מוצאי שבת לחול ולא שנא מבדילין על הפת צריך להביי (ד) רב הונא בר יהודה איקלע אמר ליה מבדי בין לב"ש בין ומוזין בשמים והבדלה וכו"א נ ר' מאיר אבל רבי יהודה אוס ועל הבדלה שבסוף. על כ אומרים מאור ואחר כך בשמ יוחנן נהגו העם כבית הלל וא שברא מאור האש ובית הלל

להם ב"ה לב"ש הרבה מאור
ולא על הבשמים של נכרים ו
הנר ולא על הבשמים של ע"ז
של נכרים משום דלא שבת ונ
תנו רבנן אור ששבת מברכין
*שלא שבת ממלאכת עבירה
תניא נמי הכי עשיות שהותר
להבדלה : תנו רבנן ישראל
מברכין עליו נכרי מן הנכרי :
ראשון : תנו רבנן היה מהלך

עמוד שביד הנכרי ולא נחוש לעמוד
 חריון שהעמוד הראשון של היתר
 צמולאי שבת פשיטא דמוחר אלא בא
 כשדילקי נכרי מנכרי אע"פ שזה העמ
 לברך עליו [ה] אלא שגזרו נכרי מנכ

הבמאור הס

יה מהלך חוץ למדינה וראה אור וכו' דייקנין
ק ואבוקה בידו בורק אחרייו ואוקימנא סמך לש
מן אחי' וראש הספרך חסנא ולא ששע וראה
מן מויען בדברי הר"ף במה שכתב בעיני' פסח
מר ליה ארבעה כפי תקינו שבנן דרך חירות
ידם ומדמני' בהריוה היא דתנן בא להם יין בת
כוס ואפילו לביט' ששאי נמי אוקימנא בפרקיין

א מ״י פ״ט
מהלכות ברכות
סמג עשׁין כז
טור א״ח ס״י
רמב״ם :

ב מ״י פ״ק
מהלכות ברכות
סמג עשׁין כז
טור א״ח ס״לד
ג מ״י פכ״ט
מהל׳ שבת סמג
עשׁין כט
טור
א״ח ס״י רנח :

הגהות
חו"י
(א) של מתיס
ושל: (ב) מכאן
תשובה לאומרי'
שאין לקבור מת
בלילה:

הגהות
הב"ח
(א) נרות כז"ל:
(ב) י"ב שמן של:

*[נ"א חנא
צליה]

הסרחון של מות: בשמים [של בית הכסא]
 י' שאלו אסמיות מוליך עמו לבית הכסא כרי
 להעביר ריח רע של בית הכסא: ושמן
 העשוי להעביר הוואחא שמביאין בסוף
 הסעודה לסוך ידיים וזוהמות והוא מבושם
 בשמים אין מברכין עליו בורא עני בשמים
 אלא בורא שמן ערב מברכין עליו אם (3)
 אפשרמון הוא והא דאמרין מברכין
 אמישחא כנישא בורא עני בשמים לא איירי
 בזה בסעודה אלא בזה להריח: לגמר
 הכלים - לעשן הבגדים ולבשמן נעשו
 ובשפורי היו רגילין לגמר במוחלי שבת
 ובשצבירא בערב שבת: שיאותו לאורו. לא
 שיאותו ממם אלא שאורו רב שיכול להכיר
 ביום מלזומא כלי מדה: אין מהזריין.
 בלומר אם אין לו אור אין לרייך לחזור
 אחריו

בנכם ויצא נכנס ויצא מברך על
 ד' והריח ריח טוב אם רוב נכרים
 יצא בר אבא אמר ר' יוחנן היה
 שוקי של צפורי במוצאי שבתות
 סנין בפרק אין עומדין להתפלל*
 יכה שאינה צריכה עובר משום
 ונתן לאורו : *וכמה אמר עולא
 כי שיכיר בין מלוומא של צפורי
 רב אין מחזירין על האור בדרך
 ממילא מברך אבל הדורי לא
 ר' בנימין בר יפת אמר ר' יוחנן
 מברכין

לְיָחִי שָׁבַת בְּלִפְרִי שֶׁטַבְרִיָּה הָיוּ מִגְמִירִים
אָמְרוּ זֶה אֵלֶּה מִפְּנֵי שֶׁטַבְרִיָּה עֹמֶדֶת
בְּלֵילִין הַשָּׁבַת מִנְעֹד יוֹם וּבְלִפְרִי מִחוּץ
מֵאֲשֵׁי טַבְרִיָּה שֶׁמֶתוֹךְ שָׁהָיָה בָּהֶרֶץ לֹא
יָשִׁין יוֹתֵר מִחוּץ עַל הַקֹּדֶשׁ וּלְפִיכָךְ אָמְרוּ
רַחֲמֵנוּ לֹא תִשָּׂא. אֲמוּרִים רַבֵּי לְרַפָּה ז"ל
אָ: בְּרִי שִׁכֵּר בֵּין מִלּוּמָמָה שֶׁל טַבְרִיָּה
וְכו'.

על כל מי שמביא בין שני דברים שאין נכרים ונהגו הראשונים*) להביט בין שני שפות ורבות לעולם ואף לא ממרמי ליה כוס כשיראה האם ונכנה האם היו מזויין לו מזלזל לדרך עליהן במו"א ואם לאו אין מתניין אחרים: (* עי' מרדכי יומא ס"י תשכ"ג .

א כל' ויס' דמסאבר טעמיה ופרשני' לטעמיה בגמ' : בעצריה היו
י' כמולאיה : מתני' עד שיאחו לאורו . שיהו כעין ממנו . ירושלמי
ויורא לאוריה האור' כי טוב ואחר כך ויבדל אלהים בין האור ובין
שיאחו לאורו . וזמור' דילן יר' ביודע מנכר דילן באח' דלמא
בצנכך אדכי בר חבו ונראה לי דכל הלן עובדי' מליגין דהרביה דלמא
ימייה דלמא לא יאחו ממש אלא כל שילע עומד ומשמש לאורו אפי'
ומה שכתב הרב אלפסי ז"ל בעלכות מנחה בחולון מה שכתב לשון
ימה אחר דלמא : כמיהת סמוך : דמיהת : פסל :

מלחמת ה'

ים במשנה ובברייתא ובגמרא ועשו לו כמה מעלות טובות ואם חלילה
ועוד אמרו בו וליאחא ביה קול יאחזקו בו כל ברכה שיהא ארבעים
שנה ולחור עניו כדרך המזמורין על הכאזת וכו' ודיקון ליה ממחמין
ברכבה כוונתו ש אין אפילו מן התמחין וקס"ז שלא היה אירי אלא
באלה חובת הוא וממחמין דהכא נה ששעין ברכה טעונה מן
ועוד שממיו לבניה לאחר סעון אפי' שלא חלל אלאה ממחמין
ויקדוהו והבדלו ומדברי ב"ה לא שמענו להטענה כום אלא למאה
אין גרים חבין בגאון ודבריהם בחלכות ובפסרי ואפי' לדברי
שמינו אלו לחור עניו לא שמענו . וז"ל אפי' שמינו אפי' לא חס
שם ברכה מצאנו מן המובחר מניחו לאחר המון ויואל ידי שתיכן
לבי' הדאלי וביאית כום לאחר המון חמין עיקר ומשכל
טובה אלו ומשעתיך לדברי פסחים שמעין דברכה אלא טעונה
בתפלה אירי שידי' על הכום מפורשת בחלכות פסח אין עומדין ושם
עומ' מגדיל שתיכן על ספרך ערי פסחים ומכך אירי שיטעום שתי

עבר שישתמש לאורו ואח"כ יבקר אלא דבעינן בקרוז שיכול להשתמש דקה"י גהלים וחזקות מוצרכים עליהם ואחרי' כידי דמי' לחזקות כל עם וכו' אלא לא בעינן נשתמש אלא ראוי' להשתמש :

כל היום כולו אינו מברך אלא פעם אחת נ
כל פעם ופעם : תנו רבנן היה מהלך חוץ לבר
אינו מברך ואם רוב ישראל מברך אמר ר' ה
מהלך בשוקי של טבריא בערבי שבתות או ב
אינו מברך מפני שהוא ד לגמר את הכלים : גר
רב ושמואל דאמרי תרווייהו בכל המברך בר
לא תשא : אין ימברכין על הנר עד ה שיא
כדי שיכיר בין איסר לפונדיון חזקיה אמר כד
למלוזמא של טבריא : אמר רב יהודה אמר ה
שמחזירין על כל המצות כלומר דאי מיקלע
מהדרין : גרסינן בפרק מקום שנהגו* אמר

[illegible][illegible][illegible]

הישגות הראב"ד

מפרשי עלה דמלהא ולא כמו שזה סו
ולעולם קודם שיהאם ושמינין לה ממהני
שאלו מכבים היום ביני

עליהם ואפי' נאמר שפעמים מדליקים
אותם להאיר חפי' הכי נראה מאן
שם נעשה להאיר ונעשה לכבוד אין
מזכרין עליו. מפי מורי הרב גר"ו :
היה מהלך בשוקי טבריא בערבי
שבתות. פי' בטבריא היה מנהגם
לגמר את הכלי בערבי שבתות מפני
כבוד השבת שיריחו ריח טוב ובצפורי
היה מנהגם לגמר את הכלים במוצאי
שבתות וגם הם לכבוד שבת היו עושין
שהיו מראין הצער שיש להם מהאפס
היתירה שהיה להם במנוחת השבת
וכדי להתנחם מהצער שהיה להם
מפרידת השבת היו מגמרין את הכלים
להרים ריח טוב. ויש מפרשים שעל
הריבוי דמרבין שבתות ודמרבין דמוצאי

היה השמש נסתר מעיניו במהרה ולא
יבא חלום נוסף והענין דבר נסתר ונבואה
לשון ראי' ונראה בעיני המומרים
על דרך הכלל והכלל נכונה
במחשבה וקונטרס
הכלל:

[illegible]

לצפון. לאחר שהסך התמור והפס בתוכו מדליקין קוסמינן דקין צפון לקלון עליו: איכה אדם חסד לכבודו הודלקה ולא להכיר: מפני שיכול היה השומעין להת לנכ אל המצדק ולעשות תהויו חמ: פ'ס' לא על הכר ובן לפניו ביום וצילנה און חסד וכל שאין מוציאה לפניו ביום צילנה ביום בלמה ז"ל כל מה שהוא חסד שמוציאה לפניו: כל ביום חן צילנה און להכיר וכל שאין מוציאה לפניו ביום צילנה להכיר הדלוקה: וזמן העשי לה כעודם כמו ידים ומחומות און מברקין עליו בורה עני בשמים אלא בורה מברקין שמנחה כבישא ומנחשה סחינה מברקין מוצי עני בשמים אלא בצדק לטריה: כים מזה חזן לכך והכרת עני וכו'. המנחם מנחם מה לא הכיר:

הפסוק הקטן

לביטו בצמא' שבת אסור' ענה בגמרא בפרק ערכי פסחים ש"ם כחא מ' חן פוסקין ליה תנא ע"ש השמיטת הדרה"ם [כ] כי מה דאסור ואס' הלכתא כותיהו אלא כ"ה ואילכא דרבי יהודה וכך נהגו עם : ומה דאסור ירושלמי דרבי זעירא ברית דרבי אבהו בקיורא וירא אלוים את אהנא דאור וכן החשב מנא' שבין ע"ד הנה ע"ד שיתור לאורו ובהנא דיאולא כמרך ארבי גירוי כי האס אבוי מברך ארבי כי חבו ו ארבע דאמר יאורו משא אלא כל שאילי עמיהו ששמיטת נארא אפילו כמשה דר' רבמחא דרבי (הר"ם) כהלות נארא בחיוב

מבצר על היין וסוטה וזה"ל מבצר על המזון שכבר מתחלתו על מנת לבטח
וכן כמו זו ששנים וז"ל הוועדים נר ששנים ומזון וכדלעל למסור היא דרוא
סבלע עמו וכ"ל מודו בזה דלי אחרת משום ברכה עטונה כוס קשר ממני
כוס להמיימרא דברתהל סכסכין וזהו דעת רבינו ז"ל ותמי דמשיינן מהל
פסק ערבי פסחים וברכה עטונה כוס בערבי פסחים כמו שכתבנו ויום ש ל
הדפוס

א) בר מרא וכו'. א"א לא השמיטתיה הדא מנייבו דכל הדא ותדא כתיב
לכו כי יביי דשמעינן ממתניתא :

ב) מ"ש. א"א הגאון דהב כמו שכתב הרב ז"ל ופסק כרובא דאמור

רבינו יונה אלו דברים פרק שמיני ברכות מ שלמי הגבורים

א מיי' פ"ב
ופ"ד מהלכות
ברכות סמג
עין כו טור
אור"ח סי' קעד
וסי' קפד :
ב מיי"ס"ק מה'
ברכות טור
א"ח סי' רטו :
ג מיי' פ"ו מה'
ברכות סמג
עין כו טור
אור"ח סי' קס
קעג קפא :

הגהות
הרי'
(א) מכאן ראה
שקצו' אומרים
הפסוקים
בבבב' :

הגהות
הבי'
(ה) דהכי :
(ב) כ"ז אומרים :
(ג) ונראה' עניני
יתר' דדבר
שאינו קרב ע"ג
המונה שייך
עטס דקדושה
ובדבר שקרב
ע"ג המונה
שייך טעם
דסכנה מפני
המלה ועמ"ס
לקמועל הגליון
(ד) כ"ז כפי'
וישמע יתרו :

[א] מפסד
נפשיהו :
[ב] באור שאל
מן הענינים ומן
האכנים כ"ל :
[ג] תו"מ :
(ספא"ח)

וכו' כמו שאמר ופוגדיו הם מטבעות גם אלו הם מטבעות אלא שאלו היו דומות זו לזו יותר : לא קשיא כאן באור ששבת כאן [ב] באור ששבת : כלומר כי קחני מברכין על האור בין במוצאי שבת בין ביום הכפורים זהו באור ששבת שהרי ביום הכפורים לא היה יכול ליהנות ממנו כמו שלא היה יכול ליהנות בשבת ולפיכך מברכין עליו ומאי דקחני חין מברכין עליו שבמוצאי שבת כיון שלא ומן האכנים (עכשיו) דמס"ה [ג] (לא) קאמר אלא במוצאי שבת בלבד מפני שבמוצאי שבת כיון שלא

רש"י
אחריו כדמסקין : בין במוצאי יום הכפורים. הואיל והיה אסור להשתמש בו היום : אבל על אור היוצא מן האכנים - דהוי דומיא דתחילת ברייתו שלקח אדם הראשון שתי אבנים ושחנן זה בזה והוציא מהן אור כדלמרינן התם לכן חין מברכין עליו אלא במוצאי שבת : אור ששבת - כלומר ששבת ממלאכת עבירה כדפירשתי לעיל : מתני' עד (ג) מתני' מברך אס שבת מלכך לאחר האכילה מיד : שיהעכל-שיהא המאכל מעוכל במעיו : בא לכן בתוך המזון - בכל ימות השנה איירי : בית שמאי אומרים מברך על היין - כלומר אס יראה שותהו מיד ומברך בורה פה"ג ואין לריך להניחו לברכת המזון דקסברי ברכת המזון אינה טעונה כוס וכו' סברי ברכת המזון טעונה כוס : וענין אמן אחר ישראל המברך - אפילו לא שמע אלא סוף הברכה אבל לא אחר כותי דשמו צריך להר גרזים : גמ' חד עבד בשוגג כבית שמאי - אף על פי ששגג ונעקר ממקום אכילתו על ידי שכתב החמיר על עצמו כבית שמאי וחרו למקום שאלו צריך : וחד עבד צמיד צמיד כבית הלל - שנעקר ממקום אכילתו צמיד לברך במקום אחר : חוץ מתיטקות של בית רבן כשלומדים ברכות בבית רבן : (א) דקא מפטירין כשלאומרים ההפסדה ומברכין על התורה ובגביא שמתכוונים לברך ולא להלמוד עונין ואחרים אמן : אלו מים ראשונים - שנוטלין לפני המזון : זה מים אחרונים - שנוטלין אחר המזון : זה שמן טוב שיש בו צמחים שסכין בו הידים :

כמה הוא מברך עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו : וכמה שיעור עיכול אמר ר' יוחנן כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה : יענין אמן ד אחר ישראל המברך תניא אחר הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשויון והני מילי בעידנא דקא מגמרי להו אבל בעידנא דקא מפטרי [ה] עונין אמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא דהתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן המזב

מברכין על האור בין במוצאי שבת בין במוצאי יום הכיפורים וכן עמא דבר מיתיבי אין מברכין על האור אלא במוצאי שבתות הואיל ותחלת ברייתו היא וכשהוא רואה מברך מיד רבי יהודה אומר סודרן על הכוס ואמר רבי יוחנן הלכה ברבי יהודה לא קשיא כאן באור ששבת כאן באור שיצא מן העצים ומן האבנים שאין מברכין במוצאי יום הכפורים אלא על אור ששבת אבל על האור היוצא מן העצים ומן האבנים לא :

מתני' * מי שאכל ושכח ולא בירך בית שמאי אומרים יחזור למקומו ויברך ובית הלל אומרים יברך במקום שנוצר עד אימתי הוא מברך עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו : בא להם יין א בתוך המזון ואין שם אלא אותו הכוס בית שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך על המזון ובית הלל אומרים מברך על המזון ואחר כך מברך על היין עונין אמן אחר ישראל המברך ואין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע את כל הברכה כולה : גמ' * אמר רב וביד מהלוקת ב בשוכה אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך : הגהות תרי תלמודי חד עבד בשוגג בבית שמאי ואשכח ארנקי (ה) וחד עבד במזיד בבית הלל ג וקמליה אריא : עד כמה הוא מברך עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו : וכמה שיעור עיכול אמר ר' יוחנן כל זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה : יענין אמן ד אחר ישראל המברך תניא אחר הכל עונין אמן חוץ מתינוקות של בית רבן הואיל ולהתלמד עשויון והני מילי בעידנא דקא מגמרי להו אבל בעידנא דקא מפטרי [ה] עונין אמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא דהתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש זה שמן המזב

קשיא כאן באור ששבת כאן [ב] באור ששבת : כלומר כי קחני מברכין על האור בין במוצאי שבת בין ביום הכפורים זהו באור ששבת שהרי ביום הכפורים לא היה יכול ליהנות ממנו כמו שלא היה יכול ליהנות בשבת ולפיכך מברכין עליו ומאי דקחני חין מברכין עליו שבמוצאי שבת כיון שלא ומן האכנים (עכשיו) דמס"ה [ג] (לא) קאמר אלא במוצאי שבת בלבד מפני שבמוצאי שבת כיון שלא

קשיא דידהו ומתרגינן תרי תנאי אליבא דב"ג * גמ' חד עבד בשוגג כב"ש ואשכח ארנקי. ויש לשאול דהא ארנקין במכילתין (דף י:) אני הייתי בא דברך והטתי לקרות כדברי ב"ש והסכנתי בעלמי וכיון דלענין ק"ש אס עושה כדברי ב"ש מתחייב בנפשו זה שעשה לענין ברכה כדבריהם היאך מלא ארנקי ויש לומר דלא דמי דהתם אע"פ שהיו אומרים בית הלל מטין וקורין אפי' מודים שאין לו להטותין ולהטות כמו שאומרים בית שמאי אלא שהם היה עומד מוטע שכיול לקרות ולפיכך כשאינו עומד מוטע ומטה בכוונה נמלא עובר על דברי בית הלל ומתחייב בנפשו אבל בבאן מודים ב"ש שאפי' בשוכה אס ראה להחמיר על עצמו ולחזור למקומו הרי זה משוכה נמלא שלא עבר על דבריהם ולפיכך מלא ארנקי : ויענין פסקא מקאת הגאונים ורב שמואל בן חפני ז"ל פסקו הלכה כבית שמאי שאפי' בשוכה צריך לחזור למקומו ולברך וסמכו על זה המעשה שמואל ארנקי מפני שעשה כדבריהם דמשמע שכן צריך לעשות ואין זה נראה דהדין אמרי' לעיל (ד' נב) : בבבליה פרקין הלכה כב"ש וזה המעשה לא הביאו אותו בתלמוד לרחות דברי בית הלל אלא להודיענו שמי שיראה לערום ולחזור למקומו שיש לו שבר טוב לעמלו . מפי מורי הרב נר"ו : ב"ר זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה . אבל משעה שמתחיל להיות רעב אע"פ שלא נתעכל עדיין לגמרי כיון שמתחיל להתעכל כמו שנתעכל לגמרי דייקנן ליה ואינו מברך עליו אחר : עונין אמן אחר ישראל המברך. ואע"פ שלא שמע כל הברכה כיון ששמע שהזכיר את השם עונין אחריו אמן אבל חין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע כל הברכה פירוש כשאינו שומע אלא הזכרת השם בלבד חין לו לענות אמן דשמוא כוונתו לע"ז אבל כששומע כל הברכה עונה אחריו אמן דמוכחא מילתא שאין כוונתו לע"ז כיון שאומר הברכה : ויש אומרים דדוקא על הכותי עונין אמן כששומע כל הברכה מפני שאינו עונה אחריו אמן . ונראה למורי הרב נר"ו שאפי' אחר הגכרי עונין אמן כיון ששומע כל הברכה מפני שמתאחר שאלו שומעין שמברך על הדבר לשם אע"פ שהוא אינו יודע מהו השם שהוא חושב שהע"ז הוא הצורא אפי' כיון שכוונתו לשם ואלו שומעין כל הברכה מפני עונין אמן אחריו והכותי בזמן הזה כמו בכרי דיעו ועונין אחריו אמן כששומע כל הברכה מפני ומציא ראה מהירושל' דגרסי' התם רבי צרכיה אמר אני עונה אמן אחר כל המברכין משום שנאמר ברוך ה'יה מכל העמים דמשמע דאפי' אחר שאר האומות היה עונה אמן מפני שהקב"ה ברוך הוא צפי כל האומות ואע"פ שאינם מברכין אותו כיון שמתחבטם לברך את השם ואלו שומעין כל הברכה מפניהם עונין אמן אחריהם כן נראה מלישנא דברייתא דתניא אחר הכל עונין אמן ולא מיעט אלא תינוקות בשעה שמתלמדין שאין כונתם לשם כלל : ויהייתם קדושים אלו מים אחרונים. שיש בהם קדושה שמעביר הוזהרם מעל ידם ובבאן יש להקשות (ג) דהכא משמע דמים אחרונים משום קדושה ובפרק כל הבשר (דף קה) משמע שהם חובה מפני הסכנה דאמרי' התם מפני מה אמרו דמים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח ויש בו מלח סדומית שמסמא את העינים ומתרגלים רבני לרפת ז"ל דלא קשיא מידי ומשום קדושה אמרו שהם חובה ומפני סכנת מלח סדומית הוסיפו ואמרו שהוא חיוב אבל מתוך מה שכתב רב אחא משבחה גאון ז"ל (ד) למדנו עיקר דבר זה דמאי דאמרי' הכא שהוא מלח משום קדושה אינו אומר אלא על המברך דכיון שזוכר את השם לריך שיטול ידיו קודם שיברך אבל נטילת האחרים אינם משום קדושה אלא מפני הסכנה בלבד ומאי דאמרין בכל הבשר שהם חובה מפני הסכנה אינו אומר על המברך אלא על האחרים ומתוך כך כתב בשאלות המברך טעל ידיו קודם ברכה אחרים ראו קודם ברכה ראו

א מוכח מכאן דסבירא ליה לרבנן דברכת המזון טעונה כוס ומי' פ"ו מהלכות ברכות כתב שאינה טעונה כוס ודברי סמ"ג מגומגמים כלעיל ונראה דמשום דסבירא ליה למימון דברכת המזון אינה טעונה כוס להכי גבי הבדלה בפרק כ"ט מהלכות שבת כתב דגמר סעודתו כמ"ס אומר ברכת המזון ואחר הבדלה על אותו כוס ומוכח מדבריו שם דמיידי בש"ס לו עוד כוסות אחרות ומשום הכי מצי למימר עליה ברכת המזון וגם הבדלה משום דהרמיוהו מה מילתא ניכנה ולא הו"ו ב' קדושות דאילו מיידי כשאין לו אלא כוס אחד היה קשה על מיימון דהו"ו משמע דלכ"י נקדים ברכת המזון להבדלה משום דברכת המזון טעונה כוס אלא ודאי מחוורתא דלכ"י אוקמה מיימוןי בסה"ס דמשמע דאית ליה כוסות אחרות כי היכי דלא תפסי ליה ולהכי אוקים לה טעור סימן רצ"ז בדלית ליה כוס אחר : ב הטור פליג על זה וכתב דל"ש שוגג ולא שגא מויד צריך לחזור למקומו ולברך בירך במקום השני אס היה שוגג יא ואס היה מויד לא יא וכהנ בשם הר"ף אס יש לו עוד פת לאכול יאכל מעט ויברך במקום שזכר ומיימוןי כתב דלפילו אס בירך צמיד שלא במקום שאלו דינא דמחא שמעינן דס"ל לב"ש דברכה אינה טעונה כוס ולעיל משמע דס"ל איפכא דתנן ב"ש אומרים נר ומזון בשמים והבדלה דאס איתא דס"ל אינה טעונה כוס למה לא היה מבדיל על אותו כוס שיש לו ואחר כך יברך ברהמ"ז בלא כוס אלא ודאי משמע דברכה טעונה כוס ומתוך כך יסדרם כולם על אותו כוס שיש לו ואשתכח

קשיא דידהו ומתרגינן תרי תנאי אליבא דב"ג * גמ' חד עבד בשוגג כב"ש ואשכח ארנקי. ויש לשאול דהא ארנקין במכילתין (דף י:) אני הייתי בא דברך והטתי לקרות כדברי ב"ש והסכנתי בעלמי וכיון דלענין ק"ש אס עושה כדברי ב"ש מתחייב בנפשו זה שעשה לענין ברכה כדבריהם היאך מלא ארנקי ויש לומר דלא דמי דהתם אע"פ שהיו אומרים בית הלל מטין וקורין אפי' מודים שאין לו להטותין ולהטות כמו שאומרים בית שמאי אלא שהם היה עומד מוטע שכיול לקרות ולפיכך כשאינו עומד מוטע ומטה בכוונה נמלא עובר על דברי בית הלל ומתחייב בנפשו אבל בבאן מודים ב"ש שאפי' בשוכה אס ראה להחמיר על עצמו ולחזור למקומו הרי זה משוכה נמלא שלא עבר על דבריהם ולפיכך מלא ארנקי : ויענין פסקא מקאת הגאונים ורב שמואל בן חפני ז"ל פסקו הלכה כבית שמאי שאפי' בשוכה צריך לחזור למקומו ולברך וסמכו על זה המעשה שמואל ארנקי מפני שעשה כדבריהם דמשמע שכן צריך לעשות ואין זה נראה דהדין אמרי' לעיל (ד' נב) : בבבליה פרקין הלכה כב"ש וזה המעשה לא הביאו אותו בתלמוד לרחות דברי בית הלל אלא להודיענו שמי שיראה לערום ולחזור למקומו שיש לו שבר טוב לעמלו . מפי מורי הרב נר"ו : ב"ר זמן שאינו רעב מחמת אותה אכילה . אבל משעה שמתחיל להיות רעב אע"פ שלא נתעכל עדיין לגמרי כיון שמתחיל להתעכל כמו שנתעכל לגמרי דייקנן ליה ואינו מברך עליו אחר : עונין אמן אחר ישראל המברך. ואע"פ שלא שמע כל הברכה כיון ששמע שהזכיר את השם עונין אחריו אמן אבל חין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע כל הברכה פירוש כשאינו שומע אלא הזכרת השם בלבד חין לו לענות אמן דשמוא כוונתו לע"ז אבל כששומע כל הברכה עונה אחריו אמן דמוכחא מילתא שאין כוונתו לע"ז כיון שאומר הברכה : ויש אומרים דדוקא על הכותי עונין אמן כששומע כל הברכה מפני שאינו עונה אחריו אמן . ונראה למורי הרב נר"ו שאפי' אחר הגכרי עונין אמן כיון ששומע כל הברכה מפני שמתאחר שאלו שומעין שמברך על הדבר לשם אע"פ שהוא אינו יודע מהו השם שהוא חושב שהע"ז הוא הצורא אפי' כיון שכוונתו לשם ואלו שומעין כל הברכה מפני עונין אמן אחריו והכותי בזמן הזה כמו בכרי דיעו ועונין אחריו אמן כששומע כל הברכה מפני ומציא ראה מהירושל' דגרסי' התם רבי צרכיה אמר אני עונה אמן אחר כל המברכין משום שנאמר ברוך ה'יה מכל העמים דמשמע דאפי' אחר שאר האומות היה עונה אמן מפני שהקב"ה ברוך הוא צפי כל האומות ואע"פ שאינם מברכין אותו כיון שמתחבטם לברך את השם ואלו שומעין כל הברכה מפניהם עונין אמן אחריהם כן נראה מלישנא דברייתא דתניא אחר הכל עונין אמן ולא מיעט אלא תינוקות בשעה שמתלמדין שאין כונתם לשם כלל : ויהייתם קדושים אלו מים אחרונים. שיש בהם קדושה שמעביר הוזהרם מעל ידם ובבאן יש להקשות (ג) דהכא משמע דמים אחרונים משום קדושה ובפרק כל הבשר (דף קה) משמע שהם חובה מפני הסכנה דאמרי' התם מפני מה אמרו דמים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח ויש בו מלח סדומית שמסמא את העינים ומתרגלים רבני לרפת ז"ל דלא קשיא מידי ומשום קדושה אמרו שהם חובה ומפני סכנת מלח סדומית הוסיפו ואמרו שהוא חיוב אבל מתוך מה שכתב רב אחא משבחה גאון ז"ל (ד) למדנו עיקר דבר זה דמאי דאמרי' הכא שהוא מלח משום קדושה אינו אומר אלא על המברך דכיון שזוכר את השם לריך שיטול ידיו קודם שיברך אבל נטילת האחרים אינם משום קדושה אלא מפני הסכנה בלבד ומאי דאמרין בכל הבשר שהם חובה מפני הסכנה אינו אומר על המברך אלא על האחרים ומתוך כך כתב בשאלות המברך טעל ידיו קודם ברכה אחרים ראו קודם ברכה ראו

דף כתב הרא"ש פירש הראב"ד בשעה שאלו דחנן מלח הוא ו"מ בעידן מפטריהו אחר שלמדו נפטרינן משם ואומרים קדים . ע"כ : ו כתב הרא"ש מה שלא נגזר האידנא במים אחרונים אותם שאינם מברכין אינם צריכין לפי שאין מלח סדומית מלח אלאו והמברך נמי כיון שאין אלו עושין כמו שהפסוק אומר כי קדוש זה שמן הטוב גם כנטייל נמי לא נגזר וגם לא חיקרו ידים מוזהבות כיון שאין אלו רגילין לטול ואין אלו מקפידין וידיה נמי בפרק כ"ז מברכין אחר רב אשי כי הו"ו ביה רב כהנא הו"ו אמרי' כגון אלו דרגילים במשחא משחא מעבד לן אלאה אותם שלא היו רגילים לא היו מושגין בו ולא היה מעבד עליהם אע"ג דנפקא לן כהנא מקרא אסכתא בעלמא היא ומיהו אס יס אדם שהוא איסטניס ורגיל לטול ידיו לאחר הסעודה לידיה הוו ידים מוזהבות ואין לטול קודם שיברך ע"כ :

שיטת ריב"ב
הוא בבבליה פירקין וכו' . והרב ז"ל הוציא את שתיים ורב עמרם גאון ז"ל פסק כהא ובשעת עם הארץ כבית שמאי : כתב הרב דודי ז"ל ענין אמן אחר ישראל המברך אפי' לא שמע וכו' דלא חביל הכי פרישנא בגמ' ולא פירש זה בבבליה ולי הכותב נראה שסמך הרב ז"ל על מה שכתב בפרק שלשה שאלו חין עונין אמן אחר יתומה וכו' ופירש דבירושלמי חיוו הוא אמן יתומה שהוא דמיתייב למיברכה וכו' ולא ידע מה דעני מכלל דהא דתנן הכא ועונין אמן אחר ישראל המברך אפי' שלא שמע את הברכה על כרחין מחוייב העונה בברכה פסוקי : חוץ מתינוקות של בית רבן . כשלומדין ברכות מפני רבן : הואיל והתלמד עשויון . שאינן מתכוונין לברך אלא ללמוד : אבל בעידן מפטריהו . כשלאומרין הסעודה ומברכין בבורה ובגביא עונין אחריהם אמן : כי קדוש זה שמן . רגילין היו לטול ידיהן בשמן אחר מים אחרונים לנעביר וזמנת הידים :

הוא בבבליה פירקין וכו' . והרב ז"ל הוציא את שתיים ורב עמרם גאון ז"ל פסק כהא ובשעת עם הארץ כבית שמאי : כתב הרב דודי ז"ל ענין אמן אחר ישראל המברך אפי' לא שמע וכו' דלא חביל הכי פרישנא בגמ' ולא פירש זה בבבליה ולי הכותב נראה שסמך הרב ז"ל על מה שכתב בפרק שלשה שאלו חין עונין אמן אחר יתומה וכו' ופירש דבירושלמי חיוו הוא אמן יתומה שהוא דמיתייב למיברכה וכו' ולא ידע מה דעני מכלל דהא דתנן הכא ועונין אמן אחר ישראל המברך אפי' שלא שמע את הברכה על כרחין מחוייב העונה בברכה פסוקי : חוץ מתינוקות של בית רבן . כשלומדין ברכות מפני רבן : הואיל והתלמד עשויון . שאינן מתכוונין לברך אלא ללמוד : אבל בעידן מפטריהו . כשלאומרין הסעודה ומברכין בבורה ובגביא עונין אחריהם אמן : כי קדוש זה שמן . רגילין היו לטול ידיהן בשמן אחר מים אחרונים לנעביר וזמנת הידים :

גוי ד'ס
ד'ס מ'ס

אחלה מקדש ואחולן' ה'ר"ב כשטעטס קודם
דער אהיין דעם אהיין מקדש אהיין הלכה
ו מקדש ה'ר"ב לא הוי הלכה דנטל דיו
א חוזר ונטול פעס שניט וסס הארדתי
אפי' שלא בשעת הדחק כרז ולא מפני
בלשון איכה דאמרי אכל היכא ששניהם
מיקל יותר מפני שהגטילה מדרבנן ובשל
שאר לומר שמדך על מה דאמר רבינו
זה כבר כתבו למעלה שאינן כן שלא
מא' דאמרי' בגמ' (חולין דף קו.) מים
תוך שלא נטל דיו היה סבור שה' נכרי
מן מפני זה החשש שהרואה שאוכל בלא
יחשוב שהוא נכרי. מפי מורי הרב נר"י :
על אריתיהון ודך הוא שדולים ממנה
בא רבא להשמיטען אין להטעיל הידים
א שהרי מחליהן הולכין בשוקת להשקות
הטעם ממנה שלא אחא מכח גברא דכח
דה ונטול [ממנה] לידים והקוף נטול
ת כדי שיוכל להוליא המים ונטול ממנה
יה סבור דבעינן כח גברא וליכא וכיין
הרב נר"י שקושיא זו היא מתורגמת במה
שאומר

**דדלא איין גוטליך ממנה לידים ואין נוס
בה את הדידים דהוו להו שאובין ואין נו**

א לחולין עד הפרק השני שצאצבעות ולתרומה עד לפרק
יחאה שהרי מעמיד הוא חילוק ביניהם כמו הצרייתא אללנ
גי רבני זרפת ז"ל דהני אמוראי לא היו יודעין הצרייתא
שדי לגטילת ידיים עד סוף האצבעות שהרי ר' יהושע היה
והרי"ף ז"ל למדנו פי' הלכה זו בענין אחר נכון שהם גורסין
מלשון (ברכות כה): עד שתפקקו כל חוליות שבצדרה דס
ז בולטים אותם הקשרים לפני חוץ והכי תנן בכלאים מאימחא
ז שלריך להרחיק משזורע שם מין אחר ומפרש מהקשר השני
היד והזרוע שהוא סוף היד שהוא סוף היד כמו שאמרנו בקידו
ס צידח מפני שגנה תחלה קידוש של מקדש שהוא מן התורה ו
אלו ר' יהושע ז"ל הוא זה שרב היה גורס [בחולין] לפסק ולפ
ת שבולטים כשאדם כופף אצבעותיו ולתרומה עד הפרק דהיי
קשרים שבסוף האצבעות כמו לחולין [וגורס בשניהם לפקק] ו
יינו סוף היד לחומרם ומסקנא כוותיה וגמלינו למדים לפי שי
וס חיבור היד והזרוע וכן אומרים רבני זרפת ז"ל שמלוא כה
ז"ל למה לא כתב בדברי ר' יהושע ז"ל לחומרם שמלוח שכת
יד וסתם הלשון כדי שנבין כי לשון הפרק הוא מורה על החומ
היה גורס ר' יהושע דאפי' לחולין לריך עד לפרק שהוא סוף
חד אחד וחבר בפני עצמו י"ל דתנא חדא חדא שמעינאו וגרסינאו
ג עד לפרק ולפיכך שנה אותם בצרייתא על הדרך ששמע וכיוצא
ש שנה בט' לשונות ג' פעמים הרי זו מקודשת ומקש' לשם ל
הרי זו מקודשת ומתוך תלתא תלתא שמעינאו וגרסינאו. מפ
זה וכיוצא בהן וה"ש שלריך להסיר המינוף שצין האפור והאל
דוקא כשאומר את הידים ואינו גוגע בהן בשום דבר של מינוף
ס אינו שומר את ידיו אין התנאי מועיל ואפי' היא שיש לו מ
ן לתון דלא נפישו לבו מיא (א) [ג] ראוי לכם שתכניסו עצמכם
שחרית יפטור כל היום בתנאי והא תנן ב"ה אומרים מוזגין אחת
בילה ויש לומר דהתם שלא התנה בגטילה של שחרית ונתחייב
לאכול מיד שלא יסיח דעתו בינתים אבל בזה שאינו מחויב לי
טעודה ויש עוד לשלול מדאמר' בפסחים (דף קז:) גטל ידיו לא
ת שמלוח שקידש ודאי יש לו לאכול דאין קידוש אלא במקום
התנאי. וגראה למורי הרב גר"ו לתוך דמן הדין ודאי בני
זה כפי מה שתקנו הם קנסו אותו לחזור ולטעול ידיו שנים ורבני
ש שאמרו טעם אינו מקדש והא יינו אומרים דגטל ידיו ויקשו
הטעמיהו היא מעין האכליה ומלוח שגטל ידיו אינו חוזר וטעול
עכשיו (א) ומקדש וזה דוחק הוא[ד] ועוד שלא יתכן לתלות זה
ס ואם כדבריהם נלמדך לומר דבי הכי דלא הוי הלכה טעם
שמע בהדיא דהלכה הוי שאם גטל ידיו לא יקדש ויאכל מיד
קא נראה למורי הרב גר"ו לפסוק הלכה לקולא כמו הלשון שאר
אחרון אלא כשהלשון הראשון מציא התלמוד בסתם והלשון ה
קרא לשון אחרון אלא הטעם שיש לו לפסוק הלכה כמו הלשון
פסק כמו הלשון שמחמיר יותר ותימה הוא על מה סמך שאי
יזקא אחס שאין לכם מים והוא כמו בשעת הדחק הא אחריכ
ס מים מזוים ראוי ליכנס בטערה לשמור ידיהם וגראה שמתוך
טעמה היה באדם אחד שלא גטל ידיו קודם האכילה והאכנא
כתב שיש לו להחמיר בדבר ואין לו לעשות כן אלא בשעת הפ
נטולין ממנה לידים. פירוש ארייתא יאור כדמתרגמינן על יאוצו
סס יפרדו המים והולכין מאלהין ומשקיין כל הערבות שבגן ועב
ז מן היאור ע"י הדולה ואינו נוטל שם את ידיו דלא אתו מכח
אשר הנטיילה מטעם דלא אתו מכח מגא שיותר היה לו לאסור
ינו שהוא מחלוקת דתנן במסכת ידיים (סוף פ"א) חבית מטהיה
שת"ק סובר דלא בעינן כח גברא ולפיכך היה אומר שמטה ה
ידיים אע"פ שאין בו תורת אדם ור' יוסי שהיה פוסל בשתייה
ינו בכח מגא יותר הל"ל הטעם שאין בו מחלוקת. ואומר מ

ויהי להקשות לפי פירוש זה שמפרש
מה ששנינו בצרייתא לחולין עד
לפרק לתרומה עד לפרק שאינו
רצה לומר בשניהם במקום אחד אלול
ורבי יהושע בן לוי דבשלמא לרב ג'
חילוק בין חולין לתרומה קשיא ומתיר
רש"י ז"ל. וגמלינו למדים לפי שיטה זו
אבר מתוך הגירסא שגורס ר"ח ז"ל
השלישיים שבסוף האצבעות
כלפי חוץ כמו כן בשעה שכוף האצבעות
מחזיקה מקום מתחילין למנות הד'
במקדש עד לפרק דהיינו במקום חיבה
האצבעות לתרומה עד לפרק ר"ג ג"כ
ותרומה שיעור אחד להם לא שנה אות
כך תרומה ומה שנחלקו בגמ' רב ושמו
דלחולין עד הקשרים שבסוף האצבעות
אומר דאפי' לתרומה די בשיטול עד ה'
דבין לחולין בין לתרומה עד הפרק דה'
אותם עד מקום הפרק דהיינו עד מקו
מתוך מה שמקשים העולם על הרי"ף
ודבר ידוע הוא שהפרק ר"ל עד סוף ה'
לשאלו כיוון שהמסקנא כמו הגירסא ש
ביחד והולךד לומר עד הפרק לכל א'
ואחד בפני עצמו ובכל אחד ואחד שמצ
את מקודשה לי הרי את מיועדת לי וכו'
כל הני' לנאות ביחד ויחמר אחר כולם
בנוף חוץ בנטי'. פי' כגון דיו או שש
ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום.
בשעת תפלה ולא בשעת הכילה אצל א'
ומאי דאמר לכו רבינא לבני פקתא כגון
בבקר ובכאן י"ל היאך אומר שבנטילת
דאמר' (ברכות דף נב:) תקף לנטייל את
סעודה המאחר שטול ידיו לאכול ים לא
והתנה עליהם לא אמרו תקף לנטיילם
פעם שנית ולמה לר"ך לטוול ידיו שנית
לא אמרו שיועיל הקידוש כמו שמועיל
לקדש תפלה ולטוול אח"כ והוא לא עש
הגריכוהו לשם לטוול ידיו שנית מפני ר'
הנטייל לטעימה וידינו אמרים כמו ש'
הקידוש* דמקדש* (ואוכל) (*אינו חוזר
אלא הלכה הוא שאע"פ שטעם מקדש
לא יקדש ואינו כן דהתם, בפסחים
בזה יקדש שבה לאל: **ורענין** פסח
שהוא לשון אחרון שאינו נקרא לשון
מביא אותם בלשון איבא דאמר' לא נר
סופרים הלך אחר המקל. ור"ח ז"ל
כגון אחרון ללא נפיש מיא דמשמע ד'
אמר להם אלא מאחר שלא היה להם
ראשונים האכילו בשר חזיר ופסח כ'
ונתן לו לאכול בשר חזיר ומפני כך ר'
נטיילה לא ידע שהתנה בנטיילה של ש'
אמר רבא האי ארייתא דלילאי איזי
והדולה משליך המים לתוך הצינור ומו
בתוך הצינור דהוה להו שאובין שנשאב
את הגן: **ואיבא** למידק למה לא
מנא בעי' לדברי הכל וכן גברא מזי'
לידים רבי יוסי פוסל בשתייהם הגה'
את ידיו והיה מכשיר הקוף לנטיילת
שמטיט מחלוקת בכה גברא ולא מזי'

יום להשתמר ככהנים: אֹכֵל
לֹא: לֶשֶׁמֶשׁ. לַחֹךְ פ
וְאִינוּ מִצְרֵךְ עַל כָּל פְּרוֹס
לֶשֶׁמֶשׁ שִׁיתָנוּ לוֹ לֶחֶם לֵכ
הַזֶּרֶר

[illegible]

שבתה

למה יום הכיפורים
צריך מלי יום
וכיני אחרוני
ככל פעם ופעם
ואולי משום
הדני הס
מת היום
ומתחדש בכל
שנה חללה
שהוא שביעי
מבשמים אלו
לפי זה המין לוק
ע"כ
[דף מח ע"א]
ד' נס: ר"ג
[כס"פ]
י"ד
כגמ' כג' קצח

אמר רב פפא הילכך נסמיהו לתריוהי' שפעתה בפירושה לומר דרב יהודה אמר רב ודרבי יוחנן כלי צריך שיאמר מורים אבננה כל' ה' אליהו ע"ל כל ספה וספה שהורדת וז' ואילו פינו מלא שירת כים וכו' ולעולם אינו חותם אלא בירון אל ההוראות והר"ף ז"ל כתב והוראות בירון וכו' וההוראות אל ההוראות ואין ליה טעם ונראה מדבריו דעל החתימה קאי רב פפא דאמר הילכך נימרינהו לתריוהי והפירוש ראשון שכתבנו הוא הנכון [א] ירושלמי על הבקשים וכו' ר' ירמיה ורבי ועינא בשם רב הסוסי דיו רב זה אלא לשון סגילות ורבי ומפני שכל טפה וטפה צריכה שנה וכו' והוא דאמר צריך להזכיר חתומה לשון רבוי ספרים מעט וסמך בירון ואל הכודלות ושם א"ל רב ז' וזה תולד כמו רב וכן מצוי אונים יסודות מולט לתוס' וכו' ורביס כ :

לחזור ואינו דוחה לזמן דבר עצמו. מ"מ ר"ח חנוכה של ב'שס"א ח"פ שאלו דבר עצמו הוא כיון שבגאון דע"ה
 לבגאון אכילה ככל הספקה צריך לזכור :

א] ירושלמי על הברקים וכו'. א"א, זה הירושלמי שהביא יש עליו לדקדק כי יש עליו קושיא וכן כמה שהביאו על זה בגמ' שהרי ראינו על מקתה בריקם של שלשים יום ובעתים ובעזמות ובעמות של גוש א"ז שם פרק אלא ככל הפסקה שמסקין ת"ר לאור ולבדק. ושמענו בו פירוש שיש הפרש בין הכוהה דבר אחד וטורא ודורא

רבינו יונה הרואה פרק תשיעי ברכות

עין משפט

העולם וההנהגות אין לחזור
הן אפילו לא שמת קול
הרענון או לא הלך על
האור אבל אותם שכן על
הנהגותיו לא יבדל אם לא
הנהגה כגון ששוכב על
מטתו ואינו לא לובש ולא
אחר ולא עוסק אין לו
לנדר :

לשון ריב"ז
והנהגות לומר כל אלו
הנהגות בידה לאחור
שדוחין ידיו ופניו וכל
דבריה שלא נחתיים בה
אין מנצח אותה כגון
ביום הכפורים ובשעת
בבא שאין בהן רחיצה אינו
מנצח ע"י ולא המעביר
חבלי שיה משיני וכן אם
לא נכנס בבית הכסא אינו
מנצח אשר יצר וכן אם
לן כסותו כשנישור אינו
מנצח מלבוש ערומים וכן
כל שאר הנהגות וכן ביאר
רבינו משה :

לשון ריב"ז
א וכבר ביארנו שכל
הנהגות צריך לומר
הכרחיים הם ומלכות :
חייב אדם לנדר מלה
ברכות בכל יום וכל זה
מבואר בספר התכלת ואם
תחשוב אלה הברכות
האמורות כאן וברכה
שמנצח כשמשכים לקרות
נחמה וברכת ברוך שאתה
וברכות ק"ש שחיות
וערבית וברכות של
תפלות בכל יום וברכות
שתי סעודות שכל יום לא
יהיו פחותים ממאה :

חדושי אנשי שם
ד"ח (א) כגון אלו יכול
לנדר קשה לי דל"כ למה
אמר לעיל שאם שכת ואל
כלל המו"א לא יבדל
אחר אכילה והטעם
הנכון משיע שדיין הוא
נהנה בשעת הכרעה והיו
דומים דמי שזוכר שלא
בירך המו"א תוך
הסעודה דמנצח או
וברכת שנה לא שייך רק
ברכת הטעם לשכוי
כינה אבל כל האחרות
הם כמו ברכת הנהנין
דהנאה מיהא הוי ע"כ :

נחן לשכוי כינה מפני שהכינה חלילה בלל ועל ידי הכינה אדם מכיר בין יום ובין לילה ומפני שהתרנגול מכיר ג"כ התקינו לומר ברכה זו
שכן בערבית קורין שכוי לתרנגול ואומרים רבני לרפת ז"ל שאפילו אם אינו שמת התרנגול צריך לומר ברכה זו
על הכינה שנתן לנו הצורא אין להקפיד בשמיעה מיהו גראה שבשאר הברכות כגון אור ישראל בגבורה ואשר לא חסר מלכתי כלום אינו
מנצח אותם אלא (ע) כשהנהגה מהן ור"ם ז"ל כתב שמנצח אותם על מטתו על הסדר שהם כחוצים בתלמוד וזה תימה הוא שמאחר שאין
ידיו נקיות היאך אפשר לומר שיבדק נר מצוה
אותם ומה שסדרו אותם בתלמוד כך
מפני שהם היו קדושים ומתוך כך היו
נוהגים ורוחלים ידיהם ועומדין בענין
שהיו יכולין לומר הברכות צנקיות
אבל אלו שאין אלו יכולין לומר ולשבת
צנקיות כל כך אינו כגון לאמרם אלא
עד לאחר נטילה כתב רעמ"ס גאון
ז"ל ומה שאמרו (פסחים דף ז.) כל
המלות מנצח עליהם עובר לעשייתן
זו בברכת המלות שמאחר שאומר
ולו צריך לנדר לצורא תחלה על מה
שזו וקרבנו לעבודתו אבל בברכת
השבת (א) כגון אלו יכול לנדר אח"כ
ואם תאמר היאך אומר ולו על
הנטילה אחר שנטל יש לומר דכיון
שיכול לומר הברכה קודם גמר עשייתה
דהיינו בשעת הניגוב עובר לעשייתה
היו והכי אמר' גבי לולב דמלאגביה
נפיק ביה ואש"ה נטל ומנצח אחר
שנטל דכל זמן שלא נענע אותו ולא
גמר המלוה כראוי עובר לעשייתה
קרינא ביה : **מתני'** חייב אדם
לנדר על הרעה כשם שמנצח על
הטובה וכו' . כמו שמנצח על הטובה
בשמחה ובטוב לבב כך יש לו לנדר
על הרעה בשמחה ולקבל מוסר
הצורא בסבר פנים יפות ויחשוב כי
הכל כפרת עוונותיו : **גמ'** כל לנדר
בשני ילריך בל"ר טוב וצ"ל רע .
עבודת ילר הטוב היא עשיית המלות
ועבודה ילר הרע הוא שיכבש ילרו
המתנצר עליו וזו היא העבודה [ג] שלו
מה שאדם יכול לעבוד לצורא בל"ר
הרע עוד נוכל לומר שילר הטוב הוא
מדת הרחמנות וכיוצא בזה וילר הרע
נצרה לאכזריות וכשאלו אינו מרחם
על הרשעים והוא אכזרי להם נמלא
שהוא עושה מלוא גדולה ועבודת השם
עם ילר הרע . מפי מורי הרב נר"י :
מתני' לא יקל אדם את ראשו וכו' .
ובאפודתו . חגור חלול שמשמין בו
המעות והוא דרך ציווי ולפיכך אין צו
נכנסין בו :

ורקיקה מק"ו . מפרש ליה בגמ'
(דף סב:) ומה מנעל
שאינו דרך ציון אמרה תורה של
נעלך מעל רגלך רקיקה דרך ציון
לא כ"ש וכו' : **גמ'** לא אכרו אלא
מן הזופים ולפנים וברואה כלומר לא
אכרו שלא יקל אדם ראשו אלא מן
המקום ששטופה האדם יכול לראות
בית המקדש . ואפי' מן הזופים ולהלן :
אינו אסור אלא כשעומד במקום
שרואה הבית ושלין שם גדר וזמן
שהשכינה שורה אבל אם יש לו גדר או
הוא במקום נמוך נפנה אחורי הגדר
אפי' בזמן שהשכינה שורה :
ובגליל' לפון ודרוס אסור
מפני

כי לביש אומר ברוך מלביש ערומים כי
מבסי סדינא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו
וצונו להתעמף בציצית כי מנחיה על עיניה
אומר ברוך פוקח עורים וכו' תריץ ויחייב
אומר ברוך מתיר אסורים כי נחית לארעא
אומר ברוך רוקע הארץ על המים כי קאים
אומר ברוך זוקף כפופים וכו' משי ידיה אומר
ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת
ידים וכו' משי אפיה אומר ברוך המעביר
שינה מעיני ותנומה מעפעפי יהירצון מלפניך
ה' אלהי שחתן חלקי בתורתך וכוף את יצרי
להשתעבד לך ותנני לחן לחסד ולרחמים
בעיניך ובעיני כל רואי ברוך אתה ה' גומל
חסדים טובים כי אסר המייניה אומר ברוך
אזור ישראל בגבורה כי סאים מסאניה אומר
ברוך [ג] שעשית לי כל צרכי כי מהלך אומר
ברוך המכין מצעדי גבר : גרסין בפרק
התכלת* **תניא** היה (ה) רבי מאיר אומר חייב
אדם לברך א מאה ברכות בכל יום שנאמר
ויעתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך
אל תיקרי מה אלא מאה אמר ר' חייא בר
אויא בשבתות וימים טובים דלא נפישו ברכות
ממלי להו באספרמקי ומגדי תניא היה
רבי (ג) יהודה אומר חייב אדם לברך שלש
ברכות בכל יום שלא עשני גוי ובור
ואשה רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה
דקא בריך שלא עשני בור אמר ליה כולי
האי (ג) נמי אלא היכי אברך שלא עשני
עבד היינו אשה היינו עבד עבד זיל מפי :
מתני' חייב אדם לברך על הרעה כשם
שהוא מברך על הטובה דכתיב ואהבת את ה'
אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך
בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר רע
בכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך בכל
מאדך בכל ממונך דבר אחר בכל מדה ומדה
שהוא מורד לך בכל הוי מודה (ד) : **גמ'** חייב
לברך על הרעה ברוך דיין האמת *ומקבלה
עליו בשמחה כענין שהוא מקבל את הטובה
דכתיב חסד ומשפט אשירה אם חסד
אשירה ואם משפט אשירה וכתיב ב'אלהיםם
אהלל דבר בה' אהלל דבר וכתיב כוסםם
ישועות אשא ובשם ה' אקרא צרה ויגון
אמצא ובשם ה' אקרא וכתיב ה' נתן וה'
לקח יהי שם ה' מבורך : לעולם יהא
אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לשב

ולעולם יהיו דבריו של אדם מעטין ברוך הוא
שנאמר אל תבהל על פיך ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים
כי האלהים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריו מעטים : **תניא**
אל יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו היא אשתו גזרמנה לו על
הגשרים יסלקנה לצדדין והעובר אחורי אשה [ג] בנהר לא ינקה מדינה של
גיהנם : אמר רב נחמן ואמרי לה במתניתא תנא אחורי ארי ולא אחורי
אשה אחורי אשה ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין (ה) ולא
אמרן אלא דליכא פתחא אחרינא ולא דרי מעונא ולא רכיב חמרא אבל
אי איכא חד מהני לית לן בה תנו רבנן המרצה מעות לאשה מידו לידה או מידה לידו בשביל
שיסתכל בה אפילו גדול בתורה כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר יד ליד לא ינקה
רע : **מתני'** לא יקל אדם ראשו כנגד שער המזרח מפני שהוא מכון כנגד בית קדשי הקדשים
ולא יכנס להר הבית במקלו במנעלו בסנדלו ובאפודתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו קפנדריא
ורקיקה מקל וחומר : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב לא אסרו אלא מן הצופים ולפנים וברואה ואמר
רבי יוחנן ומקום שאין גדר ובזמן שהשכינה שורה : תנו רבנן הנהפנה בכל מקום ביהודה לא יפנה
מזרח ומערב אלא צפון ודרום ובגליל צפון ודרום אסור רבי יוסי אומר לא

אסור
שיטת ריב"ב
קפנדריא דהמקפנא אדרי אישול צהא . צדור שאני מקיף כל שורות הבתים הללו אכנס כהן ואקרי דרכי :
מקל וחומר . בגמ' מפרש ליה : גמ' לא אמרו . שלא יקל את ראשו וברואה . שיוכל לראות משם : ובזמן שהשכינה
שורה . בזמן שנית המקדש קיים : ובגליל . שהוא נלפסוה של ארץ ישראל נאון ודרום אסור :

א מ"י פ"ג מה'
ברכות סמג
עשין כו עו"א
ס' רכב
ב מ"י פ"ג מה'
סכ"א
מה' איסורי
ביאה סמג
לחיון פ עור
א"ה ס' כה :
ג מ"י פ"ו מה'
בית הבחירה
סמג עשין קסד :
ד מ"י פ"ה מה'
דעות עור א"ח
ס' א :

הגהות
הב"ח
(א) בגמ' רבי
רבי אומר :
[אבל לפיכך
הוא ר"מ] :
(ב) מחיר :
(ג) ר"ב ס'י
רש"י כולי האי
נמי דמשכחת
נפיק דליקדע"ה
לא כולי האי
נמי בשלמא
ככרי ואש
הואיל ולא בני
בני מזוה ניהו
ספיר מנצח
אלא בור בר
מזוה הוא אלא
מאי מנצח
להשלים הכי
ברכות דר"מ
ע"כ : (ד) ר"ב
לו : (ה) ס'י
בגמ' דף ו'
ע"א : (ו) ת"י
מחק : (ז) ר"ב
משם : (ח) ר"ב
יבדע ות"י
ישראל נמחק
וכן לקמן :
(ט) ר"ב אורח :
(י) ר"ב בדרוס
של ארץ יהודה :
(כ) כשהוא
נהנה כ"ל :

[א] שעה :
[ב] בדרך :
[ג] השלימה
שאלו ונראה
כי מן השלימה
נשתכח וס'י
שלו מה :
(הגא"י)

קבלת ס

משלי יא

[דף ס"א] דף נה

רכא

דף סא :

רכב

רבינו יונה הרואה פרק תשיעי

על ארץ ישראל וכשנפנה לפון ודרום נמצא פורע
אמר רבי יונתן ריקן ואף ונראה שחולק עם התלמוד ש
בזמן בהמ"ק ונראה למורי הרב גר"ז שכלל לומר שאינם
ירא אור

אסרו אלא ברואה ר' יהודה אומר בזמן שביית
המקדש קיים אסור אין בהמ"ק קיים מותר ר"ע
אוסר בכל מקום ר' עקיבא היינו תנא קמא איכא
ביניהם חיצה לארץ דתנא קמא סבר בחוצה
לארץ מותר ורבי עקיבא סבר בחוצה לארץ
אסור רבה הוה רמיין ליה הגהה ליבני מורח
ומערב כי היכי דלפני צפון ודרום על אבי
אפכיניהו אתא רבה ותרציניהו אמר מאן האי
דקא מצער לי הלכתא ברבי עקיבא : *תניא
אמר ר' עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר רבי

לפני הקב"ה כי בעונותיו אין לנו לא
כהן ולא נביא ולא כהן גדול שיכפר
בעדיו אלא שמו של הקב"ה יתעלה
ויתרומם והואיל וכן ה' א' לריק לנהוג
כבוד ואפילו בביתו [ג] מקום המיוחד
לו לפעמים להחפץ כלל כגון מעמדות
וכיוצא באלו [ד] :

הדרן עלך הרואה

וסליקא לה מסכת ברכות

יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים למדתי שלא יפרע אדם
עד שישב ולמדתי שלא יפנה א מורח ומערב אלא צפון ודרום ולמדתי שאין
מקנחין בימין אלא בשמאל אמר ליה בן עזאי ע"כ העזת פניך ברכך אמר
לו תורה היא וללמוד אני צריך איזהו צנוע זה הנפנה בלילה בדרך שנפנה
ביום אמר עולא אחורי גדר ב נפנה מיד ובבקעה כל זמן שמתעטש ואין
קולו נשמע רב אשי אמר כל זמן שאין תבירו רואה את פירועו תניא רבן
שמעון בן גמליאל אומר עמוד החזור מביא את האדם לידי הדרוקן סילון
החזור מביא את האדם לידי ירקון : *לא יכנס אדם להר הבית וכו' אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבא הנכנס [ה] שלא לעשותו קפנדריא מותר לעשותו
קפנדריא מאי קפנדריא דאמר אדמקיפנא אהדר איעול בהא אמר ר' חלבו
אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת להתפלל [ג] מצוה לעשות קפנדריא שנא'
ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך
שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער
אשר בא בו כי נכחו יצא אמר רבי יהושע בן לוי כל הרוקק בזמן הזה בהר
הבית כאילו רוקק בעיניו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים אמר רבה
וריקקה בבית הכנסת מותר מאי טעמא ילפינן ממנעל מה מנעל מותר אף
וריקקה מותרת *רבא אמר כביתו מה ביתו קפנדריא קפדי אינשי מנעל וריקקה
לא קפדי אינשי אף בית הכנסת קפנדריא אסור ריקקה ומנעל שרי *אמר רבי חייה בר אשי אמר רב היוצא
מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש זוכה ומקבל פני שכינה שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון :

הדרן עלך הרואה וסליקא לה מסכת ברכות

לקביעות מקומו בין שבתות
מקום מתפללין לזר צפון
ודרום פון שמתפללין
למזרח ומערב ולפי פני
רש"י יש חילוק וכן הוא :
לשון ריא"ז
ואפ"י כשהוא נפנה בחוץ
לארץ לא יהיה נפנה כנגד
הרוח שמתפללין בו אלא
אם מקום שמתפללין בו
לזר מזרח או לזר מערב
הוא ישיבתו כשהוא נפנה
צפון ודרום ואם היו לדרום
ארץ ישראל או לנפשו
ומתפללין לנפשו או לדרום
הוא ישיבתו מזרח או
מערב וכן העומד במערב
א"י או במזרח ארץ
ישראל יחדל שיהא מנעו
כתוסה בין צפון ודרום
פ"כ. ומיהו י"ע על כדאיה
שמביא התלמוד מקרא
דכתיב ופניך תמלא
בטעם דמשמע דכלל מקום
רוח צפון גורם ודלא
כריא"ז. וכדכחו האחרונים
דכל זה לא היו אלא
כשנפנה במגולה אבל
במקום שיש מחיצה כגון
בבית הכסא שביית אין
לריך לדיקק :
ב מיי' פליג עם רבינו
שכתב דאם נפנה אחורי
גדר לריך להסתלק כדי
שלא ישמע תבירו קולו אם
נחטטש ולדעתו הוא
משום דרב אשי קא מפרש
לדברי איסי בר נתן דפליג
עם עולא אלמא דהלכתא
כוותיה ודעת רבינו גרסא
דס"ל דלית להלכתא כאיסי
אלא כסיפא דמפרש רב
אשי למילתיה אבל לא
כרישא וטור פסק כדברי
רבינו :
לשון ריא"ז
הנפנה אחורי גדר לריך
שיסתלק עד שיתעטש
ואין תבירו שומע :
מורה

ד' סד.
מהלכים סד